

NACKA
KOMMUN

Fritidsnämnden

Tid: kl. 18:00-20:15

Plats: Nacka stadshus

, ordförande

Kallelse/föredragningslista
23 mars 2022

Fritidsnämnden

1. Mötesinformation

Förslag till beslut

Sammanträde 23 mars, kl 18 .00. Nacka stadshus, Lokal Orminge

Det kommer att finnas möjlighet för ledamöter med särskilda skäl att delta i sammanträdet på distans.

Anmäl till heidi.swahn@nacka.se om du avser att

- deltar på plats i nacka stadshus
- deltar digitalt via teams
- har förhinder att delta på sammanträdet

2. Sammanträdets öppnande

Förslag till beslut

Upprop

Justering

Anmälan av extra ärenden/ övriga frågor

Anmälan av jäv

3. Riktat bidrag till Nacka Vattenskidklubb (FRN 2022/19)

Förslag till beslut

Fritidsnämnden beslutar att bevilja Nacka Vattenskidklubb 80 000 kronor i riktat bidrag för inköp av ny dragbåt.

4. Fritidsnämndens kapacitetsutredning gällande idrottsanläggningar, 2022 (FRN 2022/21)

Förslag till beslut

1. Fritidsnämnden beslutar att anta kapacitetsutredningen gällande idrottsanläggningar i enlighet med bilaga 1 till tjänsteskrivelse daterad den 17 mars 2022.

2. Fritidsnämnden föreslår kommunstyrelsen att fatta följande beslut:

Kommunstyrelsen noterar redovisningen av kapacitetsutredningen gällande idrottsanläggningar i enlighet med bilaga till tjänsteskrivelse daterad den 17 mars 2022.

5. Fördelning av medel ur innovationspotten för fritidsgårdsutveckling, vårterminen 2022 (FRN 2022/22)

Fritidsnämnden

Förslag till beslut

Fritidsnämnden beslutar att bevilja:

1. Fryshuset 50.000 kr för projektet med juniora ledare i musikproduktion.
2. Nacka VSS 20.000 kr för projektet "Alla kan skapa i lera" -en kreativ mötesplats över gränserna.
3. Nacka VSS 15.000 kr för projektet friluftsansning utanför den fysiska fritidsgården.
4. Nacka VSS 30.000 kr för projektet utveckla programkväll med goda förebilder.
5. Bo Folkets hus 10.000 kr för idén pröva-på naturliv.

Fritidsnämnden beslutar att avslå:

6. Nacka VSS projektet öppen idrott för tjejer 35.000 kr.

6. Uppföljning av föreningen Darra Musik och Dans avseende överenskommelsen värdskap i Fisksätra aktivitetscentrum (FRN 2022/23)

Förslag till beslut

Fritidsnämnden noterar informationen till protokollet.

7. Uppföljning av föreningen Darra Musik och Dans avseende överenskommelsen öppen idrott i Fisksätra (FRN 2022/24)

Förslag till beslut

Fritidsnämnden noterar informationen till protokollet.

8. Motion - Medlemskap i Cykling utan ålder (FRN 2021/128)

Förslag till beslut

Fritidsnämnden föreslår kommunfullmäktige att fatta följande beslut.

Kommunfullmäktige avslår förslaget i motionen om att Nacka kommun ska bli medlem i föreningen cykling utan ålder. Fritidsnämnden ser positivt på att särskilda boenden erbjuder cykling som en aktivitet men anser att det är upp till varje anordnare inom kundvalet för särskilda boenden att själva besluta om medlemskap i föreningen.

Motionen anses därmed färdigbehandlad.

9. Samråd över detaljplan för Henriksdalsbacken, del av fastigheten Sicklaön 37:11, Nacka kommun (FRN 2022/20)

Förslag till beslut

Fritidsnämnden antar förslag till yttrande enligt bilaga 1 till tjänsteskrivelse daterad den 3 mars 2022.

Fritidsnämnden

Beslutet med omedelbar justering.

10. Samråd över Skarpnäs naturreservat (FRN 2022/17)

Förslag till beslut

Fritidsnämnden antar förslag till yttrande enligt bilaga 1 till tjänsteskrivelse daterad den 3 mars 2022

Beslutet justeras omedelbart.

11. Medborgarförslag Skatepark Älta (FRN 2020/46)

Förslag till beslut

Fritidsnämnden noterar att det pågår ett arbete som uppfyller intentionen i medborgarförslaget inom Natur- och trafiknämndens ansvarsområde.

Medborgarförslaget anses därmed besvarat.

12. Medborgarförslag om en park för skateboard, bmx och kickbike i Älta (FRN 2020/84)

Förslag till beslut

Fritidsnämnden noterar att det pågår ett arbete som uppfyller intentionen i medborgarförslaget inom Natur- och trafiknämndens ansvarsområde.

Medborgarförslaget anses därmed besvarat.

13. Medborgarförslag om Skatepark i Älta (FRN 2021/7)

Förslag till beslut

Fritidsnämnden noterar att det pågår ett arbete som uppfyller intentionen i medborgarförslaget inom Natur- och trafiknämndens ansvarsområde.

Medborgarförslaget anses därmed besvarat.

14. Avtal karting (FRN 2022/25)

Förslag till beslut

Fritidsnämnden beslutar att Nacka kommun ska ingå i det regionala samarbetet ”Regional kartingbana” utifrån förutsättningarna i avtal för regional karting 2022 – 2025 (tjänsteskrivelsens bilaga 1).

15. Övriga frågor

16. Redovisning av inkomna handlingar (FRN 2022/18)

NACKA
KOMMUN

Kallelse/föredragningslista
23 mars 2022

Fritidsnämnden

Förslag till beslut

Fritidsnämnden noterar informationen till protokollet.

17. Muntlig information, beredskap i samband med kriget i Ukraina

Riktat bidrag till Nacka
Vattenskidklubb

3

FRN 2022/19

2022-02-03

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: FRN 2022/19

Riktat bidrag till Nacka Vattenskidklubb

Förslag till beslut

Fritidsnämnden beslutar att bevilja Nacka Vattenskidklubb 80 000 kronor i riktat bidrag för inköp av ny dragbåt.

Sammanfattning

Nacka Vattenskidklubb (NVSK) inkom i november 2021 med en ansökan till fritidsnämnden om 400 000 kronor för att köpa in en ny dragbåt till föreningen.

Kostnaden för att köpa in dragbåten är 925 000 kronor. Föreningen beviljades under 2021 ett anläggningsstöd från Riksidrottsförbundet om 400 000 kronor för inköp av ny dragbåt.

Enheten föreslår att fritidsnämnden beviljar NVSK 80 000 kronor i ett riktat bidrag.

Ärendet

Nacka Vattenskidklubb (NVSK) är Sveriges äldsta vattenskidklubb, den grundades år 1951. Verksamheten bedrivs på Övre Järlasjön där föreningen arrenderar mark och vatten av Erstavik Fideikommiss sedan 1968.

NVSK bedriver varje sommar vattenskidskola med cirka 50 deltagare i åldrarna 6 till 20 år samt schemalagda träningar och fri åkning för barn och ungdomar som är medlemmar. Föreningen har 82 medlemmar varav 53 är mellan 7 och 20 år. Av de som är 7 – 20 år är 74 procent folkbokförda i Nacka kommun. Även allmänhet, som inte är medlemmar, har möjlighet att få lektioner och genomföra provåk.

Föreningens nuvarande dragbåt är uttjänt och riskerar, vid driftstopp, att stoppa all verksamhet.

NVSK inkom i november 2021 med en ansökan till fritidsnämnden om 400 000 kronor för att köpa in en ny dragbåt.

Föreningen har undersökt möjligheten att köpa in en begagnad båt men har inte lyckats hitta något bra alternativ och därför tagit in offert för att köpa en ny dragbåt. Kostnaden för att köpa in denna båt är 925 000 kronor.

Föreningen beviljades under 2021 ett anläggningsstöd från Riksidrottsförbundet om 400 000 kronor för inköp av ny dragbåt.

Kultur- och fritidsenheten bedömer inte att 400 000 kronor kan avsättas i ett riktat bidrag till NVSK men dock anser enheten att föreningen bör tilldelas bidrag då den verksamhet föreningen bedriver inte kan bedrivas i kommunala lokaler/anläggningar och på så vis inte får ta del av subventioner. Enheten anser även att det är positivt att föreningen har beviljats stöd från Riksidrottsförbundet.

Enheten föreslår att ansökan beviljas med 80 000 kronor.

Ekonomiska konsekvenser

Föreslaget belopp ligger utanför fritidsnämndens ordinarie bidragsbudget. Dock ryms beloppet inom fritidsnämndens beslutade budgetramar.

Konsekvenser för barn

Då en fungerande dragbåt är en förutsättning för att föreningens verksamhet ska kunna fortgå bedömer enheten att föreslaget bidrag kommer att leda till positiva konsekvenser för de barn och ungdomar i Nacka kommun som ägnar sig åt eller vill prova på vattenskidåkning.

Bilagor

Ansökan om bidrag till dragbåt.

Cortina Lange
Enhetschef
Kultur- och fritidsenheten

Henrik Ivarsson
Utvecklingsledare
Kultur- och fritidsenheten

Fritidsnämndens
kapacitetsutredning gällande
idrottsanläggningar, 2022

4

FRN 2022/21

2022-03-17

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: FRN 2022/21

Fritidsnämndens kapacitetsutredning gällande idrottsanläggningar, 2022

Förslag till beslut

1. Fritidsnämnden beslutar att anta kapacitetsutredningen gällande idrottsanläggningar i enlighet med bilaga 1 till tjänsteskrivelse daterad den 17 mars 2022.
2. Fritidsnämnden föreslår kommunstyrelsen att fatta följande beslut:

Kommunstyrelsen noterar redovisningen av kapacitetsutredningen gällande idrottsanläggningar i enlighet med bilaga till tjänsteskrivelse daterad den 17 mars 2022.

Sammanfattning

I fritidsnämndens uppdrag ligger att redovisa kapacitetsutredningar kring behov av idrottsanläggningar. I uppdraget ingår att regelbundet uppdatera den samt att förbättra utredningarna. I kapacitetsutredningen 2022 görs en uppdatering av 2019 års kapacitetsutredning (FRN 2019/50).

Fram till 2040 finns 37 identifierade nya idrottsanläggningar varav 22 är kapacitetshöjande. Totalt innebär detta investeringar på cirka 2,3 miljarder fram till 2040. Befintliga och nya anläggningar utvecklas så att de kan nyttjas så flexibelt och resurseffektivt som möjligt. Tillgången till idrottsanläggningar kommer att vara fortsatt god – men variera mellan olika delar av kommunen.

Målgruppen barn och unga 7 - 20 år är i fokus och kommer att växa med cirka 49 procent från 20 442 till 28 871 från 2020 till 2040. Jämförelser med kommuner i Stockholmsområdet ger möjlighet att göra olika analyser kring nyckeltal främst baserat på antal barn och unga 7-20 år per anläggning. När nya anläggningar byggs förbättras succesivt nyckeltalen för sporthallar och bollspelarplaner. Med samma antal ishallar som idag och beräknad ökning av antal aktiva kommer nyckeltalet för Nacka bli högre men ligga i paritet med andra kommuner i Stockholmsområdet. En ny simhall planeras i Myrsjö och en ny ersättningshall på Järlahöjden. Nyckeltalen för simbanor i Nacka förbättras när fler 25-meters simbanor adderas.

En analys av tillgången till träningstimmar per aktiva för fotboll visar att antalet träningstimmar per aktiv minskar fram till 2040, främst på Sicklaön. Med en modell med utgångspunkt från Stockholms Fotbollsförbund visar en fördjupad analys av fotbollsplaner baserad på antal aktiva, lag, träningsyta och träningstillfällen fördelat på tillgängliga träningstimmar per vecka att det finns tillgänglig kapacitet i Nacka. Beräkningsmodellen baseras på att barn 7 – 9 år tränar på 5-spelarplaner och att alla 11-spelarplaner delas upp i tre 7-spelarplaner. 2021 är nyttjandegraden på 5-spelarplaner låg i alla kommundelar.

Utredningen visar på olika framtida behov av fördjupade analyser av:

- Fritidsgårdar
- Fördjupad analys av inomhusidrotter som gymnastik, handboll, basket, innebandy, kampsport
- Analys av jämställdhetsperspektiv på planerade anläggningar
- Ridsport

Ärendet

Bakgrund

I fritidsnämndens uppdrag ligger att redovisa kapacitetsutredningar kring behov av idrottsanläggningar. I uppdraget ingår att regelbundet uppdatera den samt att förbättra utredningarna. I kapacitetsutredningen 2022 görs en uppdatering av 2019 års kapacitetsutredning (FRN 2019/50).

Utgångspunkterna i redovisningen av 2022 års aktualiserade kapacitetsutredning är:

- Nackabor med fokus på barn och unga 7- 20 år
- Uppdatering av 2019 års kartläggning av idrottsanläggningar
- Befolkningsprognos
- Fördjupad analys på fotbollsplaner, ishallar och simbanor
- Jämförelser med andra kommuner i Stockholmsområdet
- Ekonomisk bedömning

Avgränsningar

En specifik analys kring ridanläggningar tas inte upp i denna utredning. De senaste åren har utredningar kring utveckling av ridanläggningar i kommunen gjorts och olika fastighetsprojekt är för närvarande under utredning.

Idrotter som till exempel kampsport och skytte har idag lokaler som berörs av utvecklingsprojekt. I nya anläggningar planeras för lokaler lämpade för dessa sporter.

Beslut finns att Tvåans fritidsgård i Centrala Nacka ska få en ny permanent placering. Andra fritidsgårdar som Henriksdal, Björknäs och Saltsjöbaden berörs av olika fastighet- och utvecklingsprojekt. Det finns därmed ett behov av långsiktig planering för fritidsgårdar i dessa kommundelar.

Utgångspunkter till utredningen

Kommunen har ett brett utbud av idrottsanläggningar som upplåts till föreningslivet. En utmaning är att möta behovet av anpassade lokaler när Nacka växer.

- Totalt finns 37 identifierade anläggningar i olika kommundelar.
- Varav 22 anläggningar är kapacitetshöjande
- Beräknade investeringar för anläggningar uppskattas på cirka 2,3 miljarder fram till år 2040.

Nacka och Nackas jämförelsekommuner har en idrottsaktiv ung befolkning. I jämförelse med samtliga 290 kommuner i riket låg Nacka under 2020 på 7:e plats och tillhör därmed de 2 procent med högst antal idrottsaktiva unga. Högst antal deltagartillfällen per invånare i åldern 7 - 20 i hela riket hade Danderyd.

Befintliga och nya anläggningar utvecklas så att de kan nyttjas så flexibelt och resurseffektivt som möjligt. Anläggningar planeras i alla kommundelar och projekteringen sker i koordination med till exempel nya skolutbyggnader och annan stadsplanering. Tillgången till idrottsanläggningar kommer att vara fortsatt god – men variera mellan olika delar av kommunen.

- Nackas befolkning kommer att öka från 108 000 2021 till 156.000 2040
- Antalet barn och unga ökar från 19 500 2020 till 28 000 2040
- Störst ökning sker på Sicklaön

Närhetsprincipen finns redovisad med citat ur 2016 års kapacitetsutredning (FRN 2016/102) och dessa redovisas i bilaga tre. På samma sätt redovisas i bilaga fyra politiska styrdokument med underlag från kommunens mål och budget 2022- 2024.

Trender

Bland ungdomar växer intresset för olika aktiviteter på fritiden, och trenden att bry sig om sin hälsa har vuxit de senaste åren. Bland pojkar kommer idrottsanläggningar för fotboll högt upp medan badanläggningar och danslokaler toppar flickornas lista på prioriterade anläggningar. Föreningslivet organiserar i stor omfattning olika aktiviteter. Successivt ökar professionellt arrangerade kurser och cuper. De senaste 10 åren visar statistik i olika idrotter en ökning av antal träningstillfällen.

Nuläge

Fotboll är den idrott med flest deltagare i Nacka med cirka 6500 aktiva. Gymnastik har cirka 1900 aktiva och innebandy cirka 1600. Flest träningstillfällen per aktiv har ishockey följt av fotboll och handboll.

Analys

I tidigare kapacitetsutredningar har nyckeltal baserats på antal barn och unga 7–20 år per anläggning. När nya anläggningar byggs förbättras succesivt nyckeltalen för sporthallar, bollspelarplaner. Så även i jämförelse med ett flertal kommuner i Stockholmsområdet

I tidigare kapacitetsutredningar finns, utöver dagens sex ishallar, planer på ytterligare en ishall. Nacka har i jämförelsevis med andra kommuner i Stockholmsområdet ett lågt nyckeltal vilket innebär ett färre antal ungdomar per anläggning. Med samma antal anläggningar som idag och beräknad ökning av antal aktiva kommer nyckeltalet för Nacka bli högre men ligga i paritet med andra kommuner i Stockholmsområdet.

För att skapa en djupare insikt i kapacitetsbedömningar har nya analyser gjorts. Beräkningar är baserade på tillgängliga träningstimmar med fokus på antalet aktiva. Detta analyseras sedan i förhållande till beräkningar av framtida antal tillgängliga träningstimmar med hänsyn till tillkommande anläggningar och befolkningstillväxt i målgruppen aktiva inom den specifika idrotten.

Beräkningar på fotboll i hela Nacka visar att antalet träningstimmar per aktiv medlem år 2021 jämfört med 2040 minskar, främst på Sicklaön. Nyckeltalet 2021 ligger i paritet med likvärdiga kommuner som Täby och Huddinge. Det som skiljer är att Nacka har ett högt antal aktiva. För fotboll presenteras ytterligare fördjupning där antal aktiva delas in i lag, storlek på anläggning och antal träningstimmar per vecka. Som utgångspunkt har Stockholms Fotbollsförbunds modell använts. Denna beräkningsmodell visar att Nacka har kapacitet av träningstimmar. En beräkning för 2040 ger samma slutsats. Denna analys förutsätter att 7 - 9 åringar tränar på 5-spelarplaner samt att alla 11-spelarplaner delas in i tre stycken 7-spelarplaner, alltså enligt samma princip som träningstider fördelas. Nyttjandegraden av 5-spelarplaner är låg i alla kommundelar. En dialog med föreningslivet behöver initieras för att se hur denna kan ökas. Fyra nya 11-spelarplaner utreds under 2022. Om några av dessa inte kan byggas behöver alternativa platser utredas, störst är behovet på Sicklaön och i Boo.

Myrsjö simhall är under planering med 6 stycken 25-meters simbanor. En ny simhall planeras i Myrsjö och en ny ersättningshall på Järlahöjden. Nyckeltalen för simbanor i Nacka förbättras när fler 25-meters simbanor adderas.

Ekonomiska konsekvenser

Förslag till beslut innebär inga omedelbara ekonomiska konsekvenser för fritidsnämnden.

För varje enskilt investeringsprojekt ska de ekonomiska konsekvenserna utredas och finansieringen av investeringen hanteras inom budgetprocessen. 2022 är fritidsnämndens andel av kommunens totala budget 2,7 procent. Beräkningen tar hänsyn till kommande hyres- och driftkostnader för planerade nya anläggningar. Syftet med beräkningen är inte att nå en ekonomisk exakthet utan avser att fånga upp de övergripande ekonomiska effekterna av tillförandet av nya anläggningar.

Konsekvenser för barn

Kapacitetsutredningens syfte är att säkerställa att den fortsatta stadsbyggnadsplaneringen tar hänsyn till barn och ungdomars behov av aktiviteter på fritiden, vilket överensstämmer med FN:s deklARATION om barns rättigheter. Barn och ungdomar är en prioriterad målgrupp för kommunens fritidsverksamhet. Därför utgår utredningen i huvudsak från barn och ungdomars perspektiv. I fortsatt planering av idrottsanläggningar skall förslag till utformning, samnyttjande och lokalisering utgå från jämställdhetsperspektiv och krav på tillgänglighet som har barn och ungdomar i fokus.

Bilagor

Fritidsnämndens kapacitetsutredning 2022 gällande idrottsanläggningar med följande bilagor:

1. Kapacitetsutredning
2. Kartlagda idrottsanläggningar
3. Politiska styrdokument
4. Närhetsprinciper
5. Antal deltagare i olika idrotter i Nacka samt träningstillfällen 2016 jämfört med 2019
6. Fördjupad analys totalt och per kommundel för fotboll baserad på antal aktiva och träningstimmar.
7. Kostnadsberäkning fritidsnämnden fram till 2040

Cortina Lange
Enhetschef

Susanne Broman Kjulsten
Samhällsplanerare

KAPACITETSUTREDNING 2022 IDROTTSANLÄGGNINGAR

FRN 2022/21

2022-03-17

Broman Kjulsten Susanne

Innehållsförteckning

1.	Sammanfattning	3
2.	Uppdrag	4
2.1.	Nacka en idrottskommun som växer.....	4
2.2.	Avgränsningar	5
2.3.	Politiska styrdokument och närhetsprincipen.....	5
3.	Befolkningsutveckling.....	6
4.	Trender inom fritid och idrott	7
4.1.	Ung Livsstil, studier gjorda 2019/2020.....	8
5.	Aktiva barn och ungdomar inom olika idrotter i Nacka	8
6.	Kartlagda idrottsanläggningar.....	9
A.	Politiskt beslutade idrottsanläggningar.....	9
B.	Planerade idrottsanläggningar	10
C.	Möjliga idrottsanläggningar	10
6.1.	Ersättnings respektive kapacitetshöjande anläggningar	10
7.	Dialog med föreningar	10
8.	Beräkning av nyckeltal	11
9.	Sporthallar.....	11
9.1.	Nyckeltal sporthallar.....	12
9.2.	Jämförelsetal med andra kommuner, sporthallar	12
10.	Fotbollsplaner	12
10.1.	Nyckeltal fotboll i jämförelse med andra kommuner.....	13
10.1.1.	11-spelarplaner konstgräs och naturgräs	13
10.2.	Ny beräkningsmodell 2022.....	14
10.2.1.	Fördjupad beräkning träningstimmar fotboll	15
10.3.	Fotbollsplaner i tät stadsbebyggelse	16
10.4.	Nyttjandegrad 5-spelarplaner	16
10.5.	Analys	17

11.	Ishallar.....	18
11.1.	Nyckeltal ishall.....	18
11.2.	Jämförelsetal ishallar med andra kommuner	19
11.3.	Ny beräkningsmodell 2022.....	19
11.4.	Analys	19
12.	Simhallar.....	20
12.1.	Nyckeltal simhallar	20
12.2.	Analys	21
13.	Ekonomisk bedömning.....	21

I. Sammanfattning

I fritidsnämndens uppdrag ligger att redovisa kapacitetsutredningar kring behov av idrottsanläggningar. I uppdraget ingår att regelbundet uppdatera den samt att förbättra utredningarna. I kapacitetsutredningen 2022 görs en uppdatering av 2019 års kapacitetsutredning (FRN 2019/50). I årets utredning presenteras en revidering av beslutade, planerade och möjliga idrottsanläggningar samt uppdaterade beräkningar av nyckeltal med hänsyn till förändringar i befolkningsprognosen fram till 2040. En fördjupas analys presenteras som utgår från antal aktiva inom ett urval av idrotter samt med hänsyn till befolkningsprognos fram till 2040.

Nacka har en långsiktig planering av idrottsanläggningar fram till 2040 för att fortsätta att vara en idrottskommun med goda förutsättningar för idrottsutövande. Totalt finns 37 identifierade anläggningar i olika kommundelar. Detta beräknas kräva investeringar på cirka 2,3 miljarder fram till år 2040. Nackas befolkning kommer att växa från dagens cirka 108 000 invånare till omkring 156 000 invånare år 2040. Största ökningen berör Sicklaön som ökar från 40 000 till 75 000 invånare, en ökning med 89 procent.

Bland ungdomar växer intresset för olika aktiviteter på fritiden, och trenden att bry sig om sin hälsa har vuxit de senaste åren. Bland pojkar kommer idrottsanläggningar för fotboll högt upp medan badanläggningar och danslokaler toppar flickornas lista på prioriterade anläggningar. Föreningslivet organiserar i stor omfattning olika aktiviteter. Successivt ökar professionellt arrangerade kurser och cuper. De senaste 10 åren visar statistik i olika idrotter en ökning av antal träningstillfällen.

I tidigare kapacitetsutredningar har nyckeltal baserats på antal barn och unga 7–20 år per anläggning. När nya sporthallar byggs, flera i samband med utbyggnad av olika skolor, förbättras succesivt nyckeltalen för sporthallar.

För att skapa en djupare insikt i kapacitetsbedömningar har nya analyser gjorts. Beräkningar är baserade på tillgängliga träningstimmar med fokus på per antalet aktiva. Detta analyseras sedan i förhållande till beräkningar av framtida antal tillgängliga träningstimmar med hänsyn till tillkommande anläggningar. Beräkningar på fotboll i hela Nacka visar att antalet träningstimmar på aktiv medlem minskar. Störst minskning är det på Sicklaön.

För fotboll presenteras ytterligare fördjupning där antal aktiva delas in i lag, storlek på anläggning, antal träningstimmar per vecka. Som modell har Stockholms Fotbollsforbunds modell används. Denna beräkningsmodell visar att Nacka har kapacitet av träningstimmar på kommunens bollspelarplaner. En beräkning för 2040 ger samma slutsats. Denna analys förutsätter att 7 - 9 åringar tränar på 5-spelarplaner samt att alla 11-spelarplaner delas in i tre stycken 7-spelarplaner. Nyttjandegraden av 5-spelarplaner behöver ökas och en dialog med

föreningslivet behövs. Fyra nya 11-spelarplaner utreds under 2022. Om några av dessa inte kan byggas behöver alternativa platser utredas, störst är behovet på Sicklaön och i Boo.

I jämförelse med ett flertal kommuner i Stockholmsområdet har Nacka, med sex ishallar, jämförelsevis låg nyckeltal vilket innebär ett färre antal ungdomar per anläggning än andra kommuner i regionen. Med samma antal anläggningar som idag och beräknad ökning av antal aktiva kommer nyckeltalet för Nacka bli högre men ligga i paritet med andra kommuner i Stockholmsområdet.

För att bibehålla samma nyckeltal år 2040 som år 2022 skulle antalet simbanor behöva öka från 11 stycken i dagsläget till 16 stycken år 2040, det vill säga med fem stycken 25 meters simbanor.

2. Uppdrag

I fritidsnämndens uppdrag ligger att redovisa kapacitetsutredningar kring behov av idrottsanläggningar. I uppdraget ingår att regelbundet uppdatera den samt att förbättra utredningarna. I kapacitetsutredningen 2022 görs en uppdatering av 2019 års kapacitetsutredning (FRN 2019/50). I årets utredning presenteras en revidering av beslutade, planerade och möjliga idrottsanläggningar samt uppdaterade beräkningar av nyckeltal med hänsyn till förändringar i befolkningsprognosen fram till 2040.

Utredningen 2022 innehåller en fördjupad analys som utgår från antal aktiva inom ett urval av idrotter samt med hänsyn till befolkningsprognos fram till 2040. De idrotter som analyserats är fotboll, hockey, konståkning och simning. I kommande kapacitetsutredningar kan liknande fördjupade analyser även göras inom andra idrotter som handboll, innebandy, basket, gymnastik, ridsport med flera.

2.1. Nacka en idrottskommun som växer

Nacka har en långsiktig planering av idrottsanläggningar fram till 2040 för att fortsätta att vara en idrottskommun med goda förutsättningar för idrottsutövande. Totalt finns 37 identifierade anläggningar i olika kommundelar. Detta beräknas kräva investeringar på cirka 2,3 miljarder fram till år 2040

Huddinge kommun har i sin lokalresursplan fram till 2030 beräknat med investeringar på cirka 600 miljoner på olika idrottsanläggningar vilket inkluderar en simhall och en sporthall som ska ersättas med ny anläggning. Täby och Huddinge planerar att bygga en ny ishall

Nacka och Nackas jämförelsekommuner har en idrottsaktiv ung befolkning. I jämförelse med samtliga 290 kommuner i riket låg Nacka under 2020 på 7:e plats avseende antal deltagartillfällen per invånare. Nackatillhör därmed de två procent

av alla kommuner med högst antal idrottsaktiva unga. Högst antal deltagartillfällen per invånare i åldern 7 - 20 i hela riket hade Danderyd.ⁱ

Det är en kraftig satsning som Nacka planerar för att bibehålla en attraktiv nivå med möjligheter att idrotta inom olika sporter när Nacka växer. Befintliga och nya anläggningar utvecklas så att de kan nyttjas så flexibelt och resurseffektivt som möjligt. En utmaning är att nå de som idag inte tar del av utbudet i samma utsträckning som flertalet. Anläggningar planeras i alla kommundelar och projekteringen sker i koordination med till exempel nya skolutbyggnader och annan stadsplanering. Tillgången till idrottsanläggningar kommer att vara fortsatt god – men variera mellan olika delar av kommunen. Framtidens Centrala Nacka förändras kraftigt med en hög andel nya bostäder i och med det nya tunnelbaneavtalet. I dagsläget bor cirka 37 procent av Nackas befolkning på Sicklaön och 2040 ökar det till cirka hälften av kommunens befolkning. Ett stort antal nya anläggningar planeras på Sicklaön, men antalet anläggningar på Sicklaön växer inte i samma takt som befolkningen. Nyckeltalen för olika anläggningar i denna kommundel kommer 2040 att ligga i paritet med andra kommundelar i Nacka.

2.2. Avgränsningar

Olika aspekter kring jämställdhet mellan pojkar och flickor inom huvudmålgruppen 7 – 20 år ingår inte i denna utredning. Fördjupade analyser av jämställda satsningar vid planeringen av nya idrottsanläggningar behöver initieras. Stockholm stad har i sin rapport ”Strategi för idrottsanläggningar 2022 - 2026”ⁱⁱ som kom i december 2021 vävt in dessa aspekter i sina analyser. Miljöaspekter vid nybyggnation tas upp inom ramen av varje anläggningsprojekt och inte i denna utredning.

Specifik analys kring ridanläggningar tas inte upp i denna utredning. De senaste åren har utredningar kring utveckling av ridanläggningar i kommunen gjorts och olika fastighetsprojekt är för närvarande under utredning.

Idrotter som till exempel kampsport och skytte har idag lokaler som berörs av utvecklingsprojekt. I nya anläggningar planeras för lokaler lämpade för dessa sporter.

Analys av framtida behov av fritidsgårdar och mötesplatser för ungdomar ingår inte i utredningen. Beslut finns att Tvåans fritidsgård i Centrala Nacka ska få en ny permanent placering. Andra fritidsgårdar som Henriksdal, Björknäs och Saltsjöbaden berörs av olika fastighet- och utvecklingsprojekt. Det finns därmed ett behov av långsiktig planering för fritidsgårdar i dessa kommundelar.

2.3. Politiska styrdokument och närhetsprincipen

Information om vilka politiska styrdokument och dess innehåll kring beslut om utformning och inriktning kring framtida idrottsanläggningar finns

sammanfattade i bilaga tre. På samma sätt finns inriktning och ambition kring närhetsprincip som formulerats i kapacitetsutredningen 2016 (FRN/102) och som även togs upp i den uppdaterade utredning 2019 (FRN2019/50) i bilaga fyra.

3. Befolkningsutveckling

Nackas befolkning kommer att växa från dagens cirka 108 000 invånare till omkring 156 000 invånare år 2040, en ökning med 47 procent. Största ökningen berör Sicklaön som ökar från 40 000 till 75 000 invånare, en ökning med 89 procent. I avtal med Region Stockholm stipuleras att 13 500 nya bostäder ska byggas i närheten av nya tunnelbanestationer fram till år 2035. På Sicklaön beräknas antalet barn i åldersgruppen 0 – 6 år öka med 118 procent, och i åldersgruppen 7 – 19 år beräknas en ökning på 89 procent fram till år 2040. För åldersgruppen seniorer beräknas den största ökningen ske i Boo och Älta. Informationen till beräkningarna är hämtad från kommunens befolkningsprognos som är framtagen av SWECO våren 2021.

Nacka kommun, befolkningsökning 2020, 2030 och 2040

Upptagningsområde	Hela befolkningen år 2020	Hela befolkningen 2030	Hela befolkningen 2040	Ökning antal invånare	Ökning i procent 2020/2040
Hela kommunen	106 310	133 330	156 480	50 170	47%
SICKLAÖN	40 016	55 323	75 541	35 525	89%
BOO	34 639	41 088	42 896	8 257	24%
FISKSÄTRA - SALTSJÖBADEN	18 699	20 207	21 065	2 366	13%
ÄLTA	12 956	16 712	16 978	4 022	31%

Nacka kommun, barn och ungdomar 7 - 20 år, 2020, 2030 och 2040

Upptagningsområde	Antal 7 - 20 år 2020	Antal 7 - 20 år 2030	Antal 7 - 20 år 2040	Ökning, antal barn	Ökning i procent 2020/2040
Hela kommunen	20 442	23 799	28 741	8 299	41%
SICKLAÖN	6 061	8 197	11 470	5 409	89%
BOO	7 829	8 470	9 444	1 615	21%
FISKSÄTRA - SALTSJÖBADEN	3 604	3 748	4 216	612	17%
ÄLTA	2 948	3 384	3 611	663	22%

Nacka kommun, 60 + 2020, 2030 och 2040

Upptagningsområde	Antal 60 + 2020	Antal 60 + 2030	Antal 60+ 2040	Ökning, antal seniorer	Ökning i procent 2020/2040
Hela kommunen	17 774	22 415	24 606	6 832	38%
SICKLAÖN	4 772	5 586	5 901	1 129	24%
BOO	5 930	8 213	9 313	3 383	57%
FISKSÄTRA - SALTSJÖBADEN	4 772	5 586	5 901	1 129	24%
ÄLTA	2 300	3 030	3 491	1 191	52%

4. Trender inom fritid och idrott

En lista på övergripande trender visar följande tendenser:

- Individualisering – man vill själv kunna styra när man deltar i en aktivitet.
- Ökat intresse för hälsa och medvetenhet finns hos många barn och unga.
- Starka sporter som fotboll och gymnastik bibehåller sin attraktion.
- Idrotter med färre deltagare har svårare att synas, få resurser och svårt att hitta lämpliga lokaler.
- Parasporter ökar.
- Specialisering och ökad professionalism inom olika sporter, man tar till exempel in personliga tränare, tar betalt för unika kurser och cuper
- Föräldrar har mindre tid att engagera sig i föreningslivet.
- Föreningarna driver sina verksamheter med större andel anställda, arvoderade ledare och färre som jobbar på ideell basis.
- Inskolning i demokratiprocesser tack vare föreningslivet minskar.
- Gamification av olika sporter – det gör sporter möjlig att följa interaktivt. Ett exempel är geocatching
- E-sport utvecklas.
- Streaming av träning och tävlingar, föräldrar kan på detta sätt hålla sig ajour med aktiviteter. Det kräver digitala anpassningar i idrottsanläggningar.
- Krav på prestationer som finns i skolan sprider sig till idrotten. En förändring som påverkas vissa barn negativt.
- Fritidsgårdens aktiviteter är mer fokuserade på jämställdhet. Viktigt att inte behöva prestera.
- Spontan idrott blir allt mer organiserad. Ytor förbereds för olika aktiviteter, utegym, preparerade längdspår och elbelysta löparspår. Önskemål finns om en trygg miljö kring dessa anläggningar med bra belysning och tillgång till toaletter.

- Nya idrotter som padel, crossfit har hittills lockat äldre målgrupper och drivs oftast kommersiellt.
- Sociala entreprenörer driver företag och ”gömmar sig” i viss mån bakom föreningsstrukturer och arrangerar specialträning, cuper mm.

4.1. Ung Livsstil, studier gjorda 2019/2020

Nacka genomförde 2016/17 undersökningen Ung Livsstil som baserar sig på enkäter i högstadier och gymnasiet. Från resultat av undersökningar i andra kommuner (Malmö, Eskilstuna och Täby) och som gjorts de senaste åren kan följande tendenser påvisas.

- Gym inomhus, bad och simhallar samt fotbollsplaner önskas av såväl flickor som pojkar i olika åldrar
- Danslokaler kommer högt upp för flickor i olika åldrar
- Pojkar har TV- och dataspel högt upp bland fritidsintressen medan det för flickor är av mindre intresse

Studien ”Ger skolan eller fritiden mest mening med livet” som är gjord inom ramen för forskningsprojektet Ung Livsstil, visar att det sedan 1998 skett en viktig förändring i vad ungdomar anser viktigast i livet, skola eller fritid. En majoritet av både flickor och pojkar menar att fritiden är viktigast. Tidigare var skolan mest betydelsefull. Ökningen framstår som speciellt framträdande i mellan- och högstadiet, något lägre i gymnasiet. En begränsad grupp menar att skolan har störst betydelse. Till denna grupp kan man främst räkna ungdomar med utländsk bakgrund. I de flesta fall gäller dock - även bland de som har utländsk bakgrund - att det är fler som tycker att det är fritiden som främst ger livet mening. Det finns vissa könsskillnader – killar tycker något oftare än tjejer att det främst är fritiden som ger livet mening, när det gäller skolans roll gäller motsatsen. Under åren har dessa könsskillnader nedtonats i viss utsträckning.ⁱⁱⁱ

5. Aktiva barn och ungdomar inom olika idrotter i Nacka

I bilaga sex presenteras hur antalet deltagare och träningstillfällen förändrats från 2016 till 2019. Informationen är hämtad från analysverktyget Clickview. Här redovisas alla deltagartillfällen som rapporteras inom olika idrotter. Deltagare som endast varit med ett fåtal gången finns med i denna statistik, därmed kan antalet vara lite högre än andra analyser där endast de som närvarat minst 10 gånger rapporterats.

Det finns anledning att djupare studera detta och se hur förändrade förutsättningar som till exempel fler anläggningar påverkat statistiken. Befolkningsökning sedan 2016 har inte beaktats. År 2019 har valts för att eliminera de effekter som pandemin haft på olika idrotter där inomhusidrotter påverkats i högre grad än utomhusidrotter.

Sammanfattningsvis kan följande trender utläsas:

- Fotboll är har flest deltagare och 62 antal träningstillfällen/deltagare, vilket är näst högst och redovisar även en ökning av träningstillfällen per deltagare med 12 procent.
- Ishockey har 85 antal träningstillfällen/deltagare, en ökning med 13 procent
- Gymnastik har en kraftig ökning av antalet deltagare och träningstillfällen. Här har ytterligare en träningsanläggning tillkommit i Orminge. Men statistiken visar på färre antal träningstillfällen per deltagare från 41 till 34.
- Konståkning har färre deltagare men med kraftigt ökande träningstillfällen, från 38 till 55 träningstillfällen
- Skytte har ökat antal träningstillfällen markant, från 14 till 27.
- Orientering, golf, dans och hundsport har minskande antal deltagare

6. Kartlagda idrottsanläggningar

Inom ramen för detta uppdrag har totalt 37 potentiella nya idrottsanläggningar kartlagts. I likhet med kapacitetsutredningen 2019 har dessa grupperats i följande tre kategorier:

- A. politiskt beslutade – beslut som är tagna i kommunfullmäktige och kommunstyrelse där vissa är under byggnation
- B. planerade – pågående projekt i detaljplan, planprogram och förhandlingar med externa fastighetsägare
- C. möjliga – utvecklingsplaner i förhållande till befolkningsprognos, diskussioner med externa fastighetsägare och bollplaner under utveckling

Bilaga två, Kartlagda idrottsanläggningar 2022-02-20

A. Politiskt beslutade idrottsanläggningar

- tre investeringsbeslut av kommunfullmäktige i Mål och budget (Sporthallar i Boo gård, Sigfridsborg och Stavsborg). Dessa är under byggnation.
- tre beslut om projekteringsmedel av kommunfullmäktige i Mål och budget (Myrsjö simhall, multihall i Fisksätra, Velamsund ridanläggning)
- ett investeringsbeslut av kommunfullmäktige i Mål och Budget (Näckenbadets ersättningsbassäng samt projekteringsmedel för ny simhall på samma plats)
- tre beslut som enskilda projekt av kommunfullmäktige i Mål och Budget (två 11-spelsplaner i Källtorp och två 11-spelarplaner i Ramsmora och en 11-spelarplan Porsmossen, en sju-spelarplan - Sickla Plania)

B. Planerade idrottsanläggningar

- en startpromemoria (Myrsjö sportcentrum)
- nio anläggningar ingår i inriktningsbeslut av kommunfullmäktige gällande förslag till stadsbyggnadsstruktur för genomförande och utbyggnad av Järlahöjden. Dessa ersätter främst befintliga anläggningar.
- tre ingår i olika plan- eller detaljplaneprogram (Henriksdal sporthall och bollplan och Bergs gård - bollplan)
- en ingår i ersättningsanläggningar (Sicklavallen)
- två externa fastighetsägare (Ektorps - sporthall och Svindersvik - sporthall)

C. Möjliga idrottsanläggningar

- ett detaljprogram under framtagande (Södra Dalkarlsängen - gymnastiksal)
- ett projekt i samarbete med en extern fastighetsägare (Jarlaberg sporthall)
- tre bollplaner är under utveckling

6.1. Ersättnings respektive kapacitetshöjande anläggningar

Av 37 identifierade anläggningar:

- bidrar 22 stycken till kapacitetsökningar
- ersätter 15 stycken befintliga anläggningar som planeras att rivas.

7. Dialog med föreningar

Föreningarna har olika ingångar till dialog med kommunen i frågor som rör idrottsanläggningar:

Inför uppförande av nya anläggningar

- bollplaner i Sickla Plania,
- nya ishallar
- nya simhallar
- Multihall i Fisksätra

Anpassningar i befintliga anläggningar

Anledningarna till anpassningar kan vara många till exempel för att uppnå ökad tillgänglighet för till exempel funktionsnedsatta, nya krav från Riksidrottsförbundet, att ett idrottsförbund ändrar spelformerna inom den specifika idrotten, tekniska förbättringar, större arrangemang såsom som kräver specialanpassning med mera.

- anpassning av Sickla gymnastikhall
- anpassningar Björknäs IP

Anläggningsanvändning

Vid anläggningsråden ges föreningarna möjlighet att lämna synpunkter på utvecklingen av anläggningen och att samordna sig med övriga föreningar och idrottsdriften.

Föreningsdialoger angående Nacka sportcentrum/Järlahöjden

Ny dialog kommer att aktualiseras. Av tidigare föreningsdialog kring utveckling av Järlahöjden kvarstår följande synpunkter:

- ett samlat sportcentrum som utformas utifrån flera idrotters behov, där de olika verksamheterna kan berika varandra (samordning, effektivitet, synergier)
- flexibla anläggningar som ger förutsättningar till ett effektivt nyttjande
- att det finns funktioner som bland annat gym, förråd, möteslokaler, kanslilokaler och arbetsplatser som föreningarna kan samnyttja
- att det finns ytor för uppvärmning och samling före och efter aktiviteter för att öka kapaciteten i anläggningen
- att föreningarna ges möjlighet till delaktighet under hela byggprocessen för att kunna bidra med erfarenheter, kunskap och förslag på lösningar, för att få optimala och resurseffektiva anläggningar
- ett huvudcentrum för publika arrangemang anpassat till matcher på elitnivå

8. Beräkning av nyckeltal

Inför 2022 års kapacitetsutredning har nya beräkningsmodeller för redovisning av nyckeltal tagits fram. Ambitionen är att på ett mer precist sätt beskriva kapaciteten i kommunen olika anläggningar. Beräkningen utgår från antalet aktiva inom respektive idrott och hur många timmar som kommunen tillhandahåller för träningen i olika anläggningar 2021 och 2040. En bedömning kring kapacitet görs för respektive idrott. De idrotter som analyseras är fotboll, hockey, konståkning och simning. Beräkningar av hur dagens kapacitet av träningstimmar i förhållande till antal aktiva analyseras i förhållande till beräkningar av framtida antal tillgängliga träningstimmar med hänsyn till tillkommande anläggningar. Detta skapar data och metoder för fortsatt utredning kring kapacitet av träningstimmar för olika idrotter.

I tidigare års kapacitetsutredningar har nyckeltal för olika anläggningar baserats på antal barn och ungdomar i åldersgruppen 7–20 år per anläggningstyp. Detta jämförelsetal har även använts vid jämförelse mellan olika kommuner i Stockholmsregionen.

I stycke 9 – 15 fördjupas beräkningar av kapacitets uppdelat på olika anläggningstyper.

9. Sporthallar

I samband med olika skolprojekt byggs flera nya sporthallar i Nacka, allt i enlighet med tidigare planering. Ebba Brahe skolans sporthall på Kvarnholmen togs i bruk hösten 2021 liksom en gymnastiksal i anslutning till Jensens skola i Sickla. Lediga tider i dessa hallar på vardagar och helger hyrs nu in för föreningslivet.

Befintliga byggprojekt är sporthallar: i Boo Gård, Sigfridsborg och Stavsborg.
Befintlig gymnastikhall med specialinriktning för gymnastik blir kvar vid Sickla skola.

Tillkommande sporthallsprojekt sedan 2019 är:

- Ektorps (Hemsö.)
- Jarlabergs (Rikshem).

9.1. Nyckeltal sporthallar

Beräkningar av nyckeltal baserat på antal barn och unga 7-20 år per anläggning visar att nyckeltalen successivt förbättras när fler sporthallar adderas.

ÅR	2016	2019	2021	2040
Nyckeltal	1540	1410	1298	1185

Hela kommunen	20 442	15,75	1298		28 741		8,5	24	1185
SICKLAÖN	6061	6,75	898	Sickla gymnastikhall , Nacka bollhall, Nacka sporthall, Järla (Värmdövägen), Skuru, Jensen (0,75), Kvarnholmen	11 470	Ektorps, Centrala Nacka, Vilan, Jarlaberg, Svindersvik (0,5) = 4,5 (Järlahöjdens 3 hallar = ersättning av befintliga)	4,5	11,3	1019
BOO	7829	5	1566	Myrsjö A, Myrsjö B, Orminge, Björknäs, Tollare	9 444	Boo Gård, Dalkarlsängen (2040)	2	7	1349
FISKSÄTRA - SALTSJÖBADEN	3604	3	1201	Fisksätra, Tippen, Tattby	4 216	Multihall i Fisksätra (0,5 sporthall)	0,5	3,5	1205
ÄLTA	2948	1	2948	Stavsborg	3 611	Sigfridsborg, Stavsborg 0,5	1,5	2,5	1444

9.2. Jämförelsetal med andra kommuner, sporthallar

Motsvarande nyckeltal för andra kommuner i Stockholmsområdet:

År	Nacka	Danderyd	Huddinge	Solna	Sollentuna	Stockholm	Täby
2018	1410	1816	1235	1085	1308	2703	1165
2021	1278	1950	1352	1352	1480	1950	774

10. Fotbollsplaner

Sedan 2019 har ett antal fotbollsplaner tillkommit:

- två 5-spelarplaner på Rustas tak på Sicklaön
- en 5-spelarplan på taket av Ebba Brahe sporthall på Kvarnholmen
- en 7-spelarplan vid Sågtorp skola, Boo blir klar våren 2022

Upprustning med konstgräs och belysning på olika lekplaner:

- en 7-spelarplaner på Gamla Alléen i Saltsjö Duvnäs
- en 5-spelarplan på Hedenströms väg och Björknäsvägen i Boo

Under 2022 kommer olika utredningar att presenteras som avgör om två 11-spelarplaner i Källtorp och två 11-spelarplaner i Ramsmora kommer att kunna byggas. I underlaget i kapacitetsutredningen inkluderas dessa fyra planer i beräkningarna.

10.1. Nyckeltal fotboll i jämförelse med andra kommuner

Under denna rubrik redovisas Nackas nyckeltal på samma sätt som i 2019 års kapacitetsutredning i syfte att kunna jämföra nyckeltalen med andra kommuner. Denna beräkning av nyckeltal för barn och unga 7–20 år per anläggning visar att Nacka successivt adderar fler fotbollsplaner och därmed förbättras nyckeltalen.

ÅR	2016	2019	2021	2040
Nyckeltal	1171	1160	1022	1055

Upptagningsområde	Antal 7-20 år 2020	Befintliga 2020	Nyckeltal 2021/22	Befintliga bollplaner 2021/22	Antal 7-20 år 2040	Bollplaner, beslutade, planerade och möjliga	Planerade	TOT 2040	Nyckeltal 2040
Hela kommunen	20442	20	1022		28 746		7,25	27,25	1055
SICKLAÖN	6061	6,25	970	Nacka C 2, Sicklavallen 0,5, Skuru 0,75 + 0,25, Vilan 0,25, Jarlaberg 0,25, Skuru skola 0,25, Saltängen 0,25, Storängen 0,25, Duvnäs utskog 0,25, Rusta 0,5, Gamla Allén 0,5, Kvalitena 0,25= 6,25	11 470	Sickla 0,5, Källtorp 2, Vilans 0,25, Nacka C 0,5, Bergs gård 0,5 (planeras till 2040), Skogalund 0,25 = 4	4	10,25	1119
BOO	7829	7,0	1118	Björknäs 1,25, Myrsjö 1, Orminge (Sandöv) 0,5, Bovalen 2, Velamsund 0,5, Alabastern 0,25, Tollare (Hedenströms väg) 0,25, Tollare gräs 0,5, Lilla Björknäs vägen 0,25, Sågtorp 0,5 = 7	9 444	Ramsmora 2, Orminge Bollplan (utreds för att addera yta) 0,5 = 2	2	9	1049
FISKSÄTRA - SALT SJÖBADEN	3604	4,0	901	Fisksätra 1,5, Saltsjöbaden 1,5, Lännbo 0,25, Tattby 0,25, Gröna Dalen 0,5 = 4	4 216	Solsidan 0,5, Tippen 0,25 = 0,75	0,75	4,75	888
ÄLTA	2948	2,75	1072	Stavsborg 1, Älta IP 1,5, Kolarängen 0,25 = 2,75	3 616	Sigfridsborg eller Hedvigslund 0,5 = 0,5	0,5	3,25	1113

En 11-spelarplan = 1, en niopelarplan = 0,75, en sjuspelarplan = 0,5 en 5-spelarplan = 0,25.
Ingen hänsyn tas till hur många timmar som är tillgängliga för träning på respektive plan

Motsvarande nyckeltal för andra kommuner i Stockholmsområdet:

Beräkningsmetod: Antal barn/unga 7 - 20 år per anläggning (bokningsbara 11, 9, 7 och 5-spelarplaner med konstgräs)

År	Nacka	Danderyd	Huddinge	Solna	Sollentuna	Stockholm	Täby
2019	1160	709	1551	992	928	1143	1119
2021	1022	557	1511	687	1480	1450	1349

10.1.1. 11-spelarplaner konstgräs och naturgräs

Nackas nyckeltal är bättre än flertalet kommuner när man endast räknar konstgräsplaner, genomsnittet på sju Stockholmskommuner är 2123 antal 7 - 20 åringar per 11-spelarplan.

Räknar man nyckeltal på 11-spelarplan med såväl konstgräs- som naturgräsplaner minskar genomsnittet till 1619 antal 7 - 20 åringar per plan. Kommuner med fler gräsplaner får mer fördelaktiga nyckeltal. Här ska man tillägga att kapaciteten är betydligt högre på en konstgräsplan än på en naturgräsplan. Det beror på att en naturgräsplan måste vila och antalet träning och matchtimmar blir färre. När Nacka gjorde om två naturgräsplaner till konstgräsplaner, en 11-spelarplan (Fisksätra IP), en 9-spelarplan och en 5-spelarplan (Skuru) ökade kapaciteten från cirka 500 till cirka 2500 timmar per år och plan. Nacka har en 11-spelarplan med naturgräs (Björknäs) för att tillmötesgå friidrottens behov.

2021 11-spelarplaner/ 7-20 åringar	Nacka	Danderyd	Huddinge	Solna	Sollentuna	Stockholm	Täby
Antal 7-20 år 2021	20.442	7.800	20.399	9.099	14.871	142.036	14.505
Konstgräs + gräs	10,75	10	9	8	9	73	13
Varav gräs	1	5	1	0	3	15	4
Nyckeltal							
a) konstgräs + gräsplaner, genomsnitt 1619	1901	780	2267	1137	1652	1946	1612
b) konstgräs, genomsnitt 2123	2097	1250	2550	1137	2479	2449	2901

10.2. Ny beräkningsmodell 2022

En analys av kapacitet av träningstimmar för aktiva i kommunens fotbollsföreningar har gjorts. I underlaget har alla bollspelarplaner beräknats med just det antal träningstimmar som finns tillgängliga på respektive plan. Det är stora skillnader mellan olika bollplaner och detta gör denna beräkningsmodell mer träffsäkert. Alla 11-spelarplaner delas in i tre stycken 7-spelarplaner och tider fördelas till föreningarna enligt denna princip. Inga matchtider finns beräknade i dessa fördjupade beräkningar då Stockholms fotbollsforbund har tillgång att boka matchtider på alla tillgängliga planer i Nacka från fredag kväll 18 - 21, hela lördagen och hela söndagen.

I underlaget har följande uppgifter använts:

- Antal aktiva barn och ungdomar i Nackas fotbollsföreningar 2021, cirka 6500
- Ökningar i befolkningsunderlag (7 - 20 år) per kommunal del till 2040, cirka 9200. Hänsyn har tagits till olika befolkningsökningar i kommunal delarna.
- Samma andel fotbollsintresserade 2040 som 2021, cirka 32 procent av alla barn och ungdomar 7 - 20 år
- Antal bokningsbara träningstimmar på kommunens olika bollplaner, uppdelade per kommunal del under två säsonger = 28 veckor

- Alla 11-spelarplaner är indelade i tre sju-spelarplaner. Samma sätt som tider fördelas till föreningarna

NYCKELTAL : BOKNINGSBARA TIMMAR PER AKTIV MEDLEM						
Fotboll	Antal aktiva 2020	Bokningsbara träningstimmar 2021	Nyckeltal 2021/22 Timmar per aktiv	Beräknat antal aktiva 2040	Bedömning bokningsbara timmar 2040	Nyckeltal 2040 Timmar per aktiv
Nacka	6 500	32200	5,0	9 200	41 496	4,5
Sicklön	2 122	10248	4,8	4 016	15 064	3,8
Boo	2 496	10864	4,4	3 011	14 560	4,8
Fisksätra/Saltjöbaen	1 019	6272	6,2	1 192	6 608	5,5
Älta	834	4816	5,8	1 023	5 432	5,3

Totalt för Nacka indikerar detta en viss minskning av antalet träningstimmar per aktiv, främst på Sicklön. Nacka har ett stort antalet aktiva inom fotboll. En jämförelse med andra kommuner i Stockholmsområdet med samma beräkningsmodell visar följande:

Kommun	Antal aktiva 2021	Träningstimmar/medlem
Nacka	6500	5,0
Huddinge	3513	6
Täby	3936	4,3

10.2.1. Fördjupad beräkning träningstimmar fotboll

Samma underlag har sedan ytterligare fördjupats med en analys som baseras på Stockholms fotbollsförbunds beräkningsmodell för behov av fotbollsplaner.^{iv} Här har ytterligare parametrar adderats.

- Indelning i lag per ålderskategori, lägsta antal deltagare i lagen (info från SFF till deltagare i S:t Erikscupen)
7-9 år – 8 per lag, 10-13 år – 10 per lag, 14-16 år – 13 per lag, 17-20 år 16 per lag
- Storlek på bollplan per ålderskategori :
7-9 år = 5-spelarplan, 10-13 år = 7-spelarplan,
14-20 år = 7 och 11-spelarplaner
- Antal träningstimmar per ålderskategori och vecka:
7-9 år = 2 timmar, 10-13 år = 3 timmar, 14-16 år = 3 timmar, 17-20 år = 4 timmar*

**Antalet träningstillfällen motsvarar i stort det antal som rekommenderas av Stockholms fotbollsförbund.*

För åldersgruppen 7 - 9 år kan träning ske på 5-spelarplaner, samma yta som deras matcher spelas på. Detta är samma bedömning som Stockholms

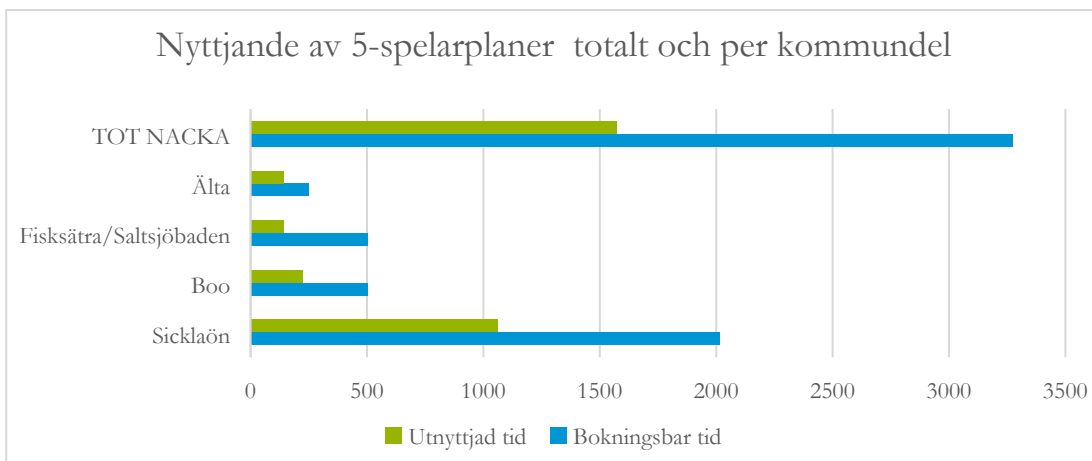
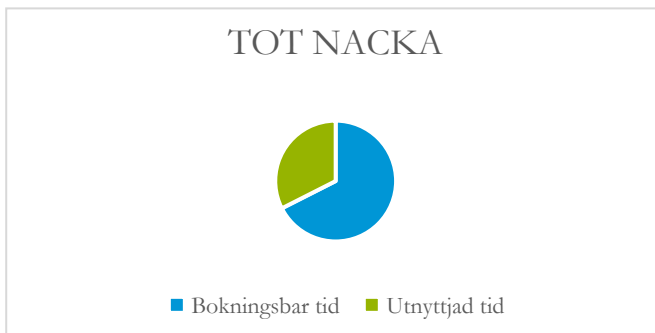
fotbollsförbund. Däremot skiljer sig denna beräkningsmodell sig mot förbundets då Nacka delar in alla 11-spelarplaner i tre stycken 7-spelarplaner. Det är så som tider fördelas till föreningslivet.

10.3. Fotbollsplaner i tät stadsbebyggelse

Flera av de tillkommande bollspelarplanerna planeras att byggas i bostadsnära områden som exempel två 11-spelarplaner som ersätter befintliga planer på Järlahöjden, ny 7-spelarplan i Sickla Plania, ersättning av 7-spelarplaner på Sicklavallen, Centrala Nacka, Vilans skola och Bergs gård. Det kommer troligen inte vara möjligt att nyttja bollplanerna maximalt på grund av störningar av ljud och ljus. I beräkningsunderlaget har detta inte beaktats. Jämförelse mellan en 11-spelarplaner vid Boovallen och en 11-spelarplaner på Järlahöjden visar att öppettimmar minskar med 7 timmar per vecka i Boovallen.

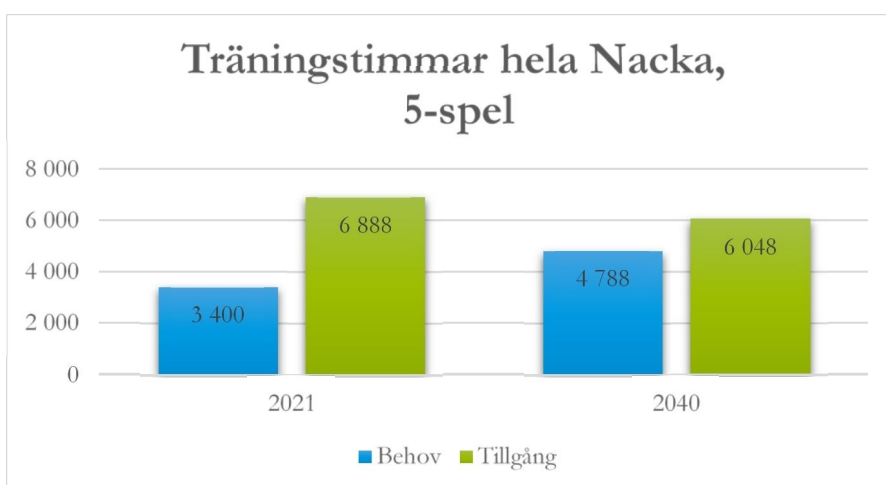
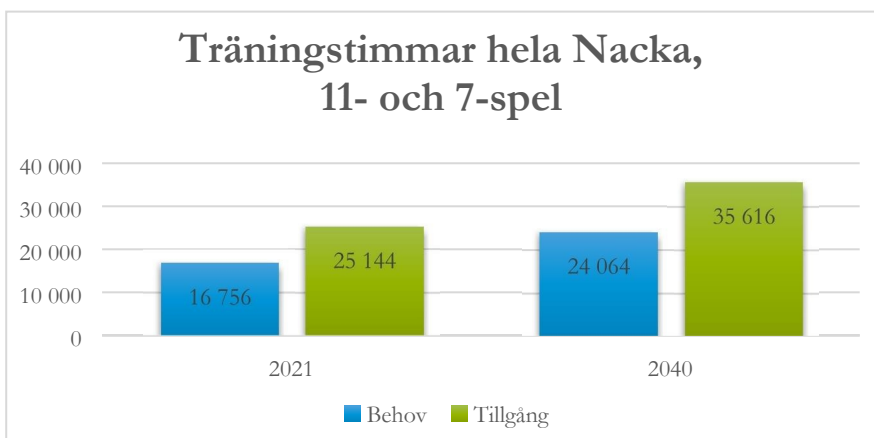
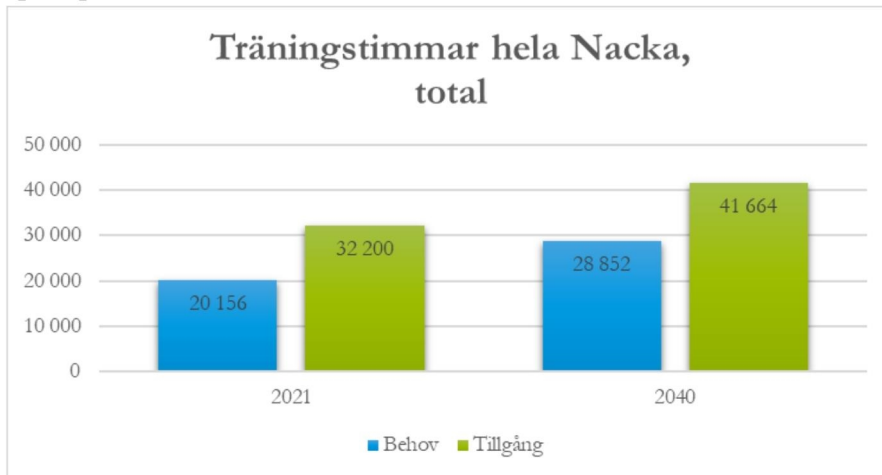
10.4. Nyttjandegrad 5-spelarplaner

Nyttjandegraden av kommunens 5-spelarplaner är låg. Under höstterminen 2021 bokades endast cirka 45 procent av tillgängliga bokningsbara timmar. Ungefär samma förhållande gäller inom respektive kommundel. Dialog med föreningslivet visar att föreningarna föredrar att organisera sin verksamhet med större grupper på 7 och 11-spelarplaner. Som motiv nämns bland annat att det ger föreningarna bättre förutsättningar att samordna tränare, skapa lag- och klubbbanda och för att behålla spelare längre upp i åldrarna.

10.5. Analys

Enligt denna fördjupande beräkningsmodell har Nacka tillräcklig kapacitet av träningstimmar såväl 2021 och 2040 inberäknat att 7 - 9 åringar kan träna på 5-spelarplaner. Beräkningsmodellen visar att Nacka har tillräcklig kapacitet under förutsättning att 11-spelarplaner även fortsättningsvis delas upp i 3 stycken 7-spelarplaner.

Denna beräkningsmodell visar att det finns kapacitet för träningstimmar i alla kommundelar. För 5-spelarplaner finns outnyttjade träningstimmar tillgängliga, främst på Sickalön. Medan Boo visar på ett underskott såväl 2021 som 2040. I Älta finns ett underskott 2040. I övriga kommundelar finns tillgång till såväl 11, 7 som 5-spelarplaner för att tillgodose träningstillfällena inom alla åldersspann.

Nyttjandegraden av 5-spelarplaner behöver ökas och diskussioner med föreningslivet fördjupas kring kapacitet av träningstimmar. Planerade 5-spelarplaner i Skogalund och Tippen bör analyseras för att bedöma om det är intressant att rusta dessa för att inkludera träningstider för föreningslivet.

Beroende på slutomdömen i kommande utredningar kring planerna i Källtorp och Ramsmora behöver eventuellt alternativ utredas på Sickalön och i Boo.

Stockholms fotbollsforbund välkomnar Nackas initiativ att fördjupa metoder för beräkning av kapacitet. En kommentar är att deras modell räknar med att alla träningstillfällena för aktiva över 14 år sker på 11-spelarplaner. I Nacka fördelas alla träningstimmar på 11-spelarplaner uppdelade på 3 stycken 7-spelarplaner. De tider som föreningarna tilldelas kan de själva fördela inom föreningen. Här finns möjligheter att planera så att de äldre kan matchträna på en fullstor plan. Mycket teknikträning kan ske på mindre ytor.

Grafer totalt för kommunen och per kommundel presenteras i bilaga sex.

II. Ishallar

I kapacitetsutredningen 2016 och 2019 fanns en ny ishall med i beräkningsunderlagen för framtida planering. I kapacitetsutredningen 2022 presenteras olika kapacitetsbedömningar för att bereda frågan om ytterligare en ishall behövs.

Ishockey och konståkning skiljer sig markant på det sätt som anläggningen kan nyttjas för respektive aktivitet. I denna utredning har inga aspekter som antal deltagare i en grupp per träningstillfälle beaktats. Detta behöver analyseras mer ingående för att åstadkomma fördjupad kunskap om kapacitetsbehov.

II.1. Nyckeltal ishall

Beräkningar av nyckeltal baserat på antal barn och unga 7-20 år per anläggning.

ÅR	2019	2021	2040 (med en ny ishall)	2040 (utan ny ishall)
Nyckeltal	3289	3407	4106	4790

Upptagningsområde	Antal 7 - 20 år 2021	Nyckeltal 2021	Befintliga anläggningar	Anläggningar 2021	Planerade anläggningar	Befintliga och planerade anläggningar 2040	Antal 7-20 år 2040	Nyckeltal 2040	Befintliga och planerade anläggningar 2040	Nyckeltal 2040
Hela kommunen	20442	3407		6		7	28 741	4106	6	4790

11.2. Jämförelsetal ishallar med andra kommuner

Motsvarande nyckeltal för andra kommuner i Stockholmsområdet:

	Nacka	Danderyd	Huddinge	Solna	Sollentuna	Stockholm	Tyresö	Täby	Sverige medeltal
Antal 7-20 år/ishall									
2019	3289	3633		2893	7192	13513	4714	6992	
2021	3407	3900	5100	4550	7436	8680		7253	
Deltagar-tillfällen/ishall	19648	26344		21651	22490	24213	22162	33918	12460
Ishallar för ishockey och konståkning, antal/10 000 inv	0,57	0,61		0,36	0,27	0,10	0,41	0,28	0,72

11.3. Ny beräkningsmodell 2022

2019 var 1263 barn och ungdomar aktiva inom ishockey. Inom konståkning fanns 475 aktiva. Inom ishockey finns i Sverige sedan flera år en nedåtgående trend i antalet aktiva. I Nacka har antalet aktiva ökat med 23 procent sedan 2014. För konståkning finns en nedgång i antal aktiva sedan 2016.

En enklare fördjupad analys med fokus på aktiva inom ishockey och konståknings presenteras här. Allt för att öka förståelsen för hur kapaciteten för aktiva inom dessa idrotter förändras i och med uppskattad befolkningsökning.

Antalet aktiva inom ishockey och konståkning i Nacka kommun 2021 har fördelats på tillgänglig träningstid i kommunens ishallar 2021/2022 och 2040. Två scenario presenteras A) med ytterligare en ishall och B) ingen ny ishall.

NYCKELTAL : BOKNINGSBARA TIMMAR PER AKTIV MEDLEM								
Ishockey och konståkning	Antal aktiva 2020	Bokningsbara tränings timmar 2021	Nyckeltal 2021/22	Beräknat antal aktiva 2040	A) Bedömning bokningsbara timmar 2040, ingen utbyggnad	Nyckeltal 2040	B) Bedömning bokningsbara timmar 2040, inkl. en ny anläggning	Nyckeltal 2040
Nacka	1 768	17424	9,9					
" befolkningsökning 41 % i målgruppen 7-20 år		17424		2 393	17 424	7,3	21380	8,9

11.4. Analys

Med beräknad befolkningsökning och bibehållet intresse för ishockey och konståkning och utan utökad kapacitet i form av ytterligare en ishall kommer kommunens nyckeltal att försämrats, från 3407 till 4796 barn och unga per anläggning. Nacka har jämfört med andra Stockholmskommuner sedan länge haft

en god kapacitet. Utan utbyggnad kommer Nacka ha ungefär samma nivå som flera andra kommuner i Stockholmsområdet. I dagsläget finns information att Täby och Huddinge har planer på att bygga en ishall i respektive kommun.

En enklare analys av kapacitet av träningstimmar per aktiv visar att i dagsläget har varje aktiv ca 10 träningstimmar. Detta sjunker 2040 till 7,3 timmar per aktiv med samma antal ishallar som idag.

12. Simhallar

Nacka planerar att långsiktigt ha tre simhallar i kommunen, placerade i Saltsjöbaden, Myrsjö och på Järlahöjden. Samtliga simhallar förväntas ha 25 meters simbanor. Nya Näckenbadet är under upphandling och beräknas stå klar under 2025, här tillskapas sex stycken simbanor mot fem stycken i gamla Näckenbadet. Upphandling av leverantör som ska bygga, äga och driva ny simhall i Myrsjö sportcentrum kommer att genomföras under 2022. Här planeras för åtta stycken simbanor, simhallen beräknas stå klar under 2026.

Nacka simhall på Järlahöjden är uttjänt och planeras ersättas med en ny, större simhall. Nuvarande simhall har sex stycken simbanor, och preliminärt planeras för tio stycken simbanor i den nya hallen.

När samtliga planerade simhallar är i drift ökar antalet simbanor från dagens 11 stycken till 24 stycken.

12.1. Nyckeltal simhallar

Nedanstående tabell visar antalet kommuninvånare i ålder 7–20 år delat med antalet 25 meters simbanor.

ÅR	2019	2021	A) 2040 (tot 24 simbanor)	B) 2040 (tot 20 simbanor)
Nyckeltal	1794	1858	1198	1437

Upptagningsområde	Antal 7-20 år 2021	Nyckeltal 2021	Antal 7-20 år 2040	Nyckeltal 2040	Befintliga simbanor 2021	Framtida hallar	A) Planerade till- kommande simbanor 2040	B) Planerade till- kommande simbanor 2040	A) Total simbanor 2040	B) Total simbanor 2040	A) Nyckel- tal 2040	B) Nyckel- tal 2040
Hela kommunen	20442	1858	28 741	1 198	11		13	9	24	20	1 198	1 437
SICKLAÖN	6061		11 470		6	(Planering med 10 banor, alt 6 banor)	4	0	10	6		
BOO	7829		9 444		0	Myrsjö sportcentrum (8 banor)	8	8	8	8		
FISKSÄTRA - SALTSJÖBADEN	3604		4 216		5	Näcken (6 banor)	1	1	6	6		
ÄLTA	2948		3 611		0				0	0		

Motsvarande nyckeltal för andra kommuner i Stockholmsområdet.

År	Nacka	Danderyd	Huddinge	Solna	Sollentuna	Stockholm	Täby
2016	1679						
2019	1794	1211	1396	1447	1798	1510	1165
2021	1858	1300	1275	1820	2124	1136	1209

12.2. Analys

I dagsläget har Nacka kommun knappt 1 900 invånare i åldern 7–20 år per befintlig 25 meters simbana (sex stycken i Nacka simhall, fem stycken i Näckenbadet). Det är något över genomsnittet som 2021 är cirka 1 500 i åtta andra kommuner i Stockholms län. Med prognosticerad befolkningsökning till år 2040 och planerad utbyggnad av antalet simbanor till år 2040 (till sex stycken i Näckenbadet, åtta stycken i Myrsjö simhall och tio stycken i Nacka simhall) förbättras Nackas nyckeltal till cirka 1 200 invånare i ålder 7–20 år per simbana. För att bibehålla samma nyckeltal år 2040 som år 2022 skulle antalet simbanor behöva öka från 11 stycken i dagsläget till 16 stycken år 2040, det vill säga med fem stycken 25 meters simbanor.

13. Ekonomisk bedömning

Fritidsnämndens kostnader står i relation till de nya idrottsanläggningar som byggs. Med långtidsprognosen som bas har en beräkning gjorts över hur de 37 identifierade idrottsanläggningarna kommer att påverka nämndens kostnader. I långtidsprognosen placeras alla anläggningar i förhållande till aktuell stadsutveckling och därmed i relation till när i tiden alla anläggningar ska stå klara.

I bilaga sju presenteras tre scenarier som visar hur fritidsnämndens budgetutrymme förändras. 2022 är fritidsnämndens andel av kommunens totala budget 2,7 procent. Beräkningen tar hänsyn till kommande hyres- och driftskostnader för planerade nya anläggningar. Syftet med beräkningen är inte att nå en ekonomisk exakthet utan har istället för avsikt att fånga upp de övergripande ekonomiska effekterna av tillförandet av nya anläggningar.

Beräkningen tar inte hänsyn till rivnings- och saneringskostnader och tar inte heller hänsyn till eventuella kostnadspåverkande faktorer för varje unik anläggning som exempelvis:

- gestaltning
- innehåll utöver standard
- markförutsättningar
- infrastruktur
- ersättningsanläggningar och återställande på ytor som disponeras, till exempel en fotbollsplan
- samlokalisering av olika verksamheter
- publikantal

- inredning och utrustning
- sponsring

ⁱ Kolada 2021

ⁱⁱ Stockholm stad, styrdokument, Strategi för idrottsanläggningar 2022 - 2026

ⁱⁱⁱ Undersökning Ung livsstil nr 34⁹ Ger skola eller fritids mest mening med livet⁹ .

^{iv} www.fotbollsyta.nu

BILAGA 2

KARTLAGDA ANLÄGGNINGAR						2022	Under byggnad	Beslutad	Planerad	Möjlig	
Område	Typ av anläggning		Kommunfullmäktige	Kommunstyrelsen							Fritidsnämnden
		Kapacitetshöjning/ Ökad kapacitet		Typ av beslut	Tidplan	Stadsbyggprojekt/ Enskiltprojekt	Inhyrning privat aktör	Projekteringsbeslut milj kr	Investeringsbeslut milj kr	Inriktningsbeslut	Yttrande detaljplan
Boo											
Sågtorp	7-spel	Kapacitetsökande			2022		Hemsö				
1 Ramsmora	2 st 11-spel	Kapacitetsökande			2023	Undersökningar pågår. Arrende klart				Inriktningsbeslut	
2 Porsmossen	11-spel	Kapacitetsökande				Undersökningar pågår. Alternativ till Ramsmora					
Orminge bollplan (7-spelarplan idag)	11-spel	Kapacitetsökande		Mål & budget 2018 Uppdrag att utreda möjlighet att utöka ytan						NTN behöver involveras	
3 Velamsund ridanläggning (ridhus och ponnyridhus)	Ridanläggning	Kapacitetsökande		Behov av uppdatering	2024					Ja	
4 Myrsjö simhall	Simhall	Kapacitetsökande		Bevilja investeringsmedel 5 milj (Näcken) och 2 milj (Myrsjö)	2026	Stadsbyggprojekt Enskilt projekt		Planering för upphandling pågår		Inriktningsbeslut	
5 Boo Gård	Sporthall	Kapacitetsökande			2022	Fastighetsprojekt			Investering. 51,5	Inriktningsbeslut	Yttrande detaljplan
6 Dalkarlsängen	Sporthall/ gymnastiksal	Kapacitetsökande				Detaljplan under arbete, samråd 2018	Privat aktör för "skolans behov"				Yttrande detaljplan
7 Myrsjö sportcentrum	Under utredning	Kapacitetsökande		Inkluderar simhall		Stadsbyggprojekt					Yttrande detaljplan
Myrsjö Ishall		Kapacitetsökande									

	Sicklaön						2022	2022	Byggnation	Beslutad	Planerad	Möjlig	
8	Källtorp	2 st 11-spel	Kapacitetsökande			2023							Inriktningsbeslut
9	Sickla Plania under utredning	7-spel	Kapacitetsökande		Inriktningsbeslut i KS dec 2020	2028							
10	Sicklavallen	7-spel	Ersättning			2025							Ja
11	Nacka C	11-spel A	Ersättning			2028	Stadsbyggprojekt						Inriktningsbeslut
12	"	7-spel	Kapacitetsökande			2030	Stadsbyggprojekt						"
13	"	11-spel B	Ersättning			2028	Stadsbyggprojekt						"
14	Vilan	7 spel	Kapacitetsökande		Planprogram Henriksdal antaget av KS jan 2018	2033	Stadsbyggprojekt						Yttrande detaljplanprogram
15	Bergs gård	7-spel	Kapacitetsökande		Planprogram Bergs gård antaget av KS	2038	Stadsbyggprojekt						Yttrande detaljplanprogram
16	Skogalund	5-spel	Kapacitetsökande, lekballplan										NTN Parkplan
17	Ektorp	Sporthall	Kapacitetsökande			2025	Hemsö	Hemsö					Inriktningsbeslut
18	Jarlaberg	Sporthall	Kapacitetsökande			2026	Hemsö	Hemsö					
19	Svindersvik	Sporthall	Kapacitetsökande			2027	ALAB	ALAB					
20	Nacka C	Sporthall A	Ersättning		Utredning pågår	2026	Stadsbyggprojekt						
21	"	Sporthall B	Ersättning		"	2026	Stadsbyggprojekt						
22	"	Sporthall NY	Kapacitetshöjande		"		Stadsbyggprojekt						
23	"	Sporthall Värmdövägen	Ersättning (eller blir den kvar)		"		Stadsbyggnadsprojekt, ej påbörjat						
24	Vilan	Sporthall	Kapacitetsökande		Planprogram Henriksdal antaget av KS jan 2018	2033	Stadsbyggprojekt						Yttrande detaljplan
25	Nacka C	Simhall	Ersättning			2029	Stadsbyggprojekt						
26	Sicklaön	Ishall A	Ersättning		Under projektering	2026	Stadsbyggprojekt						Inriktningsbeslut
27	"	Ishall B	Ersättning		"	2026	Stadsbyggprojekt						"
28	2:ans fritidsgård	Fritidsgård	Ersättning		Ny placering under utredning	2024	Enskilt projekt						Ja
29	Henriksdals fritidsgård	Fritidsgård	Ersättning		Ny placering under utredning	2027	Stadsbyggprojekt						Beställning

						20220222	Under byggnad	Beslutad	Planerad	Möjlig	
Område	Typ av anläggning		Kommunfullmäktige	Kommunstyrelsen							Fritidsnämnden
Fisksätra/Saltsjöbaden		Kapacitetshöjning/ Ökad kapacitet		Typ av beslut	Tidplan	Stadsbyggsprojekt/ Enskiltprojekt	Inhyrning privat aktör	Projekteringsbeslut milj kr	Investeringsbeslut milj kr	Inriktningsbeslut	Yttrande detaljplan
30	Multihall	Multihall	Kapacitetsökande	Mål & Budget 2017	Slutplanering	2024	Stadsbyggsprojekt Enskilt projekt	M&B 2018 Projek 4 milj		Inriktningsbeslut	
32	Näckenbadet	Simhall	Ersättning	Mål & Budget 2017	Under planering	2025		Projektering 5 milj (2015)	Investering / ersättning M&B 15 milj	Inriktningsbeslut	
32	Tattby	5-spel	Ersättning		Nytt läge när tennisanläggningen bygger ut	2023					Beställning?
	Fisksätra fritidsgård	Fritidsgård	Ersättning		Flyttar in i kommande Multihallen	2024	Enskilt projekt			Inriktningsbeslut	
33	Solsidan	7-spel	Kapacitetsökande, lekballplan			2029					
34	Tippen	5-spel	Kapacitetsökande, lekballplan			2030					

Älta											
	Hedvigslund	7-spel grus	Kapacitetsökande				Enskilt projekt				
	Sigfridsborg	7-spel grus	Kapacitetsökande				Enskilt projekt				
35	Sigfridsborg	Sporthall	Kapacitetsökande	Mål & Budget 2018		2023	Enskilt projekt	Projektering = 15 milj	M & B = Investering 54,2 milj	Inriktningsbeslut	
36	Stavsborg	Sporthall	Ersättning + kapacitetsökande 50%	Mål & Budget 2018		2023	Enskilt projekt	Hemsö		Inriktningsbeslut	
37	Älta kultur- och fritidskvarter	Fritidsgård	Ersättning			2024	Stadsbyggsprojekt/Enskilt projekt			Inriktningsbeslut	

Bilaga 3 POLITISKA STYRDOKUMENT

Mål och budget 2022–2024

I takt med att kommunen växer behöver även utbudet av idrottsanläggningar utvecklas. I kommunfullmäktiges beslutade mål och budget finns en inriktning för hur utbudet ska planeras.

- Det ska finnas välskötta och lättillgängliga fritidsanläggningar i Nacka.
- Anläggningar och lokaler för idrott och fritid ska i möjligaste mån både finnas nära bostaden och i anslutning till skolor.
- Ett effektivt nyttjande av hela kommunens anläggningar är en förutsättning för en levande fritids- och idrottsverksamhet
- Fritidsutbudet ska vara brett och varierat och stimulera till ökad fysisk aktivitet och god hälsa.
- Barn, ungdomar och personer med funktionsnedsättningar ska prioriteras.
- Lokala sportcentrum ger barn och unga möjlighet att idrotta i sitt närområde. När flera aktiviteter pågår samtidigt i angränsande anläggningar skapas mötesplatser som stimulerar till gemenskap och lärande
- Vid ny- och ombyggnation ska kommunala verksamheter och föreningslivet samverka och beakta allas kunskaper erfarenheter och förslag
- Kommunen ska verka för ett brett deltagande, ökad tillgänglighet och jämställdhet.
- Befintliga och nya anläggningar måste utvecklas och utrustas så att de kan nyttjas så flexibelt, resurseffektivt och klimatsmart som möjligt och möta olika verksamheters behov.
- Genom att planera anläggningar nära varandra får man flera synergieffekter som samordning av skötsel och drift.
- När Nacka växer är det en utmaning att möta de ökade behov som utvecklingen medför. Att säkerställa tillgången till anläggningar och ytor för fritidsaktiviteter är fortsatt prioriterat.

[Mål och budget 2022-2024 \(nacka.se\)](https://nacka.se)

7.2. Hållbar framtid i Nacka – Översiktsplan för Nacka kommun

I kommunfullmäktiges Översiktsplan finns idrottsanläggningar omnämnda i flera sammanhang. Under rubriken Ett hållbart Nacka är följande mål formulerade:

- Förändringar i den byggda miljön bör innebära förbättringar: estetiskt, funktionellt och socialt samt leda till mer hälsosamma och trygga miljöer.
- Nya bostäder och arbetsplatser av större omfattning samt skolor, förskolor och idrottsanläggningar ska ha god kollektivtrafikförsörjning.
- De samlade kulturvärdena ska bevaras, förvaltas och utvecklas.
- Energianvändningen och utsläppen av växthusgaser i bebyggelsesektorn ska minskas i enlighet med målen i den regionala utvecklingsplanen (RUFs).

Under rubriken Folkhälsan i fokus/Tillgång till ett rikt och varierat utbud av idrotts- och fritidsaktiviteter framgår bland annat att

- det behövs platser, anläggningar och lokaler av olika slag som erbjuder ett brett och varierat utbud av möjligheter till idrott, rekreation, kreativt skapande, möten och socialt umgänge på fritiden.
- viktiga utmaningar är hur befintliga anläggningar och idrottsplatser kan vidareutvecklas, effektiviseras samt förbättras och integreras i takt med att kommunen växer och får en mer stadslig eller tätortspräglad karaktär.
- fritidsutbudet är lättillgängligt. Några viktiga faktorer som påverkar upplevelsen av detta är avstånd mellan fritidsanläggningar, hemmet och skolan samt välutvecklade allmänna kommunikationer.

Under rubriken Idrott och fritid uttrycks att:

- centrumnära anläggningar med möjlighet till synergieffekter och närhet till kollektivtrafik bör prioriteras
- cirka 10 000 invånare genererar en större fritidsgård/verksamhetsplats, idrottsanläggning, fotbollsplan med mera. Behovet är större i mer tätbebyggda och socioekonomiskt svaga områden
- behoven för befintlig fritids- och idrottsverksamhet, till exempel ökad användning av befintliga anläggningar, ska belysas vid planläggning. Verksamheter och idrottsområden bör inte bara bevaras, utan även utvecklas
- de fysiska förutsättningarna för ett bra utbud av fritids- och idrottsverksamhet bör tillgodoses vid ny exploatering och förtätning genom att tillräckligt med mark avsätts för anläggningar och övriga verksamheter. Närhet till kollektivtrafik är viktigt
- vid planläggning ska möjligheten till förbättringar i den befintliga strukturen och ökad integrering av idrotts- och fritidsverksamhet studeras
- behov av ytor för egenorganiserade aktiviteter som utegym och näridrottsplatser samt motionsspår bör tillgodoses. Allas behov och intressen ska beaktas oavsett ålder, kön, bakgrund och rörelseförmåga
- den öppna fritidsverksamheten, som fritidsgårdar och ungdomskaféer, är angelägen och bör utvecklas.

<https://www.nacka.se/49ec60/globalassets/kommun-politik/dokument/programplaner/oversiktsplan-for-nacka-kommun-laguplost.pdf>

7.3. Fritidsstrategi

Fritidsstrategin pekar ut fyra strategiska inriktningar som kommunen som helhet ska samverka kring på ett övergripande och utvecklingsinriktat sätt. Perspektivet är långsiktigt och siktar mot 2030.

1. Attraktivt – för ett idrotts- och fritidsutbud som är attraktivt för Nackabor och besökare samt med en mångfald av aktiviteter.

2. Tillgängligt – för ett idrotts- och fritidsutbud som ska vara tillgängligt för alla, både geografiskt i hela kommunen och där hänsyn tas till människors olika förutsättningar.

3. Delaktighet – för ett idrotts- och fritidsutbud som nackaborna och olika aktörer har möjlighet att vara delaktiga i att utveckla. Med barn och unga i fokus, för goda uppväxtvillkor och med möjligheter till personlig utveckling för alla.

4. Hållbarhet – för ett idrotts- och fritidsutbud som bidrar till ett hållbart Nacka.

https://www.nacka.se/49d004/globalassets/upplev-gora/dokument/medarbetarinfo/2015_fritidsstrategi.pdf

Bilaga 4 NÄRHETSPRINCIPEER

Fritidsnämndens Kapacitetsrapport 2016, Närhetsprincipen

I Fritidsnämndens Kapacitetsutredning 2016, antagen 29 september 2016 (FRN/2016/102) finns en beskrivande text om hur olika politiska beslut om tillgänglighet till fritidsanläggningar kan tolkas.

Under rubriken Avstånd till anläggningar och närhetsprincipen uttrycks att:

”Tillgänglighet handlar bland annat om att de ska vara enkelt att hitta till olika idrotts- och fritidsanläggningar, att de är öppna när allmänheten vill besöka dem, att det ska vara lätt att ta sig dit med allmänna kommunikationer och att man ska uppleva att man är välkommen till anläggningen eller verksamheten när man besöker den. Därför är det viktigt var olika anläggningar placeras och hur entréer utformas och placeras.

Dagligen görs många resor till och från olika fritidsaktiviteter. För att minimera klimatpåverkan är det viktigt att de vanligaste idrotts- och fritidsanläggningar finns i närområdet, helst inom gång- och cykelavstånd från bostad eller skola.

I politiska beslut kan man utläsa att för yngre barns fritidsaktiviteter ska närhetsprincip tillämpas. Närhetsprincipen nämns i flera politiskt beslutade dokument, till exempel kommunens principer för fördelning av tider mellan olika aktiviteter och grupper i idrottsanläggningar.

Närhetsprincipen utgår från följande:

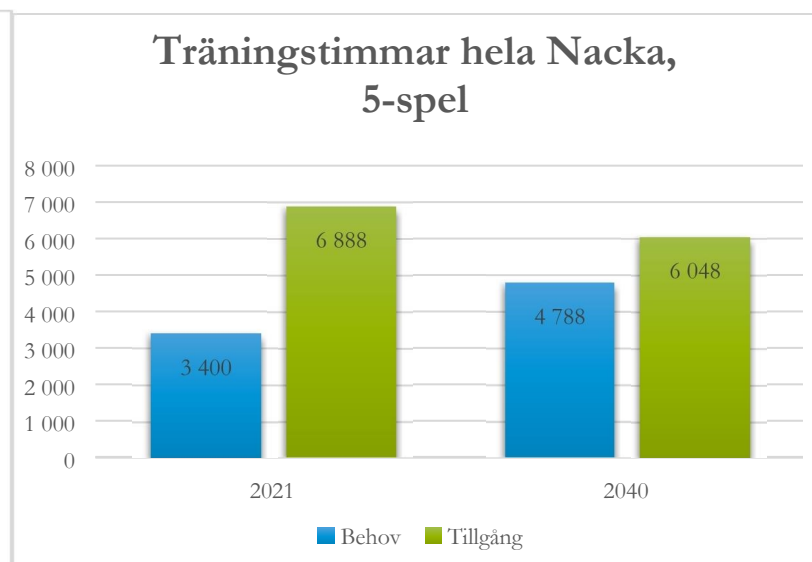
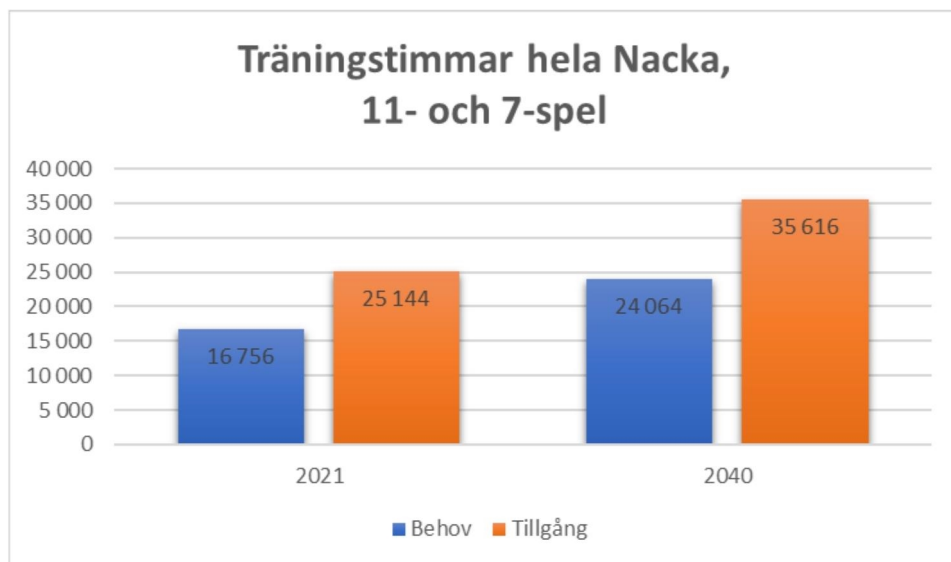
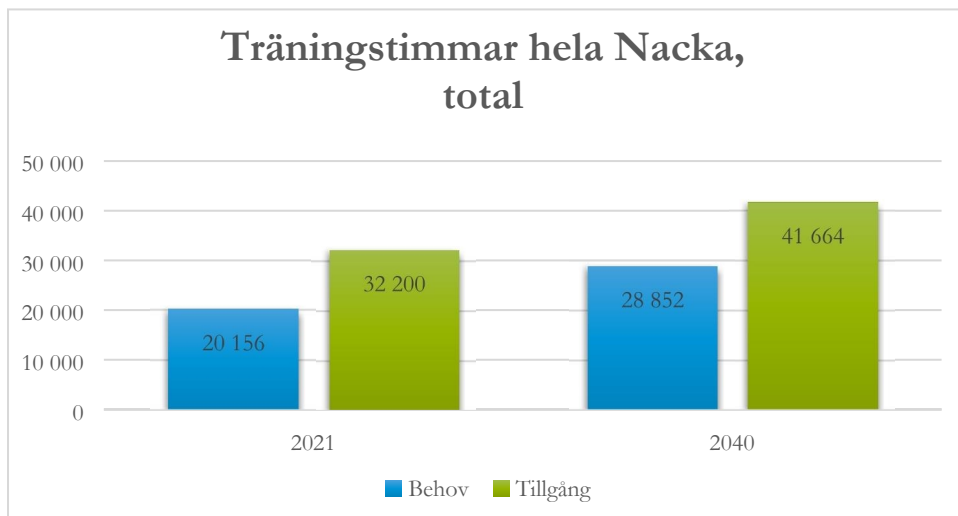
- För barn upp till 11 år ska fritidsaktiviteten finnas att tillgå i största möjliga mån max 3 kilometer från bostaden, i anslutning till skola eller närområde/bostaden. När föräldrar kan svara för resan, vilket ofta sker i denna ålder, så kan aktiviteten äga rum längre bort från bostad eller skola, samma gäller för aktiviteter som har en begränsad deltagargrupp.
- För åldersgruppen 12-14 år ska det vara möjligt att ta sig på egen hand till fritidsaktiviteter med kollektivtrafik utan byten, med en resa om maximalt 20 minuter, högst 5 kilometer från bostaden
- Från 15 år är det möjligt att resa längre och även byta färdmedel, dock är det önskvärt att resan till aktivitetsplatsen inte tar längre tid än 30 minuter, högst 8 kilometer från bostaden
- Bedömningen är att unga med smalare intressen som lockar färre deltagare är mer benägna att resa till sina anläggningar. Eftersom dessa kan ha ett större upptagningsområde är det önskvärt med mer centralt placerade anläggningar för dessa intressen. Bedömningen är vidare att socioekonomiskt svaga grupper har mindre möjligheter att resa till sina aktiviteter.”

Bilaga 5

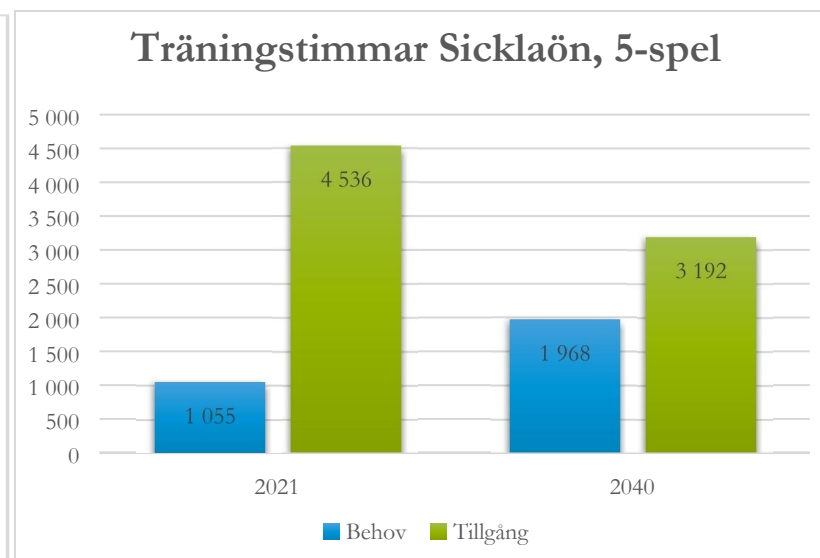
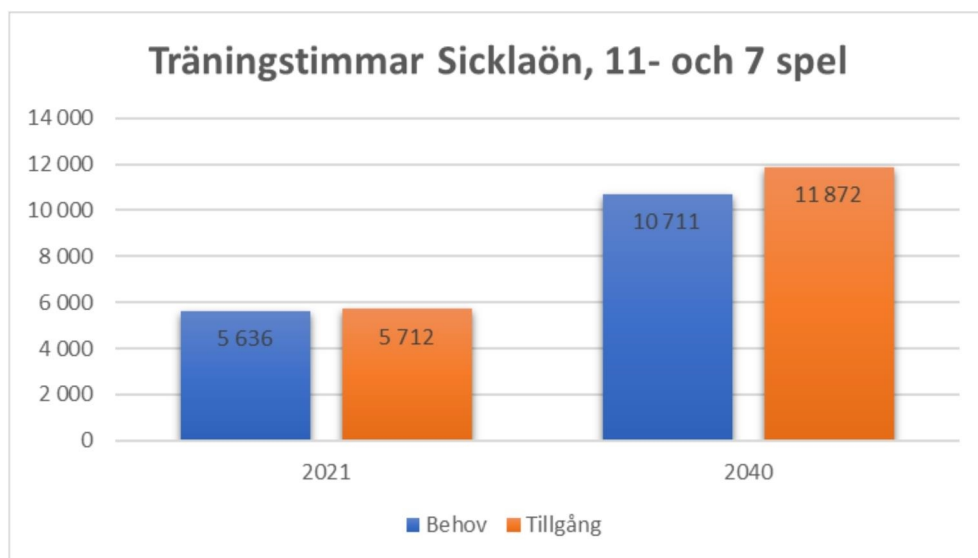
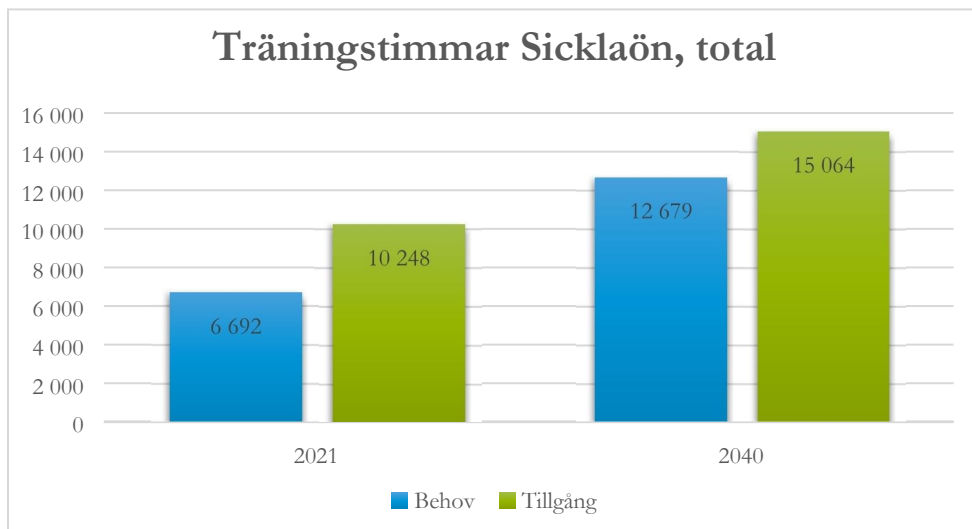
Statistik som visar deltagare och träningsstillfällen per idrott 2016 jämfört med 2019, källa Clickview

Sorterat efter störst 2019	Deltagare 2016	Deltagare 2019	Förändring deltagare	Tränings-tillfällen 2016	Tränings-tillfällen 2019	Tränings-tillfällen/deltagare 2016	Tränings-tillfällen /deltagare 2019	Ökning/ minskning träningstillfällen sedan 2016
Fotboll	5957	6483	9%	328 608	399 694	55	62	12%
Gymnastik	1096	1852	69%	44 878	63 146	41	34	-17%
Tennis	1328	1225	-9%	40 780	41 176	31	34	9%
Innebandy	1416	1479	4%	48 678	52 754	34	36	4%
Segling	1408	1402	0%	14 564	13 027	10	9	-10%
Ishockey	1115	1263	13%	83 946	107 857	75	85	13%
Kampsport (Budo, karate, Jiu, Jitsu, MMA)	966	922	-5%	28 573	22 912	30	25	-16%
Handboll	907	916	4%	52 145	54 385	57	59	3%
Friidrott	737	784	6%	10 440	13 553	14	17	22%
Scouting	760	762	9%	14 908	12 047	20	16	-19%
Simning	731	733	0%	20 389	23 140	28	32	13%
Basket	687	718	5%	31 332	32 148	46	45	0%
Cheerleading	550	618	12%	22 256	26 869	40	43	7%
Ridsport	475	546	15%	15 851	19 843	33	36	9%
Dans	676	520	-23	13 011	11 178	19	21	12%
Konståkning	542	475	-6%	20 608	25 981	38	55	44%
Golf	546	425	-22%	5 488	4 643	10	11	-2%
Orientering	298	245	-18%	7 276	5 670	22	23	2%
Badminton	145	182	26%	3 632	4 272	25	23	-6%
Skytte	70	75	7%	963	2 014	14	27	95%
Hundsport	90	50	-44%	193	39	2	1	-50%
Fäktning	41	40	-2%	1 372	1 309	33	33	0%

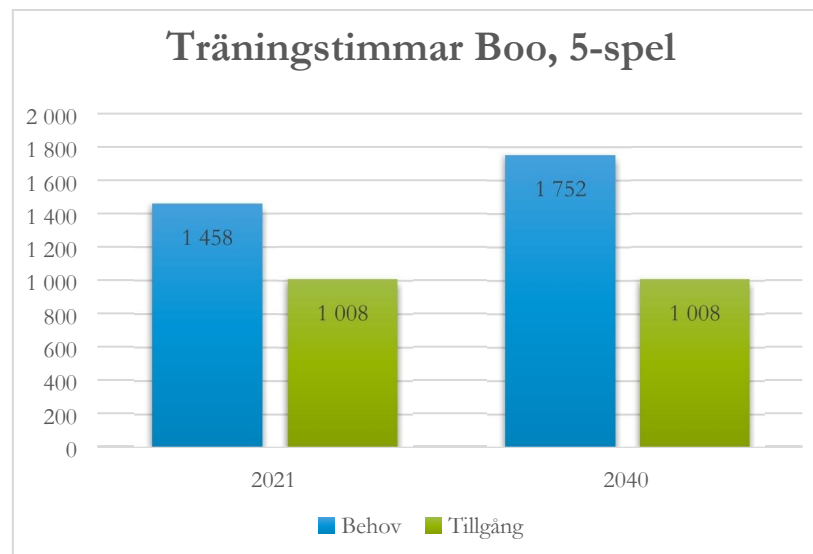
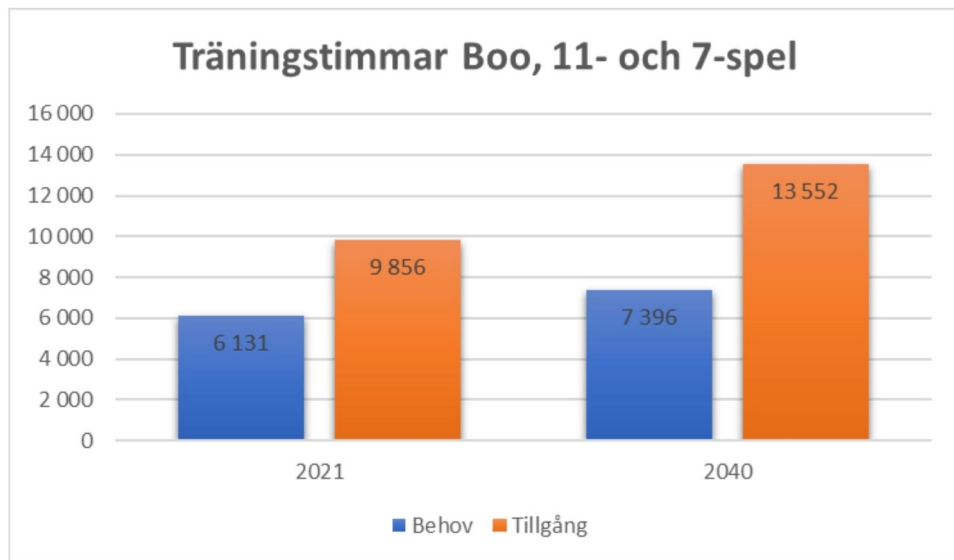
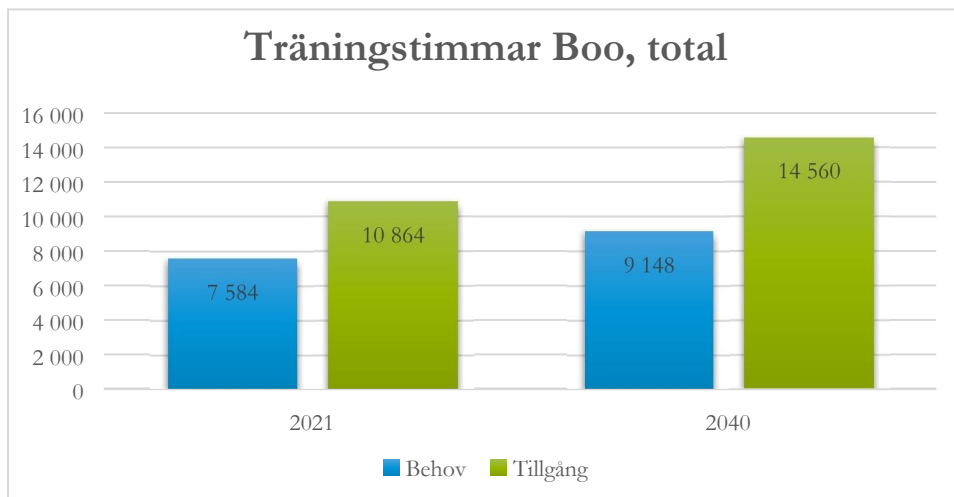
TOTALT NACKA

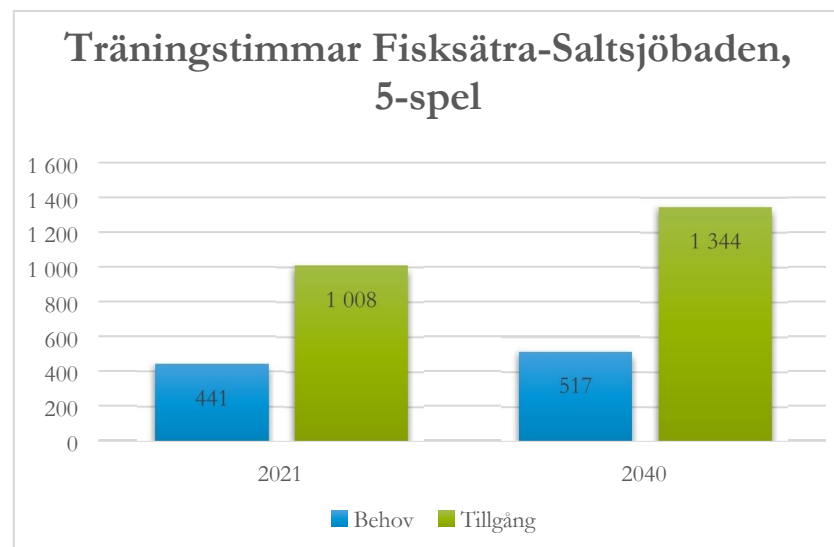
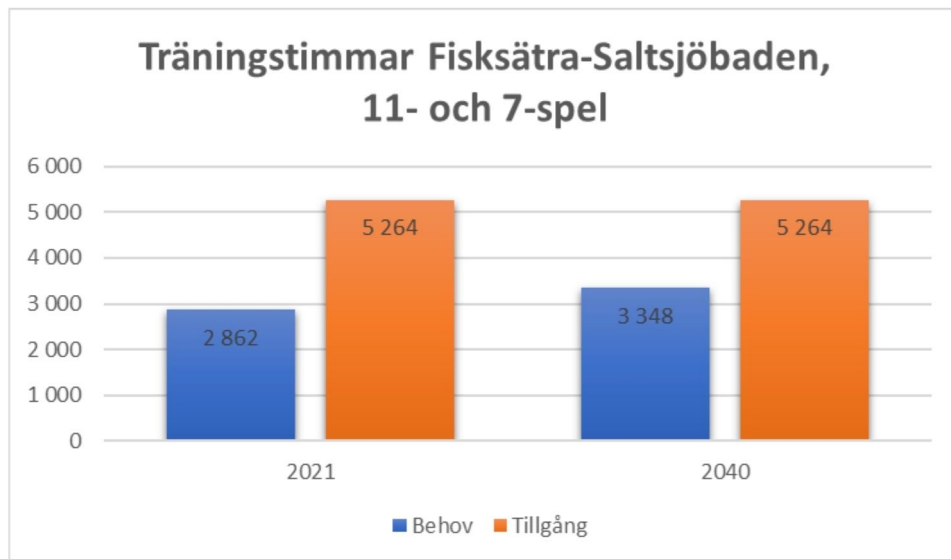
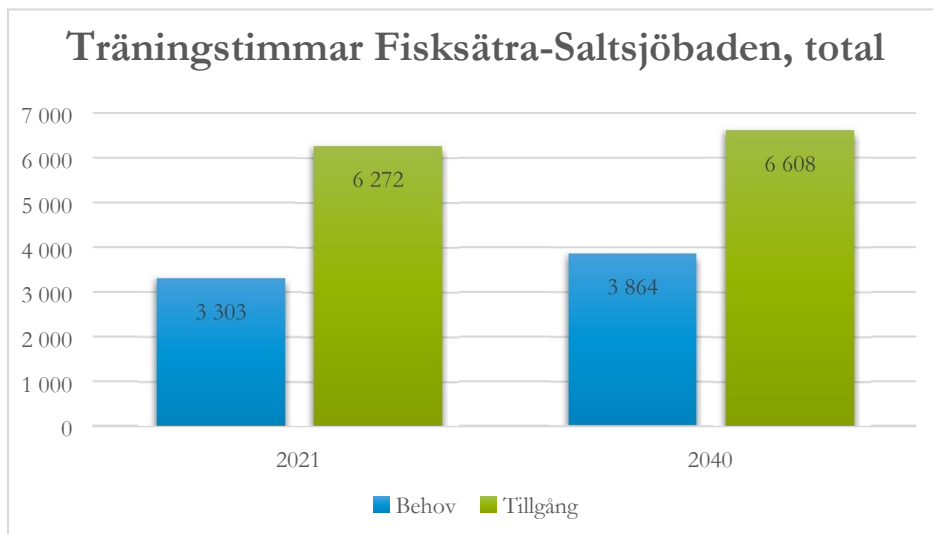
SICKLAÖN

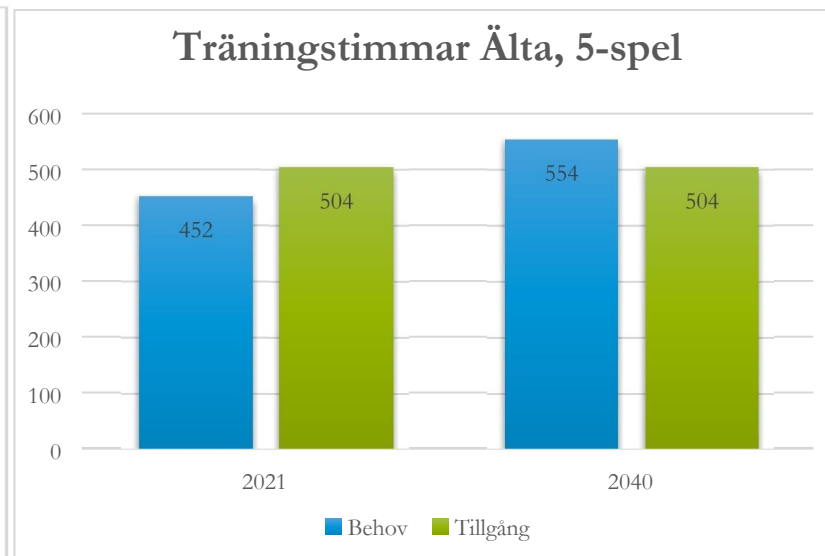
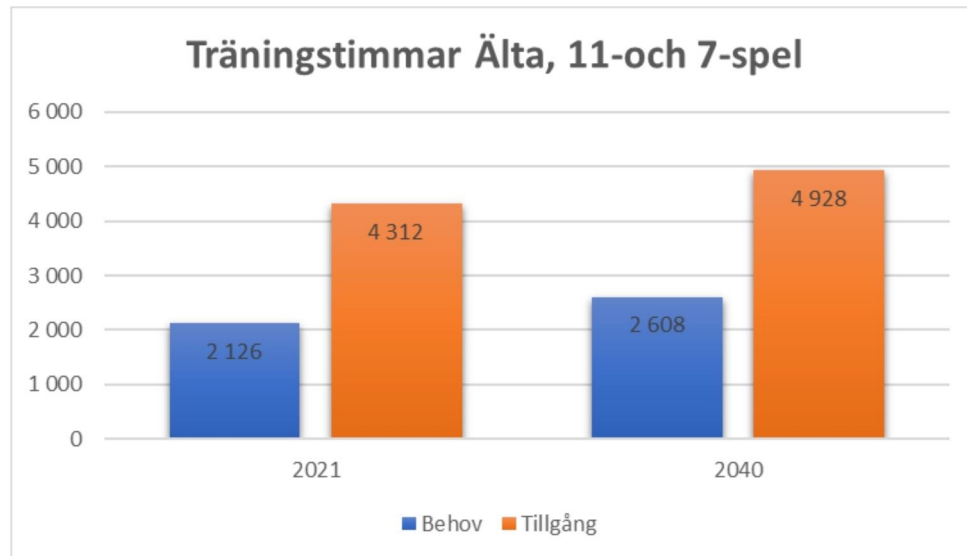
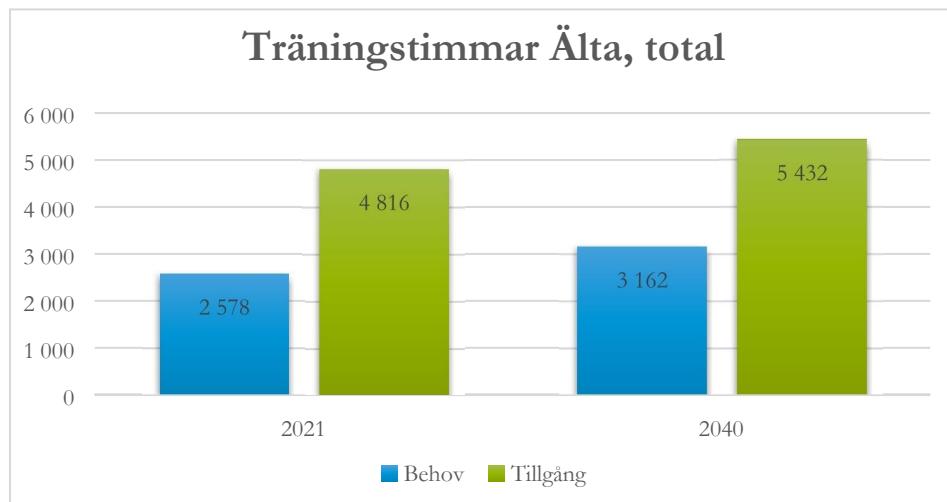
BOO

FISKSÄTRA / SALTSJÖBADEN

ÄLTA

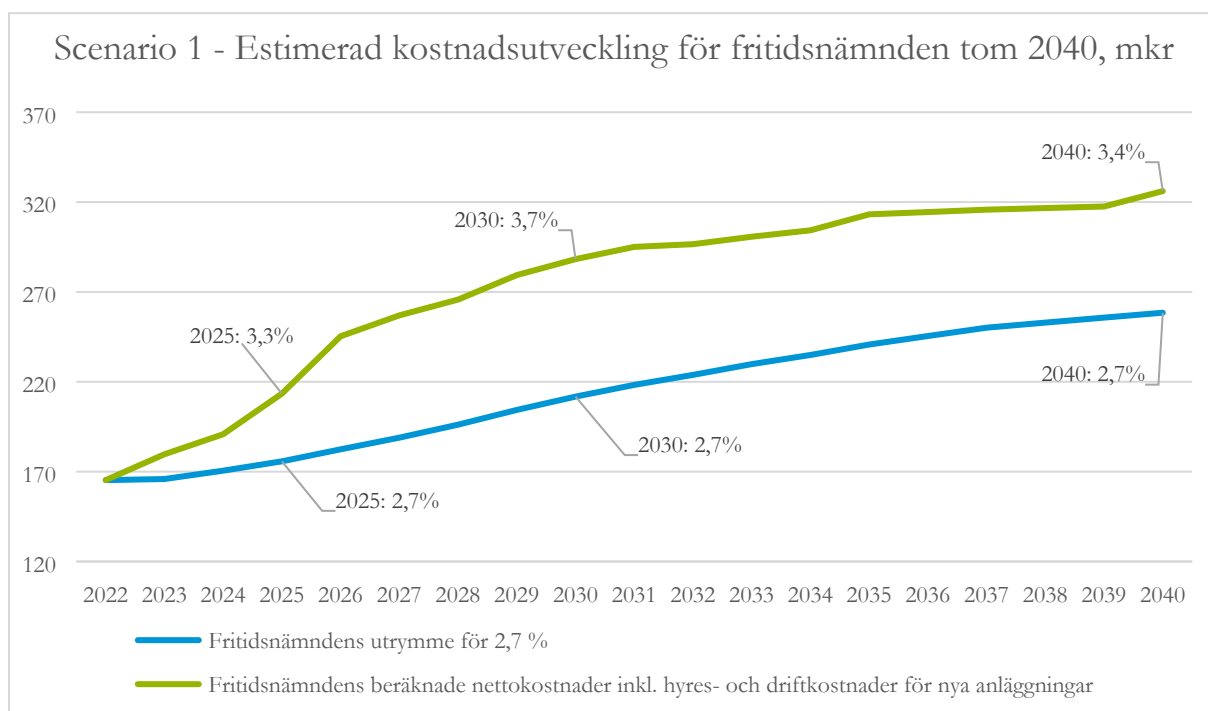
Bilaga 7

Ekonomisk analys

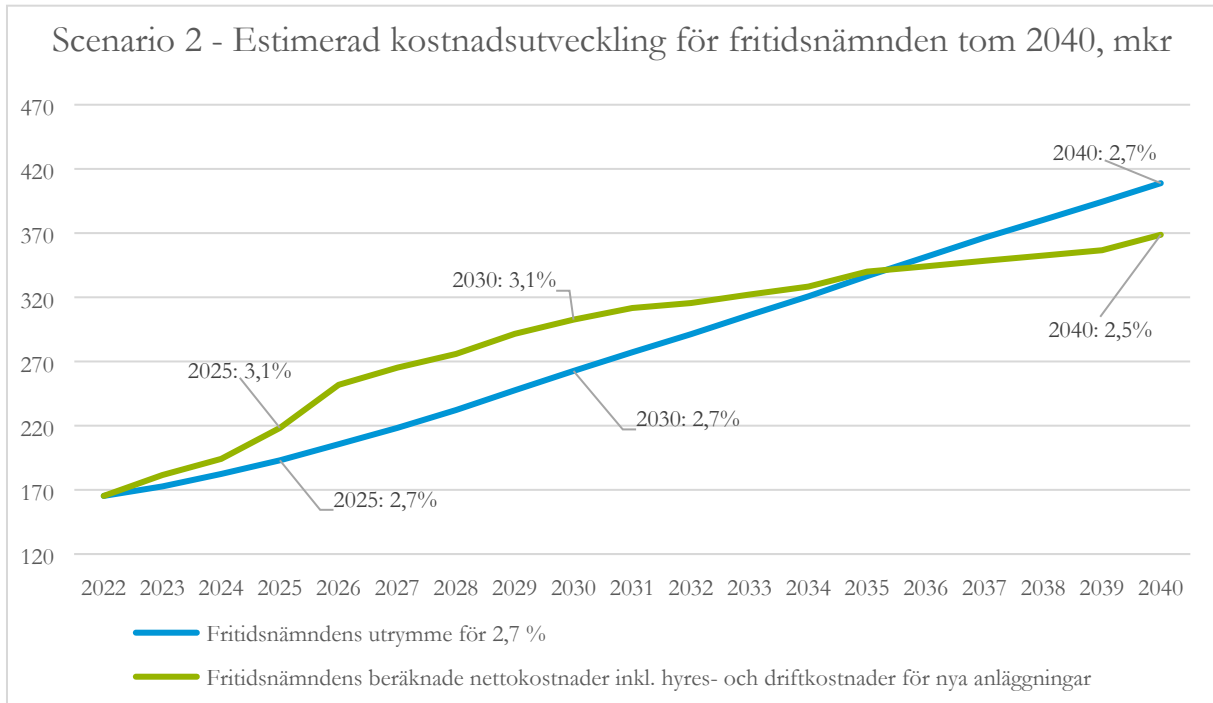
Kommunen tar årligen fram en ekonomisk långtidsprognos som ger en bild över kommunens långsiktiga ekonomiska förutsättningar utifrån de parametrar som är kända i dagsläget. Den senaste långtidsprognosen togs fram under 2021 och avser perioden 2021–2040. I långtidsprognosen placeras alla anläggning i förhållande till aktuell stadsutveckling och därmed i relation till när i tiden alla anläggningar ska stå klara.

Långtidsprognosen belyser tre scenarier. I scenario 1 kompenseras inte nämnderna för lön- och prisökningar, i scenario 2 kompenseras nämnderna fullt ut för lön- och prisökningar och i scenario 3 kompenseras nämnderna delvis för lön- och prisökningar. År 2022 är fritidsnämndens totala budgeterade nettodriftskostnader 165,3 miljoner kronor, vilket motsvarar 2,7 procent av kommunens totala nettodriftskostnader på 6,0 miljarder kronor. En beräkning som visar fritidsnämndens kostnadsutveckling fram till år 2040 har tagits fram. Beräkningen tar hänsyn till kommande hyres- och driftskostnader för planerade nya anläggningar. Syftet med beräkningen är inte att nå en ekonomisk exakthet utan har istället för avsikt att fånga upp de övergripande ekonomiska effekterna av tillförandet av nya anläggningar.

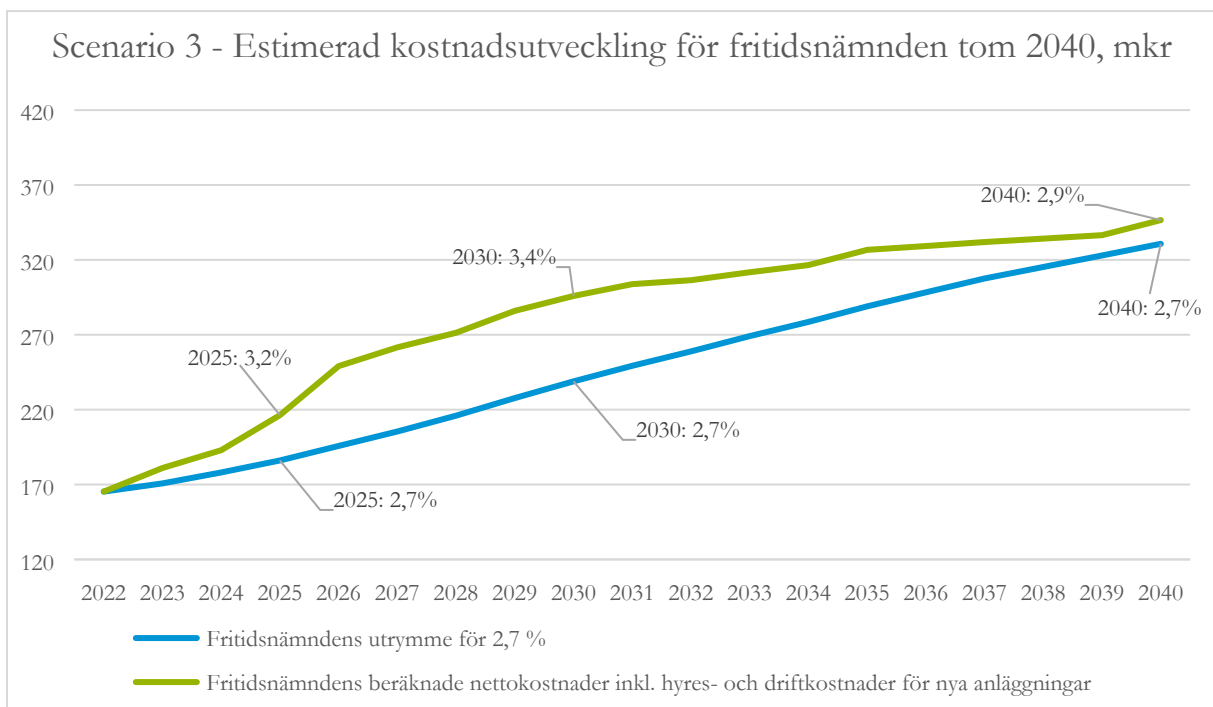
I scenario 1 tilldelas nämnderna ingen kompensation för pris- och löneökningar. I detta scenario överskrider det budgetutrymme som fritidsnämnden har idag, på 2,7 procent, i förhållande till kommunens totala budget. Till 2030 skulle budgetutrymmet behöva utökas med en procentenhet till 3,7 procent.

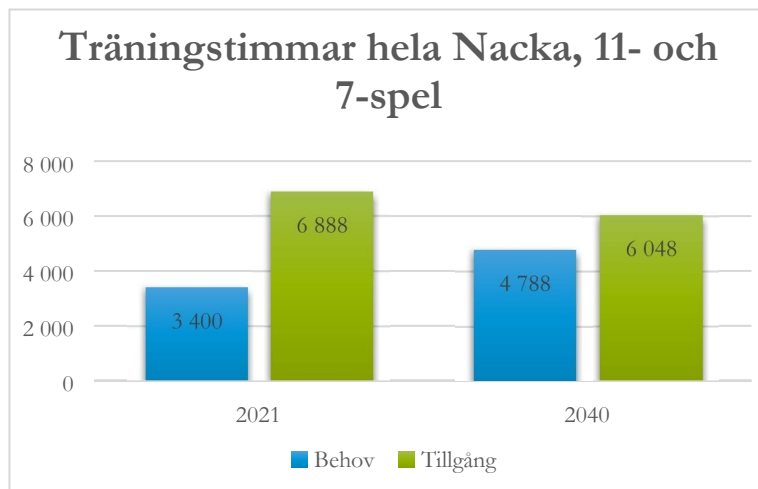
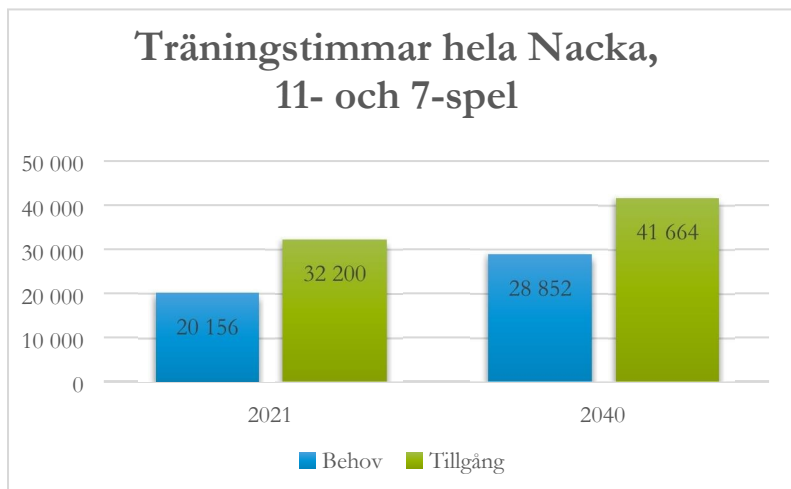
I scenario 2 tilldelas nämnderna full kompensation för pris-och löneökningar. I detta scenario överskrider det budgetutrymme som fritidsnämnden har idag, på 2,7 procent, fram till år 2035. Därefter är nämndens budgetbehov lägre än 2,7 procent. År 2040 beräknas fritidsnämnden behöva 2,5 procent av kommunens totala budget.

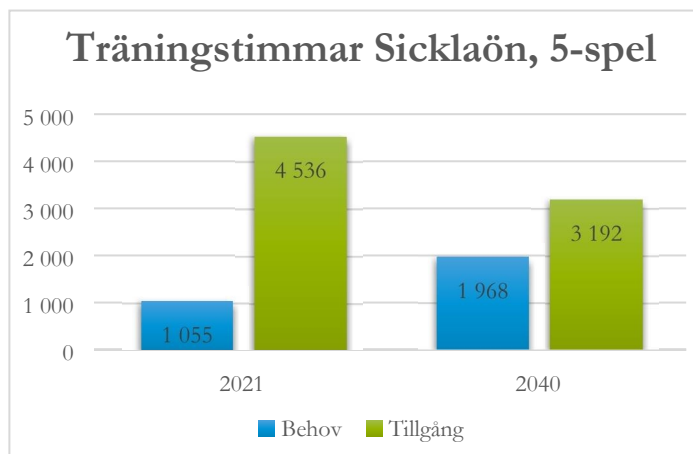
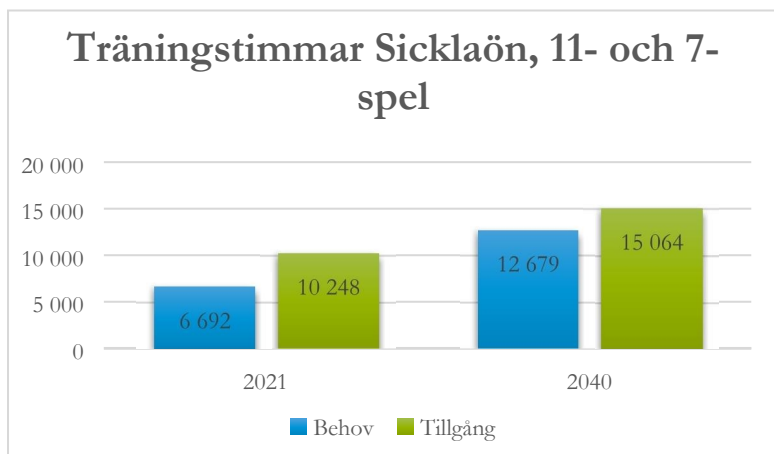
I scenario 3 tilldelas nämnderna delvis kompensation för pris-och löneökningar. I detta scenario överskrider det budgetutrymme som fritidsnämnden har idag, på 2,7 procent, i förhållande till kommunens totala budget. År 2040 skulle nämndens budgetbehov vara 2,9 procent i förhållande till kommunens totala budget.

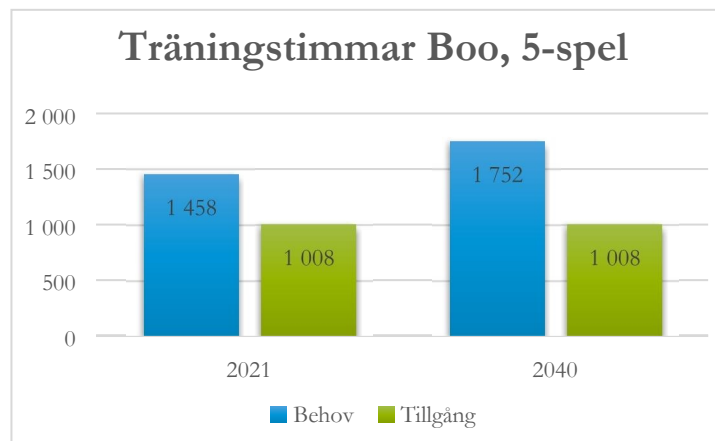
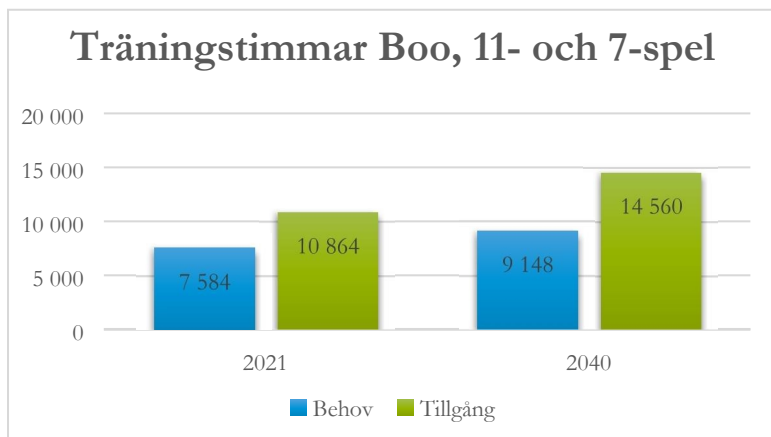
TOTALT NACKA

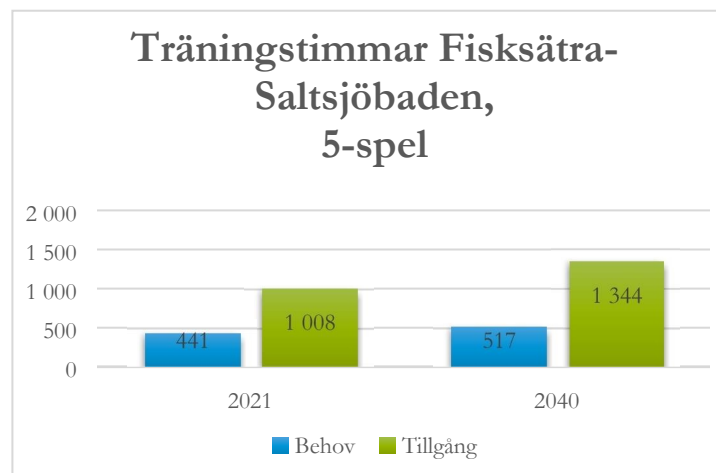
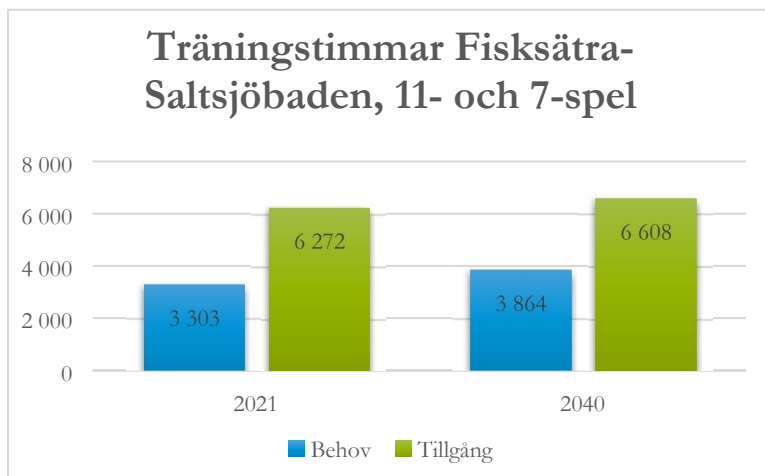
SICKLAÖN

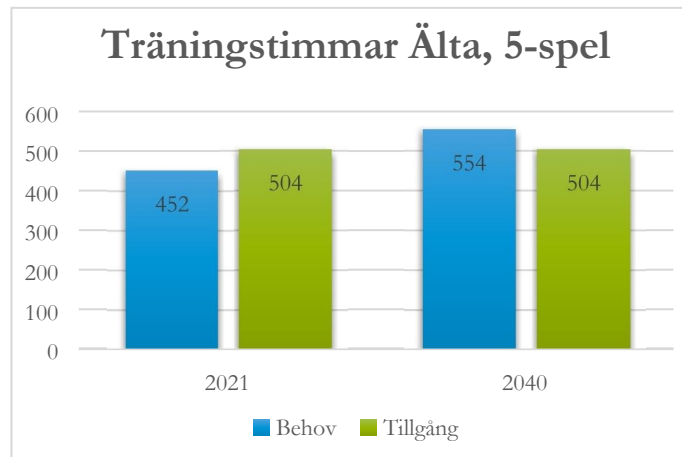
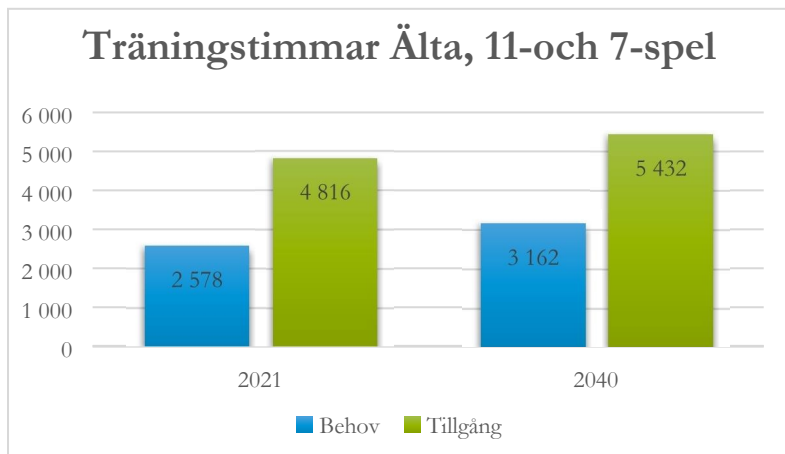
BOO

FISKSÄTRA / SALTSJÖBADEN

ÄLTA

Fördelning av medel ur
innovationspotten för
fritidsgårdsutveckling,
vårterminen 2022

5

FRN 2022/22

2022-03-07

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: FRN 2022/22

Fördelning av medel ur innovationspotten för fritidsgårdsutveckling, vårterminen 2022

Förslag till beslut

Fritidsnämnden beslutar att bevilja:

1. Fryshuset 50.000 kr för projektet med juniora ledare i musikproduktion.
2. Nacka VSS 20.000 kr för projektet ”Alla kan skapa i lera” -en kreativ mötesplats över gränserna.
3. Nacka VSS 15.000 kr för projektet friluftsansning utanför den fysiska fritidsgården.
4. Nacka VSS 30.000 kr för projektet utveckla programkväll med goda förebilder.
5. Bo Folkets hus 10.000 kr för idén pröva-på naturliv.

Fritidsnämnden beslutar att avslå:

6. Nacka VSS projektet öppen idrott för tjejer 35.000 kr.

Sammanfattning

För att fritidsgårdarna ska utvecklas i takt med tiden och utifrån ungdomarnas behov, har fritidsgårdarna möjlighet att söka stöd för innovation och utveckling.

Enligt fritidsnämndens riktlinjer ska innovationspotten stimulera fritidsgårdar att utveckla sin verksamhet i och utanför den fysiska fritidsgården för att skapa en attraktiv verksamhet med hög kvalitet och brett utbud som gynnar ungdomar i 13-19 års åldern i Nacka kommun.

Sista ansökningsdag för att söka medel ur innovationspotten på vårterminen var månadsskiftet februari/mars. Vid detta tillfälle hade det inkommit sex ansökningar om medel från innovationspotten. Budgeten för vårens innovationspott är 125 000 kr. Totalt ansökte aktörerna om medel på 138.800 kr.

De inkomna ansökningarna föreslås beviljas stöd med ett totalt belopp om 125 000 kronor. En av aktörerna föreslås få avslag i sin ansökan, då projektet till viss del uppfylls inom ordinarie verksamhet och en förening har uppdragits att anordna öppen idrott för flickor i närområdet

Ärendet

I samband med nya fritidsgårdsuppdraget instiftades en innovationspott under 2021. För att fritidsgårdarna ska utvecklas i takt med tiden och utifrån ungdomarnas behov, kan fritidsgårdarna söka stöd för innovation och utveckling. Syftet är att stimulera fritidsgårdar till att utveckla sin verksamhet i och utanför den fysiska fritidsgården för att skapa en attraktiv verksamhet med hög kvalitet och brett utbud som gynnar ungdomar i 13-19 års åldern i Nacka. Projektstödet kan sökas för att pröva nya idéer och samarbeten, nå fler personer som inte tidigare varit besökare på fritidsgården, utveckla öppettider (tillgänglighet), mötesplatser, fysisk aktivitet samt sociala medier och digitala kanaler. Innovationsstöd beviljas inte till ordinarie verksamhet, pågående projekt eller till enbart administrativa kostnader. Månadsskiftet feb/mars var sista ansökningsdatumet för fritidsgårdar att ansöka om medel ur vårens innovationspott, som har en budget på 125 000 kr. Sex ansökningar har inkommit. Totalt ansökte fritidsgårdarna om medel på 138.800 kr. De inkomna ansökningarna föreslås beviljas stöd med ett totalt belopp om 125.000 kronor. En av aktörerna har fått avslag gällande en ansökan. Nedan ges en motivering till godkännande respektive avslag till resp. ansökning.

1. Utbilda äldre besökare till juniora musikledare för yngre – Fryshusets fritidsgårdar i Nacka

Projekt:	Utbilda äldre besökare till juniora musikledare för yngre
Tidpunkt:	1/9 –31/12 2022
Ansökt belopp:	53 800 kr
Beslutsförslag:	50 000 kr

Projektet syftar till att tillvara ta intresset som uppkommit bland Fryshusets äldre besökare (17-18 år) om att utbilda sig till juniorledare i musikproduktion och leda yngre ungdomar i musikverksamheter. De yngre får introduktion av äldre förebilder med kännedom av regler och i hur musikverksamheten fungerar, samtidigt som de äldre får arbetserfarenhet och växa med ansvaret av att vara studioledare. Projektet har ett extra fokus på tjejer och ickebinära som vill bli studioledare, då deltagandet ökar om det finns ledare som tjejer kan relatera till, men ingen målgrupp exkluderas. På sikt hoppas Fryshuset kunna erbjuda ungdomarna timanställning på fritidsgårdarna i Nacka eller på någon av Fryshusets andra platser i Stockholm.

Utbildningen är uppbyggd i fyra delar och leds av en projektledare och en studiopedagog. Utbildningsträffarna omfattar bl.a. Fryshusets metodik, hur studioutrustning fungerar, hur man arbetar med unga i musikverksamheter och praktik, där ungdomarna får genomföra lektioner

Enheten väljer att bevilja medel om 50 000 kr till projektet som kommer att bidra till en utveckling och kvalitetshöjning av fritidsgårdens musikverksamhet. Projektet har också ett stort fokus på målgruppen tjejer och ickebinära. På sikt kan det pedagogiska arbetet gynna ungdomar framtida arbetsliv och inspirera till fortsatt utbildning inom området. Utbildningen fokuserar även på regler kring språkbruk och belyser hur låtnehåll, som glorifierar en kriminell livsstil, droger och våld, kan påverka oss.

2. ”Alla kan skapa i lera -en mötesplats över gränserna” Nacka kommun VSS
(Saltsjöbadens fritidsgård)

Projekt:	Alla kan skapa i lera
Tidpunkt:	1/ 4 – 31 /12 2022
Ansökt belopp:	20.000 kr
Beslutsförslag:	20.000 kr

Genom skapande verksamhet vill Nacka kommun VSS skapa en mötesplats över gränser, där ungdomar från olika delarna av Nacka kan mötas och interagera med varandra.

Fritidsgården i Saltsjöbaden kommer att samarbeta med alla fritidsgårdar i Nacka och andra aktörer för att få till stånd nya möten mellan ungdomar med samma intressen och locka fler tjejer till verksamheten. Kursen ges vid 15 tillfällen vid Saltsjöbadens fritidsgård. Tillsammans lär sig ungdomarna på ett pedagogiskt och lättbegripligt sätt skapa olika bruksföremål som skålar, muggar, fat och ljusstakar. Grunderna i drejning går igenom samt beskicka, glasera och annat som behövs för att ungdomarna ska kunna arbeta fritt i verkstaden. Enheten beviljar de ansökta medlen om 20.000 kr då projektet öppnar upp för nya möten mellan ungdomar som inte tidigare varit besökare på Saltsjöbadens fritidsgård. Att arbeta i naturmaterial som lera gör unga mer närvarande i en stressig omvärld och skapande verksamheter tilltalar flickor. Tidigare erbjöds kostnadsfria kurser i keramik inom den öppna kulturskolan i Fisksätra men de har upphört. Enheten bedömer därmed att keramikkursen kommer att bidra till att fler ungdomar, främst flickor, vill besöka verksamheten och får tillgång till en meningsfullare fritid.

3. Utveckling av friluftssatsning– Nacka kommun VSS (Saltsjöbadens fritidsgård)

Projekt:	Utveckling av friluftsinriktningen vid Fisksätra Holme
Tidpunkt:	1/3-31/12 2022
Ansökt belopp:	20 000 kr
Beslutsförslag:	15 000 kr

Saltsjöbadens fritidsgård bedriver sedan ett år tillbaka mobil verksamhet med friluftsinriktning. Under den gångna terminen har ungdomar t. ex. fått testa på att göra upp eld, fiska för att sedan laga till fångsten, gjort egna fiskeredskap. Projektet har tidigare erhållit innovationsmedel för att testa idén med friluftsinriktning. Projektet har

implementerats och friluftsliv är idag ett uppskattat inslag inom fritidsgårdsverksamheten, som lockar nya besökare till fritidsgården. I sommar planerar fritidsgården en större utflykt till Sumpholmen i Baggensfjärden.

Även om projektet har implementerats vill enheten ändå bevilja medel om 15. 000 kr för inköp av en båtmotor till räddningsbåten vid Fisksätra Holme. Om räddningsbåten vid Fisksätra holme förses med båtmotor leder det till en högre säkerhet vid gruppaktiviteter. Gårdens populära friluftsutbud med fiske, kan också vidareutvecklas. Att förse räddningsbåten med motor kommer även att öka säkerheten vid fritidsgårdsverksamhetens populära sommarlovsaktivitet vid Fisksätra holme, där många barn och ungdomar deltar.

4. Programkvällar med goda förebilder- stärkt självkänsla och nya målgrupper- Nacka kommun VSS

Projekt:	Programkvällar med goda förebilder
Tidpunkt:	Aug 2021-juli 2022 (med möjlighet till ett års förlängning)
Ansökt belopp:	30 000 kr
Beslutsförslag:	30 000 kr

Enligt nya fritidsgårdsuppdraget ska mellanstora och stora fritidsgårdar arrangera programkvällar till särskilda grupper (t.ex. tjejkväll, hbtqkväll, kväll för unga med funktionsnedsättning eller kväll för yngre). Nacka VSS vill med detta projekt skapa möten med goda föreläsare och förebilder, som unga kan inspireras och lära av. Varje föreläsning startar i en större möteslokal och avslutas med aktiviteter kopplade till föreläsningen på närliggande fritidsgård. Projektet ska leda till att unga får stärkt självkänsla, ökad förståelse för mångfald, nya perspektiv och skapa förutsättningar för att introducera nya besökare till verksamheten. Fritidsgårdarna inom Nacka VSS kommer att samverka och ambulera föreläsningar mellan de olika fritidsgårdarna, för att nå så många unga som möjligt. Enheten beviljar medel om 30.000 kr som möjliggör för Nacka VSS att nå ut till särskilda målgrupper, som fritidsgårdarna inte når idag. Fritidsgårdarna kommer att samverka i projektet med skolor, kommunala verksamheter, Bris, RFSU m.fl. Marknadsföring av eventen kommer även att visa på att fritidsgårdsverksamheten ständigt arbetar för att främja ungas intressen och är öppna för alla.

5. Prova på naturliv – en idé som kan bredda fritidsutbudet

Projekt:	Prova på naturliv- en idé som kan bredda fritidsutbudet
Tidpunkt:	220530-220501
Ansökt belopp:	10 000 kr
Beslutsförslag:	10 000 kr

Bo Folkets hus vill bredda sitt utbud till ungdomar 13-16 år som inte vists i naturen till vardags. Genom att erbjuda unga en prova-på helg på Björnö, med friluftaktiviteter som matlagning över eld, övernattnig i tält med mera, vill verksamheten göra ungdomar mer aktsamma om naturen, föra in fysisk aktivitet i ungdomars liv och göra verksamheten

mer attraktiv för nya besökare. Enheten beviljar projektet med 10.000 kr för att tillfälligt bredda verksamheten genom att låta ungdomar pröva på något de tidigare aldrig gjort. Om idén faller väl ut kommer fritidsgården att utveckla friluftsutbudet med syftet att nå nya målgrupper. De ansökta medlen kommer bl.a. att användas till inköp av tält och sovsäckar.

6. Öppen idrott för flickor- Nacka kommun VSS (Saltsjöbadens fritidsgård)

Projekt:	Öppen idrott för flickor
Tidpunkt:	4/6-31/12 2022
Ansökt belopp:	35.000 kr
Beslutsförslag:	0 kr

Öppen idrott ingår som en del i stora och mellanstora fritidsgårdars ordinarie uppdrag. Trots att det ej ingått i uppdraget för Saltsjöbadens fritidsgård, som är klassad som en liten gård, genomför gården öppen idrott för bägge könen sedan ett år tillbaka. Öppen idrott för enbart flickor erbjuds i närliggande Fisksåtra sporthall på uppdrag av fritidsnämnden. (Saltsjöbadens fritidsgård, beviljas dock innovationsmedel om 35.000 kr via andra projekt ovan.)

Ekonomiska konsekvenser

Förslag till beslut ligger inom ramen för befintlig budget.

Konsekvenser för barn

Förslag till beslut leder till positiva konsekvenser för barn. Medel ur innovationspotten syftar till att göra fritidsgårdsverksamheten mer attraktiv och relevant utifrån ungdomars verklighet och ska leda till en breddning av personer som besöker gårdarna, vilket ger fler unga möjlighet till en meningsfull fritid.

Cortina Lange
Enhetschef
Kultur- och fritidsenheten

Maria Klingefjord
Utvecklingsledare
Kultur- och fritidsenheten

Uppföljning av föreningen
Darra Musik och Dans
avseende överenskommelsen
värdskap i Fisksätra
aktivitetscentrum

6

FRN 2022/23

2022-03-09

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: FRN 2022/23

Uppföljning av föreningen Darra Musik och Dans avseende överenskommelsen värdskap i Fisksätra aktivitetscentrum

Förslag till beslut

Fritidsnämnden noterar informationen till protokollet.

Sammanfattning

Fritidsnämnden hyr en lokal i Fisksätra centrum av Stena fastigheter. 2015 ingick fritidsnämnden en överenskommelse med föreningen Darra Musik och Dans, om att axla ett värdskap för aktivitetslokalen i Fisksätra centrum, med samordning av olika intressen i lokalen. Åtagande innebar att föreningen skulle ta ett övergripande ansvar för lokalen och dess utrustning, samt ha en samordnande funktion för de föreningar som bedrev verksamhet i lokalen. Enligt överenskommelsen skulle föreningen också svara för en viss öppen verksamhet i lokalen. Den öppna verksamheten skulle ledas och organiseras av en anställd fritidsledare, som i samarbete med andra ideella föreningsledare skulle erbjuda en öppen verksamhet för ungdomar i åldern 13-18 år. Den öppna verksamheten skulle erbjudas under minst 10 timmar per vecka fördelat på minst tre dagar i veckan under tiden 1 september till sista maj. Uppföljningen av föreningen visar att föreningen har uppfyllt alla delar i överenskommelsen och därutöver erbjudit mer öppen verksamhet än vad som överenskommit. 7920 besök genomfördes i aktivitetslokalens öppna verksamhet under 2021. 2772 av flickor (35 %) och 5148 av pojkar (65%). Verksamheten har erbjudit ett varierat fritidsutbud för många barn och ungdomar i Fisksätra.

Ärendet

Bakgrund och tidigare beslut

Fritidsnämnden hyr en lokal i Fisksätra centrum av Stena fastigheter. Då lokalen iordningsställdes var syftet att ge möjlighet till föreningsdriven idrott som komplement till andra mötesplatser i Fisksätra. 2015 beslöt fritidsnämnden att ingå en överenskommelse med föreningen Darra Musik och Dans. Föreningen fick ett värdskap för aktivitetslokalen i Fisksätra centrum, med samordning av olika intressen i lokalen. Åtagande innebar att föreningen skulle ta ett övergripande ansvar för lokalen och dess utrustning, samt ha en samordnande funktion för de föreningar som bedrev verksamhet i lokalen. Enligt överenskommelsen skulle föreningen också svara för en viss öppen verksamhet i lokalen. Den öppna verksamheten skulle ledas och organiseras av en anställd fritidsledare, som i samarbete med andra ideella föreningsledare skulle erbjuda en

öppen verksamhet för ungdomar i åldern 13-18 år. Den öppna verksamheten skulle erbjudas under minst 10 timmar per vecka fördelat på minst tre dagar i veckan under tiden 1 september till sista maj. Föreningen Darra Musik och dans erbjöds 204 000 kr för att anställa en fritidsledare på 50 % i aktivitetslokalen per år och fick även en engångssumma om 84 000 för att inreda lokalen. 2017 förlängdes överenskommelsen med Darra Musik och Dans och arvudet höjdes till 240 000 kr per år. Föreningen har även ett uppdrag från kulturnämnden att bedriva öppen kulturskola i aktivitetscentrum.

Uppföljning

Darra Musik och dans har under året erbjudit en öppen verksamhet, som har omfattat gym, öppen mötesplats, tjejfokus och prova-på boxning. Under året var två föreningar aktiva i lokalen, föreningen Darra Musik och Dans och föreningen Fisksätra IFs boxningssektion.

Från september till maj utförde föreningen Darra Musik och Dans 24 timmars öppen verksamhet per vecka i aktivitetslokalen för åldersgruppen 13 -19 år. Öppettiderna var: måndag-torsdag kl. 17.00-21.00, varannan lördagar kl 17.00-21.00 och söndagar kl. 17.00-21.00. På tisdagar erbjöds verksamhet enbart för flickor. Trots att fritidsnämnden upphörde med stöd till tjejverksamheten i slutet av maj 2021 har föreningen fortsatt arrangera verksamhet för tjejer, då de sett ett behov av att lyfta tjejer mer. Föreningen har erbjudit dubbelt så många verksamhetstimmar än vad som överenskommit.

Darra Musik och Dans hyrde lokalen 12 timmar per vecka för att bedriva öppen kulturskola på uppdrag av kulturnämnden, främst dans, och Fisksätra IF hyrde lokalen 10 timmar för att bedriva boxningsträning för åldrarna 8-20 år. Båda föreningarna hyrde lokalen till beslutad taxa, och Fisksätra IFs träning genomfördes under samma tid som den öppna verksamheten var öppen.

Darra Musik och dans anordnade lovverksamhet under veckorna vid sportlov, påsklov, höstlov och jullov i aktivitetslokalen under vardagarna måndag, onsdag och torsdag kl. 17.00-21.00. Föreningen förde en ständig dialog med ungdomarna under året vad de vill göra i aktivitetscentret. Under året genomfördes exempelvis följande evenemang: prova på boxning för unga, open MiC, DJ battle, gaming fortnite event, digitala turneringar online, filmkvällar, baktävlingar, halloween-firande, dance battle och music sessions (i samarbete med kulturnämndens kulturskola), talangjakt, pepparkakstävling, poddcasting, digitala events, pingisturneringar, uno-turnering, pizzakväll, chillkväll och utflyttad verksamhet som bowling.

Den öppna verksamheten besöktes i genomsnitt av 50–100 ungdomar per aktivitetstillfälle under 2021, där antalet besökare varierade efter veckodag. På de öppna

aktiviteterna som vände sig till enbart flickor deltog ca 40 – 50 besökare per tillfälle. I dansgrupperna, som skedde i samverkan med den öppna kulturskolan, deltog ca 15-20 ungdomar per grupp och tillfälle. I boxningsaktiviteterna var det ungefär 15-20 närvarande per grupp och tillfälle. I Fisksätra IFs styrketräning för tjejer i boxningslokalen deltog ca 10-15 aktiva tjejer.

7920 besök genomfördes i aktivitetslokalens öppna verksamhet under 2021. 2772 flickor (35 %) och 5148 pojkar (65%).

Den pågående pandemi har påverkat den öppna verksamheten i Fisksätra Aktivitetscentrum. Framförallt har föreningen varit tvungna att omorganisera verksamheten genom att delat upp besökare i mindre grupper och genomfört en viss digital verksamhet.

Föreningen har under 2021 uppfyllt alla delar i överenskommelsen och därutöver erbjudit mer öppen verksamhet än vad som överenskommits. Verksamheten har erbjudit ett varierat fritidsutbud för många barn och ungdomar i Fisksätra.

Ekonomiska konsekvenser

Förslag till beslut medför inga ekonomiska konsekvenser.

Konsekvenser för barn

Enligt barnkonventionen är fritid ett område som är särskilt viktigt när det gäller barn. Verksamheten som bedrivs i Fisksätra aktivitetscentrum bidrar till ett brett utbud av fritidsaktiviteter för barn och ungdomar.

Cortina Lange
Enhetschef
Kultur- och fritidsenheten

Maria Klingefjord
Utvecklingsledare
Kultur- och fritidsenheten

Uppföljning av föreningen
Darra Musik och Dans
avseende överenskommelsen
öppen idrott i Fisksätra

7

FRN 2022/24

2022-03-09

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: FRN 2022/24

Uppföljning av föreningen Darra Musik och Dans avseende överenskommelsen öppen idrott i Fisksätra

Förslag till beslut

Fritidsnämnden noterar informationen till protokollet.

Sammanfattning

Sedan år 2011 har föreningen Darra Musik och Dans bedrivit öppen idrottsverksamhet i Fisksätra sporthall. När den öppna idrottsverksamheten startade 2006 var ett av motiven att minska den skadegörelse som fanns i och runt Fisksätra sporthall.

Överenskommelsen innebär att föreningen ska bedriva öppen idrottsverksamhet med minst tre tillfällen per vecka, förlagt på vardagar efter kl. 20.00, under 30 skolveckor, med minst två timmar per öppet per tillfälle för åldersgruppen 17 – 24 år samt minst fyra timmars verksamhet på lördagar under 30 skolveckor för åldersgruppen 13 – 18 år. För åtagande erhåller föreningen ett årligt stöd om 318 000 kronor. Uppföljningen visar att föreningen har uppfyllt alla delar i överenskommelsen och därutöver arrangerat mer öppen idrottsverksamhet än vad som överenskommits. 7200 besökare deltog vid den öppna idrotten under 2021, 40% flickor och 60% pojkar. I slutet av 2021 genomfördes en undersökning av deltagarna i den öppna idrotten i Fisksätra sporthall, som visade att 97% av deltagarna var nöjda och att 94 % kände sig trygga i verksamheten. Enheten bedömer att verksamheten är attraktiv och betydelsefull för en stor grupp av ungdomar i Fisksätra.

Ärendet Bakgrund

Fritidsnämnden beslöt år 2006 att ingå en överenskommelse med Saltsjöbadens idrottsförening där föreningen skulle anordna öppen idrottsverksamhet för unga vuxna och ungdomar i Fisksätra från och med januari 2007. Bakgrunden var bland annat att det under hösten år 2006 var vanligt att ungdomar bröt sig in i Fisksätra sporthall. När verksamheten startade var ett av motiven för verksamheten att göra något som kunde minska de ordningsproblem och den skadegörelse som fanns i och runt Fisksätra sporthall. Verksamheten utvärderades grundligt under år 2010 och därefter gjordes en ny förfrågan till alla föreningar om det fanns intresse för att bedriva en öppen idrottsverksamhet i Fisksätra. Sedan år 2011 har föreningen Darra Musik och Dans

bedrivit öppen idrott i Fisksätra sporthall. Överenskommelsen innebär att föreningen ska bedriva öppen idrottsverksamhet med minst tre tillfällen per vecka, vardagar efter kl. 20.00, under 30 skolveckor, med minst två timmar per öppet per tillfälle för åldersgruppen 17 – 24 år samt med minst fyra timmars verksamhet lördagar under 30 skolveckor för åldersgruppen 13 – 18 år. För åtagande erhåller föreningen ett årligt stöd om 318 000 kronor.

Uppföljning

Föreningen har under 2021 anordnat öppen idrottsverksamhet för åldersgruppen 16-24 år under tre vardagskvällar i veckan och öppen idrottsverksamhet för åldersgruppen 11-18 år på lördagar. Öppettiderna har varit: måndag, onsdag och torsdag kl. 21.00-23.00 samt lördag kl.17.00-23.00. Idrotten har varit spontan, avgiftsfri och inte krävt någon föranmälan. Ungdomarna har fått pröva på allt från fotboll, basket, innebandy, volleyboll, gymnastik, dans, boxning och självförsvar. Under varje tillfälle har cirka 50-120 deltagit. Föreningen har anordnat öppen idrott för tjejer på lördagar i Fisksätra sporthall kl 17.00-18.00, där ca 40 flickor har medverkat. 7200 besökare deltog vid den öppna idrotten under 2021, 40% flickor och 60% pojkar. Under sportlov, påsklov och höstlov erbjöds lovverksamhet utan finansiering från fritidsnämnden, med öppettiderna: måndag-torsdag kl. 10.00-13.00 (11-14 år) respektive kl. 13.00-15.00 (15-17 år)

Föreningen har anordnat större evenemang efter deltagarnas önskemål på helger och lov i Fisksätra sporthall, exempelvis: fotbollsturnering med priser för tjejer, basket och fotbollsturnering inkl. slutspel, femkamper, prova på boxning MMA och brännboll. Under jullovet 2021 arrangerade föreningen en större fotbollsturnering i samarbete med Fisksätra fritidsgård.

Fritidsnämndens arvode till den öppna idrotten har bland annat använts till att arvoda ledare som organiserar och leder den öppna idrottsverksamheten i Fisksätra sporthall, samt till program- och verksamhetsutrustning.

I slutet av 2021 genomfördes en undersökning av deltagarna i den öppna idrotten i Fisksätra sporthall, där cirka 140 ungdomar besvarade en enkät hur de upplevde verksamheten. Överlag var besökarna väldigt nöjda med den öppna idrotten (97%). 99% kände sig välkomna, 94 % kände sig trygga i verksamheten och 96% tyckte att ledarna agerade vid bråk, mobbning eller trakasserier. Uppföljningen visar att föreningen har uppfyllt alla delar i överenskommelsen och därutöver arrangerat mer öppen idrottsverksamhet än vad som överenskommit. Enheten bedömer att verksamheten är attraktiv och betydelsefull för en stor grupp ungdomar i Fisksätra

Ekonomiska konsekvenser

Förslag till beslut medför inga ekonomiska konsekvenser.

Konsekvenser för barn

Enligt barnkonventionen är fritid ett område som är särskilt viktigt när det gäller barn. Verksamheten som bedrivs i Fisksätra sporthall bidrar till ett brett utbud av idrottsaktiviteter för barn.

Cortina Lange
Enhetschef
Kultur- och fritidsenheten

Maria Klingefjord
Utvecklingsledare
Kultur- och fritidsenheten

Motion – Medlemskap i
Cykling utan ålder

8

FRN 2021/128

2021-05-06

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: FRN 2021/128

Motion – Medlemskap i Cykling utan ålder 8 december 2021 av Lisa Rasmussen m.fl. (V).

Förslag till beslut

Fritidsnämnden föreslår kommunfullmäktige att fatta följande beslut.

Kommunfullmäktige avslår förslaget i motionen om att Nacka kommun ska bli medlem i föreningen cykling utan ålder. Fritidsnämnden ser positivt på att särskilda boenden erbjuder cykling som en aktivitet men anser att det är upp till varje anordnare inom kundvalet för särskilda boenden att själva besluta om medlemskap i föreningen.

Motionen anses därmed färdigbehandlad.

Sammanfattning av ärendet

Cykling utan ålder är en ideell verksamhet där volontärer erbjuder äldre personer som bor på särskilda boenden cykelturer i specialbyggda trehjuliga lådcyklar, rickshaws. Verksamheten bygger på att utsedda koordinatörer på särskilda boenden samordnar volontärer och boende som vill ut och cykla.

Särskilt boende för äldre är i Nacka kommun en kundvalsstyrd verksamhet och utförs av anordnare inom respektive kundval. Enligt auktorisationsvillkoren för kundval ska särskilda boenden erbjuda gruppaktiviteter och individuella aktiviteter som stärker den enskildes fysiska och psykiska förmågor. Aktiviteterna ska planeras utifrån kundernas önskemål men kundvalsvillkoren specificerar inte vilka aktiviteter som ska erbjudas. Redan idag erbjuder en del särskilda boenden cykelturer för sina kunder.

Fritidsnämnden har ett övergripande ansvar för folkhälsofrågor. Fritidsnämnden ser positivt på att särskilda boenden erbjuder cykling som en aktivitet men anser att det är upp till varje anordnare inom kundvalet för särskilda boenden att själva besluta om medlemskap i föreningen och föreslår därför Kommunfullmäktige att avslå förslaget i motionen.

Förslagen i motionen

Vänsterpartiet föreslår i sin motion inkommen den 8 december 2021 följande;

- Att Nacka erbjuder sina äldre att åter känna vårvindarnas fläktar genom att bli medlem i Cykling utan ålder.

Enhetens utredning och bedömning

Cykling utan ålder är en ideell verksamhet där volontärer erbjuder äldre personer som bor på särskilda boenden cykelturer i specialbyggda trehjuliga lådcyklar, rickshaws. Verksamheten bygger på att utsedda koordinatörer på särskilda boenden samordnar volontärer och boende som vill ut och cykla. Medlemskapet i föreningen kostar 4000 kronor per år och innebär bland annat att kommunen får stöd i uppstartsskedet.

Särskilt boende för äldre är i Nacka kommun en kundvalsstyrd verksamhet och utförs av anordnare inom respektive kundval. Anordnarens ansvar för verksamheten regleras i auktorisationsvillkoren. Äldreenheten följer upp verksamheterna utifrån kundvalsvillkoren. Enligt auktorisationsvillkoren för kundval ska särskilda boenden erbjuda gruppaktiviteter och individuella aktiviteter som stärker den enskildes fysiska och psykiska förmågor. De ska erbjuda möjlighet att vistas utomhus dagligen. Aktiviteterna ska planeras utifrån kundernas önskemål men kundvalsvillkoren specificerar inte vilka aktiviteter som ska erbjudas. Redan idag erbjuder en del särskilda boenden cykelturer för sina kunder.

Fritidsnämnden har ett övergripande ansvar för folkhälsofrågor. Kultur- och fritidsenheten och ser positivt på att särskilda boenden erbjuder cykling som en aktivitet. Denna verksamhet är dock uppbyggd på ett sätt som kräver att varje anordnare för särskilt boende i Nacka har en samordnare kopplat till sig. Med bakgrund mot detta anser enheten att det är upp till varje anordnare inom kundvalet för särskilda boenden att själva besluta om medlemskap i föreningen. Enheten föreslår därför fritidsnämnden att föreslå kommunfullmäktige att avslå förslaget i motionen.

Ekonomiska konsekvenser

Förslag till beslut innebär inga ekonomiska konsekvenser för fritidsnämnden.

Konsekvenser för barn

Förslag till beslut innebär inga konsekvenser för barn då denna verksamhet riktar sig mot äldre som bor på kommunens särskilda boenden.

Handlingar i ärendet

Bilaga 1. Motion Cykla utan ålder 2021-12-08 från Lisa Rasmussen, Tomas Ottoson och Rolf Wasteson (V).

Cortina Lange
Enhetschef
Kultur- och fritidsenheten

Anna Kristiansson
Utvecklingsledare
Kultur- och fritidsenheten

Cykling utan ålder

2021.12.08

”Cykling utan ålder” är en ideell verksamhet som 42 svenska kommuner deltar i, däribland våra grannar Värmdö. Det finns över hela världen i 51 länder och 35.000 frivilliga. Det är en verksamhet om ger människor på äldreboenden möjlighet att komma ut i friska luften. Idén kommer från den danska cykelkulturen där ingen oavsett ålder ska gå miste om friheten som cykeln erbjuder. Med anpassade lastcyklar upplever volontärer och äldre tillsammans kommunernas parker, årstidernas skiften och kanske stannar vid ett kafé för att ta en fika. Programmet är en framgångsrik social innovation, och varit föremål för flera studier av forskare inom folkhälsa, samskapande, solidaritet och social isolering.

I Aftonbladet berättar en volontär, eller pilot som de kallar sig, om en cykeltur med en äldre dam. ”Hon såg att det rann från damens ögon och stannade för att hjälpa henne att torka lite.

– Men det var ju glädjetårar. Hon började gråta när hon såg vårblommorna. Hon sa att hon hade läst om de fantastiska tulpanerna i tidningen men trodde aldrig att hon skulle få se dem i verkligheten. ”

Vänsterpartiet yrkar

att Nacka erbjuder sina äldre att åter känna vårvindarnas fläktar genom att bli medlem i Cykling utan ålder.

**Lisa Rasmussen
Tomas Ottoson
Rolf Wasteson**

Vänsterpartiet Nacka

Vänsterpartiet Nacka
nacka@vansterpartiet.se
nacka.vansterpartiet.se

Samråd över detaljplan för
Henriksdalsbacken, del av
fastigheten Sicklaön 37:11,
Nacka kommun

9

FRN 2022/20

2020-03-03

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: FRN 2022/20

Samråd över detaljplan för Henriksdalsbacken, del av fastigheten Sicklaön 37:1 I, Nacka kommun

Underrubrik

Förslag till beslut

Fritidsnämnden antar förslag till yttrande enligt bilaga 1 till tjänsteskrivelse daterad den 3 mars 2022.

Beslutet med omedelbar justering.

Sammanfattning

Fritidsnämnden yttrar sig över detaljplanen för att bevaka att medborgarnas behov av motion, rörelse och mötesplatser tillgodoses. Fritidsnämnden har fått möjlighet att lämna synpunkter över detaljplan för Henriksdalsbacken på Sicklaön, Nacka kommun. Projektet är beläget på Henriksdalsberget öster om Henriksdalsringens befintliga bebyggelse och innebär att en del av ett obebyggt naturområde tas i anspråk för bebyggelse. Bebyggelse föreslås på båda sidor av Henriksdalsbacken med cirka 450 bostäder, verksamheter och en förskola med fyra till sex avdelningar. Henriksdalsbacken får därmed en karaktär av stadsgata med byggnader som omger den på bägge sidor.

Men hänvisning till argumenten mellan motstående intressen, riksintresse för /kulturmiljö/landskapsbild som beskrivs i planbeskrivningen, är bedömningen att planerad utveckling av Henriksdalsbacken är positiv för utvecklingen av Nacka Stad. Planeringen är i enlighet med översiktsplan.

Fritidsnämnden yttrar sig för det detaljplaneprogrammet för Henriksdal som spänner över ett större område där Henriksdalsbacken ingår (FRN 2017/29). I yttrandet från 2017 påpekas vikten av fortsatt god möjlighet gällande tillgången till ytor för rekreation, vilket kvarstår. Det är av intresse att bevara ytor som ger möjlighet till spontant utövande av olika aktiviteter som till exempel klättring. Ett förslag är att göra en analys kring hur rörelsefaktorn i förändras inom hela området för detaljplaneprogrammet Henriksdal.

Ärendet

Fritidsnämnden yttrar sig över detaljplanen för att bevaka att medborgarnas behov av motion, rörelse och mötesplatser tillgodoses. Fritidsnämnden har fått möjlighet att lämna synpunkter över beslut om detaljplan för Henriksdalsbacken, Sicklaön.

För att till fullo sätta sig in i projektet ”detaljplan Henriksdalsbacken, Sicklaön, Nacka kommun” hänvisas till bifogade länkar för planbeskrivning som finns på kommunens hemsida.

Utdrag ur planbeskrivning som berör fritidsnämnden

Nacka stad kallas det nya, täta och blandade området som skapas på västra Sicklaön där projektet ingår. Projektet är beläget på Henriksdalsberget öster om Henriksdalsringens befintliga bebyggelse och innebär att en del av ett obebyggt naturområde tas i anspråk för bebyggelse. Bebyggelse föreslås på båda sidor av Henriksdalsbacken med cirka 450 bostäder, verksamheter och en förskola med fyra till sex avdelningar. Henriksdalsbacken får därmed en karaktär av stadsgata med byggnader som omger den på bägge sidor.

Figur 1 i planbeskrivningen: Kartan visar ett flygfoto över planområdet. Röd linje anger planområdets ungefärliga gräns.

Figur 11 i planbeskrivningen. Situationsplan med kvartersnumrering och figur 12 Planområdets gräns redovisas med gul linje. Bild: AIX arkitekter

Rekreation

Idag finns de rekreativa värdena vid planområdet framför allt inom parken i Henriksdalsringen och i skogen öster om Henriksdalsbacken. Bebyggelsen medför att ytor för rekreation till viss del minskar. Planen ska därför ta tillvara, koppla ihop och förstärka de rekreativa värden som kvarstår samt skapa nya däremellan. De rekreativa stråken består av parkstråket ner till Svindersvikens som i och med planförslaget blir en mer direkt utökad grön parkstråksdel med trappor från Henriksdalsringen ner till Svindersvikens. I parkstråkets övre del, mellan torget och Henriksdalsbacken, föreslås parkvärden som planteringar och sittplatser. Parkstråkets fortsättning, från Henriksdalsbacken ner till Svindersvikens strandpromenad, utgörs även fortsättningsvis av en mer naturlig grönska med uppvuxna ekar och hasselnår. En del av den bergvägg som idag används för klättring föreslås sprängas bort för att göra plats för en ny byggnad. Bergväggen är en del av det landskapselement som skapar väggarna i parkstråket. Om flera stora gamla träd och befintlig bergvägg i parkstråkets mynning tas bort förkortas den gröna korridor som skapar känslan av ett grönt rum. Bergväggen kommer inte att kunna återställas men på längre sikt kan nyplanterade parkträd skapa en ny grönska i parkstråket som dock blir smalare än tidigare vid mynningen mot Henriksdalsbacken. Parksstråket leder ner till Svindersvikens rekreativ möjligheter i form av båtliv, strandpromenader och vattenkontakt. Här finns även en större etablerad klättringsvägg som inte berörs av bebyggelsen.

I Trolldalen, öster om planområdet, finns en av naturen formad plats som heter Blå stenens plats/Arga stenens plats som är ett stort flackt skogsområde. Platsen är omgiven av lekvänlig skog med fina förutsättningar för naturpedagogik, naturlek och picknick. Den ligger på en avskild plats i terrängen och upplevelsen av att vara långt inne i skogen är stor. Platsen är mycket viktig för, och välanvänd av, skolor, förskolor och boende. För att bevara känslan av en avskild plats kommer bergsknallen som ligger väster om Blå stenens plats att behålla sin högsta höjd för att skärma av platsen från bebyggelsen. Upplevelsen av att vara långt in i skogen kommer dock att minska då föreslagna bebyggelse kommer bli synlig även inne i skogen. En del av stigarna från Henriksdalsbacken till Blå stenens plats bryts av den föreslagna bebyggelsen. Därför föreslås två nya kopplingar för att ansluta nya stigar mot de befintliga stigarna. Den ena föreslås i norr mellan husen, i höjd med den planerade förskolan. Den andra föreslås utgöras av en ny stig från parkstråket upp i Trolldalen.

Figur 10 i planbeskrivningen. Bilden visar rekreativa värden och stadslivskvaliteter som är planerade att skapas eller redan finns inom området. De som är kopplade till park är gröna och de som är mörkgröna är kopplade till naturen. Det röda området visar stadskvaliteter. Bild: Helena Jeppsson, Nacka kommun.

Utsiktsplatser

Utsiktsplatser är ytterligare en värdefull rekreativ tillgång på Henriksdalsberget. I projektet görs två befintliga utsiktsplatser mer tillgängliga för vistelse. En av platserna ligger inom planområdets nordliga del och utgörs av ett av Henriksdalsringens utsiktshörn. Ytan föreslås utvecklas till en mindre fickpark med sittplatser och planteringar. Den här sidan av Henriksdalsringen är mindre bullerstörd av Värmdöleden än den södra delen av berget, vilket förbättrar upplevelsevärdena. Den andra befintliga utsiktsplatsen ligger sydöst om planområdet med utsikt över Svindersviken. Den befintliga hundrastgården som idag ligger öster om Henriksdalsringen i höjd med det befintliga torget föreslås flyttas till en plats väster om denna utsiktsplats. Viss förbättring av befintlig stig föreslås samt eventuellt enklare sittmöbler men i övrigt föreslås befintliga naturytor kvarstå. Utsiktsplatsen och den föreslagna hundrastgården ligger utanför aktuellt planområde då områdena redan i gällande detaljplan är planlagda som naturmark.

Lekplatser/naturlek

Lekytorna i den kommunala parken inne i Henriksdalsringen, väster om planområdet, är stora och varierade och planeras upprustas ytterligare av kommunen. Alla barn, både boende i befintlig och föreslagen bebyggelse på Henriksdalsberget, kan nå parken inom cirka 300 meters gångväg. Lika nära har de till naturleksytorna i skogsområdet. Hela skogen, särskilt de flackare delarna i mitten av skogen och ytorna vid den södra utsiktsplatsen, används idag flitigt för naturlek och naturpedagogik av områdets barn. Naturleksytorna kommer genom bebyggelsen att minska. Samtidigt planeras en ny förskola med 4-6 avdelningar. Förskolegårdens yta motsvarar cirka 10 kvadratmeter per barn, vilket medför att förskolan kommer att använda skogen som en förlängning av förskolegården.

Enhetens analys och bedömning

Men hänvisning till argumenten mellan motstående intressen för riksintresse/kulturmiljö/landskapsbild som beskrivs i planbeskrivningen, är bedömningen att planerad utveckling av Henriksdalsbacken är positiv för framtida Nacka Stad. Planeringen är i enlighet med översiktsplanen.

Fritidsnämnden yttrande sig för detaljplaneprogrammet för Henriksdal som spänner över ett större område där Henriksdalsbacken ingår (FRN 2017/29). Det yttrandet berör utveckling av andra delar i Henriksdal som inte ingår i denna detaljplan. För Henriksdalsbacken är det viktigt att tillgodose fortsatt goda möjligheter när det gäller tillgången till ytor för rekreation. Planens ambition är att ”ta tillvara, koppla ihop och förstärka de rekreativa värden som kvarstår samt skapa nya däremellan”.

I området finns två befintliga klätterväggar. Delar av berget för den ena klätterväggen planeras att sprängas bort för att ge plats för en byggnad. Klättring är en växande sport och det är en sport där man inte är beroende av en anläggning. Det är av intresse att bevara ytor som ger möjlighet till spontant utövande av olika aktiviteter som till exempel klättring.

För många barn och unga är miljön runt befintlig bebyggelse mycket uppskattad. Med nya bostäder kommer ytorna att minska och med fler boende kommer kvarvarande ytor att nyttjas av fler och därmed få högre slitage.

Ekonomiska konsekvenser

Detaljplanen medför inga ekonomiska konsekvenser för fritidsnämnden.

Konsekvenser för barn

Planering av ny stadsplanering i Nacka bör ta hänsyn till att barn och ungdomars behov av kulturaktiviteter på fritiden, vilket överensstämmer med FN:s deklARATION om barns rättigheter. Barn och ungdomar är en prioriterad målgrupp för kommunens kultur och fritidsverksamhet. Det innefattar bland annat att beakta behovet av lokaler och anläggningar för kultur, fritid, idrott och rörelse med fokus på barn och ungdomar, i så väl organiserad som icke organiserad form. Förslag till utformning, samnyttjande och lokalisering bör utgå från jämställdhetsperspektiv och tillgänglighetsprinciper som har barn och ungdomar i fokus.

Utvecklingen av fler bostäder skapar behov av säkra gång- och cykelvägar för att barn och ungdomar ska kunna förflytta sig säkert i området.

Bilagor

1. Förslag till yttrande
2. Planbeskrivning
3. Planritning

Cortina Lange
Enhetschef
Kultur- och fritidsenheten

Susanne Broman Kjulsten
Samhällsplanerare
Kultur- och fritidsenheten

Samråd över detaljplan för Henriksdalsbacken, del av fastigheten Sicklaön 37:11

Fritidsnämnden har fått tillfälle att yttra sig över detaljplan för Henriksdalsbacken, Sicklaön.

Fritidsnämnden ställer sig positiv till detaljplanen och vill lämna följande synpunkter.

Ytor för rörelse

Fritidsnämnden noterar att på Sicklaön finns efterfrågan på ytor för rörelse i såväl organiserad som oorganiserad form. Det är angeläget att utreda möjligheter att utveckla till exempel tak inom planområdet för att främja ytor för rörelse och skapa platser för spontana aktiviteter. Fritidsnämnden menar att detta behöver beaktas i det fortsatta planeringsarbetet.

En befintlig klättervägg planeras att tas bort

Det är av intresse att bevara ytor som ger möjlighet till spontant utövande av olika aktiviteter som till exempel klättring. Nämnden ser behovet av att utreda möjligheten att bevara den av klätterväggarna som planeras att tas bort.

Säkra gång och cykelvägar

Därutöver noterar fritidsnämnden vikten av säkra gång- och cykelvägar för barn och ungdomar som ska ta sig till skolor och olika kultur- och fritidsaktiviteter.

Konsekvenser för barn

Ny stadsplanering i Nacka bör ta hänsyn till barn och ungdomars behov av kulturaktiviteter på fritiden, vilket överensstämmer med FN:s deklaration om barns rättigheter. Barn och ungdomar är en prioriterad målgrupp för kommunens kultur- och fritidsverksamhet. Det innefattar bland annat att beakta behovet av lokaler och anläggningar inom kultur, fritid, idrott och rörelse för barn och ungdomar, i så väl organiserad som icke organiserad form.

Förslag till utformning, samnyttjande och lokalisering utgår från jämställdhetsperspektiv och tillgänglighets principer som har barn och ungdomar i fokus.

Gunilla Grudevall Steen
Ordförande
Fritidsnämnden

Anders Mebius
Kultur- och fritidsdirektör
Stadshuset

Planbeskrivning
SAMRÅDSHANDLING
Upprättad januari 2022
Utökat förfarande

Dnr: KFKS 2019/416

Nacka stad
Ingår i tunnelbaneavtalet

Henriksdalsbacken

Detaljplan för Henriksdalsbacken, del av fastigheten Sicklaön 37:11, Nacka kommun

Kartan visar områdets avgränsning. Den lilla kartan visar var i Nacka kommun området ligger.

Sammanfattning

Nacka stad kallas det nya, täta och blandade området som skapas på västra Sicklaön där projektet ingår. Projektet är beläget på Henriksdalsberget öster om Henriksdalsringens befintliga bebyggelse och innebär att en del av ett obebyggt naturområde tas i anspråk för bebyggelse.

Bebyggelse föreslås på båda sidor av Henriksdalsbacken med cirka 450 bostäder, verksamheter och en förskola med fyra till sex avdelningar. Henriksdalsbacken får därmed en karaktär av stadsgata med byggnader som omger den på bägge sidor. Bebyggelsen föreslås få mellan två och nio våningar. På den västra sidan av Henriksdalsbacken planeras bebyggelsen runt två innergårdar, delvis med lokaler i bottenvåningarna. På den östra sidan av Henriksdalsbacken bryts bebyggelsen upp med flera släpp, både i form av allmän plats och kvartersmark som inte får byggas, detta för att skapa både fysiska och visuella kopplingar till naturområdet öster om bebyggelsen. Det befintliga torget föreslås få liv och rörelse genom att fler bostäder och lokaler öppnar sig mot platsen och befintliga utsiktsplatser föreslås utvecklas.

Bebyggelsen öster om Henriksdalsbacken föreslås inom ett område med höga naturvärden och området är även av riksintresse för kulturmiljövården. Henriksdalsbergets befintliga bostadsområde, väster om planområdet, är utpekad som lokalt intresse för kulturmiljövården i Nackas kulturmiljöprogram. Detaljplanen ställer därför krav på att bebyggelsen utformas på ett sådant sätt att den underordnar sig den befintliga bebyggelsen och anpassar sig till naturen och landskapsbilden, vilket bland annat styrs genom reglering av färgsättning, fasadmateriell och takutformning. Planförslaget tar även hänsyn till befintliga stigar och skapar nya kopplingar ut i naturområde. Trots anpassningarna innebär dock den nya bebyggelsen en stor påverkan på både riksintresset för kulturmiljövården och naturvärdena inom område, framförallt öster om Henriksdalsbacken. I avvägningen mellan denna påverkan och behovet av centralt belägen bostadsbebyggelse har dock bostadsbebyggelsen bedömts väga tyngre. Till kommande skeden kommer ytterligare utredningar tas fram och bebyggelsens utformning kommer studeras vidare för att om möjligt minska påverkan på natur- och kulturvärdena i området.

Kommunens bedömning är att detaljplanens genomförande inte kan antas medföra betydande miljöpåverkan.

Området ägs idag av Nacka kommun men kommer att markanvisas till olika byggherrar. En första markanvisning har skett till Stockholms Kooperativa Bostadsförening (SKB) och ytterligare markanvisningar kommer att ske efter detaljplanens samråd. Kommunen kommer att vara huvudman för allmänna platser inom planområdet och därmed ansvara för drift och underhåll av gator och parker medan respektive byggherre kommer ansvara för utbyggnaden inom kvartersmarken. Under planområdet finns anläggningar tillhörande Henriksdals reningsverk och markreservat för Östlig förbindelse, ingen av dessa funktioner bedöms påverkas av föreslagna bebyggelse.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	2
Planens syfte och huvuddrag	5
Syfte	5
Bakgrund och huvuddrag.....	5
Planhandlingar och underlag	5
Plandata och tidigare ställningstaganden	6
Läge, areal & markägoförhållande.....	6
Statliga och regionala intressen.....	7
Kommunala intressen.....	10
Undersökning om betydande miljöpåverkan.....	12
Förutsättningar och planförslag	13
Övergripande struktur	13
Offentliga rum och grönområden.....	15
Markanvändning.....	24
Bebyggelse.....	25
Trygghet	36
Teknisk infrastruktur	37
Störningar och risker.....	41
Markens beskaffenhet.....	45
Dagvatten, grundvatten och skyfall	46
Strandskydd	48
Så genomförs planen	50
Organisatoriska frågor	50
Huvudmannaskap	51
Ansvarsfördelning.....	51
Avtal	52
Tekniska frågor	54
Fastighetsrättsliga frågor	55

Ekonomiska frågor	58
Konsekvenser av detaljplanen och dess genomförande.....	59
Miljökonsekvenser	59
Sociala konsekvenser.....	61
Ekonomiska konsekvenser	62
Avvägning mellan motstående intressen	62
Fastighetskonsekvensbeskrivning.....	63
Medverkande i planarbetet	64

Planens syfte och huvuddrag

Syfte

Detaljplanens övergripande syfte är att möjliggöra för i huvudsak den stadsutveckling som föreslogs i det antagna programmet för Henriksdal från 2018. Detaljplanen syftar därmed till att möjliggöra bebyggelse, i form av cirka 450 lägenheter, verksamheter och en förskola med fyra till sex avdelningar, på tidigare obebyggd mark längs med Henriksdalsbacken och kring det befintliga torget. Detaljplanen syftar vidare till att säkerställa att den föreslagna bebyggelsen underordnar sig befintlig bebyggelse på Henriksdalsringen och anpassar sig till naturen och landskapsbilden.

Detaljplanen syftar även till att skapa förutsättningar för ett tryggt och levande gaturum med stärkta kopplingar till det befintliga skogsområdet samt till att ta tillvara, koppla ihop och förstärka de rekreativa värden som finns samt lägga till nya däremellan.

Bakgrund och huvuddrag

För att möjliggöra utveckling enligt det detaljplaneprogram som antogs 2018 behöver en ny detaljplan tas fram. Huvuddragen i planförslaget är att ny bebyggelse planeras på tidigare obebyggd naturmark. Bebyggelsen är centralt belägen med gång- och cykelavstånd till Stockholms innerstad. Området ligger även i direkt anslutning till befintlig infrastruktur och innebär därmed, trots ianspråktagandet av naturmark, ett effektivt mark- och resursutnyttjande med relativt tät bebyggelse längs befintlig infrastruktur och matargata. Bebyggelsen anpassas till kultur- och naturvärden inom området. Stråk och grönområden planläggs som allmän plats för att säkerställa fortsatt god tillgänglighet till naturen öster om planområdet. Bebyggelsen planeras i huvudsak för bostäder men med verksamheter i bottenvåningarna inom delar av området. Förskola planeras med fyra till sex avdelningar och bilparkering föreslås i garage.

Planhandlingar och underlag

Kommunstyrelsen antog start-PM på delegation den 13 maj 2019. Planförslaget är därmed upprättad enligt plan- och bygglagen PBL (2010:900) enligt dess lydelse efter den 1 januari 2015. Planförslaget tas fram med utökat förfarande då det bedöms vara av betydande intresse för allmänheten.

Detaljplaneförslaget omfattar följande planhandlingar:

- Detaljplanekarta med planbestämmelser
- Denna planbeskrivning
- Fastighetsförteckning

Detaljplaneförslaget grundas på följande underlag:

- Dagvattenutredning (*Norconsult, 2021-12-06*)
- Fågelinventering (*Calluna, 2020*)
- Inventering av naturvärdesträd (*ProNatura, 2013*)

- Kulturmiljö-PM (Nacka kommun, december 2021)
- Miljöredovisning (Nacka kommun, januari 2022)
- Naturvärdesinventering (ProNatura, oktober 2020)
- Risk-PM (Brandskyddslaget, 2021-12-06)
- Teknisk förstudie (Liljewall Arkitekter, december 2021)
- Trafikbullerutredning (ACAD, 2021-10-15)
- PM Strategi för riksintresset Farleden (Nacka kommun, januari 2022)

Utöver ovanstående underlag baseras förslaget på detaljplaneprogram för Henriksdal (antaget januari 2018) med tillhörande utredningar.

Plandata och tidigare ställningstaganden

Nedan beskrivs områdets läge och tidigare ställningstaganden av betydelse för detaljplanen.

Läge, areal & markägoförhållande

Planområdet omfattar båda sidor om Henriksdalsbacken från Kvarnholmsvägen upp mot höjdpartiet på Henriksdalsberget, norr om Värmdöleden i Henriksdal på västra Sicklaön. Mer specifikt omfattar projektet naturmark belägen väster om bebyggelsen på Henriksdalsberget samt befintlig vändslinga utformad för buss och entré till Henriksdalsbergets bebyggelse. Området är cirka 3,5 hektar stort och ägs idag av Nacka kommun.

Figur 1: Kartan visar ett flygfoto över planområdet. Röd linje anger planområdets ungefärliga gräns.

Statliga och regionala intressen

Nedan beskrivs de statliga och regionala intressen som påverkar/påverkas av detaljplanen.

Riksintressen enligt 3 och 4 kap MB

Riksintresse för kulturmiljövården

Den östra delen av den föreslagna bebyggelsen ligger i ett område som är av riksintresse för kulturmiljövården, Norra Sicklaön och norra Saltsjö-Boo -Älsvik -Vaxholm-Oxdjupet - Lindalssundet-Norra Värmdölandet (AB 51, 58). Motivet för riksintresset är att den utgör en *”farledsmiljö utmed inloppet till Stockholm som visar skärgårdens betydelse för huvudstadens sjöfart, livsmedelsförsörjning och rekreativt liv, som speglar levnadsbetingelserna för innerskärgårdens befolkning och dess behov av färdstråk till staden alltsedan medeltiden, och som berättar om Stockholms utbyggnad och försvarsansträngningar med tillhörande samhällsbildningar. Här kan levnadsförhållandena för olika sociala skikt utläsas, liksom utvecklingen inom industri, transportteknik, försvar och arkitektur.”*

Riksintresset är stort och innehåller många olika uttryck. De uttryck som framför allt är läsbara i området vid Henriksdalsbacken, från farleden utanför Kvarnholmen till Svindersviken är:

- Sprickdalsbetonad skärgårdsterräng som speglar skärgårdsbefolkningens levnadsbetingelser och förutsättningarna för odling och bebyggelse.
- Industrimiljöer: fabriksbyggnader, kajer, lämningar, tekniska strukturer, bostäder, kontorshus, servicebyggnader koncentrerade till Nackas norra kuststräcka från Danvikstull till Nacka strand/Augustendal. Det sena 1800-talets industriella epok med utbyggnadsfaser från 1900-talets industriella epok. Anläggningar lokaliserade sjönära nedanför och på de bergsbranter som kännetecknar kustområdet. Finnboda varv och de storskaliga ångkvarnarna Saltsjöqvarn med Mannagrynskvarnen samt kvarnen Tre kronor på Kvarnholmen. Till industrierna hörande bostadsbyggnader, kontorshus och anläggningar samt tekniska strukturer. Kvarnholmens funktionalistiska byggnader.

Detaljplanen för Henriksdalsbacken berörs direkt av uttrycken skärgårdslandskapet och modernismens bebyggelsestrukturer. Det sprickdalsbetonade skärgårdslandskapet påverkas genom att en del av tidigare obebyggd mark ovanför Svindersviken tas i anspråk. Påverkan minskas genom att bebyggelsen placeras så nära gatan som möjligt och med hjälp av bevarad vegetation.

Bebyggelsestrukturen längs inloppet påverkas genom att den nya bebyggelsen hamnar ovanför Finnbodas bebyggelse silhuett sett från farleden utanför Kvarnholmen vilket minskar läsbarheten. Sett från Svindersviken och Värmdöleden är påverkan mindre då en stor del av Henriksdalsberget och dess bebyggelse förblir synligt.

Planförslaget innebär en begränsad exploatering av en tidigare obebyggd del av skärgårdslandskapet inom riksintresse för kulturmiljövården. Berget ovanför Svindersviken och en stor del av skogen bevaras vilket gör att topografin inom riksintresset fortfarande är avläsbar. Den inbäddande grönskan eller ”gröna foten” nedanför bebyggelseenheter som bidrar till skärgårdslandskapets läsbarhet och att bebyggelsen framstår som avskilda enheter påverkas dock negativt genom att skogsområdet öster om Henriksdalsbacken blir mindre och grönskans inbäddande effekt i området minskar. Den befintliga bebyggelsen på Henriksdalsberget påverkas genom ändrad planstruktur, minskade vyer och ändrad topografi. Nockhöjder, material, utformning och färgsättning regleras genom planbestämmelser för att minska påverkan från farleden.

Riksintresse för kommunikation

Planområdet berörs av ett översiktligt lokaliserat riksintresse för Östlig förbindelse, planerad trafikled i tunnel öster om Stockholms innerstad. I den nationella transportplanen, beslutad av regeringen, ingår inte finansiering av Östlig förbindelse. Detta innebär enligt Trafikverket att arbetet med projektet avslutas. Det sedan länge utpekade riksintresset för Östlig förbindelse, för kommunikation enligt 3 kapitlet 8 § miljöbalken, kvarstår dock. Trafikverket anger vidare att det är viktigt att kunna återuppta arbetet med en eventuell Östlig förbindelse om förutsättningarna förändras. Därför har Trafikverket under flera år arbetat med en precisering av befintligt riksintresse, som berör de östligaste delarna av aktuellt planområde. Östlig förbindelse går inom aktuellt planområde djupt under mark och bedöms ligga inom det område som idag berörs av en befintlig detaljplan som ger planstöd för Österleden (DP 137).

Sammantaget gör kommunen bedömningen att detaljplanen utifrån föreslagen reglering är förenlig både med det nuvarande översiktligt lokaliserade riksintresset Östlig förbindelse och den framtida preciseringen som ännu inte har beslutats genom att planförslaget innehåller bestämmelser för att säkra ett fortsatt planstöd för gata i tunnel i överensstämmelse med befintlig detaljplan för Österleden.

Miljö kvalitetsnormer enligt 5 kap MB

Vatten

Recipient för planområdet är vattenförekomsten Strömmen. Vatten från planområdet rinner dels norrut mot Saltsjön och dels söderut mot Svindersviken. Viken är kraftigt förorenad främst från tidigare verksamheter, även kustområdet vid Saltsjön är kraftigt förorenat.

Miljö kvalitetsnormen (MKN) för ekologisk status i Strömmen är *måttlig* fram till år 2027 där samhällsviktig infrastruktur i form av hamnverksamhet motiverat ett mindre strängt krav. Kvalitetsfaktorerna får dock ej försämrats. Ekologisk status idag klassas som otillfredsställande.

MKN för kemisk status i Strömmen är *god* status 2021. Kemisk status idag klassas som uppnår ej god status. Längre tidsfrister finns för antracen, bly och blyföreningar och tributyltennföreningar där åtgärder behöver sättas in senast år 2021 för att uppnå god status år 2027. Ett generellt undantag för samtliga vattenförekomster finns för PBDE (polybromerade difenyletrar) och kvicksilver på grund av atmosfärisk deposition.

Planförslaget innebär att markanvändningen för allmän platsmark förändras marginellt medan markanvändningen för de planerade bostadskvarteren går från att vara naturmark till att bli helt eller delvis exploaterad mark.

En sammanställning av föroreningsbelastningen i kg per år för planområdet visar att totalt sett ökar inte belastningen från planområdet efter föreslagen dagvattenrening vilket innebär att miljö kvalitetsnormerna, MKN, klaras. Från kvartersmarken ökar föroreningsbelastningen för vissa ämnen (kväve, fosfor och krom) trots föreslagen rening, men det kompenseras av dagvattenreningen på allmän platsmark.

Luft

Översiktliga spridningsberäkningar för luftföroreningshalter av partiklar, PM10, och kvävedioxid, NO₂, har utförts för Sicklaön av SLB-analys (LVF 2017:5).

Beräkningarna visar att dygnsmedelhalterna av PM10 är 20 - 25 µg/m³ inom planområdet under det 36:e värsta dygnet, att jämföra med att miljö kvalitetsnormen som ska klaras är 50 µg/m³. Miljö kvalitetsnormen för PM10 bedöms alltså klaras med god marginal.

När det gäller den beräknade dygnsmedelhalten av NO₂ under det 8:e värsta dygnet är den inom planområdet 18 - 24 µg/m³. Miljö kvalitetsnormen som ska klaras är 60 µg/m³. Även för NO₂ bedöms alltså miljö kvalitetsnormen klaras med god marginal.

Området är högt beläget på ett berg och det är generellt sett välventilerat. Avståndet mellan den föreslagna nya bebyggelsen på vardera sida om Henriksdalsbacken är cirka 30 meter och den planeras bestå av flera huskroppar med öppningar emellan, vilket gör att gaturummet blir relativt brett och att luften kan passera mellan huskropparna. Förväntad trafikökning i Henriksdalsbacken (från dagens cirka 2 700 fordon/vardagsmedeldygn till knappt 3 800 fordon/vardagsmedeldygn år 2040) är inte av den storleksordningen att halterna bedöms kunna öka så mycket att det blir problem att klara miljö kvalitetsnormerna med planområdet utbyggt.

Områdesskydd och förordnanden

Strandskydd

En mindre del av planområdets södra del ligger inom 100 meter från Svindersvikens strandlinje. I nuvarande detaljplaner är strandskyddet upphävt. När ett område detaljplanläggs inträder strandskyddet automatiskt och om det finns önskemål om att upphäva strandskyddet inom berört område måste det motiveras och prövas. Strandskyddet föreslås upphävas inom planområdet, se motivering under avsnitt *Förutsättningar och planförslag* rubrik *Strandskydd*.

Mellankommunala intressen

I anslutning till planområdet ligger Henriksdals reningsverk som renar avloppsvatten från ett flertal av länets kommuner. Kapaciteten i avloppsreningsverket ska fördubblas vilket innebär att Stockholm Vatten och Avfall genomför en ombyggnad av anläggningen. Delar av anläggningen, bland annat arbetstunnlar, ligger under mark inom planområdet. Dessa delar ges skydd i

detaljplaneförslaget genom begränsningar av tillåtet schaktdjup samt markreservat för allmännyttiga underjordiska ledningar och bedöms därmed inte påverkas negativt av bebyggelsen.

Kommunala intressen

Nedan beskrivs de kommunala intressen som påverkar/påverkas av detaljplanen.

Översiktlig planering

Projektet ingår i Nacka stad - det nya, täta och blandade området som skapas på västra Sicklaön. Nacka stad ska vara en nära och nyskapande del av Stockholmsregionen. Här är det attraktivt att leva, vistas och verka. 14 000 nya bostäder och 10 000 nya arbetsplatser gör det möjligt att bygga tunnelbanan till Nacka.

Översiktsplanen

Enligt Nacka kommuns översiktsplan, Hållbar framtid i Nacka från 2018, ligger planområdet inom område för tät stadsbebyggelse. Tät stadsbebyggelse beskrivs som bebyggelse med sådana funktioner som är typiska för en blandad stad, det vill säga bostäder, handel, kontor, skolor och förskolor, lokaler för kulturella ändamål, lokaler för vård, anläggningar för idrott och rekreation samt andra verksamheter som inte innebär betydande störning. I översiktsplanen lyfts ett antal strategier fram för att nå ett långsiktigt hållbart Nacka. En av dessa är att ”skapa en tätare och mer blandad stad på västra Sicklaön”. Planförslaget är förenligt med översiktsplanen.

Kulturmiljöprogrammet

Västra delen av det nya bebyggelseområdet ligger i ett område som i Nacka kommuns kulturmiljöprogram (antaget 2011) pekats ut som ett lokalt intresse för kulturmiljövården. De karaktärsdrag som lyfts fram är framför allt bebyggelsens starka arkitektoniska uttryck med sin borgliknande karaktär, ockragula fasader och sammanhållen takfotslinje som har stor betydelse för stadsbilden och gör området till ett landmärke i landskapet. I den lilla skalan är torgets utformning och funktion som en mötesplats och entré till området ett viktigt karaktärsdrag liksom den tidstypiska trafiksepareringen.

Grönstrukturprogrammet

I Nackas grönstrukturprogram (antaget 2011) anges aktuellt planområde som en del av ett större sammanhängande naturområde, en så kallad regional grön kil. Grönstrukturprogrammet anger vidare att naturen inom planområdet bedöms ha ett kommunalt värde (klass 3) och att skogen har höga naturvärden. Området bedöms även vara av stort värde för lokal rekreation med många upplevelsevärden såsom utsiktsplatser med vidsträckta utblickar.

Detaljplaneprogram

Henriksdalsbacken ligger inom etapp 1A och 2A i programmet för Henriksdal som antogs av kommunfullmäktige i januari 2018. Området är även utpekade som lämpligt för bebyggelse i Utvecklad Strukturplan för Nacka stad från 2016. För aktuellt område anger detaljplaneprogrammet kvartersliknande bebyggelse längs Henriksdalsbacken med u-formade

kvarter som möter naturen på berget. Naturen på berget bevaras till stor del. I anslutning till naturområdet anger programmet att det kan vara lämpligt med en förskola. Runt Henriksdalstorget föreslår programmet att ny bebyggelse utvecklas som främst inrymmer bostäder. Programmet anger även att ett högre bostadshus kan byggas här. Detaljplaneförslaget följer i huvudsak programmet men det höga hus som föreslogs i programmet har utgått och bebyggelsen har getts en utformning som innebär att mindre naturmark tas i anspråk.

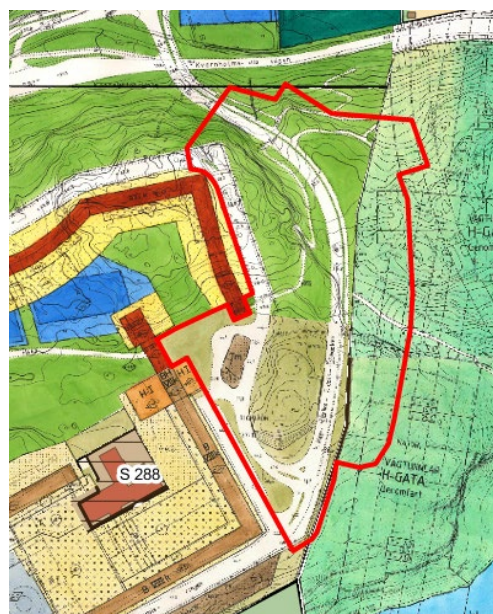
Figur 2. Bild från detaljplaneprogrammet för Henriksdal. Planområdets ungefärliga läge visas med röd oval markering. Bild: Nacka kommun

Gällande detaljplaner

Inom området gäller följande detaljplaner:

- DP 137 från 1996 som anger användningen natur samt huvudgata. Planen syftar till att möjliggöra för den tunnelförlagda Österleden.
- S 42 från 1965 anger användningen park-allmän plats samt gata-allmän plats.
- S 67 från 1970 anger bland annat användningen park-allmän plats, gata allmän plats samt Tp – område för trafikändamål.

Genomförandetiden har gått ut för samtliga detaljplaner. Denna detaljplan kommer inom planområdet att ersätta detaljplanerna DP 137, S 42 och S 67.

Figur 3. Gällande planer, röd linje markerar planområdet. Bild: Nacka kommun, Intern-GIS

Miljö- och klimatambitioner i stadsutvecklingen i Nacka

Nacka kommun har antagit en strategi för miljö- och klimatambitioner i stadsutvecklingen i Nacka. Syftet med strategin är att vara vägledande i stadsutvecklingen genom att miljö- och klimatarbetet förankras tidigt i stadsbyggnadsprojekten samt i de olika skedena i stadsbyggnadsprocessen.

Detaljplanen utgör ett delprojekt av ett större stadsbyggnadsprojekt som även innehåller utbyggnadsfasen. Kommunen och byggherren ska gemensamt enas kring projektspecifika ambitionsnivåer för strategins sex strategiska inriktningar (se nedan) och vilka möjliga åtgärder som kan vidtas för att uppnå ambitionerna. I detta projekt har markanvisning skett för en ankarbyggherre, SKB, för övriga delar är det inte klart vem/vilka som blir byggherrar. Markanvisning till övriga aktörer kommer att ske efter samråd och då kommer en gemensam dialog om miljö- och klimatambitioner att föras.

1. Tillgängliga och utvecklade park- och naturområden
2. Hållbart resande och mobilitet
3. Energieffektivt, attraktivt och sunt byggande
4. Hållbar hantering av vatten i bebyggelsen
5. Hållbar avfallshantering och återbruk
6. Anpassning framtida klimat

Undersökning om betydande miljöpåverkan

Detaljplanen innebär att mark som idag utgör obebyggd naturmark tas i anspråk för bebyggelse. Planområdet är beläget centralt i Nacka kommun, med gång- och cykelavstånd till Stockholms innerstad. Befintlig infrastruktur avses utnyttjas genom att bebyggelsen placeras längs med Henriksdalsbacken, som är en befintlig gata. Planförslaget bedöms överensstämma med gällande översiktsplan. Planförslaget berör inte områden som har erkänd skyddsstatus nationellt, inom Europeiska unionen eller internationellt. Planförslaget bedöms inte strida mot några kommunala eller nationella riktlinjer, lagar eller förordningar, bortsett från viss risk för överskridande av miljökvalitetsmålet för luft (partiklar, PM10). Trots att obebyggd naturmark tas i anspråk bedöms miljökvalitetsnormerna för vatten klaras då planförslaget även medför att rening tillkommer för befintliga hårdgjorda ytor inom planområdet. Risken för att nedströms liggande bostadsområden översvämmas minskar med planförslaget. Planförslaget ligger inom ett bullerstört område och bebyggelsen behöver utformas med särskild hänsyn till detta. Planbestämmelser säkerställer att riktvärden för buller ska innehållas.

Planförslaget innebär en begränsad exploatering av en tidigare obebyggd del av skärgårdslandskapet inom riksintresse för kulturmiljövården. Berget ovanför Svindersviken, en stor del av skogen och den gröna foten bevaras vilket gör att topografin inom riksintresset fortfarande är avläsbar. Exploateringen i naturmarken öster om Henriksdalsbacken innebär dock att skogens inbäddande grönska som bidrar till skärgårdslandskapets läsbarhet minskar i området.

Den befintliga bebyggelsen på Henriksdalsberget påverkas genom ändrad planstruktur, minskade vyer och ändrad topografi. Byggnadshöjder, material, utformning och färgsättning regleras genom planbestämmelser för att minska påverkan från farleden. Sammantaget innebär förslaget en stor påverkan på kulturmiljövärdena och landskapsbilden, men inte så stor att det innebär risk för betydande miljöpåverkan.

Ett genomförande av planförslaget kommer att medföra en påtaglig negativ påverkan på naturmiljön och de arter som är knutna till denna. Detta framförallt då delar av planområdet omfattar tidigare icke exploaterad naturmark. Sammantaget innebär förslaget en stor påverkan på befintliga naturvärden, men inte så stor att det innebär risk för betydande miljöpåverkan.

Samttaget bedöms ett genomförande av detaljplanen inte medföra betydande påverkan på miljön, natur- eller kulturvärden eller människors hälsa.

Kommunens bedömning är att detaljplanens genomförande inte kan antas medföra betydande miljöpåverkan. En miljöbedömning enligt miljöbalken behöver därför inte göras för detaljplanen. De miljöfrågor som har betydelse för projektet undersöks under planarbetet och redovisas i planbeskrivningen och tillhörande underlag. Inom detaljplanen bedöms påverkan på riksintresse för kulturmiljövärden vara av särskild vikt att utreda, analysera, reglera och konsekvensbedöma. Även frågor om naturmiljö, landskapsbild, buller samt skyfallshantering bedöms vara av särskild vikt att utreda, analysera, reglera och konsekvensbedöma. Som underlag för planbeskrivningen tas det fram en miljöredovisning som redovisar miljökonsekvenserna.

Förutsättningar och planförslag

Under detta avsnitt beskrivs områdets förutsättningar och planförslaget, med dess konsekvenser, utifrån olika aspekter.

Övergripande struktur

Planområdet omfattar en del av Henriksdalsberget på västra Sicklaön, nära gränsen till Stockholms kommun. På Henriksdalsberget byggdes omkring år 1970 Henriksdalsringen, med cirka 750 bostäder, i form av långa skivhus som omsluter en skyddad innergård. Förutom bostäder finns här bland annat förskola och en park, samt en livsmedelsbutik och andra verksamheter vid det befintliga torget öster om bebyggelsen. Vid torget stannar också de bussar som trafikerar området. Planområdet är beläget öster om Henriksdalsringen och består av obebyggd mark med stora nivåskillnader och vidsträckta utblickar. Öster om Henriksdalsbacken ligger ett skogsområde som kallas Trolldalen. I berget under Henriksdalsbacken ligger delar av Henriksdals reningsverk som är Sveriges största avloppsreningsverk.

Söder och sydväst om planområdet består terrängen av branta bergssluttningar. Även Svindersvikens vatten samt stora trafikleder och ett avstänglat område för Stockholm vattens reningsverk begränsar tillgängligheten i söder. Den enda vägen upp till Henriksdalsringen för

fordonstrafik är norrifrån via Henriksdalsbacken. Den viktigaste transportfunktionen är idag bussen som är den enda kollektivtrafiken som finns på berget. När det gäller gångstråk så går idag ett flertal stråk norrut till Kvarnholmsvägen. Söderut går ett parkstråk med trappor från Henriksdalsringen genom skogen ner till Svindersviken och vidare till Sickla. Inget av gångstråken uppfyller tillgänglighetskraven på grund av den branta topografin.

Figur 4. Övergripande struktur idag där Henriksdalsringen, belägen väster om planområdet, dominerar landskapsbilden. Planområdets ungefärliga läge visas med röd oval markering. Bild: Nacka kommun

Planförslaget innebär att befintlig infrastruktur (Henriksdalsbacken) utnyttjas för ny bebyggelse, vilket medför ett resurseffektivt byggande med förhållandevis många nya bostäder på en begränsad yta. Bebyggelse föreslås på båda sidor av Henriksdalsbacken, som får en karaktär av stadsgata med byggnader som omger den på bägge sidor. Även det befintliga torget föreslås utvecklas och levandegöras. Planförslaget säkerställer stråk ut i naturmarken öster om planområdet genom att ytor mellan bebyggelsen planläggs som allmän plats. Hänsyn till skogens natur- och rekreationsvärden utgör en viktig del av förutsättningarna och inspiration för förslaget gestaltning och begränsningen för dess utbredning.

Delar av den föreslagna bebyggelsen ligger inom ett område av riksintresse för kulturmiljövården. Henriksdalsbergets bostadsområde, som är beläget direkt väster om föreslagna bebyggelse, är utpekat som lokalt intresse för kulturmiljövården i Nackas kulturmiljöprogram. Området öster om Henriksdalsbacken innehåller även höga naturvärden. Den nya bebyggelsen har därför anpassats för att inte medföra alltför stor påverkan på riksintresset och för att minimera intrånget i naturmarken. Exploateringen i naturmarken öster om Henriksdalsbacken innebär dock att skogens inbäddande grönska som bidrar till skärgårdslandskapets läsbarhet minskar i området.

Gestaltungsprinciper införs på plankartan för att säkerställa att bebyggelsen underordnar sig den befintliga bebyggelsen. Bebyggelsen innebär dock en ny årsring vilket medför att landskapsbilden delvis förändras samt att idag obebyggd mark med höga naturvärden tas i anspråk. Den nya bebyggelsen medför även att Henriksdalsbergets bostadsområde delvis skymms från farleden och i viss mån även från Värmdöleden samt att utblickarna från den befintliga bebyggelsen påverkas. I det fortsatta planarbetet kommer bebyggelsens volymer studeras vidare för att om möjligt minska påverkan på riksintresse, naturvärden, landskapsbild och Henriksdalsbergets befintliga bostadsområde.

Figur 5. Övergripande situationsplan för planområdet. Planområdets gräns redovisas med gul linje.
Bild: AIX Arkitekter

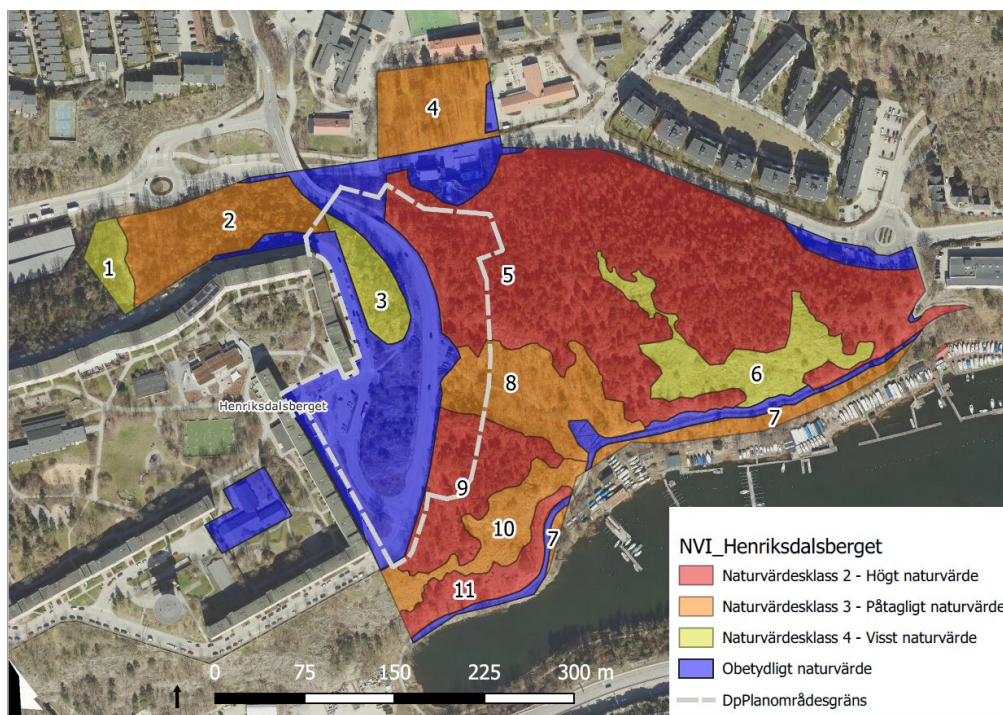
Offentliga rum och grönområden

Befintliga naturvärden

Planförslaget föreslår bebyggelse på naturmark. En naturvärdesinventering har därför tagits fram (ProNatura, 2020). Syftet med en naturvärdesinventering är att identifiera och avgränsa de

geografiska områden i landskapet som är av positiv betydelse för biologisk mångfald samt att dokumentera och naturvärdesbedöma dessa. Ett områdes naturvärde redovisas genom att det tilldelas en naturvärdesklass. Naturvärdesinventeringen för Henriksdalsberget har genomförts enligt standarden för naturvärdesinventeringar (NVI) SS 199000:2014. Fältarbetet genomfördes under slutet av april 2020, med en kompletterande svampinventering under oktober 2020.

Vid inventeringen, som omfattade ett större område än aktuellt detaljplaneförslag, se figur 6, identifierades 11 naturvärdesobjekt. Inget av objekten gavs den högsta naturvärdesklassen (naturvärdesklass 1), däremot identifierades ett flertal områden av den näst högsta naturvärdesklassen (naturvärdesklass 2) och även ett antal områden med naturvärdesklass 3 och 4. Av de identifierade naturobjekten berörs objekt 3, 5, 8 och 9 samt en mycket liten del av objekt 2 av aktuellt detaljplaneförslag.

Figur 6. Karta över inventeringsområdet och avgränsade naturvärdesobjekt samt deras naturvärdesklass. Bild från naturvärdesinventering (ProNatura, 2020). Planområdets gräns redovisas med vit linje.

Av naturvärdesinventeringen framgår att de största naturvärdena inom planområdet är knutna till gammal tallskog med inslag av björk, ek, rönn och asp. Det finns även en sänka beväxten med ekdominerad lövskog på något mullrikare jord. Inom planområdet finns även rikligt med död ved. Den gamla tallskogen och andra miljöer med gamla träd förekommer i ett nätverk tillsammans med andra miljöer med gamla träd i tätortsnära småskogar och på äldre tomter på västra Sicklaön. Nätverket av gamla träd i dessa tätortsnära miljöer spelar sannolikt en stor roll för biologisk mångfald. Flera förekomster av den rödlistade svampen talticka (klassad som nära hotad) finns rapporterade inom planområdet, vilket indikerar att tallarna de växer på är 100-150 år eller äldre.

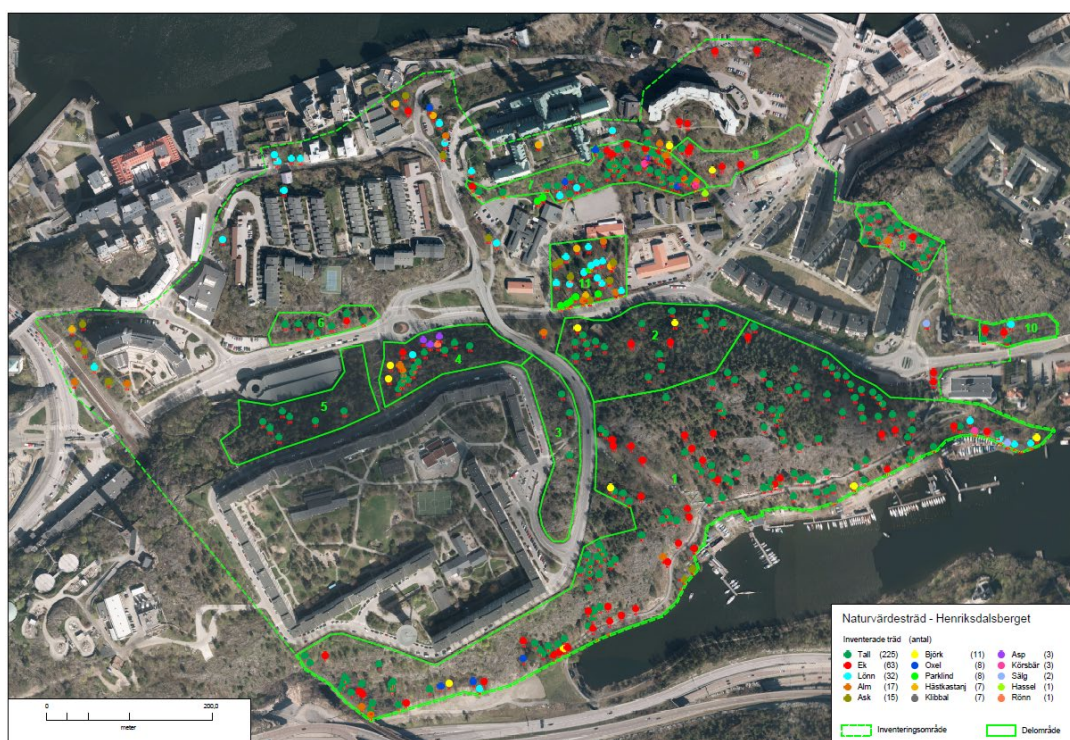
Skogsstyrelsen har i sin bedömning av områdets skogliga värden (nyckelbiotopsinventering) definierat området öster om Henriksdalsbacken och söder om Henriksdalsringen som område av klassen ”naturvärde”.

Inom aktuellt planområde är det framförallt bebyggelsen på östra sidan av Henriksdalsbacken som påverkar naturområden med höga naturvärden. Delar av två områden med ”höga naturvärden” i naturvärdesinventeringen (område 5 och 9) kommer att påverkas negativt av planförslaget. Även delar av område med ”påtagligt naturvärde” (område 8) kommer att påverkas negativt.

Bebyggelsen på västra sidan av Henriksdalsbacken innebär att naturobjekt 3, som bedömts ha visst naturvärde, kommer att försvinna vid ett genomförande av planen. I övrigt ligger bebyggelsen väster om Henriksdalsbacken inom områden som i naturinventeringen bedömts ha obetydligt naturvärde.

Förutom naturvärdesinventeringen har även en inventering av naturvärdesträd utförts (ProNatura, 2013). Inventeringen identifierade en mycket stor mängd naturvärdesträd inom inventeringsområdet. Inventeringsområdet utgjordes av ett större område än aktuellt detaljplaneområde, se figur 7. Med naturvärdesträd avses:

1. Jätteträd – träd grövre än en meter i diameter på smalaste stället under brösthöjd.
2. Mycket gamla träd – ek, bok, tall, gran äldre än 200 år, övriga trädslag äldre än 140 år.
3. Grova hålträd – träd grövre än 40 centimeter som har en väl utvecklad hålighet i stammen.

Figur 7. Naturvärdesträd inom inventeringsområdet. Bild från trädinventering (ProNatura, 2013).

Cirka 30-40 så kallade naturvärdesträd, eller särskilt skyddsvärda träd, måste avverkas vid ett genomförande av planen. De flesta är gamla tallar men även 5-6 ekar berörs. Träden är främst belägna på östra sidan av Henriksdalsbacken.

Under planarbetets gång har utbyggnadsförslaget justerats något utifrån framförallt de natur- och rekreationsvärden som identifierats inom ramen för projektet. Ett genomförande av planförslaget kommer, trots det, att medföra en påtaglig negativ påverkan på naturmiljön. Detta framförallt då delar av planområdet omfattar tidigare icke exploaterad naturmark med höga naturvärden.

Ett genomförande kommer även att medföra negativa konsekvenser för spridningssambanden för organismer knutna till såväl barrskogs- som ädellövträdsmiljöer. Detta gäller särskilt de nord-sydliga spridningssambanden. Minskningen av skogsområdet på Henriksdalsberget innebär en förlust av biologisk mångfald. Konsekvenserna för den gröna infrastrukturen och spridningsmöjligheterna bedöms vara negativa då planområdet utgör en del av en länk i såväl ädellövsnätverket som barrskogsnetverket. De kumulativa effekterna med övriga pågående detaljplaner på västra Sicklaön bidrar till att ytterligare försvaga spridningssambanden.

Naturområdet öster om Henriksdalsbacken är redan idag välbesökt och uppvisar på flera ställen tecken på slitage. Minskad naturyta på Henriksdalsberget och ökad mängd boende kommer att innebära större slitage på den natur som återstår. Övervägande del av berget utgörs av hållmarksskog på mycket tunna jordlager, vilket är en slitagekänslig naturtyp. Trädens rötter skadas lätt och det blir även svårt för nya träd (föryngring) att etablera sig.

Runt de föreslagna kvarteren är risken stor för kanteffekter på naturen. Tillgången till markvatten förändras ofta vid en exploatering med negativa konsekvenser för vegetationen. Bebyggelse ändrar även ljusförhållandena i anslutning till de nya kvarteren, vilket påverkar växt- och djurliv. Vid produktion av byggnader och anläggningar finns även risk för påverkan utanför planområdet.

Med ökad mängd boende kan det komma krav på att undanröja upplevda risker, till exempel träd som lutar eller branter som boende vill ska förses med stängsel. Även ett ökat antal husdjur kan medföra påverkan på djurlivet.

Fågelinventering

En fågelinventering har utförts av Calluna, 2020. Vid inventeringarna, som omfattade ett större område än aktuellt detaljplaneförslag, se figur 8, påträffades sammantaget tolv inventeringsarter varav sex är rödlistade: tornseglare och grönfink (klassade som starkt hotade), björktrast, svartvit flugsnappare och kråka (klassade som nära hotade) samt stare klassad som sårbar. Tornseglare hade konstaterad häckning 2020 i närheten av planområdet. Grönfink har konstaterats med trolig häckning på tre platser i närheten av planområdet. En utbyggnad enligt planförslaget riskerar att påverka de rödlistade fågelarterna negativt.

Övriga inventeringsarter som påträffades var bergfink, gråsparv, röstjärt och sidensvans (klassade som minskade trend), stenknäck (klassad som naturvårdsart) samt skogsduva (klassad som prioriterad enligt skogsvårdslagen).

Figur 8. Inventeringsområdet och observationspunkter för fågelinventeringen. Röd linje visar slinga för inventering. Bild från fågelinventering (Calluna 2020).

Under 2021, efter genomförd fågelinventering, har bland annat ett fynd av mindre hackspett rapporterats i Artportalen i nära anslutning till planområdet. Det finns ingen indikation på att arten mindre hackspett häckar inom området, utan arten nyttjar sannolikt Henriksdalsberget tidvis som födosöksområde eller för överflygning. Arten har stora revir.

En artskyddsutredning för fågel ska tas fram inför granskningskedet, för att klargöra om skyddade fågelarter kan behålla livskraftiga populationer.

Fladdermusobservationer

Under 2021 har även bland annat fynd av fladdermöss registrerats i Artportalen i nära anslutning till planområdet. Rapporterade arter är nordfladdermus (klassad som nära hotad) samt större brunfladdermus och dvärgpipistrell (klassade som livskraftiga). Fladdermössen har identifierats med hjälp av ultraljudsdetektor.

En inventering och vid behov en artskyddsutredning för fladdermöss ska genomföras inför granskningsskedet. Alla arter av fladdermöss är fridlysta enligt 4 § artskyddsförordningen (2007:845). Fridlysningen innebär bland annat att det är förbjudet att avsiktligt döda, fånga och störa fladdermöss samt förstöra deras boplatser (viloplats och fortplantningsområde).

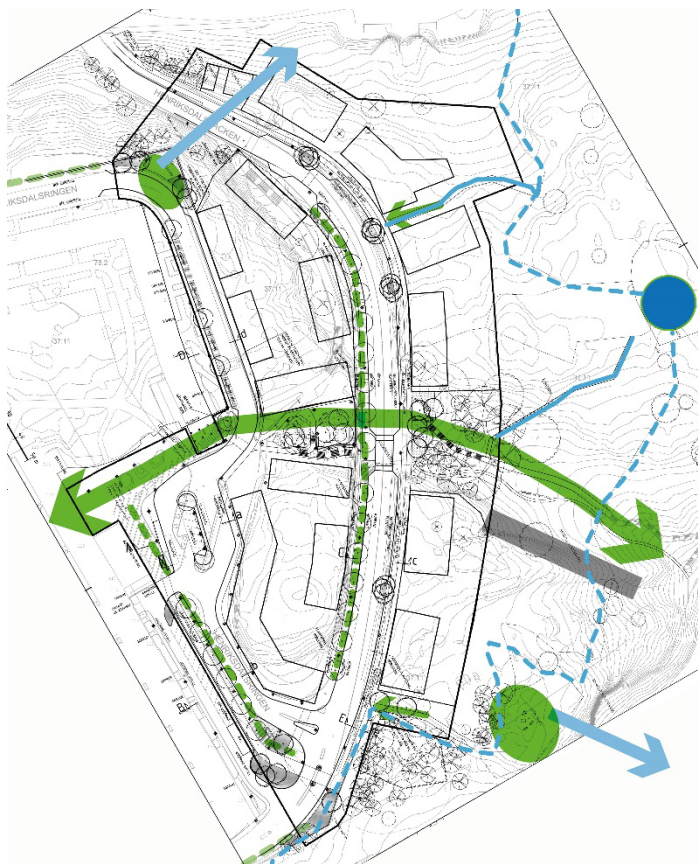
I samband med att vissa hålträd försvinner, samtidigt som exploatering av området riskerar att minska insektsproduktionen och skapa barriärer i form av byggnader och hårdgjorda ytor samt ökad mängd ljus, föreligger en risk för negativ påverkan på samtliga fladdermusarters livs- och födosökmiljöer.

Rekreation

Idag finns de rekreativa värdena vid planområdet framför allt inom parken i Henriksdalsringen och i skogen öster om Henriksdalsbacken. Bebyggelsen medför att ytor för rekreation till viss del minskar. Planen ska därför ta tillvara, koppla ihop och förstärka de rekreativa värden som kvarstår samt skapa nya däremellan. De rekreativa stråken består av parkstråket ner till Svindersviken som i och med planförslaget blir en mer direkt utökad grön parkstråksdel med trappor från Henriksdalsringen ner till Svindersviken. I parkstråkets övre del, mellan torget och Henriksdalsbacken, föreslås parkvärden som planteringar och sittplatser.

Parkstråkets fortsättning, från Henriksdalsbacken ner till Svindersvikens strandpromenad, utgörs även fortsättningsvis av en mer naturlig grönska med uppvuxna ekar och hasselnår. En del av den bergvägg som idag används för klättring föreslås sprängas bort för att göra plats för en ny byggnad. Bergväggen är en del av det landskapselement som skapar väggarna i parkstråket. Om flera stora gamla träd och befintlig bergvägg i parkstråkets mynning tas bort förkortas den gröna korridor som skapar känslan av ett grönt rum. Bergväggen kommer inte att kunna återställas men på längre sikt kan nyplanterade parkträd skapa en ny grönska i parkstråket som dock blir smalare än tidigare vid mynningen mot Henriksdalsbacken.

Parkstråket leder ner till Svindersvikens rekreativsmöjligheter i form av båtliv, strandpromenader och vattenkontakt. Här finns även en större etablerad klättringsvägg som inte berörs av bebyggelsen.

Figur 9. Bilden visar parkstråk (gröna heldragna), nya trädader (streckad grön) samt befintliga stigar (blåstreckat), nya stigar (heldragna blå) Blå stenens plats (blå plupp) och fickpark grön plupp. Det grå strecket illustrerar den bergvägg som blir kvar. Pilar visar utsiktspunkter. Bild: Helena Jeppsson, Nacka kommun.

I Trolldalen, öster om planområdet, finns en av naturen formad plats som heter Blå stenens plats/Arga stenens plats som är ett stort flackt skogsområde. Platsen är omgiven av lekvänlig skog med fina förutsättningar för naturpedagogik, naturlek och picknick. Den ligger på en avskild plats i terrängen och upplevelsen av att vara långt inne i skogen är stor. Platsen är mycket viktig för, och välanvänd av, skolor, förskolor och boende.

För att bevara känslan av en avskild plats kommer bergsknallen som ligger väster om Blå stenens plats att behålla sin högsta höjd för att skärma av platsen från bebyggelsen. Upplevelsen av att vara långt in i skogen kommer dock att minska då föreslagna bebyggelse kommer bli synlig även inne i skogen.

En del av stigarna från Henriksdalsbacken till Blå stenens plats bryts av den föreslagna bebyggelsen. Därför föreslås två nya kopplingar för att ansluta nya stigar mot de befintliga stigarna. Den ena föreslås i norr mellan husen, i höjd med den planerade förskolan. Den andra föreslås utgöras av en ny stig från parkstråket upp i Trolldalen.

Utsiktsplatser är ytterligare en värdefull rekreativ tillgång på Henriksdalsberget. I projektet görs två befintliga utsiktsplatser mer tillgängliga för vistelse. En av platserna ligger inom planområdets nordliga del och utgörs av ett av Henriksdalsringens utsiktshörn. Ytan föreslås utvecklas till en mindre fickpark med sittplatser och planteringar. Den här sidan av Henriksdalsringen är mindre bullerstörd av Värmdöleden än den södra delen av berget, vilket förbättrar upplevelsevärdena.

Den andra befintliga utsiktsplatsen ligger sydöst om planområdet med utsikt över Svindersviken. Den befintliga hundrastgården som idag ligger öster om Henriksdalsringen i höjd med den befintliga torget föreslås flyttas till en plats väster om denna utsiktsplats. Viss förbättring av befintlig stig föreslås samt eventuellt enklare sittmöbler men i övrigt föreslås befintliga naturytor kvarstå. Utsiktsplatsen och den föreslagna hundrastgården ligger utanför aktuellt planområde då områdena redan i gällande detaljplan är planlagda som naturmark.

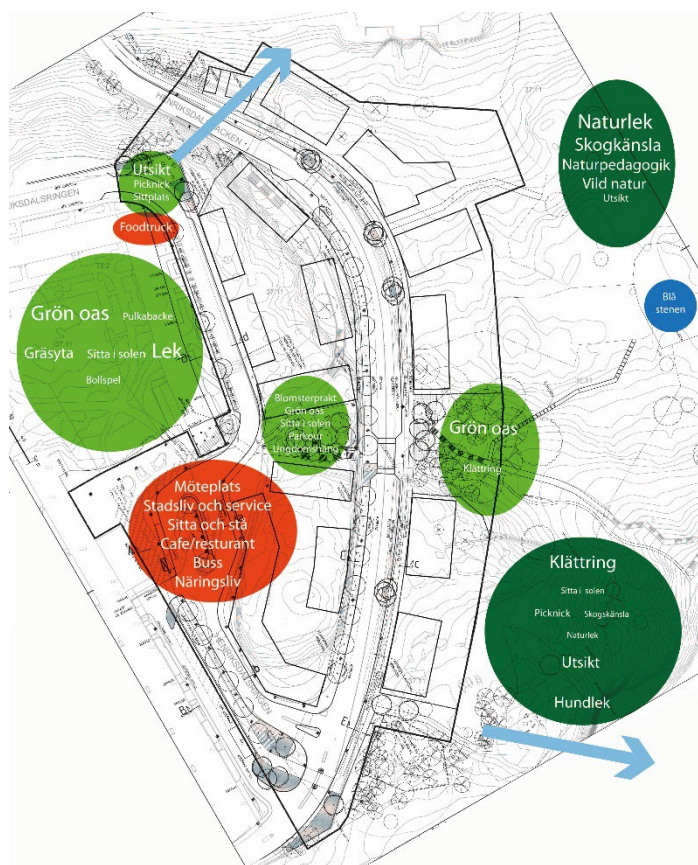
Lekplatser/naturlek

Lekytorna i den kommunala parken inne i Henriksdalsringen, väster om planområdet, är stora och varierade och planeras upprustas ytterligare av kommunen. Alla barn, både boende i befintlig och föreslagen bebyggelse på Henriksdalsberget, kan nå parken inom cirka 300 meters gångväg.

Lika nära har de till naturleksytorna i skogsområdet. Hela skogen, särskilt de flackare delarna i mitten av skogen och ytorna vid den södra utsiktsplatsen, används idag flitigt för naturlek och naturpedagogik av områdets barn. Naturleksytorna kommer genom bebyggelsen att minska. Samtidigt planeras en ny förskola med 4-6 avdelningar. Förskolegårdens yta motsvarar cirka 10 kvadratmeter per barn, vilket medför att förskolan kommer att använda skogen som en förlängning av förskolegården.

Torgytor/stadslivskvalitéer

Torgytor, näringsliv, service och kollektivtrafik vid busshållplatsen vid Henriksdalsringen medför att människor stannar på platsen en längre stund, vilket ger en god möjlighet att skapa bättre stadslivskvaliteter om näringsliv kan knytas till platsen. Redan idag finns flera funktioner som postutlämning, livsmedelsbutik och restaurang med mera kopplade till platsen. I de nya byggnaderna mot torgytan skapas bottenvåningar med lokaler för nya verksamheter. Fler platsbildningar/torgliknande ytor kommer att finnas på platsen än idag.

Figur 10. Bilden visar rekreativa värden och stadslivskvaliteter som är planerade att skapas eller redan finns inom området. De som är kopplade till park är gröna och de som är mörkgröna är kopplade till naturen. Det röda området visar stadskvaliteter. Bild: Helena Jeppsson, Nacka kommun.

Planområdet är på grund av placeringen på en höjd och närheten till havet vindutsatt. Någon mikroklimatstudie har inte gjorts i det här skedet men ska göras i kommande planeringsskeden för att se var de lämpligaste platserna finns för vistelse och för att avgöra hur offentliga platser lämpligast ska utformas.

Tillgänglighet

Området saknar idag tillgänglighetsanpassade ramper och hissar, vilket medför att bussen utgör en mycket viktig funktion för områdets tillgänglighet. För att nå den större kollektivtrafikpunkten nere på Kvarnholmsvägen används idag i stor utsträckning en upptrampad bred stig som sicksackar sig nerför slänten från den norra sidan om Henriksdalsringen, väster om planområdet.

En av de svåraste utmaningarna med den befintliga Henriksdalsringen och föreslagna Henriksdalsbacken är tillgängliga lutningar. Landskapets form gör det omöjligt att skapa mycket god tillgänglighet på alla offentliga platser i förslaget utan att hissar byggs in i terrängen.

Ökad tillgänglighet till naturen planeras genom att plana ut grusstigen mot utsiktsplatsen söder om planområdet och lägga till en trapp i slänten upp mot Trolldalen för att ersätta en stig som ligger inom det område som föreslås bebyggas.

Markanvändning

I gällande detaljplaner är planområdets mark reglerad för allmän plats i form av natur, park och gata. En mindre del vid befintligt torg regleras för användningen bilserviceändamål. I denna nya detaljplan föreslås den tillkommande bebyggelsen i huvudsak innehålla bostäder **B** med inslag av verksamheter i entréplan **C** samt underjordisk parkering (**P**). Ett av bostadskvarteren föreslås innehålla en förskola **S₁**. Blandningen av verksamheter och bostäder avses bidra till en blandad stad där de offentliga rummen befolkas över olika tider på dygnet. Detta har fördelar trygghetsmässigt och kan bidra till gynnsamma förutsättningar för närservice.

Vidare regleras områden för allmän plats i form av gata, torg och park samt ett område med kvartersmark för tekniska anläggningar för elnätstation och pumpstation **E**. I planområdets östra del möjliggör befintlig detaljplan för Österleden, dessa planbestämmelser bekräftas i detta detaljplaneförslag genom allmän plats gata i tunnel under mark (**GATA₁**).

På plankartan redovisas gränsen mellan kvartersmark och allmän platsmark med linjen ”**användningsgräns**”. För olika delar av den allmänna platsen och kvartersmarken gäller varierande egenskapsbestämmelser och gränsen mellan områden med olika egenskapsbestämmelser utgörs av en ”**egenskapsgräns**”. Områden som berörs av administrativa bestämmelser avgränsas av en ”**administrativ gräns**” och där administrativa bestämmelser och egenskapsbestämmelser berör samma yta utgörs gränsen av en ”**administrativ och egenskapsgräns**”.

ANVÄNDNING AV MARK OCH VATTEN

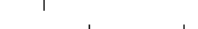

Allmän plats, 4 kap. 5 § i ut 2 p.

GATA	Gata
(GATA ₁)	Gata
PARK	Park
TORG	Torg

Kvartersmark, 4 kap. 5 § i ut 3 p.

B	Bostäder
C	Centrum
E	Tekniska anläggningar
S ₁	Förskola
(P)	Parkering

GRÄNSBETECKNINGAR

	Planområdesgräns
	Användningsgräns
	Egenskapsgräns
	Administrativ gräns
	Administrativ och egenskapsgräns

Bebyggelse

Inom planområdet finns idag ingen bebyggelse. Planförslaget möjliggör för cirka 450 nya bostäder, verksamheter i bottenvåningar och en förskola längs Henriksdalsbacken och kring befintligt torg. Bebyggelsen förläggs på båda sidor av Henriksdalsbacken för att skapa ett levande och tryggt gaturum och utgörs preliminärt av fem kvarter, se situationsplan i figur 11 nedan.

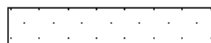

Figur 11. Situationsplan med kvartersnumrering. Planområdets gräns redovisas med gul linje.

Bild: AIX arkitekter

De tre kvarteren öster om Henriksdalsbacken, kvarter 1-3, utgörs av lameller som i huvudsak placeras längs med Henriksdalsbacken för att minimera intrången i naturmarken. Bebyggelsen placeras in i skogsterrängen och för att koppla samman befintlig bebyggelse med naturmarken öster om de nya husen utformas bebyggelsen med gröna släpp mellan husen. Släppen utgörs delvis av ytor planlagda som allmän plats park och delvis av ytor planlagda som kvartersmark

som inte får bebyggas. Gårdarna föreslås utformas så att deras karaktär får en samstämmighet med den befintliga naturen. På plankartan anges att gårdarna inte får bebyggas samt att marken ska möta intilliggande naturmark med särskild omsorg. I den mån det är möjligt bör befintlig vegetation och terrängformationer sparas. Bebyggelsens höjd regleras på plankartan med bestämmelser om nockhöjd i förhållande till angivet nollplan. På plankartan redovisas illustrationstext för att tydliggöra hur många våningar angiven nockhöjd motsvarar, illustrationstexten är dock inte en bindande planbestämmelse.

Marken får inte förses med byggnad, 4 kap. 11 § 1 st 1 p.

n_1

Marken ska möta omkringliggande naturmark med särskild omsorg, 4 kap. 10 §

Högsta nockhöjd i meter över angivet nollplan, 4 kap. 11 § 1 st 1 p.

6 vån

Illustrationstext

Kvarter 1 består av två flerbostadshus med nockhöjder som motsvarar en bebyggelse på mellan 5-8 våningar sett från gatan. En mindre del av det södra huset har nockhöjder motsvarande två våningar. I det södra huset möjliggör planen även en förskola med 4-6 avdelningar med tillhörande gård. Gårdens storlek begränsas av områdets topografi och naturvärden. Möjlig gårdsyta uppskattas till cirka 10 kvadratmeter per barn. Från barnperspektiv är det negativt att gården endast motsvarar ungefär en fjärdedel av den fria som rekommenderas från Boverket. Förskolan placeras i direkt anslutning till ett av de gröna släpp som leder in till skogens stigsystem, vilket möjliggör för kompletterande lektytor i direkt anslutning till förskolan. Även Henriksdalsparken finns inom gångavstånd från förskolan.

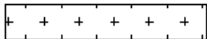
Kvarter 2 består av två flerbostadshus med nockhöjder som motsvarar en bebyggelse på 8-9 våningar sett från gatan för det norra huset och 5 våningar för det södra huset. Kvarter 3 består av två flerbostadshus med nockhöjder som motsvarar en bebyggelse på 6-8 våningar sett från gatan.

På Henriksdalsbackens västra sida placeras två större kvarter som utformas med innegårdar. Här innebär bebyggelsen omfattande sprängningar vilket medför att befintlig vegetation i huvudsak inte kommer att kunna sparas. Det södra kvarteret, kvarter 4, består av tre flerbostadshus med nockhöjder som motsvarar en bebyggelse på 4-8 våningar sett från gatan. Detaljplanen reglerar att i detta kvarter ska lokaler anordnas i entréplan mot angränsande gata, detta för att möjliggöra för en levande stadsmiljö i gatuplanet. Det norra kvarteret, kvarter 5, består av tre flerbostadshus, vars nockhöjder motsvarar en bebyggelse på 5-9 våningar sett från gatan. I västra delen av kvarteret, mot Henriksdalsringen, föreslås två radhuslängor med nockhöjder som motsvarar två våningar sett från gatan. Under kvarter 4 och delar av kvarter 5 planeras parkeringsgarage. På

plankartan regleras, genom så kallad korsmark, att inom gårdarna på kvarter 4 och 5 får endast komplementbyggnader placeras. Korsmark reglerar enbart byggnader och innebär inte förbud mot andra typer av byggnadsverk.

e₁

Bostadslägenheter får ej anordnas på entréplan mot angränsande GATA. Centrumändamål ska anordnas i entréplan mot angränsande GATA, 4 kap. 11 § 1 st 1 p.

Endast komplementbyggnad får placeras, 4 kap. 11 § 1 st 1 p.

I planområdets norra del möjliggörs en yta för tekniska anläggningar för att tillgodose behov av pumpstation och elnätsstation. Till kommande skede ska det studeras vidare hur anläggningarna kan samordnas för att minimera intrånget i naturmarken.

Bebyggelsen inom samtliga kvarter kommer att studeras vidare till kommande skede utifrån natur- och kulturvärden på platsen, även vind- och mikroklimatstudier kommer att genomföras. I kommande skeden kommer det även studeras om det inom mindre känsliga delar av planområdet kan vara möjligt att anpassa bebyggelsens nockhöjder för att möjliggöra byggande med trästomme. Efter samrådet kommer det även ske markanvisning, se vidare under avsnittet *Så genomförs planen* nedan. Bebyggelsen kommer bearbetas i samarbete med de byggherrar som då kommer in i projektet.

Gestaltningsskoncept

Gestaltningsskonceptet utgår ifrån de uttryck som kännetecknar riksintresset för kulturmiljövården och att Henriksdalsringen är ett lokalt intresse för kulturmiljövården i Nackas kulturmiljöprogram. Detaljplanen ställer därför krav på att bebyggelsen utformas på ett sådant sätt att den underordnar sig den befintliga bebyggelsen och anpassar sig till naturen och landskapsbilden.

Bebyggelsen längs Henriksdalsbacken adderar en ny årsring till Henriksdalsringens befintliga bebyggelse. Den tillkommande bebyggelsen blir en del av Henriksdalsbergets större skala och behöver förhålla sig till hur den påverkar och förändrar stadsbilden. Bebyggelsen ges en enhetlig utformning med variationer främst i den mindre skalan, i gaturummet. Inspiration hämtas från Henriksdalsbergets putsarkitektur och från naturens varma färgskala. Nedan beskrivs det gestaltningsskoncept som arbetats fram för bebyggelsen.

Figur 12. Volymskiss från öster över den tillkommande bebyggelsen. I bakgrunden Henriksdalsringens bebyggelse.
Bild: AIX Arkitekter

Byggnaderna ska bilda en lugn siluett, både i färg och form, mot Henriksdalsringen och underordna sig den befintliga bebyggelsen. I den större skalan ska bebyggelsen ha ett lugnt uttryck med samlade volymer utan uttrycksfulla tak och takfötter. Färgsättningen inspireras av naturens grönska och berg i dova färger.

Taklandskapet är lugnt och samlat. Hisstoppar, tekniska installationer etcetera ska byggas in eller designas på sådant sätt att de inte påverkar byggnationens siluett mot Henriksdalsringen på ett negativt sätt. Taken på flerbostadshusen ska till 80 % vara vegetationsklädda för att smälta in med skogslandskapet men också för att kompensera för förlorad biologisk mångfald. Solpaneler får utföras ovanpå vegetationsklädd takyta.

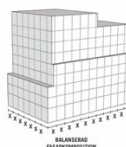

Figur 13. Byggnaderna utformas med socklar och indrag som skapar detaljer i den lilla skalan samtidigt som den stora skalan förblir lugn och enhetlig. Bilden visar ett exempel på en möjlig miljö som detaljplanen medger, slutlig utformning avgörs i bygglovskedet. Bild: AIX Arkitekter

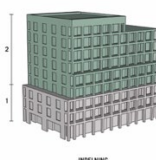
Gaturummet förstärks genom byggnadernas vandring uppför Henriksdalsbacken med korta byggnader som har tydliga socklar. På den västra sidan är bebyggelsen mer kontinuerlig, medan den östra sidan utformas med utblickar mellan husen ut mot skogen.

Byggnadsvolymer behåller sitt samlade uttryck i gaturummets skala. Indrag och terrasser bidrar till variation. Balkonger får inte kraga ut i gaturummet utan ska byggas in i volymen. Byggnaderna har fasadgestaltning runtom och en horisontell indelning i kropp och sockel skapar en differentiering av skalan.

Byggnadernas lugna uttryck skapas av en balans mellan horisontalitet och vertikalitet. Horisontaliteten skapas av de horisontella band och förskjutningar i fasaden som löper per våning, som balanserar den vertikala, repetitiva, fönsterkompositionen. Med en bearbetning och variation i gestaltningen av terrasser och den horisontella indelningen i kropp och sockel skapas en differentiering av skalan.

Balanserad, lugn, fasadkomposition.

Sockeln kan uttrycka sig i en till tre våningar.

Princip för utformning. Balkonger utformas indragna i volymen.

Figur 14. Principer för horisontella fasadindrag, indragna balkonger och sockelutformning Bild: AIX Arkitekter

Byggnaderna uttrycker ett detaljkoncept, ett tema, som återanvänds och varieras för att skapa en helhet med variation. Till exempel kan fönsteromfattningar, friser, balkongdetaljer varieras. Detaljerna är viktiga – räcken, fönster, entrépartier – hur dessa utformas skapar en känsla av omsorg och kvalitet.

Byggnaderna har tydliga, markerade, socklar. De lägre volymerna har en till en och halv vånings sockelmotiv. Hus högre än 5 våningar kan ha en till tre våningars sockelmotiv. Sockeln är stabil och uttrycker bärande och buret med gedigna material.

Byggnadernas bottenvåning är det som möter människan i gaturummet, mot allmän plats ska den vara markerad och utformas med särskild omsorg beträffande gestaltning och arkitektonisk kvalitet så att den bidrar till en varierad gatumiljö. Bostadsentréer ska placeras mot gata. Höjdskillnaderna mellan entré och gata får inte tas upp genom utanpåliggande ramper utan ska hanteras genom att bottenvåningen dras in i förhållande till ovanpåliggande våning så att arkader tillskapas på kvartersmark, se figur 13. Arkaden ska utformas med hög kvalitet i material, detaljer och belysning för att bli en välkomnande och trygg entré och samordnas höjdmässigt med gatans nivåer.

Figur 15. Illustration av arkad som tar upp höjdskillnaden mellan entré och gata. Arkaden utformas med stor omsorg för att utgöra en trygg och välkomnande entré. Bild: AIX Arkitekter

Fasaderna ska beklädas med puts eller trä, sockeln får utformas med tegel eller granit. Eventuella skarvar ska vara dolda. Fasadernas färgsättning inspireras av naturens grönska och berg i dova färger. En färgpalett med dova och naturnära färgtoner kompletterat med dova accentfärger ska användas, se figur 16. Principen för färgsättning är att de byggnader som syns mest ska ha de dovar färgerna, medan byggnader med accentfärger är placerade så att de inte läses samman med Henriksdalsringen.

Figur 16. Färgpalett och färgzonsindelning. Bild: AIX Arkitekter

Figur 17. Materialpalett. Bild: AIX Arkitekter

Ovanstående gestaltningskoncept regleras på plankartan genom gestaltningsprinciper.

För samtliga byggnader regleras:

- Eventuella skarvar mellan fasadelement ska vara dolda.
- Färgsättning ska vara i dova och naturnära färgtoner kompletterat med dova accentfärger.
- Balkonger mot allmän plats ska utföras indragna i fasaden., 4 kap. 16 § 1 st 1 p.

För flerbostadshusen regleras även:

- f₁ Endast balkonger får uppföras. Balkonger ska utföras indragna i fasaden., 4 kap. 16 § 1 st 1 p.
- f₂ -Bottenvåning mot allmän plats ska vara markerad samt utformas med särskild omsorg beträffande gestaltning och arkitektonisk kvalitet så att den bidrar till en varierad gatumljö.
-Enskilda byggnader ska utformas med horisontala förskjutningar i fasaden, se planbeskrivningen sida 29.
-Bostadsentréer ska placeras mot allmän plats.
-Bottenvåning ska vara indragen i förhållande till ovanliggande våning vid entré där så krävs för att ta upp höjdskillnad mellan entré och allmän plats, se planbeskrivningen sida 30.
-Loftgångar får ej anordnas.
-Fasadmaterial ska i huvudsak utgöras av puts eller trä, sockeln får även utgöras av granit eller tegel.
-Tillkommande bebyggelse ska underordna sig bebyggelsen på Henriksdalsringen.
-Tak ska i huvudsak utformas plana utan uppstickande delar.
-Minst 80% av takytan per byggnad ska vara vegetationsklädd, solpaneler får uppföras ovanpå.
4 kap. 16 § 1 st 1 p.

För de föreslagna radhusen i västra delen av kvarter 5 gäller förutom gestaltungsprinciperna om dolda skarvar, färgsättning och indragna balkonger en särskild bestämmelse om fasadmaterial:

- f₃ Fasadmaterial ska i huvudsak utgöras av puts eller trä,
4 kap. 16 § 1 st 1 p.

Påverkan på befintlig bebyggelse

Planförslaget innebär bebyggelse i anslutning till befintlig bebyggelse på Henriksdalsberget. De fria vyerna från Henriksdalsberget åt alla väderstreck är en viktig kvalitet i boendemiljön på berget. Den nya bebyggelsen står till största del nedanför Henriksdalsringens bebyggelse och har placerats med släpp mellan husen och med bestämmelser som ställer krav på hur taken utformas för att minska påverkan för intillboende. Trots det kommer den nya bebyggelsen att påverka vyerna åt öster från befintliga hus. Störst blir påverkan från det befintliga bostadshuset vid Henriksdalsringen 103-113 på grund av det flerbostadshus som ersätter den nuvarande bergknallen och vid Henriksdalsringen 1-7 där de planerade radhusen påverkar vyerna från gatunivå och från de nedersta bostadsvåningarna.

Anpassning till kulturmiljövärden

Den nya bebyggelsen ska utformas med ett lugnt och sammanhållet fasaduttryck och färgsätts med dova färger i andra kulörer än det mörkt ockragula som karakteriserar Henriksdalsberget. I utvalda lägen föreslås inslag med accentkulörer. En gestaltning som inte konkurrerar med Henriksdalsberget och ger det nya ett lätt avläsbart, eget uttryck är positivt för kulturmiljön. Dova

färger med kulörer som utgår ifrån skärgårdslandskapet bidrar även till att den nya bebyggelsen upplevs mindre framträdande från farleden.

På västra sidan av Henriksdalsbacken har bebyggelsen anpassats till landskapets former, så att nockhöjderna blir lägre än på Henriksdalsringen. Bebyggelsen kommer dock att kräva omfattande sprängningar vilket påverkar topografin, framför allt i det norra kvarteret.

Den östra sidan av Henriksdalsbacken utformas med huslameller med nockhöjder som motsvarar 5-9 våningar. Bebyggelsen placeras längs med gatan för att minska ingreppet i naturmarken. Denna del av planförslaget har en begränsad påverkan på den kommunalt utpekade kulturmiljön på Henriksdalsberget, men däremot påverkas riksintresset. Genom bebyggelsens placering så nära gatan som möjligt och med viss del av gröna släpp mellan husen begränsas påverkan på topografin och upplevelsen av det obebyggda berget ovanför Svindersviken bevaras. Bebyggelsestrukturen påverkar inte heller Henriksdalsringens betydelse som ett landmärke sett från Svindersviken och Värmdöleden eftersom hela södra fasaden och en stor del av den östra fasaden förblir synliga.

Trots ovanstående anpassningar innebär den nya bebyggelsen stor påverkan på riksintresse för kulturmiljövården och på lokala kulturmiljövården, se rubrik *Kulturmiljö och landskapsbild* under avsnittet *Konsekvenser av detaljplanen och dess genomförande*.

Figur 18. Volymskiss från farleden, den nya bebyggelsen i mitten av bilden och Henriksdalsringen i bakgrunden. Den lilla bilden visar var vyn är tagen. Bildmontage: AIX Arkitekter

Figur 19. Volymkiss från Värmdöleden. Den lilla bilden visar var vyn är tagen. Bildmontage: AIX Arkitekter

Figur 20. Volymkiss från stranden vid Svindersviks gård. Den lilla bilden visar var vyn är tagen. Bildmontage: AIX Arkitekter

Figur 21. Vy från Henriksdalsringen 1 mot söder. Befintligt torg till höger i bilden och kvarter 4 rakt fram i bilden. Bilden visar ett exempel på en möjlig miljö som detaljplanen medger, slutlig utformning avgörs i bygglovskedet. Den lilla bilden visar var vyn är tagen. Bildmontage: AIX Arkitekter

Figur 22. Vy norrut på Henriksdalsringen, radhusen inom kvarter 5 till höger i bilden. Bilden visar ett exempel på en möjlig miljö som detaljplanen medger, slutlig utformning avgörs i bygglovskedet. Den lilla bilden visar var vyn är tagen. Bildmontage: AIX Arkitekter

Grönytefaktor

Planeringsverktyget *Grönytefaktor – Nacka stad* är utformat för byggherrar och arkitekter och syftar till att skapa mångfunktionella gröna ytor på kvartersmark genom att kombinera åtgärder för att främja ekosystemtjänster inom kategorierna sociala värden, dagvattenhantering, biologisk mångfald, luftrening samt lokalklimat. Kommunens ambition är att verktyget ska användas i alla

stadsbyggnadsprojekt i Nacka stad. Verktuget tillämpas på kvartersmark och dess förankring sker i markanvisning eller exploateringsavtal. Inför samråd har en provberäkning gjorts i GYF för att se att föreslagna kvarter har möjlighet att nå en GYF-kvot på 0,6.

Beräkningarna visade att kvarteren på den östra sidan klarar Grönytefaktorn om så mycket naturlig skogsvegetation som möjligt behålls inom kvarteren och byggnaderna utformas med gröna tak enligt föreslagna planbestämmelser. Kvarteren på den västra sidan har sämre förutsättningar att klara grönytefaktorn, dock kan förutsättningar skapas för ekosystemtjänster och grönska genom djupa jordlager på bjällklag för innergårdar med regnbäddar, planteringar, träd samt klättrande växter på fasad och gröna tak. Detta ska studeras vidare till nästa skede.

Klimat

De föreslagna bostädernas gårdar, balkonger och terrasser kommer behöva utformas med tanke på områdets utsatta vindförhållanden. Terrängens form ger även en stor skillnad på solinstrålning beroende på väderstreck.

Solförhållandena har studerats översiktligt för planförslaget. Bebyggelsen som föreslås i planförslaget kommer inte skugga befintlig bebyggelse i någon större bemärkelse. Viss skuggverkan kan upplevas på närmaste hushörn. Befintliga huskroppar skuggar ny bebyggelse närmast Henriksdalsringen under sen eftermiddag vår och höst.

Den nya bebyggelsen skuggar sig själv och sina gårdar i förhållandevis stor utsträckning. Det kommer bli svårt att etablera växtlighet och göra varierade gårdar ur ljussynpunkt. Det beror till stor del på den föreslagna bebyggelsens höjd och täthet, särskilt för bebyggelsen norr om parkstråket.

Torget norra och nordöstra sidor bedöms få goda solförutsättningar. Förskolans gård i nordostläge kommer däremot vara beskuggad en stor del av året vilket kommer påverka varierade vistelse- och lekvärden negativt.

Trygghet

Trygga och säkra platser skapas till stor del genom att det finns ögon på platsen från bostäder, verksamheter, trafik och stråk med mera. De skapas också genom en medveten gestaltning och en blandning av funktioner. Idag finns det främst ögon på platsen i anslutning till Henriksdalsringen då planområdet är obebyggt och utgörs av natur, väg samt gång- och cykelväg med gångtunnlar i naturterräng. Området kan därmed upplevas otryggt under dygnet mörka timmar.

Den befintliga gång- och cykelvägen som huvudsakligen går genom obebyggt natur kommer att ersättas med huvudstråk längs Henriksdalsbacken samt sammanbundet parkstråk från Henriksdalsringen till Svindersviken. I och med att gångstråken ner till Kvarnholmsvägen i förslaget kommer ligga längs med gatan och husens framsidor kommer de ögon som finns på

platsen bli betydligt fler än idag. Det kommer även finnas fönster mot natuirtyorna från bostäderna vilket ger en viss social kontroll även där. Genom bebyggelsen längs med Henriksdalsbacken kommer de boende på Henriksdalsringen att få ett tryggare stråk mellan sitt boende och Kvarnholmsvägen.

Planförslaget möjliggör för både bostäder, förskola och lokaler i bottenvåningar vilket innebär att platsen kommer vara befolkad flera tider på dygnet. Detta är en viktig del som bidrar till ökad trygghet i ett område. I de arkader som byggs vid husens entréer är det viktigt med stor möjlighet till överblickbarhet så att dessa bidrar till ett levande gaturum och inte riskerar att bli dolda ytor som kan ge en känsla av otrygghet.

Parkeringsgarage pekas ofta ut som särskilt otrygga platser på grund av dålig överblickbarhet och brist på social kontroll och behöver därför utformas med omsorg för att upplevas trygga.

Parkeringar för besökande till Henriksdal samt naturområden bedöms kunna rymmas utmed stadsgatan. Detta är positivt utifrån ett trygghetsperspektiv då det blir mer liv och rörelse utmed gatan. Parkeringarna syns också från bostäderna vilket bidrar till ökad social kontroll.

Teknisk infrastruktur

För att försörja den nya bebyggelsen behövs ny teknisk infrastruktur vilket beskrivs utförligare nedan.

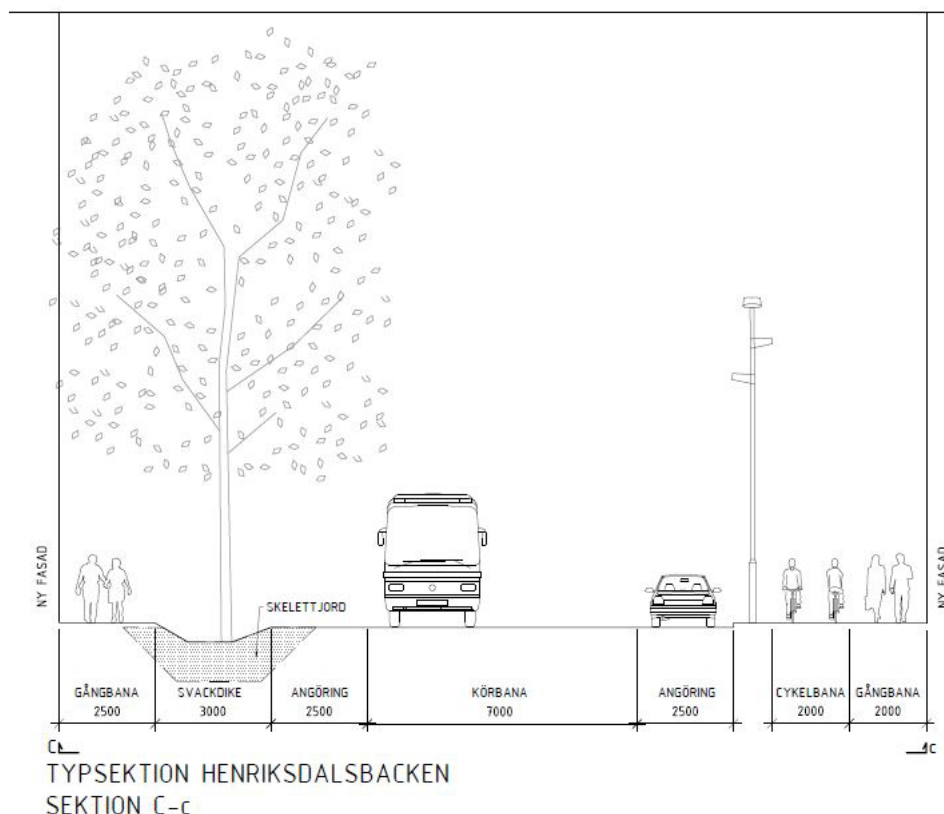
Gator och trafik

Henriksdalsbacken är idag den enda gatan för fordonstrafik som leder upp till området. Mindre gång- och cykelvägar finns för genare anslutningar till och från området. Henriksdalsbacken har idag dubbelriktad trafik med en gång- och cykelbana på den östra sidan av gatan som avslutas uppe på torget. Henriksdalsringen är också dubbelriktad med trottoarer på båda sidor och längsgående tidsreglerad parkering, därtill finns en anslutning i väster till verksamheterna för Henriksdals reningsverk. Henriksdalsbacken trafikeras idag av cirka 2700 fordon/vardagsdygn och beräknas efter utbyggnad öka grovt med cirka 1000 fordon/dygn, vilket inkluderar besökande och övrig nyttotrafik. Henriksdalsringens trafik uppskattas grovt öka med 10 %. Den faktiska ökningen är delvis beroende på parkeringarnas, garagens samt angöringarnas reglering, dimensionering och utformning.

All fordonstrafik, både till de nya bostäderna samt till de befintliga bostäderna i Henriksdalsringen, passerar på Henriksdalsbacken. Gatan trafikeras även av tät busstrafik upp till torget vid Henriksdalsringen samt av leveranser till bostäder, verksamheter och i viss mån till reningsverkets infart väster om planområdet.

Henriksdalsbacken ska dimensioneras för en dubbelriktad 7 meter bred körbana med ett körfält i vardera trafikriktning. Västra sidan utmed gatan får en gångbana samt dagvattenhanterande trädplanteringar och på östra sidan anordnas en dubbelriktad gång- och cykelbana. Utmed båda

sidorna av gatan skapas angöringar för att klara en del av trafikförsörjningen till den nya bebyggelsen.

Figur 23. Typsektion Henriksdalsbacken. Bild från teknisk förstudie (Liljewall Arkitekter, 2021)

Delen av Henriksdalsringen som byggs om får en dubbelriktad 5,5 meter bred körbana med långsgående parkeringar respektive angöringar. Befintlig gångbana på västra sidan gatan behålls. Mot den nya bebyggelsen på östra sidan byggs en ny gångbana så att båda sidor om gatan får en trottoar.

Gång- och cykeltrafik

Idag finns två gångtunnlar som möjliggör för gångtrafikanter att passera under Henriksdalsringen och Henriksdalsbacken för att därefter ansluta till befintlig gång- och cykelbana på östra sidan av Henriksdalsbacken och vidare till bron över Kvarnholmsvägen. Till följd av planerad bebyggelse kommer marknivåerna att ändras inom området och de två tunnlarna kommer att tas bort.

Allmän plats i form av park säkerställer att det fortfarande kommer att vara möjligt att gena genom området mellan Henriksdalsringen och Henriksdalsbacken, om än i ett något annat läge än idag. Utöver detta kommer Henriksdalsbacken och Henriksdalsringen förses med gång- och cykelbanor enligt beskrivning ovan.

Busstrafik

Området trafikeras idag av flera busslinjer där Henriksdalsberget är en ändhållplats. Idag saknas reglerplatser och bussen är istället hänvisad till att reglera utmed Kvarnholmsvägen vilket inte är praktiskt möjligt. Henriksdalsberget trafikeras av normalstor buss (L=12 m) som enda kollektivtrafikförsörjning, förutom en grusad stig utan tillgänglighetsanpassning till hållplatserna utmed Kvarnholmsvägen. Kollektivtrafikens funktion är därför väldigt viktig för områdets tillgänglighet.

Planförslaget är dimensionerat för busstrafik med normalstora bussar (L=12 meter) såsom dagens situation med skillnaden att reglerplatser anordnas. Henriksdalsringens busstorg dimensioneras såsom idag för normalstora bussar och planeras för en hållplats, en avstigning som kan användas till reglering samt en egen enskild reglerplats. Trafikförvaltningens Riktlinjer Utformning av infrastruktur med hänsyn till busstrafik (RiGata-Buss) har använts.

Gatorna inom planområdet är befintliga gator som är byggda för en normalstor buss (L=12 meter). I avvägning mellan torgets övriga funktioner, bebyggelsens utformning och bussens ytbehov har en bedömning gjorts som medfört att planförslaget inte dimensionerats för boggibuss/ledbuss utan för samma busstyp som idag trafikerar området. Till kommande skeden ska dock utformningen av vändplanen studeras vidare i samråd med Trafikförvaltningen för att säkerställa att området får en effektiv kollektivtrafikförsörjning samtidigt som platsens funktion som torg tillvaratas.

Leveranser

Runt torget finns flera verksamheter, en matbutik, restauranger och närbutik. Matbutiken har sina leveranser via garage. Övriga leveranser antas ske från torget. Leveranser till matbutiken kommer kunna fortgå via garage. Antal tunga leveranser är cirka 9-12 per dag och matbutiken fungerar även som postombud för Postnord, Schenker och DHL. Övriga leveranser har inte studerats i detalj men kommer även fortsättningsvis kunna ske från torget.

Parkering

Inom planområdet finns idag en mindre grusparkering öster om Henriksdalsbacken samt ett antal parkeringar vid torget. Grusparkeringen försvinner i och med planerad bebyggelse men platserna bedöms ersättas genom att parkering respektive angöring möjliggörs längs med Henriksdalsbacken. Vid torget och längs med norra delen av Henriksdalsringen kommer det även fortsättningsvis vara möjligt att parkera efter ombyggnad av ytorna. Dessa befintliga parkeringar består av cirka 20 kundparkeringar till butik och verksamheter, cirka 17 boendeparkeringar och en parkering för rörelsehindrade.

Den nya bebyggelsens parkeringsbehov ska i sin helhet lösas inom kvartersmark, i huvudsak i garage under marknivå. Parkeringsplatser på allmän plats tillgodoser ett allmänt behov av angöring, tillgänglighet och parkering och kan inte tillgodoräknas vid bygglov. Två parkeringsgarage planeras att byggas väster om Henriksdalsbacken, under kvarter 4 och delar av kvarter 5.

Garagen kommer nyttjas för parkering för all tillkommande bebyggelse. Kommunens modell för beräkning av parkeringsbehov för bostäder ska följas, den anger riktlinjer för både bil- och cykelparkering. Kommunens parkeringstal för bostäder är dynamiska och flexibla vilket innebär att parkeringsbehovet kan förändras under projektets gång, exempelvis om förhållandet mellan stora och små lägenheter förändras. En avstämning av parkeringstal görs i bygglovsskedet.

Kommunen har inga fastställda parkeringstal för andra användningar än bostäder, då ska istället ett rimligt parkeringsbehov för bil och cykel utredas och bedömas i samband med detaljplanen för att se att behovet kan tillgodoses. Parkeringsbehovet för förskolan samt centrumverksamheterna ska studeras till kommande planskede.

Österleden

För östra delen av planområdet gäller idag bestämmelser till stöd för Österleden. På plankartan införs bestämmelser som reglerar att tunnel för Österleden medges under mark för motsvarande ytor som i gällande detaljplan. Detta regleras genom användningen (**GATA₁**) och egenskapsbestämmelserna **tunnel₁₋₄** som anger mellan vilka höjder användningen (**GATA₁**) gäller. Bestämmelserna kompletteras med begränsningar av tillåten schaktningsnivå för att säkra tunnelns bärighet. Till kommande skede ska dialog föras med Trafikverket huruvida planbestämmelser till stöd för Österleden behöver kvarstå med hänsyn till arbetet med Östlig förbindelse.

tunnel ₁	tunnel, (GATA₁) gäller mellan +6,5 och -22,5 meter relativt angivet nollplan. 4 kap. 5 § 1 st 2 p.
tunnel ₂	tunnel, (GATA₁) gäller mellan +4,5 och -24,5 meter relativt angivet nollplan. 4 kap. 5 § 1 st 2 p.
tunnel ₃	tunnel, (GATA₁) gäller mellan +23,5 och -29,5 meter relativt angivet nollplan. 4 kap. 5 § 1 st 2 p.
tunnel ₄	tunnel, (GATA₁) gäller mellan +16,5 och -33,5 meter relativt angivet nollplan. 4 kap. 5 § 1 st 2 p.

Lägsta tillåtna schaktningsnivå (i meter relativt nollplan) för schaktning, spontning, pålning, borrning eller andra ingrepp i undergrunden. Nivån får underskridas vid byggande och underhåll av vägtunnel och allmännyttiga underjordiska ledningar. 4 kap. 5 § 1 st 2 p.

Teknisk försörjning

Planområdet ligger inom kommunalt verksamhetsområde för vatten och dagvatten. Den nya bebyggelsen kommer att anslutas till kommunalt VA och utredning pågår angående val av avfallshantering, se vidare under avsnittet *Så genomförs planen*.

Idag finns en återvinningsstation vid torget. Stationen föreslås flyttas till parkeringen vid den befintliga lokalgatan som går parallellt med Henriksdalsringen. Området är beläget precis väster om planområdet inom mark som i gällande detaljplan är planlagd som allmän plats gata.

Under mark inom planområdet ligger delar av Henriksdals reningsverk. Anläggningen skyddas i planförslaget genom bestämmelser om lägsta tillåtna schaktdjup samt genom markreservat för underjordiska ledningar. Fortsatt dialog kommer att ske med Stockholm Vatten och Avfall.

Lägsta tillåtna schaktningsnivå (i meter relativt nollplan) för schaktning, spontning, pålning, borrarning eller andra ingrepp i undergrunden. Nivån får underskridas vid byggande och underhåll av vägtunnel och allmännyttiga underjordiska ledningar. 4 kap, 5 § 1 st 2 p.

u ₁	Markreservat för allmännyttiga underjordiska ledningar mellan nivåerna +22,0 meter och -29,0 meter relativt angivet nollplan
u ₂	Markreservat för allmännyttiga underjordiska ledningar mellan nivåerna +17,0 meter och -29,0 meter relativt angivet nollplan
u ₃	Markreservat för allmännyttiga underjordiska ledningar mellan nivåerna +23,0 meter och -30,0 meter relativt angivet nollplan
u ₄	Markreservat för allmännyttiga underjordiska ledningar mellan nivåerna +28,0 meter och -9,0 meter relativt angivet nollplan
u ₅	Markreservat för allmännyttiga underjordiska ledningar mellan nivåerna +28,0 meter och -30,0 meter relativt angivet nollplan
u ₆	Markreservat för allmännyttiga underjordiska ledningar mellan nivåerna +25,0 meter och -9,0 meter relativt angivet nollplan

Störningar och risker

Planförslaget innebär risker och störningar avseende buller och farligt gods vilket beskrivs utförligare nedan.

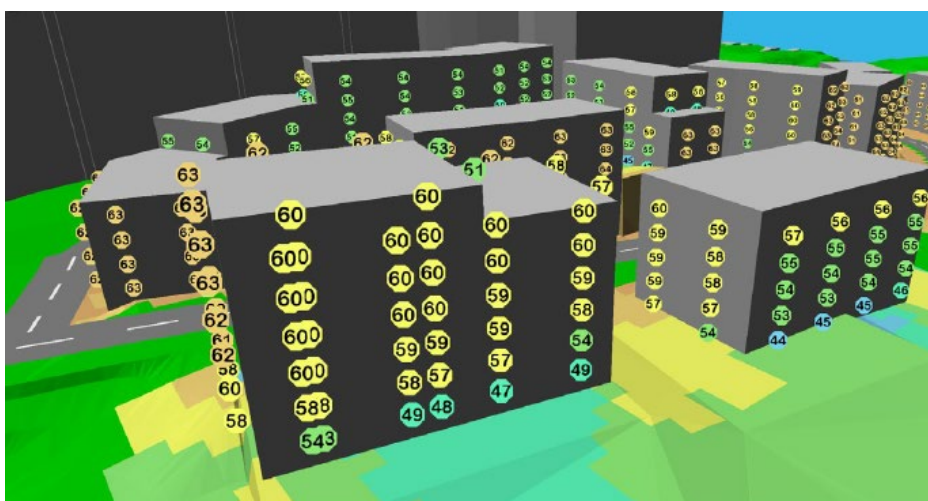
Buller

Området ligger på en höjd och utsätts för buller av olika slag och från flera håll; från vägtrafik på Henriksdalsbacken som genomkorsar planområdet och från Kvarnholmsvägen i norr, men även från biltrafik på Värmdövägen och Värmdöleden samt spårtrafikbuller från Saltsjöbanan i söder. Föreslagen bebyggelsestruktur innebär i stor utsträckning att det är svårt att få till riktigt väl bullerskyddade fasader.

En bullerutredning har tagits fram för detaljplaneprojektet (ACAD, 2021). Av den framgår att den närmaste bullerkällan för föreslagen bebyggelse är Henriksdalsbacken, som trafikeras av cirka 20 procent tung trafik, vilket i kombination med en brant stigning, ger ekvivalenta ljudnivåer vid fasad på upp till 65 dBA, det vill säga över gällande riktvärde för bostäder över 35 kvadratmeter. Det innebär att sådana bostäder behöver bulleranpassas sett till geometri och planlösning. Även

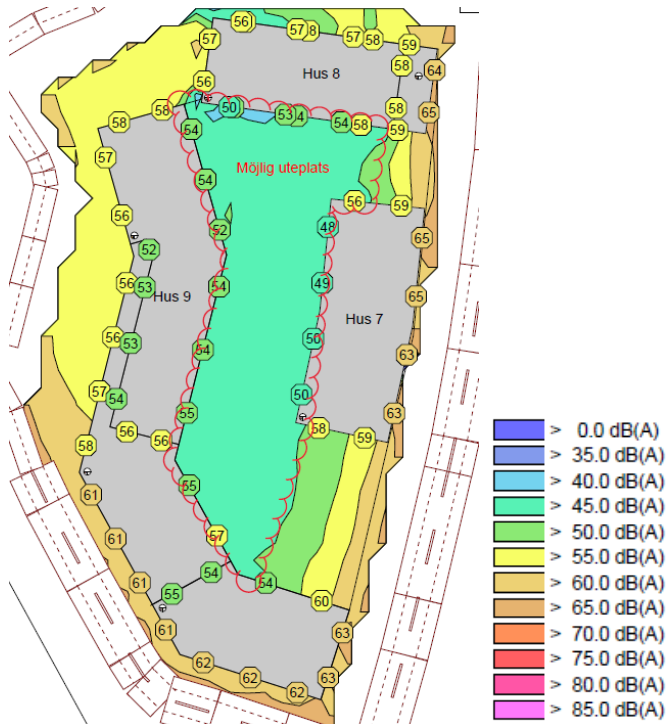
buller från de större trafikanläggningarna söder om planområdet (Värmdöleden, Värmdövägen och Saltsjöbanan) utsätter föreslagen bebyggelse för bullernivåer över riktvärdena, se figur 24. Förslaget möjliggör dock ett flertal uteplatser som innehåller gällande riktvärden på skyddade gårdar.

Planbestämmelsen f_1 som i plankartan reglerar att balkonger ska vara indragna, gäller för delar av bebyggelsen öster om Henriksdalsbacken. De indragna balkongerna har inte utgjort underlag till bullerutredningen, men bör vara gynnsamma ur bullersynpunkt.

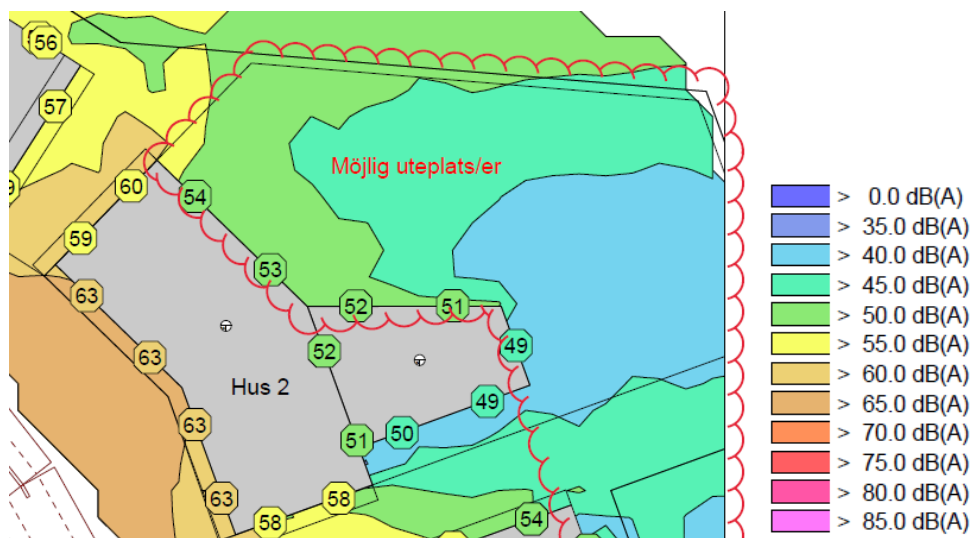
Figur 24. Kvarter 3 sett från sydost. Med ökande höjd ökar även exponeringen mot infallande buller från Värmdöleden; vid genomgående bostäder saknas därför i många fall fasad med tystare sida om högst 55 dBA ekvivalent ljudnivå (och 70 dBA maximal ljudnivå nattetid) utan skärmande åtgärder. Bild från bullerutredningen.

Det föreslagna längre lamellhuset i kvarter 4 utsätts för nivåer som innehåller gällande riktvärden i de flesta fall – ekvivalenta ljudnivåer strax över 62 dBA har beräknats vid fasader närmast bussväändslinjan och torget (50% av det prognostiserade flödet för Henriksdalsbacken) kan vara en överskattning, och en mätning av trafiken inom området rekommenderas för att kartlägga flödet idag och på så sett få en bättre uppfattning om fördelningen av trafiken på denna del av Henriksdalsringen, jämfört med trafiken som kör via den västra delen av Henriksdalsringen.

Figur 25. Kvarter 4. Dygnskvivalent ljudnivå, $L_{pAeq,24h}$, dB(A) från väg- och spårtrafik. Prognos för år 2040. Frifältsvärden vid värsta utsatta del av fasad samt 1,5 meter över mark. Bild från bullerutredningen.

Planförslaget möjliggör en förskola. Bullerutredningen redovisar dock inte riktvärdena för buller på skolgårdar från väg- och spårtrafik (Vägledning från Naturvårdsverket 2017), men de finns i miljöredovisningens bilaga. Riktvärdena gäller även för förskolegårdar. Bullerutredningens beräkningar visar att riktvärdena för förskolegården kan klaras, se figur 26.

Figur 26. Del av kvarter 1 där förskolan planeras. Dygnskvivalent ljudnivå, $L_{pAeq,24h}$, dB(A) från väg- och spårtrafik. Prognos för år 2040. Frifältsvärden vid värsta utsatta del av fasad samt 1,5 meter över mark. Det område nord-nordost om byggnaden som markeras som "Möjliga uteplatser" planeras som förskolegård, och vid en jämförelse med aktuella riktvärden för förskolegårdar (Naturvårdsverket 2017) framgår att de kan klaras här. Bild från bullerutredningen.

Bullerutredningen ger en god överblick över bullerförhållandena för planförslaget, men utan exempelvis föreslagna lägenhetsutformningar och andra kompletteringar och fördjupningar är det svårt att avgöra i vilken utsträckning bullerriktvärdena klaras för planen. I det fortsatta arbetet kommer det studeras vidare hur föreslagen bebyggelse kan anpassas så att bullerriktvärdena klaras. I första hand bör lösningar som lägenhetsutformningar, val av lägenhetsstorlek utifrån bullersituation, indrag av fasader, balkongindrag etcetera användas. Tekniska lösningar som inglasningar och ljudabsorbenter bör endast användas i undantagsfall när andra anpassningar inte är möjliga. Till nästa skede kommer antal och andel lägenheter som klarar riktlinjerna redovisas, liksom de som klarar dem med anpassning respektive de som behöver tekniska lösningar. I det kommande arbetet kommer även trafikens fördelning kring Henriksdalsringen samt busstrafikens påverkan på bullersituationen att studeras vidare. Även hur befintlig bebyggelse vid Henriksdalsringen påverkas avseende på buller kommer att studeras till nästa skede.

I plankartan ställs följande krav på bebyggelsen och förskolegården för att bullerriktvärden ska uppnås:

Bebyggelsen ska utformas avseende trafikbuller så att:

- 60 dBA ekvivalent ljudnivå (frifältsvärde) vid bostadsbyggnads fasad ej överskrider. Där så inte är möjligt ska minst hälften av bostadsrummen i varje bostad ha högst 55 dBA ekvivalent ljudnivå vid fasad samt högst 70 dBA maximal ljudnivå vid fasad kl. 22.00-06.00 (frifältsvärden).
- bostäder upp till 35 kvadratmeter får högst 65 dBA ekvivalent ljudnivå vid fasad (frifältsvärden).
- ljudnivån vid minst en uteplats i anslutning till bostäder inte överskrider 50 dBA ekvivalent ljudnivå. Maximal ljudnivå om 70 dBA får överskridas med högst 10 dBA fem gånger per timme kl. 06.00 – 22.00.

Förskolegården ska utformas så att:

- ljudnivån från spår- och vägtrafik på delar av förskolegården avsedda för lek, vila och pedagogisk verksamhet inte överskrider 50 dBA ekvivalent ljudnivå, räknat som årsmedeldygn. Maximal ljudnivå får inte överskridas 70 dBA.
- ljudnivån från spår- och vägtrafik på övriga vistelseytor inom förskolegården inte överskrider 55 dBA ekvivalent ljudnivå. Maximal ljudnivå om 70 dBA för dessa ytor får inte överskridas mer än 5 gånger per maxtimme under ett årsmedeldygn under den tid då förskolegården nyttjas.
- ljudnivån från installationer och verksamhetsbuller på delar av förskolegården avsedda för lek, vila och pedagogisk verksamhet inte överskrider 50 dBA ekvivalent ljudnivå., 4 kap. 12 § 1 st 1 p.

Farligt gods

En riskanalys har utförts av Brandskyddslaget. Väster om planområdet ligger Henriksdals reningsverk och Scandinavian Biogas. Scandinavian Biogas arbetar tillsammans med Stockholm Vatten och Avfall och förädlar rågas som bildas i reningsprocessen till biogas. Genom planområdet går transporter med farligt gods till och från Scandinavian Biogas. Det kan även förekomma transporter med farligt gods till en lokal bilverkstad. Söder om planområdet går Värmdöleden (väg 222) som är en rekommenderad sekundärled för farligt gods. Väster om planområdet, där väg 75 ansluter till väg 222 blir väg 222/75 rekommenderad primärled för

farligt gods. Avståndet mellan planområdets bebyggelse och väg 222/75 överskrider 150 meter och planområdet är även beläget betydligt högre än omkringliggande vägar. De risker som i riskanalysen identifierats kunna påverka aktuellt planområde är explosion/brand vid Henriksdals reningsverk och Scandinavian Biogas samt explosion/brand vid transport av farligt gods. För explosion/brand vid Henriksdals reningsverk och Scandinavian Biogas bedöms inga åtgärder vara nödvändiga inom planområdet då anläggningarna ligger mer än 200 meter ifrån planområdet och det dessutom finns annan bebyggelse mellan planområdet och anläggningarna.

Transporterna av farligt gods genom planområdet bedöms i den genomförda riskanalysen kunna medföra så stor påverkan på risknivån att riskreducerande åtgärder kan vara nödvändiga att vidta inom planområdet. Inför nästa skede ska en fördjupad riskanalys genomföras och vid behov kommer detaljplaneförslaget att kompletteras med planbestämmelser som säkerställer godtagbar risknivå. Exempel på åtgärder som skulle kunna bli aktuella att reglera i detaljplanen är bestämmelser om placering av friskluftsintag, krav på att det ska finnas möjligheter att utrymma bort från vägen, krav på brandklassade fasader och fönster samt begränsningar av stadigvarande vistelse utomhus mellan bebyggelsen och vägen.

Lukt

Henriksdals avloppsreningsverk ligger i direkt anslutning till planområdet, till stor del i Henriksdalsberget. Vid rengöring av rökamrarna kan lukt spridas. Kring Henriksdals avloppsreningsverk finns bostadsbebyggelse i flera riktningar på närmare avstånd än den nu planerade bebyggelsen. Enligt uppgifter från Stockholms stads respektive Nacka kommuns miljökontor är klagomålen på luktstörningar från reningsverket få. Med de ombyggnader som pågår ska störningsrisken minska ytterligare. Till övervägande del är avloppsreningsverket dessutom inbyggt i berg, vilket minskar risken för lukt och spridning av bakterier från verksamheten. Den planerade bebyggelsen bedöms inte utsättas för några bestående olägenheter på grund av avloppsreningsverket.

Markens beskaffenhet

Marken består huvudsakligen av urberg (granit – granodiorit) men även av lera täckt av fyllnadsmassor. Jordtäcket är till övervägande del tunt; 0 - 1 meter. Det finns inga inventerade markföroreningar inom planområdet.

Tidigare miljötekniska markundersökningar nära planområdet har konstaterat förhöjda halter av framförallt bly och arsenik, troligen på grund av nedfall från en tidigare industriverksamhet, men riskbedömningen visade att miljö- och hälsoriskerna var i nivå med vad som anses vara säkra nivåer. Riskerna bedömdes därmed inte vara högre än de risker som beräknas för Naturvårdsverkets generella scenarios för känslig markanvändning. En undersökning av eventuella föroreningar på grund av luftnedfall, samt utredning av fyllnadsmassor inom planområdet, kommer att utföras efter plansamrådet och vid behov kommer planbestämmelser införas till granskningsskedet för att säkerställa lämpligheten av föreslagen markanvändning.

Inom planområdet bedöms ingen risk för skred/ras föreligga. Söder om planområdet vid Svindersviken finns dock områden som av Sveriges Geologiska Undersökning (SGU) är utpekade som aktsamhetsområde där skredrisk kan förekomma. Då skyfallsvatten från planområdet föreslås ledas ner till Svindersviken via dessa områden behöver det studeras vidare att föreslagna lösningar inte medför skredrisk utanför planområdet.

Enligt en preliminär bedömning av ett tidigt utbyggnadsförslag (som i stort omfattar samma område och exploateringsgrad som det nuvarande förslaget) uppskattades mängden massor som behövde tas bort till cirka 55 000 - 60 000 kubikmeter. En berggrundsgeologisk undersökning avseende sulfidmineraler (Atrax, 2020) har genomförts för planområdet. Resultatet av den var att berget inte bedömdes vara sulfidförande.

Dagvatten, grundvatten och skyfall

Dagvatten

En dagvattenutredning har tagits fram för planförslaget (Norconsult, 2021). Av utredningen framgår bland annat att i dagsläget rinner och leds vatten väster om Henriksdalsbacken främst norrut mot Saltsjön längs vägen. Vatten öster om Henriksdalsbacken leds dels mot Svindersviken (från de södra delarna) och dels mot Saltsjön (från de norra delarna). Det finns en dagvattenledning som via Trolldalen mynnar ut i Svindersviken.

Planförslaget innebär att markanvändningen för allmän platsmark förändras marginellt medan markanvändningen för de planerade bostadskvarteren går från att vara naturmark till att bli helt eller delvis exploaterad mark. Topografin och de generellt tunna jordlagren innebär små infiltrationsmöjligheter vilket ställer höga krav på utformningen av dagvattenlösningarna. Dagvatten föreslås i huvudsak hanteras med regnbäddar. På allmän platsmark kommer dessa framför allt bestå av regnbäddar med trädplantering. På kvartersmarken kommer regnbäddarna bestå av både planteringar och dagvattenhanterande träd. Regnbäddarna för kvarter 4 och 5 (väster om Henriksdalsbacken) föreslås anslutas till befintligt ledningsnät. Eftersom garage planeras under delar av gårdsytorna här kan det bli en utmaning att anlägga dessa på bjälklag. För kvarteren 1-3 (öster om Henriksdalsbacken) kan regnbäddarna antingen anslutas till befintligt ledningsnät, eller tillåtas rinna ut i naturmarken åt öster. I kommande planarbete ska dagvattenlösningarna på kvartersmark och inom allmän plats studeras vidare.

Dagvattenutredningens sammanställning av föroreningsbelastningen i kg per år för planområdet visar att totalt sett ökar inte belastningen från planområdet efter föreslagna dagvattenrening vilket innebär att miljö kvalitetsnormerna klaras. Från kvartersmarken ökar föroreningsbelastningen för vissa ämnen (kväve, fosfor och krom) trots föreslagna rening, men det kompenseras av dagvattenreningen på allmän platsmark.

Planförslaget reglerar att 80 % av takytan på flerbostadshusen ska vara vegetationsklädd samt att

kvartersmarken ska utformas med växtbäddar som klarar fördröjning av de första 10 mm regn från hårdgjorda ytor.

Kvartersmarken ska utformas med växtbäddar som klarar fördröjning av de första 10 mm regn från hårdgjorda ytor., 4 kap. 16 § 1 st 1 p.

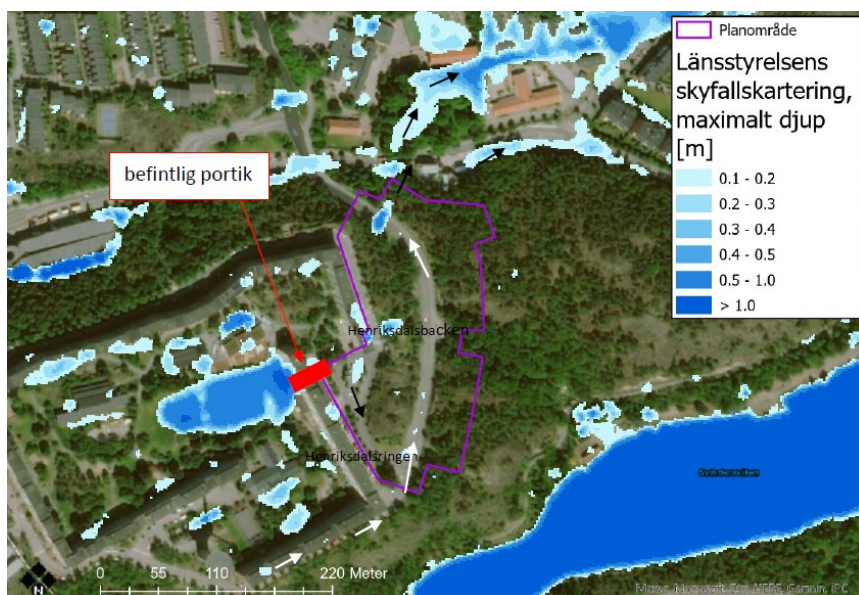
Grundvatten

Grundvattensituationen i området är inte utredd men kommer att studeras vidare i arbetet. SGU bedömer att grundvattentillgången generellt sett är liten i området (< 250 l/dygn/ha, och i huvudsak <100 l/dygn/ha). Det kan antas bero på planområdets belägenhet på ett berg vid kusten och att jordlagren är tunna.

Skyfall

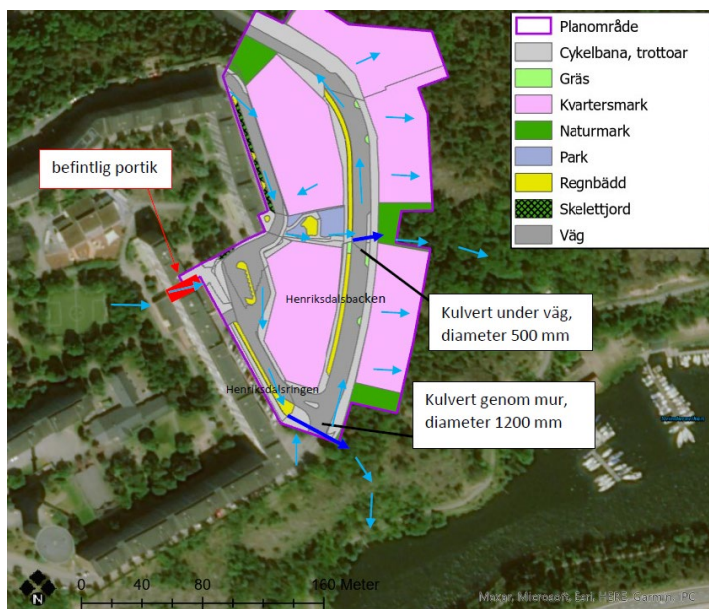
I dagvattenutredningen beskrivs konsekvenserna av skyfall i området och förslag till lösningar för att förhindra översvämningsrisk. Av utredningen framgår bland annat att vatten rinner in i planområdet från väst, men att översvämningsrisken inom själva planområdet är liten vid extrema regn. Istället rinner en stor del av det vatten som faller över planområdet och den intilliggande Henriksdalsringen mot nedströms liggande bostadsområden i Finnboda, nordost om planområdet, och dessa riskerar att översvämmas, se figur 27.

I anslutning till planområdet, i befintlig bebyggelse vid Henriksdalsringen, finns en portik (se figur 27) som leder vatten från en lågpunkt i mitten på Henriksdalsberget ut mot Henriksdalsringen och Henriksdalsbacken. För att se hur mycket vatten som kan flöda ut från den vid ett skyfall behövs en hydraulisk modell.

Figur 27. Skyfallssituation för befintliga förhållanden enligt Länsstyrelsens skyfallskartering (Länsstyrelsen Stockholms Län, 2021) Svarta och vita pilar visar flödesriktning. Röd ruta visar portik i befintlig bebyggelse. Bild från dagvattenutredningen.

För att förbättra skyfallssituationen nedströms planområdet föreslås att delar av vattnet från Henriksdalsberget leds mot Svindersviken via två kulvertar, se figur 28. Den ena kulverten behöver korsa befintlig mur i planområdets södra del. Det är i det sammanhanget viktigt att höjdsättningen anpassas så att vatten kan ledas mot insamlingsbrunnen för kulverten så att vatten inte fortsätter att flöda norrut längs Henriksdalsbacken. Den andra kulverten skulle leda vatten under Henriksdalsbacken och mot Svindersviken via Trolldalen. Föreslagna lösningar leder bort huvuddelen av det vatten som faller över planområdet och den intilliggande Henriksdalsringen vilket gör att de bidrar till att minska översvämningensrisken vid nedströms liggande bostadsområden i Finnboda, nordost om planområdet. Om avrinningsområdet beräknas vid korsningen Kvarnholmsvägen – Finnboda varvsväg leder föreslagna lösningar bort cirka 70% av det vatten som kommer dit vid skyfall.

Figur 28. Planerad skyfallshantering. Ljusblå pilar visar flödesvägar vid extrema regn. En stor del av vattnet som faller över planområdet och den intilliggande Henriksdalsringen föreslås ledas in i två kulvertar (mörkblå pilar) som leder vattnet mot Svindersviken.

Den i dagvattenutredningen föreslagna skyfallslösningen med bortledning av dagvatten mot Svindersviken via två kulvertar, måste studeras vidare då risk för skador kan uppstå på lägre belägen värdefull natur. I kommande skede behöver även behovet av höjdsättning av gatorna inom planområdet studeras för att säkerställa att föreslagna skyfallshantering fungerar som tänkt.

Strandskydd

Inget strandskydd råder idag inom det område som nu är aktuellt för planläggning, men om befintliga gällande detaljplaner upphävs och ersätts med föreslagna detaljplan kommer strandskydd att inträda för en mindre yta inom den sydligaste delen av planområdet som är belägen inom 100 meter från Svindersvikens strandlinje. Kommunen får när den antar en ny

detaljplan upphäva strandskyddet för ett område om det finns särskilda skäl för det enligt 7 kap. 18 c § miljöbalken (MB) och om intresset av att ta området i anspråk på det sätt som avses i planen väger tyngre än strandskyddsintresset, jämför 4 kap. 17 § PBL. Enligt 7 kap. 18 f § MB ska ett beslut om att upphäva strandskyddet även säkerställa fri passage för allmänheten och bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet. För detaljplanen Henriksdalsbacken avser kommunen att upphäva det strandskydd som inträder (område betecknat med a₁ på plankartan).

Det område för vilket strandskyddet inträder består idag huvudsakligen av gatumark. Mindre delar utgörs av gräsmatta med planterade träd, en del av muren kring Henriksdalsringen samt en smal grässlänt utanför muren. I gällande planer (S 67 som vann laga kraft 1970 respektive dp 137, laga kraft 1996) betecknas marken som Allmän plats gata och Allmän plats park respektive Natur₁: Allmän plats naturområde.

Det särskilda skäl som kommunen åberopar för att upphäva strandskyddet inom berört område är dels 7 kap. 18 c § punkt 1 MB: att det område som upphävandet avser redan har tagits i anspråk på ett sätt som gör att det saknar betydelse för strandskyddets syften, och dels 7 kap. 18 c § punkt 5 MB: att det område som upphävandet avser behöver tas i anspråk för att tillgodose ett angeläget allmänt intresse som inte kan tillgodoses utanför området.

Beteckningen för aktuellt område inom den nya planen är Allmän plats, gata. Markanvändningen kommer även fortsättningsvis att bestå av gatumark med tillhörande gröna ytor. De mindre gräs- och trädbevuxna delarna betecknade som Allmän plats park i dp 67 utgör en del av gaturummet. Planen möjliggör en mindre ombyggnad av gatan för att skapa en bättre linjeföring på gatan. Murens läge behöver då även justeras. De tillhörande gröna ytorna i anslutning till gatumarken ska i möjligaste mån behållas och delar av ytorna kommer att behövas för dagvatten- och skyfallshantering.

Grässlänten utanför muren längs denna del av Henriksdalsringen behövs för att möjliggöra skyfallshantering och skötsel av anläggningar. Dessa åtgärder kan inte genomföras på annan plats på grund av lutningsförhållandena.

Värdena för växt- och djurlivet inom aktuellt område är idag små och de bedöms inte påverkas nämnvärt av planens genomförande. Djur- och växtlivet utanför planen kan komma att påverkas vid mycket kraftiga regn, men dessa är relativt sällsynta och behovet av eventuella skyddsåtgärder ska också utredas i det fortsatta arbetet. Området är allemansrättsligt tillgängligt, med vida utblickar söderut, och kommer att så förbli.

I vägningen mellan intressen enligt 4 kap. 17 § PBL bedöms intresset av att ta området i anspråk för att i stort sett bekräfta nuvarande markanvändning med gatuändamål med tillhörande planteringar, samt att vidta dagvatten- och skyfallsåtgärder här väga tyngre än strandskyddsintresset. Möjligheten till fri passage för allmänheten enligt 7 kap. 18 h § miljöbalken

påverkas inte. Sammanfattningsvis kan strandskyddet som inträder vid planläggningen av Henriksdalsbacken upphävas.

Så genomförs planen

För genomförandet av en detaljplan krävs i de flesta fall fastighetsrättsliga åtgärder som till exempel avstyckning och bildande av servitut, ledningsrätt eller gemensamhetsanläggning. I detta kapitel finns information om hur detaljplanen är avsedd att genomföras. Av redovisningen framgår de organisatoriska, tekniska, ekonomiska och fastighetsrättsliga åtgärder som behövs för att planen ska kunna genomföras på ett samordnat och ändamålsenligt sätt.

Organisatoriska frågor

Nedan redovisas tidplaner för detaljplanearbetet och genomförandet av detaljplanen.

Tidplan

Planarbete

Samråd	februari - mars 2022
Granskning	augusti - september 2023
Antagande i kommunfullmäktige	mars 2024
Laga kraft tidigast*	april 2024
Laga kraft inkl. 1 års överklagandetid	mars 2025

**Under förutsättning att detaljplanen inte överklagas*

Efter att detaljplanen varit ute på samråd planeras markanvisningar att genomföras.

Granskningstiden i tidplanen ovan är anpassad efter det.

Genomförande

Projektering allmän plats	2022–2025
Utbyggnad av allmän plats	2025–2031
Utbyggnad kvartersmark	2025–2031

Markgenomförandeavtal ska ingås i samband med detaljplanens antagande. Utbyggnad av allmän platsmark och kvartersmark enligt planförslaget kan ske efter att detaljplanen vunnit laga kraft. Enskilt byggande, det vill säga ansökan om bygglov, kan ske när detaljplanen vunnit laga kraft.

Genomförandetid

Under genomförandetiden har fastighetsägarna en garanterad bygg rätt i enlighet med planen. Efter genomförandetidens slut fortsätter detaljplanen att gälla tills den ändras, ersätts eller upphävs. Genomförandetiden är 8 år från den dag planen vinner laga kraft.

Huvudmannaskap

Med huvudman för allmän plats menas som huvudregel den som ansvarar för och bekostar anläggande samt drift och underhåll av det område som den allmänna platsen avser. Vad som i detaljplanen är allmän plats framgår av plankartan. I detaljplanen för Henriksdalsbacken är det kommunalt huvudmannaskap. Kommunen ansvarar dock inte för anläggande, drift och underhåll av de tunnlar för Österleden som ligger inom planområdet. Österleden är en statlig väg för vilken Trafikverket är väghållare. Trafikverket ansvarar för och bekostar anläggande, drift och underhåll av Österleden.

Ansvarsfördelning

Nedan redovisas hur ansvarsfördelningen ser ut vid genomförandet av detaljplanen.

Allmänna anläggningar

Vatten och spillvatten

Planområdet ligger inom det kommunala verksamhetsområdet för vatten och spillvatten och Nacka Vatten och Avfall AB (NVOA) ansvarar för utbyggnad samt drift och underhåll av vatten- och spillvattensystemet.

Genomförandet av detaljplanen kommer innebära att det behövs ny- och/eller omförläggning av ledningar för vatten och spillvatten.

Dagvatten

Planområdet avses ingå i det kommunala verksamhetsområdet för dagvatten. I dag leds dagvatten från den befintliga bebyggelsen på Henriksdalsberget (Henriksdalsringen) i ledningar som ligger i Henriksdalsbacken. Genomförandet av detaljplanen kommer innebära att det behövs ny- och/eller omförläggning av ledningar för dagvatten.

Nacka Vatten och Avfall AB ansvarar för utbyggnad, drift- och underhåll av dagvattensystemet i området.

Elförsörjning

Nacka Energi ansvarar för utbyggnad samt drift och underhåll av elnätet i området.

Genomförandet av detaljplanen kommer innebära att det behövs ny- och/eller omförläggning av elledningar. En ny elnätsstation kommer också behövas inom planområdet.

Tele- och fibernät

Skanova har tele- och fiberledningar i Henriksdalsbacken som ny bebyggelse skulle kunna anslutas till.

Fjärrvärme

Stockholm Exergi ansvarar för utbyggnad av fjärrvärme i området. I dag går ledningar för fjärrvärme i Kvarnholmsvägen och för att planområdet ska kunna anslutas till fjärrvärmenätet behövs en utbyggnad av ledningarna uppför Henriksdalsbacken.

Kvartersmark

Fastighetsägare eller tomträtthavare till kvartersmarken ansvarar för all utbyggnad och skötsel av kvartersmarken samt för utbyggnad, drift och underhåll av dagvattensystemet inom kvartersmarken.

Avtal

Nedan redovisas de avtal som ska tecknas/har tecknats och som har betydelse för genomförandet av planen.

Markanvisningsavtal

En markanvisning är en överenskommelse mellan en kommun och en byggherre som ger byggherren ensamrätt att under en begränsad tid och under givna villkor förhandla med kommunen om överlåtelse eller upplåtelse av ett visst av kommunen ägt markområde för bebyggande.

En markanvisning har redan genomförts i projektet och markanvisningsavtal tecknades med Stockholms Kooperativa Bostadsförening (SKB) i maj 2020. SKB:s markanvisningar avser upplåtelse med tomträtt och exploatering av en geografiskt ännu icke definierad del av detaljplaneområdet. Inom SKB:s del av planområdet är den preliminära byggrätten 10 000 kvadratmeter ljus BTA bostad och 1 000 kvadratmeter ljus BTA lokal.

SKB har även åtagit sig att såsom ankarbyggherre bistå Nacka kommun i arbetet med planeringen av utvecklingen av detaljplaneområdet för att säkerställa genomförbarhet i detaljplanen.

Kommande markanvisningar avser mark som ska överlätas och omfattar preliminärt tre områden med byggrätt för totalt cirka 350 bostäder, med fri upplåtelseform (bostadsrätt, äganderätt eller hyresrätt).

Markanvisningarna kommer ske enligt de principer som kommunfullmäktige beslutat om i kommunens program för markanvändning med riktlinjer för markanvisnings- och exploateringsavtal. Enligt riktlinjerna ska byggherrarna bekosta detaljplanarbetet. De kostnader som kan hänföras till detaljplanarbetet med Henriksdalsbacken ska fördelas mellan SKB och kommande exploitörer inom området, utifrån den preliminära byggrätt som anges i respektive markanvisningsavtal.

Markgenomförandeavtal

För genomförandet av detaljplanen är det nödvändigt att teckna markgenomförandeavtal. Markgenomförandeavtal tas fram för exploatering av kommunalägd mark och då kommunen ska överlåta eller upplåta (tomträtt) marken till exploitören. Markgenomförandeavtal ska tecknas med de som kommunen avser att överlåta eller upplåta (tomträtt) fastighet till för exploatering.

I Henriksdalsbacken kommer markgenomförandeavtal tecknas med SKB och de exploitörer som får markanvisningar på övriga kvarter innan detaljplanen antas. Markgenomförandeavtalen reglerar ansvars- och kostnadsfördelning kopplat till detaljplanens genomförande.

Markgenomförandeavtalen kommer att villkoras av att respektive exploitörs område avstyckas och bildar en egen fastighet och att, i de fall marken ska överlåtas, exploitören erlägger köpeskillingen för fastigheten.

Tomträttsavtal

Ett tomträttsavtal ska tecknas då kommunen ska upplåta mark som tomträtt och följer ofta ett markanvisningsavtal. Innehavaren av tomträtten får betala en avgift (en så kallad tomträttsavgäld) för att nyttja marken. Tomträttsavtalet reglerar tomträttsavgäld, areal, ändamål, bygglov, upplåtelse, anslutningsavgifter, viten med mera.

Ett tomträttsavtal avses att ingås med SKB för cirka 10 000 kvadratmeter ljus BTA bostad och 1 000 kvadratmeter ljus BTA lokal där bostädernas upplåtelseform är hyresrätt. Tomträttsavtalet kan tecknas efter att beslut om fastighetsbildning har vunnit laga kraft och den slutliga tomträttsavgälden baseras på byggrätt enligt detaljplanen eller beviljat bygglov om det skulle avvika från detaljplanen.

Fastighetsöverlåtelseavtal

För den mark som markanvisas för bostäder med fri upplåtelseform ska fastighetsöverlåtelseavtal ingås mellan kommunen och exploitörerna. Fastighetsöverlåtelseavtalen tecknas samtidigt som markgenomförandeavtalen, det vill säga innan detaljplanen antas.

I överlåtelseavtalen redovisas bland annat köpeobjektet, en överlåtelseförklaring, villkor och ansvar för fastighetsbildning samt köpeskillingen som ska erläggas.

Vid försäljning av fastigheter för bebyggelse ska köpeskillingen i normalfallet inkludera exploateringsersättning och eventuell medfinansiering för transportinfrastruktur. Anläggningsavgifter för vatten och avlopp debiteras separat. Köpeskillingen ska i normalfallet erläggas på tillträdesdagen och beräknas utifrån byggrätten på aktuell fastighet enligt detaljplan, eller den större byggrätt som medges i bygglovsbeslut.

Köpebrev

Köpebrev upprättas och överlämnas av kommunen (säljaren) till exploitören (köparen) efter att köpeskillingen för fastigheten erlagts i sin helhet. Köpebrevet kan ses som ett kvitto på att köpeskillingen är betalad och kan användas när köparen söker lagfart för fastigheten.

Genomförandeavtal med ledningsägare

När det finns en färdig systemhandling för allmän plats tecknas genomförandeavtal mellan kommunen och respektive ledningsägare som ska bygga om eller ut ledningar i området. Syftet med genomförandeavtalen är att reglera ansvars- och kostandfördelning i samband med utbyggnad av ledningarna och av allmän plats inom planområdet.

Tekniska frågor

Nedan redovisas de tekniska lösningar som behöver hanteras vid genomförandet av detaljplanen.

Vatten och spillvatten

Vid utbyggnad av ledningar för vatten och spillvatten ska Nacka Vatten och Avfalls (NVOA) teknisk handbok följas. Förbindelsepunkter placeras i fastighetsgräns, exakt placering av förbindelsepunkterna kommer utredas och projekteras i ett senare skede. En ny pumpstation behövs för den tillkommande bebyggelsen. Utrymme för pumpstationen säkerställs genom E-område i plankartan.

Dimensioner på befintliga ledningar kan komma att behöva ökas för att klara framtida kapacitetsbehov när nya bostadsområden vid till exempel Gäddviken byggs ut. En utredning av dimensioner och kapacitetsbehov kommer ske parallellt med att detaljplaneprocessen pågår.

Dagvatten

Anvisningar och principlösningar för dagvattenhantering på kvartersmark och allmän plats är styrande i projekteringen för dagvatten. Även Nacka Vatten och Avfalls (NVOA) teknisk handbok ska följas.

Inom kvartersmark hanteras dagvattnet lokalt.

I de allmänna ytorna som byggs ut/om hanteras dagvattnet via växtbäddar, trädgröpar och fördröjningsmagasin där vattnet leds vidare till dagvattenledningarna och/eller ut i naturmarken.

Projektering och utbyggnad av anläggningarna utförs enligt Nacka kommuns tekniska handbok.

Vinterväghållning

För vinterväghållning av allmän plats inom planområdet ansvarar Nacka kommun. Snö från området lämnas i dag i Porsmossen. I samband med det fortsatta projektarbetet kommer möjligheten att deponera snömassor på en mer närbelägen plats att utredas. Mindre snömassor kommer kunna omhändertas inom planerade grönytor i planområdet.

EI, tele och fiber

I området finns ett befintligt ledningsnät för tele och fiber som ägs av Skanova. I samband med detaljplanens genomförande kommer ny- och omförläggning av tele- och fiberledningar i planområdet behöva utföras. Inget nytt teknikrum är planerat i dagsläget.

Nacka Energi ansvarar för elnätet i området och genom planområdet går en högspänningsledning som kommer behöva läggas om i samband med planens genomförande. Eventuellt finns även behov av nyförläggning av ledningar, detta kommer att utredas vidare. En ny elnätsstation behövs för att försörja den tillkommande bebyggelsen. Utrymme för elnätsstationen säkerställs genom E-område i plankartan (gemensamt E-område för elnäts- och pumpstation).

Värme

Fjärrvärme planeras att byggas ut i området. Anslutningen sker vid befintlig fjärrvärmehuvudledning i Kvarnholmsvägen, som ägs av Stockholm Exergi. Stick kommer sedan att förläggas från huvudledningen och in i respektive byggnads teknikrum. Eventuellt kommer även befintliga bostäder i Henriksdalsringen (utanför planområdet) ges möjlighet till påkoppling.

Avfall

Utredning pågår av vilken typ av avfallslösning som är mest lämplig för området. Lösningar som kommer utredas är mobil sopsug eller soprum med sopkärl.

Särskild hänsyn under byggnadstiden

Under byggtiden ska tillgänglighet till befintligt bostadsområde, Henriksdalsringen, säkerställas för både bil, gående och cyklister. Även framkomligheten för busstrafiken kommer att säkerställas.

En naturstig som sträcker sig igenom naturmarken i planområdet och ner till Svindersviken ska under hela utbyggnaden kunna användas av de boende och allmänheten.

Inom planområdet finns det naturmark där hänsyn måste tas till naturen/marken/vegetationen. Innan arbetet påbörjas ska en inventering av vegetationen/naturmarken göras och utifrån den tas ett åtgärdsprogram fram hur man ska skydda naturmarken och dess mark med vegetation såväl som enstaka träd.

Gångtrafik till närliggande förskola och grundskola ska säkerställas under utbyggnaden.

Planområdet är delvis beläget ovanpå Stockholms Vatten och Avfalls reningsverk med bergrum och tunnlar. Detta måste beaktas under byggtiden.

Fastighetsrättsliga frågor

Nedan redovisas de fastighetsrättsliga frågor som behöver hanteras vid genomförandet av detaljplanen.

Fastighetsbildning

Fastighetsbildning krävs för att genomföra detaljplanen och möjliggörs när detaljplanen vinner laga kraft. Nedan följer en beskrivning av vilken fastighetsbildning kommunen anser behöver vidtas och hur denna kan genomföras. Beskrivningen är dock inte bindande för lantmäterimyndigheten vid prövning i kommande lantmäteriförrättningar och det kan i vissa fall finnas andra möjliga åtgärder att vidta för att genomföra en viss del av planen.

Planområdet utgörs i sin helhet av del av fastigheten Sicklaön 37:11 som ägs av Nacka kommun.

Ett icke ännu geografisk definierat område har redan markanvisats till SKB för att upplåtas med tomträtt. Innan ett tomträttsavtal kan ingås behöver avstyckning från fastigheten Sicklaön 37:11 ske för att bilda en egen fastighet i vilken tomträtten kan upplåtas.

Ytterligare tre områden planeras att överlåtas till de framtida exploatörer som får markanvisningar inom planområdet. Även dessa områden behöver styckas av för att bilda egna fastigheter.

För planerade parkeringsgarage, markerade med P i plankartan, finns möjlighet att avstycka tredimensionella fastigheter. Ett annat alternativ är att gemensamhetsanläggningar bildas för parkeringsgaragen. Se nedan under rubriken Gemensamhetsanläggningar. Även för Trafikverkets tunnlar, markerade med (GATA₁) i plankartan, finns möjlighet att fastighetsbilda tredimensionellt.

Exploatörerna och kommunen ska gemensamt verka för att fastighetsbildningen sker. Fastighetsöverlåtelseavtal kommer att tecknats och därtill biläggs en ansökan om fastighetsbildning. Kommunen ansvarar för att ansöka om fastighetsbildning inom sex månader efter att fastighetsöverlåtelseavtal har tecknats. Exploatören ska ansvara för samtliga kostnader kopplat till inskrivning och lagfart för den nya fastigheten.

Servitut

Ett servitut är en rättighet som är knuten till en viss fastighet. Servitut gäller därför oberoende av vilka personer som äger fastigheterna. Ett servitut kan till exempel avse rätt att för ägaren till en viss fastighet ta väg över en annan fastighet. Servitut kan bildas genom lantmäteriförrättning (officialservitut) eller genom avtal mellan två fastighetsägare (avtalsservitut).

Inom planområdet finns ett antal avtalsservitut som avser Stockholm Vatten och Avfalls reningsanläggning i Henriksdalsberget och belastar Nacka kommuns fastighet Sicklaön 37:11. Servituten kommer behöva hanteras när fastighetsbildning sker för de nya fastigheterna som ska överlåtas och upplåtas i samband med planens genomförande. I den fastighet som upplåts med tomträtt kommer servituten behöva dödas för att kunna upplåta tomträtt i fastigheten, avsikten är att de sedan upplåts på nytt i fastigheten.

Gemensamhetsanläggningar

En gemensamhetsanläggning är en anläggning som är gemensam för flera fastigheter och som ska skötas gemensamt. Inrättandet av en gemensamhetsanläggning prövas vid förrättning av lantmäterimyndigheten med stöd av anläggningslagen.

Inom planområdet finns i dag inga gemensamhetsanläggningar. Gemensamhetsanläggning för ett garage där de framtida bostadsfastigheterna äger andel kan komma att bildas. Det kan även bli aktuellt att bilda en gemensamhetsanläggning för sopsug i området.

Ledningsrätter

En ledningsrätt innebär en rättighet för ledningshavaren att vidta de åtgärder som behövs för att dra fram och använda en ledning eller annan anordning på den belastade fastigheten. Inrättandet av en ledningsrätt prövas vid förrättning av lantmäterimyndigheten med stöd av ledningsrättslagen. Inom planområdet finns i dag inga ledningsrätter och rätt för ledningsägare att ha sina ledningar med tillhörande anläggningar inom allmän platsmark säkerställs genom markupplåtelseavtal, se nedan.

För flera av de ledningsägare som redovisas nedan samt för Stockholm Vatten och Avfall som i dag har servitutsavtal för sin anläggning finns det möjlighet att ansöka om ledningsrätt. De platser där Stockholm Vatten och Avfalls anläggning/tunnlar är belägen under blivande kvartersmark planläggs som u-område i plankartan, vilket möjliggör att ledningsrätt kan bildas för anläggningen i framtiden.

Markupplåtelseavtal

För allmänna vatten- och avloppsanläggningar (innefattar exempelvis ledningar för vatten, spillvatten och dagvatten) upplåter Nacka kommun allmän platsmark inom detaljplanen med nyttjanderätt till Nacka Vatten och Avfall (NVOA). Formerna för upplåtelsen regleras i markavtal som ingåtts mellan Nacka kommun och NVOA 2020.

För elledningar som ägs och byggs ut av Nacka Energi upplåter Nacka kommun allmän platsmark inom detaljplanen. En ny elnätsstation kommer behövas inom planområdet, utrymme för den säkras i detaljplanen genom ett E-område. Formerna för markupplåtelsen regleras i markavtal som ingåtts mellan Nacka kommun och Nacka Energi 2019.

Ledningar för fjärrvärme upplåts med nyttjanderätt i allmän platsmark inom detaljplanen. Formerna för upplåtelsen regleras i markavtal mellan Nacka kommun och Stockholm Exergi som tecknades 2017.

Inom området finns redan teleledningar som ägs av Skanova, utrymme för dessa upplåts inom allmän platsmark och formerna för upplåtelsen regleras i markavtal mellan Nacka kommun och Skanova som tecknades 2011.

Ekonomiska frågor

Nedan redovisas ekonomiska frågor till följd av detaljplanens genomförande.

Värdeökningar

I samband med att detaljplanen vinner laga kraft förväntas värdeökningar uppkomma för tillkommande bygggrätter på den del av fastigheten Sicklaön 37:11 som ligger inom planområdet. Förväntningsvärden kan uppstå tidigare. Nacka kommun äger marken inom planområdet och kommer därmed tillgodogöra sig värdeökningen.

Utbyggnads-, drift- och underhållskostnader

Nedan redovisas kostnader kopplade till utbyggnaden av detaljplanen samt kostnader för löpande drift och underhåll.

Kostnad för utbyggnad samt drift och underhåll av allmän plats

Nacka kommun bekostar utbyggnad, drift och underhåll av allmän plats inom planområdet, förutom de tunnlar för Österleden som Trafikverket ansvarar för.

Kostnad för utbyggnad samt drift och underhåll inom kvartersmark

Bygg- och anläggningsåtgärder som utförs i samband med detaljplans genomförande bekostas av respektive exploatör. Drift och underhåll bekostas framtida fastighetsägare/tomträtthavare.

Kostnad för anläggande samt drift och underhåll av vatten- och spillvattenanläggningar

Anläggande, drift och underhåll av vatten- och spillvattenledningar inom allmän platsmark bekostas av Nacka Vatten och Avfall (som i sin tur finansieras av anslutningsavgifter från fastighetsägare/tomträtthavare).

För anslutande ledningar inom kvartersmark ansvarar respektive fastighetsägare/tomträtthavare för anläggningsdrift och underhållskostnad.

Kostnad för dagvattenhantering

Dagvattenhantering inom kvartersmark bekostas av respektive fastighetsägare/tomträtthavare. Nacka Vatten och Avfall ansvarar för utbyggnad, drift och underhåll av dagvattenledningar inom allmän platsmark. För att ansluta sig till det kommunala dagvattennätet måste fastighetsägare/tomträtthavare erlägga en anslutningsavgift.

Hantering och fördröjning av dagvatten inom allmän platsmark (här avses inte ledningar som hör till dagvattennätet) utförs och bekostas som huvudregel av Nacka kommun.

Kostnad för anläggande samt drift och underhåll av el-, tele- och fibernät (samt ev fjärrvärme)

Nacka Energi bekostar anläggande, drift och underhåll av elledningar inom området. Skulle det bli aktuellt med flytt av befintlig ledning kan kommunen under vissa förutsättningar erlägga ersättning till Nacka Energi. Ersättningsnivån beror bland annat på ledningens ålder.

Kostnadsfördelningen mellan Nacka kommun och Nacka Energi regleras mer i detalj i markavtal från 2019, samt i det genomförandeavtal som avses att tecknas mellan Nacka Kommun och Nacka Energi i samband med detaljplanens genomförande.

Skanova bekostar anläggande, drift och underhålla av tele- och fibernätet i området. De tar i sin tur ut avgifter från fastighetsägare/tomträttshavare.

Taxor och avgifter

Nedan redovisas kostnader kopplade till taxor och avgifter till följd av detaljplanens genomförande.

Förrättningskostnader

Kommunen ansvarar för att ansöka om och bekosta erforderlig fastighetsbildning avseende avstyckning av de områden som efter markanvisning ska bilda egna fastigheter. Exploatören ansvarar för samtliga kostnader kopplat till inskrivning och lagfart för den nya fastigheten.

Planavgift

Kostnaden för att ta fram detaljplanen regleras i markanvisningsavtal och i planavtal. Någon planavgift tas därmed inte ut i samband med bygglovsansökan.

Avgifter för bygglov, marklov samt andra tillstånd och dispenser

Avgift för bygglov, marklov samt andra tillstånd och dispenser betalas av fastighetsägaren/den som söker lovet, enligt vid tidpunkten gällande taxor.

Anslutningsavgifter

Anslutningsavgifter för vatten och avlopp (VA) betalas av fastighetsägare/tomträttshavare till Nacka Vatten och avfall enligt vid tidpunkten gällande VA-taxor.

Anslutningsavgifter för el-, tele- och fibernät betalas av fastighetsägare/tomträttshavare till respektive ledningsägare enligt vid tidpunkten gällande taxor.

Avfallshantering bekostas av respektive fastighetsägare/tomträttshavare.

Konsekvenser av detaljplanen och dess genomförande

I detta avsnitt beskrivs de övergripande konsekvenserna av planförslaget dels ur ett långsiktigt helhetsperspektiv och dels för enskilda berörda fastigheter.

Miljökonsekvenser

Naturvärden

Ett genomförande av planförslaget kommer att medföra en påtaglig negativ påverkan på naturmiljön och de arter som är knutna till denna. Detta framförallt då delar av planområdet omfattar tidigare icke exploaterad naturmark.

Konsekvenserna för den gröna infrastrukturen och spridningsmöjligheterna bedöms vara negativa då planområdet utgör en del av en länk i såväl ädellövsnätverket som barrskogs nätverket. De kumulativa effekterna med övriga pågående detaljplaner på västra Sicklaön bidrar till att ytterligare försvaga spridningssambanden.

Minskad naturyta på Henriksdalsberget och ökad mängd boende kommer att innebära större slitage på den natur som återstår. Övervägande del av berget utgörs av hållmarksskog på mycket tunna jordlager, vilket är en slitagekänslig naturtyp.

Rekreation

Närheten till naturen, både park, skog och vatten, är fortsatt god även om skogsytan minskas. Det kommer fortfarande vara en hög grad ekosystemtjänster och rekreativa kvaliteter i ett varierat landskap. De riskerar dock att minska både av att ytan minskas och av att användningen av ytorna kommer att öka.

Då större delen av bebyggelsen föreslås i ett tidigare oexploaterat naturområde kommer naturområdet kring Henriksdal bli mindre. Därmed försämras förutsättningarna för rekreation i naturområdet och ytor med natur-rekreativa värden minskar. Områdets rekreativsmöjligheter är viktiga inte bara för de närboende utan även för besökande från andra områden, exempelvis Danviksklippan, delar av Hammarby sjöstad och Kvarnholmen, som inte har någon större skog.

Kulturmiljö och landskapsbild

Den föreslagna bebyggelsen placeras på båda sidor av Henriksdalsbacken. På så sätt förändras gatans karaktär från en tidstypisk matargata från rekordåren till en mer stadslig gatumiljö som kantas av byggnader med bostäder och verksamheter. Detta ändrar idéerna med den ursprungliga planstrukturen, men den mer levande gatumiljön är positivt för upplevelsevärdena.

På västra sidan av Henriksdalsbacken har bebyggelsen anpassats till landskapets former, så att nockhöjderna blir lägre än på Henriksdalsringen. Bebyggelsen kommer dock att kräva omfattande sprängningar vilket påverkar topografin, framför allt i det norra kvarteret (kvarter 5). I det norra kvarteret ingår också radhus vilket påverkar gaturummet och trädplanteringarna längs Henriksdalsringen. Även det södra kvarteret (kvarter 4) påverkar topografin genom sprängningar samt genom att bergknallen sydost om torget ersätts med ett flerbostadshus. Detta hus påverkar även den ursprungliga planstrukturen genom att den placeras framför ett av Henriksdalsringens bostadshus och framför öppningen till den stora innergården vid torget. Bostadsbebyggelsen i västra kvarteret påverkar även entrén till Henriksdalsberget som flyttas från den nuvarande gångstigen genom en viadukt till en ny entré mellan de norra och södra kvarteren.

Bebyggelsen på den östra sidan av Henriksdalsbacken placeras längs med gatan för att minska ingreppet i naturmarken. Denna del av planförslaget har en begränsad påverkan på den kommunalt utpekade kulturmiljön på Henriksdalsberget, men däremot påverkas riksintresset för

kulturmiljövården. För påverkan på riksintresset för kulturmiljövården, se ovan under rubriken *Riksintresse för kulturmiljövården*.

När det gäller gestaltningen föreslås den nya bebyggelsen utformas med ett lugnt och sammanhållet fasaduttryck och färgsättas med dova färger i andra kulörer än det mörkt ockragula som karaktäriserar Henriksdalsberget. I utvalda lägen föreslås inslag med accentkulörer. En gestaltning som inte konkurrerar med Henriksdalsberget och ger det nya ett lätt avläsbart, eget uttryck är positivt för kulturmiljön. Dova färger med kulörer som utgår ifrån skärgårdslandskapet bidrar även till att den nya bebyggelsen upplevs mindre framträdande från farleden. Samtidigt innebär den nya bostadsbebyggelsen i skogsområdet öster om Henriksdalsbacken att den inbäddande grönskan som bidrar till skärgårdslandskapets läsbarhet minskar i området.

Klimat

Ett utbyggnadsprojekt av den här typen ökar utsläppen av växthusgaser (på grund av materialåtgång, transporter etcetera). Det bedöms dock finnas potential att tillskapa såväl energieffektivt som attraktivt och sunt byggande inom planområdet.

Miljö- och klimatambitioner i stadsutvecklingen i Nacka

I planeringen finns alltid ett generellt hållbarhetsarbete som återspeglas i planens utformning. I enlighet med kommunens strategi *Miljö och klimatambitioner i stadsutvecklingen i Nacka* kommer kommunen och berörda byggherrar till nästa skede gemensamt formulera ambitioner inom strategins sex strategiska inriktningar. Till granskningsskedet kommer det även att redovisas vilka åtgärder som är aktuella att vidtas i projektet för att uppnå respektive ambition.

Sociala konsekvenser

Genomförande av stadsbyggnadsprojektet innebär att cirka 450 nya bostäder byggs i ett centralt och naturnära område, där barn kan komma att bo. Då bebyggelsen placeras i ett tidigare obebyggt naturområde kommer naturområdet kring Henriksdalsberget bli mindre samtidigt som kopplingen och tillgängligheten till natur- och rekreationsområdet föreslås stärkas. I projektet planeras även utsikts- och sittplatser i naturen som kommer kunna nyttjas av barn och vuxna i området.

Trygga och säkra platser skapas till stor del genom att det finns ögon på platsen från bostäder, verksamheter, trafik och stråk med mera. Planförslaget medför att Henriksdalsbacken kommer att kantas av bebyggelse på båda sidor, delvis med lokaler i bottenvåningen. Detta ger fler ögon på platsen under fler av dygnet timmar något som kan öka den upplevda tryggheten.

Den planerade bebyggelsen innebär även att cirka 10 000 kvadratmeter hyresrätter tillkommer vilket bidrar till en ökad blandning av upplåtelseformer. Henriksdalsbacken aktiveras och här finns möjlighet till ett ökat utbud av service med fler platser för möten. I de arkader som byggs vid husens entréer och i parkeringshusen är det viktigt med stor möjlighet till överblickbarhet så att de inte upplevs otrygga.

Ekonomiska konsekvenser

Projektet i sin helhet bedöms generera ett positivt netto till kommunen. Den största intäkten i projektet utgörs av markintäkter för försäljning av kommunal mark. Intäkter erhålls även i form av tomträttsavgifter. I genomförandet av detaljplanen kommer kommunen ha kostnader för utbyggnad och ombyggnad av allmän plats och sedan även drift- och underhållskostnader för de gator, parker och torg som utgör allmän plats.

Avvägning mellan motstående intressen

Nedan redovisas de stora avvägningar som gjorts i projektet.

Natur- och rekreationsvärden – bostäder nära Stockholms innerstad

Detaljplanen innebär att naturmark med höga natur- och rekreationsvärden på östra sidan av Henriksdalsbacken tas i anspråk för bebyggelse. Bostadsförsörjningen är dock ett angeläget allmänt intresse och området ligger i ett centralt läge med gång- och cykelavstånd till Stockholms innerstad. Området ligger även i direkt anslutning till befintlig infrastruktur och innebär därmed, trots ianspråktagandet av naturmark, ett effektivt mark- och resursutnyttjande med relativt tät bebyggelse längs befintlig infrastruktur och matargata. I avvägningen mellan naturvärdena och det allmänna intresset av bostadsförsörjning bedöms behovet av bostäder i centralt läge väga tyngre. Även behovet av bebyggelse på båda sidor av Henriksdalsbacken för att skapa trygghet och ett levande gaturum har vägts in. För att minska intrånget i naturmarken utgörs bebyggelsen på östra sidan av Henriksdalsbacken av lameller som placerats längs med gatan för att minimera intrånget i naturmarken och mellan bebyggelsen finns allmän plats för att säkerställa allmänhetens tillgänglighet till resterande naturområde. I det fortsatta arbetet kommer ytterligare utredningar tas fram och bebyggelsens utformning kommer studeras vidare för att om möjligt minska påverkan på natur- och rekreationsvärden.

Riksintresse/kulturmiljö/landskapsbild - bostäder nära Stockholms innerstad

Den föreslagna bebyggelsen innebär en stor påverkan på riksintresset för kulturmiljövärden och på lokala kulturmiljövärden och landskapsbilden. Planförslaget innebär dock en begränsad exploatering av en tidigare obebyggd del av skärgårdslandskapet inom riksintresse för kulturmiljövärden. Berget ovanför Svindersvik, en stor del av skogen och den gröna foten bevaras vilket gör att topografin inom riksintresset fortfarande är avläsbar. I avvägningen mellan påverkan på riksintresset/kulturmiljö/landskapsbild och möjligheten att åstadkomma nya bostäder i ett centralt läge nära Stockholms innerstad bedöms behovet av bostäder väga tyngre. Bebyggelsen har dock anpassats avseende volymer, färgsättning och fasadutformning för att inte medföra minska påverkan på riksintresset och för att underordna sig den befintliga bebyggelsen på Henriksdalsberget. I det fortsatta arbetet kommer bebyggelsens utformning studeras vidare för att om möjligt minska påverkan på riksintresse, landskapsbild och kulturhistoriska värden.

Påverkan på utsikt för befintliga hus - bostäder nära Stockholms innerstad

Den föreslagna bebyggelsen längs Henriksdalsbacken är delvis relativt hög. Det innebär att utsikten för befintliga boende på delar av Henriksdalsringen kommer att påverkas. Aktuellt område ligger centralt i Nacka med cykelavstånd till Stockholms innerstad. I en tät stad är utvecklingen av ny bebyggelse inte någon ovanlig företeelse, att utsikt kan förändras är något som får tålas i centrala lägen. I avvägningen mellan påverkan på utsikt från befintliga hus och möjligheten att tillskapa nya bostäder i ett centralt läge bedöms behovet av nya bostäder väga tyngre. Den nya bebyggelsen har dock planerats med tydliga utblickar mellan husen och med bestämmelser som ställer krav på hur taken utformas för att minska påverkan för intillboende.

Val av hustypologi

I detaljplaneprogrammet föreslogs en bebyggelsestruktur i form av kvarter som var slutna på tre sidor. Denna struktur medförde bra förutsättningar för att hantera buller och parkering men orsakade samtidigt större påverkan på kultur- och naturmiljö. Under planarbetets inledande skede studerades en bebyggelsestruktur med östvästliga lameller placerade som en solfjäder ut från Henriksdalsringen. Denna bebyggelsestruktur medförde positiva konsekvenser för kulturmiljön med tydlig avläsbarhet och tydliga mellanrum mellan husen men medförde svårigheter att klara bullerriktvärden och innebar stora sprängningar och utfyllnader ut mot Trolldalen. Genom att placera en del av lamellerna öster om Henriksdalsbacken längs med gatan minskas ingrepp i natur och topografien avsevärt. I avvägning mellan kultur- och naturmiljö och bullerfrågor har bebyggelsestrukturen i planförslaget utformats som en kompromiss av ovan beskrivna strukturer. Lameller på östra sidan av Henriksdalsbacken minskar intrånget i naturmiljön, dock med följden att bullerfrågorna blir mer komplicerade. Bebyggelsen på västra sidan Henriksdalsringen utgörs av mer slutna kvarter som hanterar buller bättre men som istället medför en större påverkan på kulturmiljön.

Fastighetskonsekvensbeskrivning

Detta kapitel beskriver vilka fastighetsrättsliga konsekvenser som detaljplanen medför för fastighetsägare inom planområdet.

Planområdet är i sin helhet beläget på fastigheten Sicklaön 37:11 som ägs av Nacka kommun. Fastigheten är stor och stäcker sig långt utanför planområdet.

Konsekvenserna på den del av fastigheten Sicklaön 37:11 som ligger inom planområdet blir att mark som tidigare varit planlagd som NATUR nu blir planlagd som kvartersmark med en angiven bygggrätt. Genom att en bygggrätt möjliggörs i den nya detaljplanen ökar värdet på marken. Kommunen kan tillgodogöra sig värdeökningen genom att markanvisa och överlåta eller upplåta marken till exploatörer.

Medverkande i planarbetet

Anine Rondén	planarkitekt	planenheten
Anna Sterud	projektledare	exploateringsenheten
Therese Sjöberg	planarkitekt	planenheten
Helena Jeppsson	landskapsarkitekt	planenheten
Nina Åman	stadsarkitekt	stadsutvecklingsprocessen
Anna Dominkovic	miljöstrateg	miljöenheten
Elisabeth Rosell	kommunekolog	offentlig utemiljö
Johannes Kruusi	byggnadsantikvarie	planenheten
Hannu Rauhala	trafikplanerare	planenheten
Miriam Helleday	kartingenjör	planenheten
Stefan Svensson	förrättningslantmätare	lantmäterienheten
Kerstin Starborg	bygglovshandläggare	bygglovenheten
Maria Malm	kommunikatör	kommunikationsenheten
Jessica Sjölund	byggprojektledare	enheten för bygg och anläggning

Planenheten

Susanne Werlinder
Planchef

Anine Rondén
Planarkitekt

Therese Sjöberg
Planarkitekt

PLANBESTÄMMELSER

Följande gäller inom områden med nedanstående beteckningar. Endast angiven användning och utformning är tillåten. Där beteckning saknas gäller bestämmelsen inom hela planområdet.

GRÄNSBETECKNINGAR

- Planområdesgräns
- - - Användningsgräns
- · - - Egenskapsgräns
- - - Administrativ gräns
- · - - Administrativ och egenskapsgräns

ANVÄNDNING AV MARK OCH VATTEN

Allmän plats +kap 5 § 1 st 2 p

- GATA Gata
- (GATA) Gata
- PARK Park
- TORG Torg

Kvartersmark +kap 5 § 1 st 2 p

- B Bostäder
- C Centrum
- E Tekniska anläggningar
- S Förskola
- (P) Parkering

EGENSKAPSBESTÄMMELSER FÖR ALLMÄN PLATS

Utformning av allmän plats

- tunnel, tunnel, (GATA) gäller mellan +6,5 och -22,5 meter relativt angivet nollplan. 4 kap. 5 § 1 st 2 p.
- tunnel, tunnel, (GATA) gäller mellan +4,5 och -24,5 meter relativt angivet nollplan. 4 kap. 5 § 1 st 2 p.
- tunnel, tunnel, (GATA) gäller mellan +23,5 och -29,5 meter relativt angivet nollplan. 4 kap. 5 § 1 st 2 p.
- tunnel, tunnel, (GATA) gäller mellan +16,5 och -33,5 meter relativt angivet nollplan. 4 kap. 5 § 1 st 2 p.

Mark och vegetation

- +0,0 Markens höjd över angivet nollplan. 4 kap. 5 § 1 st 2 p.

EGENSKAPSBESTÄMMELSER FÖR KVARTERSMARK

Bebyggandets omfattning

- e₁ Bostadslägenheter får ej anordnas på entréplan mot angränsande GATA. Centrumändamål ska anordnas i entréplan mot angränsande GATA. 4 kap. 11 § 1 st 1 p.
- Marken får inte förses med byggnad. 4 kap. 11 § 1 st 1 p.
- Endast komplementbyggnad får placeras. 4 kap. 11 § 1 st 1 p.
- Högsta nockhöjd i meter över angivet nollplan. 4 kap. 11 § 1 st 1 p.

Utformning

- f₁ Endast balkonger får uppföras. Balkonger ska utföras indragna i fasaden. 4 kap. 16 § 1 st 1 p.
- f₂ -Bottenvåning mot allmän plats ska vara markerad samt utformas med särskild omsorg beträffande gestaltning och arkitektonisk kvalitet så att den bidrar till en varierad gatumiljö.
-Enskilda byggnader ska utformas med horisontala förskjutningar i fasaden, se planbeskrivningen sida 29.
-Bostadsentréer ska placeras mot allmän plats.
-Bottenvåning ska vara indragen i förhållande till ovanliggande våning vid entré där så krävs för att ta upp höjdskillnad mellan entré och allmän plats, se planbeskrivningen sida 30.
-Loftgångar får ej anordnas.
-Fasadmaterial ska i huvudsak utgöras av puts eller trä, sockeln får även utgöras av granit eller tegel.
-Tillkommande bebyggelse ska underordnas sig bebyggelsen på Henriksdalsringen.
-Tak ska i huvudsak utformas plana utan uppstickande delar.
-Minst 80% av takytan per byggnad ska vara vegetationsklädd, solpaneler får uppföras ovanpå. 4 kap. 16 § 1 st 1 p.
- f₃ Fasadmaterial ska i huvudsak utgöras av puts eller trä. 4 kap. 16 § 1 st 1 p.

- Eventuella skarvar mellan fasadelement ska vara dolda.
- Färgsättning ska vara i dova och naturliga färgtoner kompletterat med dova accentfärger.
- Balkonger mot allmän plats ska utföras indragna i fasaden. 4 kap. 16 § 1 st 1 p.

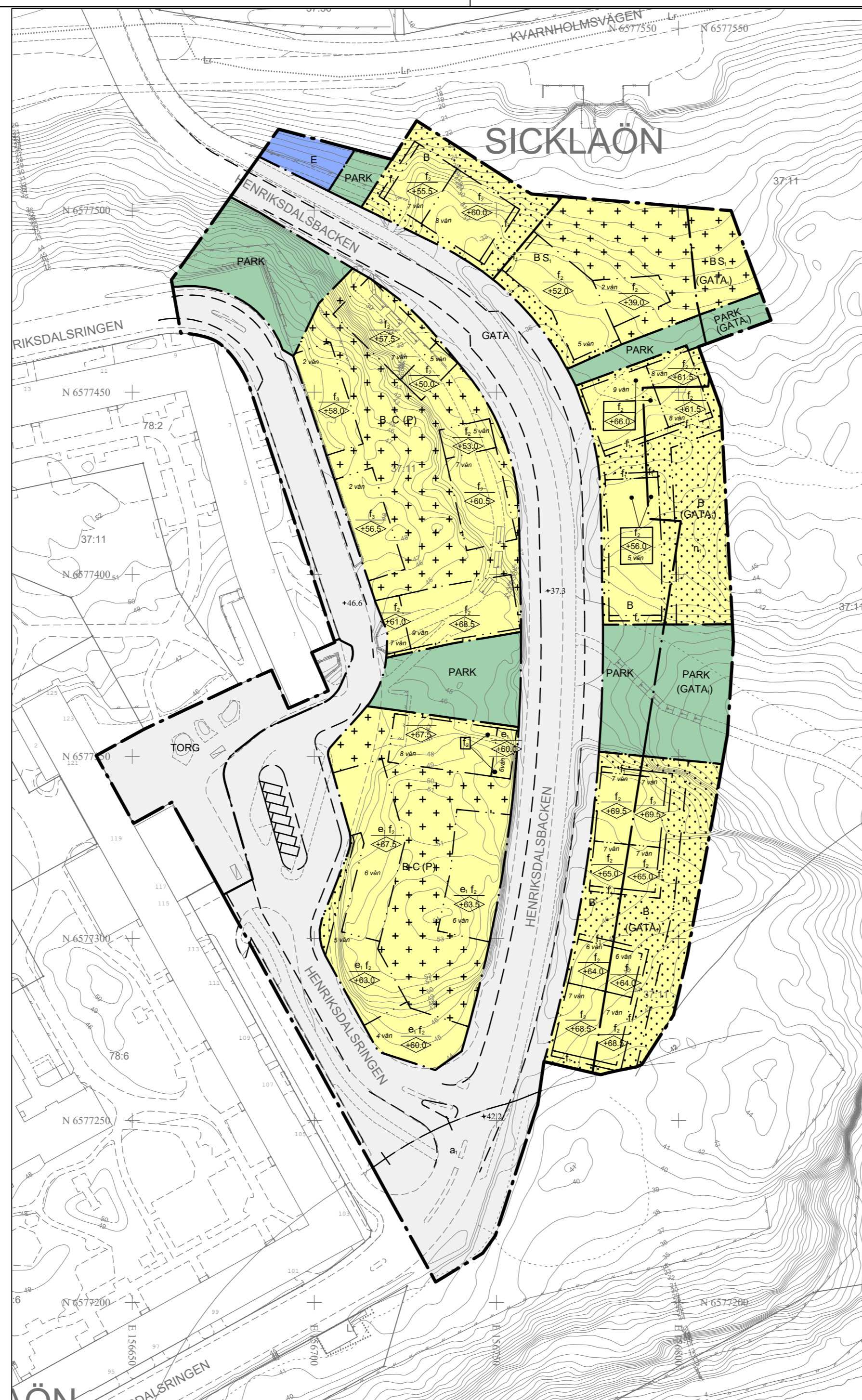
Utförande

Kvartersmarken ska utformas med växtbäddar som klarar fördröjning av de första 10 mm regn från hårdgjorda ytor. 4 kap. 16 § 1 st 1 p.

- Lägsta tillåtna schaktningsnivå (i meter relativt nollplan) för schaktning, spontning, påbning, borrning eller andra ingrepp i undergrunden. Nivån får underskridas vid byggande och underhåll av vägtunnel och allmännyttiga underjordiska ledningar. 4 kap. 5 § 1 st 2 p.

Markens anordnande och vegetation

- n₁ Marken ska möta omkringliggande naturmark med särskild omsorg. 4 kap. 10 §

Planarkarta 1

Skydd mot stjärningar

Bebyggelsen ska utformas avseende trafikbuller så att:
- 60 dBA ekvivalent ljudnivå (frifältsvärde) vid bostadsbyggnads fasad ej överskrider. Där så inte är möjligt ska minst hälften av bostadsrummen i varje bostad ha högst 55 dBA ekvivalent ljudnivå vid fasad samt högst 70 dBA maximal ljudnivå vid fasad kl. 22.00-06.00 (frifältsvärden).
- bostäder upp till 35 kvadratmeter får högst 65 dBA ekvivalent ljudnivå vid fasad (frifältsvärden).
- ljudnivån vid minst en uteplats i anslutning till bostäder inte överskrider 50 dBA ekvivalent ljudnivå. Maximal ljudnivå om 70 dBA får överskridas med högst 10 dBA fem gånger per timme kl. 06.00 – 22.00.

Förskolegården ska utformas så att:
- ljudnivån från spår- och vägtrafik på delar av förskolegården avsedda för lek, vila och pedagogisk verksamhet inte överskrider 50 dBA ekvivalent ljudnivå, räknat som årsmedelvärd. Maximal ljudnivå får inte överskrida 70 dBA.
- ljudnivån från spår- och vägtrafik på övriga vistelseytor inom förskolegården inte överskrider 55 dBA ekvivalent ljudnivå. Maximal ljudnivå om 70 dBA för dessa ytor får inte överskridas mer än 5 gånger per maxitimme under ett årsmedelvärd under den tid då förskolegården nyttjas.
- ljudnivån från installationer och verksamhetsbuller på delar av förskolegården avsedda för lek, vila och pedagogisk verksamhet inte överskrider 50 dBA ekvivalent ljudnivå. 4 kap. 12 § 1 st 1 p.

ADMINISTRATIVA BESTÄMMELSER

Genomförandetid

Genomförandetiden är 8 år från den dag planen vinner laga kraft. 4 kap. 21 §

Markreservat

- u₁ Markreservat för allmännyttiga underjordiska ledningar mellan nivåerna +22,0 meter och -29,0 meter relativt angivet nollplan
- u₂ Markreservat för allmännyttiga underjordiska ledningar mellan nivåerna +17,0 meter och -29,0 meter relativt angivet nollplan
- u₃ Markreservat för allmännyttiga underjordiska ledningar mellan nivåerna +23,0 meter och -30,0 meter relativt angivet nollplan
- u₄ Markreservat för allmännyttiga underjordiska ledningar mellan nivåerna +28,0 meter och -9,0 meter relativt angivet nollplan
- u₅ Markreservat för allmännyttiga underjordiska ledningar mellan nivåerna +28,0 meter och -30,0 meter relativt angivet nollplan
- u₆ Markreservat för allmännyttiga underjordiska ledningar mellan nivåerna +25,0 meter och -9,0 meter relativt angivet nollplan

Strandskydd

- a₁ Strandskyddet är upphävt. 4 kap. 17 §

ILLUSTRATION

- - - - - Illustrationslinje
- 6 vän Illustrationstext

TECKENFÖRKLARING

Grundkarta

SICKLAÖN Traktnamn

- Fastighetsgräns
- 393.10 Fastighetsbeteckning
- GA Gemensamhetsanläggning
- Sr Servitutsområde
- L Ledningsområde
- R Fornlämning
- Välgkant
- GC-bana
- Stig
- Plank, staket
- Mur
- Slödmur
- Höjdkurvor, höjdstext
- Dita
- Strandlinje
- Vattendrag
- Husliv inlämnat bostadshus
- Husliv inlämnat industri- eller verksamhetsbyggnad
- Husliv inlämnat komplementbyggnad
- Takfot markerad byggnad från primärkartan
- Skärmtak
- Trappa

Grundkarta: Henriksdalsbacken

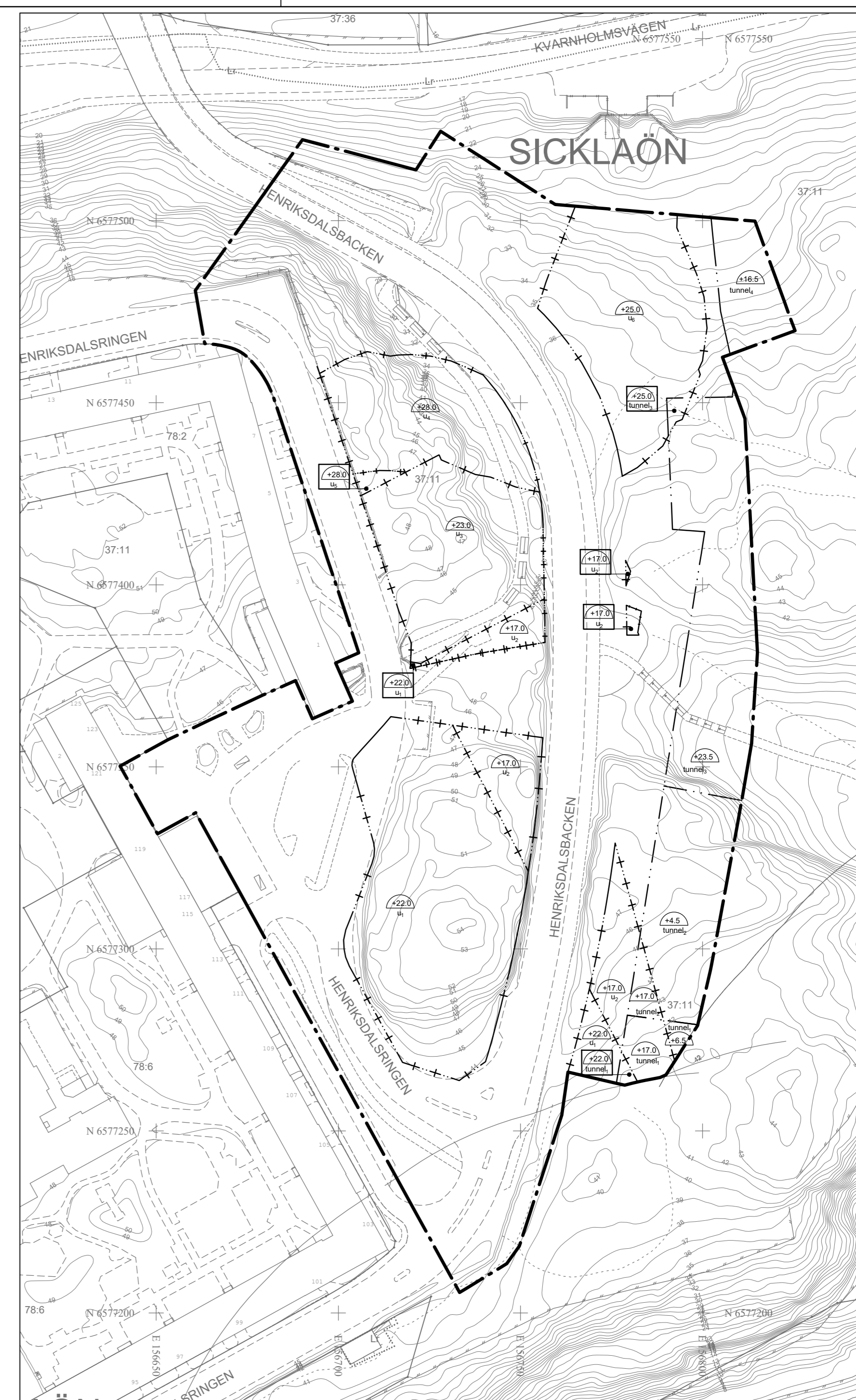
Koordinatsystem: SWEREF 99 1800

Höjdsystem: RH2000

Upprättad: 2021-10-08

Grundkartan upprättad genom utdrag och komplettering av kommunens primärkarta.

Fastighetsindelningen i kartan har inte rättsverkan, jämför mot beslut i lantmäterihandlingar.

Planarkarta 2

reglering till följd av anläggningar under mark.

UPPLYSNINGAR:
Planen är upprättad enligt plan- och bygglagen PBL (2010:900) enligt dess lydelse efter den 1 januari 2015.

Koordinatsystem: SWEREF 99 18 00
Höjdsystem: RH2000

SAMRÅDSHANDLING

Detaljplan för Henriksdalsbacken, del av fastighet Sicklaön 37:11

Nacka kommun
Utökat förfarande
Planenheten i januari 2022

Susanne Werlinder
Planchef

Anine Rondén
Planarkitekt

Therese Sjöberg
Planarkitekt

KFKS 2019/416

Tillstyrkt av MSN
Antagen av KF
Laga kraft

Skala 1:1000 (A1)
0 10 20 30 40 50m

RAPPORT

Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI)
enligt Svensk standard SS 199000:2014

NATURVÄRDESINVENTERING AV HENRIKSDALSBERGET, NACKA KOMMUN

Pro Natura

Oktober 2020

Rapport samt föreliggande arbete följer svensk
standard
SS 19000:2014 – Naturvärdesinventering
avseende biologisk mångfald (NVI)

Inventering, text och foto:

Pro Natura

Tråringen 66b

416 79 Göteborg

Telefon: 0728-544411

e-post: ola.hammarstrom@pro-natura.net

Pro Natura:

Kontaktperson och ansvarig handläggare: Ola Hammarström

Inventering: Ola Hammarström,

Beställare:

Nacka kommun

Kontaktperson: Viveca Jansson

Framsida:

Slätterfibbla i bergsslänt (övre), vy över sydvänd brant (nedre)

1. Sammanfattning	4
2. Uppdraget.....	5
2.1 Bakgrund.....	5
2.2 Syftet med NVI:n	5
2.3 Omfattning.....	5
3. Metodik.....	6
4. Allmänt om naturförhållandena	9
4.1. Geografi och bebyggelse	9
4.2. Naturförhållandena.....	10
4.3. Uppgifter om naturförhållandena från befintligt underlag	11
5. Beskrivningar av naturvärdesobjekt	15
6. Sammanfattning av naturvärdena i området.....	40
7. Fördjupad svampinventering.....	42
8. Litteratur och källor	43
8.1. Skriftliga källor.....	43
8.2. Kartor	44
8.3. Databaser och internet.....	44

Bilaga 1: Karta över inventeringsområdet

Bilaga 2: Karta över naturvärdesobjekten och deras naturvärdesklass

Bilaga 3: Karta över förekommande naturtyper

Bilaga 4: Fördjupad svampinventering – Karta över förekommande naturvårdsarter

Bilaga 5: Fördjupad svampinventering – Tabell över noterade svamparter

1. Sammanfattning

I samband med att ny bebyggelse planeras på och kring Henriksdalsberget, har Nacka kommun beställt en naturvärdesinventering av Pro Natura. Föreliggande naturvärdesinventering ska fungera som underlag om biologisk mångfald i detaljplanearbetet.

Inventeringen utfördes i april 2020 enligt Svensk standard 199000:2014 Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI). Detaljeringsgraden på inventeringen har varit *medel* och inventering har skett med tillägget *Naturvärdesklass 4*. En kompletterande svampinventering har utförts under oktober 2020.

Sammanlagt inventerades cirka 14,9 ha. Totalt har elva naturvärdesobjekt avgränsats; tre med högt naturvärde, fem med påtagligt naturvärde och tre med visst naturvärde.

De största naturvärdena är knutna till gammal tallskog och sydbranten med ett varmt mikroklimat, senvuxna ekar, stråk av basisk påverkan och jordblottor. Död ved är allmänt förekommande och håller ställvis hög kvalitet med t.ex. gamla och kolade talltorrakor och solexponerad ekved med mulm. En tidigare inventering har identifierat en mycket stor mängd naturvärdesträd (Pro Natura 2013).

Flera rödlistade arter noterades; kantdyna *Biscogniauxia marginata* (NT), tallticka *Porodaedalea pini* (NT), svartöra *Auricularia mesenterica* (NT), ekticka, *Fomitiporia robustus* (NT), oxtungesvamp *Fistulina hepatica* (NT), vippärt *Lathyrus niger* (NT) och slätterfibbla *Hypochaeris maculata* (NT).

Den gamla tallskogen och branten med äldre krattek förekommer i ett nätverk tillsammans med andra miljöer med gamla träd i tätortsnära småskogar och på äldre tomter på västra Sicklaön. Nätverket av gamla träd i dessa tätortsnära miljöer spelar sannolikt en stor roll för biologisk mångfald.

2. Uppdraget

2.1 Bakgrund

I samband med att ny bebyggelse planeras på och kring Henriksdalsberget, har Nacka kommun beställt en naturvärdesinventering av Pro Natura. På båda sidor av Henriksdalsbacken planeras bebyggelse av ca 450 bostäder. Här ska det bli ett tryggt och levande gaturum. Bebyggelsen längs den östra sidan blir lägre och mer begränsad, för att möta topografin och stärka närheten och tillgängligheten till skogsområdet. Vändslangan vid Henriksdalsberget föreslås bli ett torg som får liv och rörelse genom att bostäder och lokaler öppnar sig mot platsen. Det ska också byggas en förskola med mellan fyra och sex avdelningar i området. Föreliggande naturvärdesinventering ska fungera som underlag till att beakta värden för biologisk mångfald i fortsatt samhällsplanering.

2.2 Syftet med NVI:n

Genomförd NVI syftar till att kartlägga och naturvärdesbedöma förekommande naturvärden inom det område som redovisas på karta i bilaga 1.

2.3 Omfattning

Inventeringen följer den nationella standarden för naturvärdesinventering SS 199000:2014, med tillägget "naturvärdesklass 4". En kompletterande svampinventering har utförts under oktober 2020.

Inventeringen har genomförts med detaljeringsgraden som i ovan nämnda standard benämns "Fältnivå medel". Detta innebär att naturvärdesobjekt med en yta om 0,1 ha eller mer ska kunna identifieras samt linjeformade objekt med en längd om minst 50 meter samt en bredd om minst 0,5 meter identifieras.

Det ska framhållas att detta, enligt standarden för naturvärdesinventering (NVI), är en sammanställning och bedömning av värden utifrån aspekten biologisk mångfald. Någon bedömning av områdets eventuella geologiska, geomorfologiska eller hydrologiska värden har ej gjorts.

I detta arbete ingår heller ingen bedömning av den kulturhistoriska miljön. Inte heller innehåller detta arbete någon bedömning av områdets sociala värden eller värden för friluftslivet.

Fältarbetet genomfördes under slutet av april 2020, med en kompletterande svampinventering under oktober 2020.

3. Metodik

Naturvärdesinventeringen har genomförts enligt standarden för naturvärdesinventeringar (NVI) SS 199000:2014. För detaljer i denna så hänvisas till standarddokumenten Svensk Standard SS 199000:2014 och Teknisk rapport SIS-TR 199001:2014.

Grunden i denna standard är att på ett transparent, upprepbart och väldefinierat sätt genomföra *naturvärdesbedömningar* vad gäller biologisk mångfald. Syftet med en naturvärdesinventering är att identifiera och avgränsa de geografiska områden i landskapet som är av positiv betydelse för biologisk mångfald samt att dokumentera och naturvärdesbedöma dessa. Ett områdes naturvärde redovisas genom att det tilldelas en naturvärdesklass. Naturvärdesinventeringar kan genomföras med olika ambitionsnivåer beroende på syftet med inventeringen. Detta gäller huruvida fältarbete ska genomföras eller ej, vilken detaljeringsgrad inventeringen ska ha (vilken som är minsta obligatoriska karteringsenhet) och om inventeringen ska ha några tillägg (t.ex. identifiering av objekt med generellt biotopskydd, inventering av särskilda arter, identifiering och avgränsning av områden som har naturvärdesklass 4). I denna inventering ingår tillägget naturvärdesklass 4. Även tillägget fördjupad artinventering av svampar ingår i uppdraget, vilket utförts som en komplettering under oktober 2020. Resultatet av denna redovisas i kapitel 7 samt bilaga 4 och 5.

En viktig princip i arbetet med naturvärdesinventering enligt standarden är att naturvärdesbedömningen ska utgå från två olika bedömningsgrunder – *bedömningsgrund art* och *bedömningsgrund biotop*. Den första avser i vilken grad arter och arters förekomst bidrar till naturvärdet. Den andra är en bedömning av hur biotopen bidrar till den biologiska mångfalden. De båda bedömningsgrunderna är naturligtvis beroende av varandra så att högre värde från biotopsynpunkt normalt leder till att området också har värden i form av artförekomster.

Ett viktigt begrepp vid användningen av arter som bedömningsgrund är begreppet *naturvårdsart*. Enligt standarden för naturvärdesinventeringar (NVI) så är naturvårdsart en art som indikerar att ett område har naturvärde eller som i sig själv är av särskild betydelse för biologisk mångfald. Detta är i linje med ArtDatabankens definition av begreppet (ArtDatabanken 2013). Enligt ArtDatabanken är naturvårdsarter ett samlingsbegrepp för skyddade arter, rödlistade arter, typiska arter, ansvarsarter, signalarter och nyckelarter. I standarden hanteras dock nyckelarter separat och ingår därmed inte i begreppet naturvårdsart. Signalarter markeras i listorna över naturvårdsarter med "S" och typiska arter med "T". Rödlistade arter markeras med artens rödlistningskategori, "NT", "VU", "EN", "CR" och "DD". Rödlistade arter som är minskande

till exempel p.g.a sjukdomar och vars framtid inte i första hand beror av att vissa geografiska områden bevaras, tillskrivs inte något artvärde. Exempel på sådana arter är alm och ask.

I denna inventering har arter som användes i Skogsstyrelsens nyckelbiotopsinventering (Skogsstyrelsen 2014), vilka bedöms indikera förhöjda naturvärden i skogsmiljöer, använts som signalarter. Även signalarter som indikerar entomologiska naturvärden i mer öppna miljöer har använts enligt Larsson 2017.

Viktiga faktorer vid bedömning av ett områdes biotopkvalitet är:

- Naturlighet
- Processer och störningsregimer
- Strukturer
- Element
- Kontinuitet
- Naturgivna förutsättningar
- Förekomst av nyckelarter
- Läge, storlek och form

Strukturer och element är av särskild betydelse vid bedömningen eftersom de är företeelser som kan uppfattas i fält. De används därför i många fall för att indirekt bedöma förekomst av andra biotopkvaliteter, som t.ex. naturlighet, processer och störningsregimer, kontinuitet, naturgivna förutsättningar och vissa nyckelarter.

Biotopens värde beror också på hur sällsynt och hotad den är.

I standarden finns också angivet hur olika *naturtyper* ska benämnas. En naturtyp är en sammanfattande benämning på en grupp biotoper med gemensamma kännetecken. I naturvärdesinventeringen grupperas biotoperna i följande naturtyper: Infrastruktur och bebyggd mark, täkt och upplag, park och trädgård, åkermark, äng och betesmark, igenväxningsmark, skog och träd, myr, fjäll, berg och sten, sandmiljö, grund marin mjukbotten, grund marin hårdbotten, djup marin mjukbotten, djup marin hårdbotten, biogent rev och bubbelrev, antropogen marin miljö, grund sjö, djup sjö, småvatten, vattendrag, antropogen limnisk miljö, havsstrand samt limnisk strand. Begreppet naturtyp används ibland, både i vanligt tal och i biologiska sammanhang, med något annorlunda betydelse. Ett exempel är Natura 2000 som använder naturtyp i en annan betydelse.

Ett viktigt resultat av en naturvärdesinventering är att *naturvärdesobjekt* identifieras, avgränsas, bedöms och beskrivs. Ett naturvärdesobjekt i en naturvärdesinventering är ett avgränsat geografiskt område med naturvärde, som utgörs av en dominerande naturtyp

och som kan bedömas till en och samma naturvärdesklass. I standarden ska ett naturvärdesobjekt vara ett sammanhängande geografiskt område.

De naturvärdesklasser som används i naturvärdesinventeringen är:

- Naturvärdesklass 1 - högsta naturvärde
- Naturvärdesklass 2 - högt naturvärde
- Naturvärdesklass 3 - påtagligt naturvärde
- Naturvärdesklass 4 – visst naturvärde

Enligt uppdragsbeskrivningen ska naturvärdesinventeringen vid området Henriksdalsberget utföras som fältinventering med detaljeringsgrad medel. Detta innebär att minsta objekt som ska identifieras är en yta av 0,1 ha eller mer eller ett linjeformat objekt med en längd av 50 m eller mer och en bredd av 0,5 m eller mer. De områden som redovisas i denna inventering är de som uppnått naturvärdesklass 4 eller högre.

I denna inventering nådde inga områden upp till naturvärdesklass 1 högsta naturvärde.

Det område som inventerats framgår av bilaga 1 medan avgränsning av naturvärdesobjekt och naturvärdesklassning redovisas på karta i bilaga 2.

Följande moment har utförts i NVI:n:

Förarbete

1. Sammanställning av tidigare dokumentation om naturen i inventeringsområdet.
2. Potentiella naturvärdesobjekt har avgränsats.
3. Fältkartor för arbetet där potentiella naturvärdesobjekt är markerade har tagits fram. Fältkartorna har innehållit en bakgrund med ortofoto – och har varit i skalan 1:3 000.

Fältarbete

Inventering har genomförts i hela det område som redovisas i bilaga 1. I detta område har naturvärdesobjekt som tillhör naturtyperna Skog och träd och Infrastruktur och bebyggd mark urskilts. Namnskicket för att benämna olika biotoper följer där så är möjligt Sydsvenska lövskogar (Löfgren & Andersson 2000), Handbok för inventering av nyckelbiotoper (Skogsstyrelsen 2014) samt KNAS (Jönsson 2009). För naturtypen Berg och sten har biotoperna hållmarker och klippbrant använts. Dessa är inte definierade i någon vedertagen inventeringsmetodik men anses vara tillräckligt lättförståeliga och tydliga för att beskriva biotopens karaktär.

Rapportering

Rapporteringen följer standarden och för detaljer hänvisas till standarddokumenten. Om inga kommentarer anger annat så är redovisade naturvårdsarter noterade under denna naturvärdesinventering.

4. Allmänt om naturförhållandena

4.1. Geografi och bebyggelse

Inventeringsområdet är ca 14,9 ha stort och utgörs av de östra delarna av Henriksdalsberget på västligaste Sicklaön i Nacka kommun. Söder om området löper förkastningsdalen Svindersviken in från farleden och avgränsar den halvö som Henriksdal delar med områdena Danviksham, Finnboda, Finnberget samt den f.d. ön Kvarnholmen. Närområdet karaktäriseras av delvis skogsbeklädda, delvis öppna branter med en påtaglig närvaro av bebyggelse och vägar på flackare delar. På toppen av Henriksdalsberget finns ett större komplex av flerstadsbebyggelse och längs Svindersviksstranden präglas miljön av verksamhet kopplat till småbåtshamnen. Här genomkorsas också inventeringsområdet av en gång- och cykelväg. De västra delarna av Henriksdalsberget är bebyggt med anläggningar för avloppsrening.

Figur 1. Inventeringsområdet är beläget norr om Svindersviken. Topografien kring havsviken ger ett mycket varmt mikroklimat i sydbranten.

4.2. Naturförhållandena

Sicklaön är en halvö som avgränsas av Lilla Värtan och farleden in mot centrala Stockholm i norr. I söder begränsas Sicklaön av den gamla farleden Järlasjön, som är en sötvattensfylld sprickdal, och i öster av Skurusundet.

Utmärkande bland de naturgeografiska förutsättningarna i regionen är ett sprickdalslandskap där långsträckta sjöar och lerfyllda, fördom uppodlade, dalbottnar fyller ut sprickdalarna. De mest uttalade sprickdalarna är orienterade från väst mot öst på Sicklaön. Ett annat stråk går från nordväst mot sydost. Berg och branter dominerar terrängen och högsta punkten är ca 70 m.ö.h. Naturgeografisk region är Svealands sprickdalsterräng med lerslättdalar och sjöbäcken. Berggrunden utgörs främst av gnejser av hög ålder och urberget har här genomgått stora förändringar genom veckning.

Förutom de ovan nämnda vattnen som begränsar Sicklaön finns flera mindre sjöar. Tidigare fanns ytterligare sjöar och våtmarker som idag har dikats ut. De odlade stråken har varit få och små. Idag saknas helt odlingsmark bortsett från betesmarker i Nyckelviken.

Skogen är talldominerad där högst belägna delarna intas av gles hållmarksskog. Tallskogarna är som regel påtagligt gamla och med lång kontinuitet. Naturskogskaraktären förstärks i bergbranter där inslaget av grova torrträd ofta är större. Skogsbruket har egentligen aldrig nått Sicklaön varför tallar som är flera hundra år inte är ovanliga. Belägenheten på en halvö har säkert bidragit till att områdets natur kunnat bevaras så väl. Graninslaget blir ställvis dominerande där jordtacket är något tjockare, ofta i nordsluttningar, men bildar sällan större bestånd. Lövskog av naturskogskaraktär finns längs branter där ek och lind dominerar.

I djupare dalgångar har lövskogen tydligare kulturpåverkan där den nyttjats för bete och grova träd bildar ett glesare trädskikt. Nyckelvikens många hundra gammelekar utgör ett bra exempel. Mestadels är berggrunden sur och fattig men på avviker på ett par ställen med fickor av rikare berg- och jordarter. Inventeringsområdet är ett bra exempel på detta då delar av den inventerade sydbranten har stråk av rikare påverkan. Området är t.ex. en klassisk lokal för fler ovanliga kärlväxter som vanligtvis växer i kalkrika områden, känd sedan 1840-talet (Elvers 1980). De södra delarna av inventeringsområdet utmärks av en sydvänd bergbrant. Denna typ av vindskyddade och solbelysta branter med stråk av basiska berg- eller jordarter benämns ofta som "sydväxtberg" och är en speciell miljö med förutsättningar för många ovanliga växt- och insektsarter.

Skyddad natur förekommer på Sicklaön i Nyckelviken och Långsjöns naturreservat och ytterligare områden har föreslagits att bli skyddade, t.ex. Ryssbergen/Vikdalen. Dessa områden är naturskogsartade med rikliga mängder gamla träd. Marker med gamla träd är förekommer också i tätortsnära småskogar och på gamla tomter runtomkring på Sicklaön.

Inventeringsområdet karaktäriseras av det berg som höjer sig över Svindersvikens norra strand. Merparten av området utgörs av tallskog som växer på bergets nordsida, topp och delar av sydsluttningarna. Lövdominerade bestånd finns i de nedra delarna av sydsluttningen och i den dälld som delar berget. Ställvis finns även områden med öppna hållmarker och klippbranter. I inventeringsområdets nordligaste del ingår ett parkområde vid Danvikens gamla kolerakyrkogård.

Figur 2, 3 och 4. Värdeelement från sydbranten: Senvuxen krattek med stamhålighet - naturvärdesobjekt 11 (t.v), bohål från vildbin i magra jordblottor - naturvärdesobjekt 11 (mitten), kolad ved på högstubbe - naturvärdesobjekt 5 (t.h).

4.3. Uppgifter om naturförhållandena från befintligt underlag

Ingen del av det aktuella inventeringsområdet är beläget inom område som klassats som riksintresse för naturvård. Däremot omfattas området av riksintresse för kulturmiljövård samt kust och skärgård. Inom aktuellt inventeringsområde saknas särskilda områdesbestämmelser för Natura-2000, naturreservat, biotopskyddsområde eller liknande. Vissa delar av inventeringsområdet närmast Svindersviken omfattas av strandskydd. Det framgår av de enskilda beskrivningarna av naturvärdesobjekten vilka naturvärdesobjekt som berörs av strandskydd.

Ingen del av det aktuella inventeringsområdet har omfattats av våtmarksinventeringen, ängs- och betesmarksinventeringen eller sumpskogsinventeringen. Däremot utgörs merparten av inventeringsområdet av ett "objekt med naturvärde" som avgränsats inom nyckelbiotopsinventeringen. Metodiken inom nyckelbiotopsinventering skiljer sig något

från den som använts i föreliggande arbete men klassificeringen "objekt med naturvärde" motsvarar ungefär naturvärdesklass 3. I föreliggande inventering har emellertid delar av detta område bedömts ha högre naturvärde än så (naturvärdesklass 2).

En tidigare inventering av naturvårdsintressanta träd behandlar inventeringsområdet (Pro Natura 2013). I denna har en stor mängd träd (framförallt av tall och ek, men även andra lövträd) med värden för biologisk mångfald identifierats. I inventeringen från 2013 har även rikligt med naturvårdsarter noterats.

Figur 5. Naturvärdesträd inom inventeringsområdet. Figuren är hämtad från Pro Natura 2013.

Figur 6. Naturvärdsarter som noterats i inventeringsområdet vid tidigare inventering av naturvärdesträd (Pro Natura 2013).

Delar av inventeringsområdet är i rapporten *Spridningsanalys Sicklaön* (Ekologigruppen 2014) utpekade som "viktigt barrskogsområde" som ligger i ett område som utgör en "spridningsväg mellan barrskogsmiljöer" i rapporten *Spridningsanalys Sicklaön* (Ekologigruppen 2014). Samma arbete pekar också ut delar av området som "viktigt ädellövområde" som ligger i ett område som utgör en "spridningsväg mellan ädellövmiljöer".

Merparten av inventeringsområdet är klassat som värdefull natur med kommunalt värde (klass 3) i Grönstrukturprogram för Nacka kommun (2011) och dess underlagsrapport (Ekologigruppen 2009).

Inom inventeringsområdet finns ett antal artfynd rapporterat från Artportalen/Observationsdatabasen. Dessa redogörs för, där det är relevant, under de enskilda beskrivningarna av naturvärdesobjekten.

Inom inventeringsområdet finns fynd på Artportalen av ett antal rödlistade fåglar. Många av dessa är arter som rastat eller passerat förbiflygande och fynden är angivna från ett stort område som inkluderar inventeringsområdet men också andra kringliggande områden. Det går inte att utesluta att vissa av arterna som uppgivits från området skulle kunna häcka eller ha viktiga födosöksområden inom inventeringsområdet. Tabell 1 nedan redogör för fynd av rödlistade fåglar som uppgivits från inventeringsområdet. Parallellt

med denna naturvärdesinventering utför Calluna AB en fågelinventering i området. För mer information om fågellivet i området hänvisas läsare till denna kommande rapport.

I den senaste rödlistan 2020 har ett antal mycket vanliga fågelarter blivit rödlistade. Detta är arter som minskat p.g.a. sjukdomar eller storskaliga landskapsförändringar och deras framtid bedöms inte vara kopplad till bevarandet av vissa geografiska ytor. Dessa arter har inte tillskrivits något artvärde i naturvärdesbedömningen, t.ex. grönfink, kråka och björktrast.

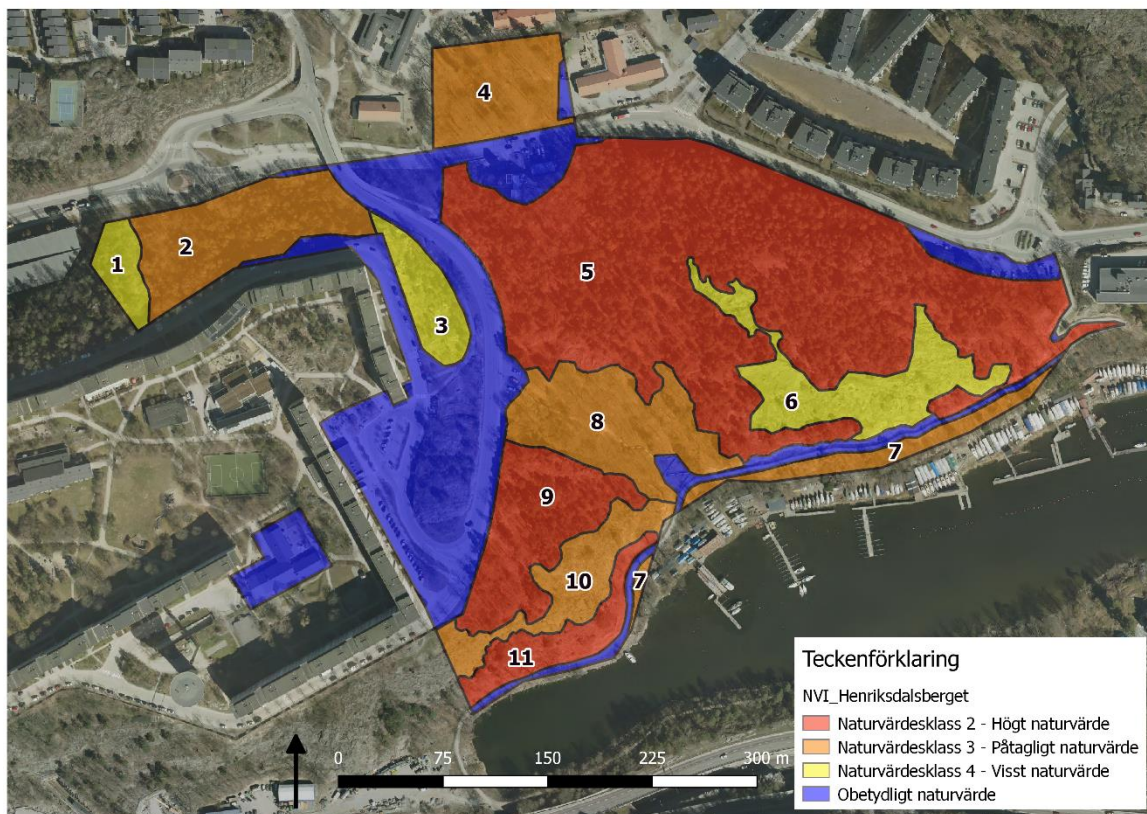
Beroende på rödlistade fåglars aktivitet i området och arternas lokala, regionala och nationella bevarandestatus kan deras status i området behöva utredas ur artskyddssynpunkt.

Tabell 1. *Fynd av rödlistade fåglar på Artportalen 2000–2020. NT = Nära hotad, VU = Sårbar, EN = Starkt hotad.*

Art	Rödlistekategori
Björktrast	NT
Brunand	EN
Drillsnäppa	NT
Duvhök	NT
Fiskmå	NT
Fjällvråk	NT
Gråtrut	VU
Grönfink	EN
Havsörn	NT
Kråka	NT
Rödvingetrast	NT
Skrattmå	NT
Stare	VU
Storspov	EN
Strandskata	NT
Svarvit flugsnappare	NT
Tallbit	VU
Tornseglare	EN
Ärtsångare	NT

5. Beskrivningar av naturvärdesobjekt

Elva naturvärdesobjekt av naturtyperna Skog och träd, Berg och sten, samt Park och trädgård har identifierats. Tre av dessa bedömdes ha högt naturvärde, fem påtagligt naturvärde och tre visst naturvärde.

Figur 7. Karta över inventeringsområdet och avgränsade naturvärdesobjekt samt deras naturvärdesklass.

Naturvärdesobjekt 1

Objekt-ID Henriksdalsberget 1	Naturvärdesklass 4
Inventeringsdatum 2020-04-24	Inventerare Ola Hammarström, Pro Natura
Biotoper Tallskog	Areal 0,20 ha
Naturtyper Skog och träd	Natura 2000 naturtyper Uppfyller ej kriterier

Översiktlig beskrivning

Naturvärdesobjektet utgörs av talldominerad skogsmark i en nordvänd brant. Tallarna är mogna men lågvuxna p.g.a. senvuxenhet. Marken är stenig med block och berg i dagen. De öppna hållarna ger en luckig miljö med enar. Lövsinslaget är relativt stort med rönn, björk, och ung lönn. I området finns mindre inslag av död ved genom någon enstaka torrall och kläna, självgallrade lövträd.

Figur 8. Stenig skogsmark med block och öppna rundhällar.

Bedömningsgrund biotopvärde

Området bedöms hysa ett visst biotopvärde genom naturligt uppkommen och varierad skogsmark med stort lövsinslag, klippvallar och vissa inslag av död ved.

Bedömningsgrund artvärde

Objektet bedöms hysa ett obetydligt artvärde.

Sammanfattande naturvärdesbedömning

Naturvärdena i området är knutna till naturligt uppkommen och varierad skogsmark.

Sammanfattningsvis bedöms området hysa ett visst naturvärde motsvarande klass 4.

Tidigare inventeringar

Naturvärdesobjektet är utpekad som ett "viktigt barrskogsområde" som ligger i ett område som utgör en "spridningsväg mellan barrskogsmiljöer" i rapporten Spridningsanalys Sicklaön (Ekologigruppen 2014).

Lagligt skydd

Inget skydd.

Naturvärdesobjekt 2

Objekt-ID Henriksdalsberget 2	Naturvärdesklass 3
Inventeringsdatum 2020-04-24	Inventerare Ola Hammarström, Pro Natura
Biotoper Bergbrant	Areal 0,88 ha
Naturtyper Skog och träd	Natura 2000 naturtyper 9180 – Lind-lönnskogar i sluttningar och raviner, restaureringsmark

Översiktlig beskrivning

Naturvärdesobjektet utgörs av en nordvärd bergbrant med halvöppna hållmarker kring toppen och ett långsträckt klippsprång som går genom objektet. Nedanför klipporna är marken alltjämt brant men jordlagret tjockare. Trädsiktet utgörs av sen- och lågvuxna tall och rönn kring hållmarkerna, ett antal gamla tallar i branten och en yngre succession av framförallt ädellövträd, med lönn, lind, alm, ek, fågelbär men även rönn och, i kanten mot Kvarnholmsvägen, asp. Busksiktet är välutvecklat och varierat med unga ädellövträd, hassel och oxbär. I det glesa fåltsiktet växer bl.a. vitsippa, blåbär och löktrav. Inom området finns måttliga mängder död ved genom några torrtallar, grova almhögstubbar och almlågor samt självgallrad rönn och asp. Flera arter som hör den döda veden till noterades; t.ex. skalbaggen noshornsbagge *Oryctes nasicornis* och svamparna tegelticka *Daedalopsis confragosa*, rönndyna *Biscognauxia repanda*, koppardyna *Hypoxylon rubiginosum* samt signalarterna rävticka *Inocutis rheades*, hasselticka *Dichomitus campestris* och rostticka *Fuscoporia ferruginosa*. Även den rödlistade vedsvampen kantdyna *Biscognauxia marginata* (NT) noterades inom området. Kantdyna förekommer sällsynt i Mälardalen och växer på döda grenar av rönn.

Figur 9. Bergbrant med gamla tallar och yngre ädellövträd.

Figur 10. Den sällsynta vedsvampen kantdyna på död gren av rönn.

Bedömningsgrund biotopvärde

Området bedöms hysa ett påtagligt biotopvärde, dels genom det varierade trädskiktet med gamla tallar och flera olika typer av vuxna ädellövträd samt död ved, dels genom den variationsrika bergbranten med bl.a. beskuggade lodytor och halvöppna hållmarksmiljöer.

Bedömningsgrund artvärde

Objektet bedöms hysa ett visst artvärde genom förekomst av en rödlistad art och signalarter.

Naturvårdsarter:

- Kantdyna, *Biscogniauxia marginata* (NT)
- Rävtticka, *Inocutis rheades* (S)
- Rostticka, *Fuscoporia ferruginosa* (S)
- Hasselticka, *Dichomitus campestris* (S)
- Spröd vaxskivling, *Hygrocybe ceracea* (S)

Sammanfattande naturvärdesbedömning

Naturvärdena i området är knutna till variationsrik skogsmark i bergbrant med gamla tallar, död ved och lodytor samt naturvårdsarter knutna till död ved.

Sammanfattningsvis bedöms området hysa ett påtagligt naturvärde motsvarande klass 3.

Tidigare inventeringar

Ett antal naturvärdesträd av tall och ädellövträd har identifierats inom naturvärdesobjektet vid en tidigare inventering (Pro Natura 2013).

Naturvärdesobjektet är utpekad som ett "viktigt barrskogsområde" som ligger i ett område som utgör en "spridningsväg mellan barrskogsmiljöer" i rapporten Spridningsanalys Sicklaön (Ekologigruppen 2014).

Lagligt skydd

Inget skydd.

Naturvärdesobjekt 3

Objekt-ID Henriksdalsberget 3	Naturvärdesklass 4
Inventeringsdatum 2020-04-24	Inventerare Ola Hammarström, Pro Natura
Biotoper Hällmarksskog	Areal 0,33 ha
Naturtyper Skog och träd	Natura 2000 naturtyper Uppfyller ej kriterier

Översiktlig beskrivning

Naturvärdesobjektet utgörs av en ostvärd brant mellan Henriksdalsbacken och bebyggelsen på toppen av berget. Området är stenigt med öppna-halvöppna hållar, klippsprång och lodytor varvat med träd- och buskskikt som utgörs av lågvuxen tall och rönn samt rosbuskar. Marken är torr, har ett tunt jordlager och kring de öppna stenhällarna finns magra grässvålar med torrmarksflora där det bl.a. växer nagelört, kärleksört, äkta johannesört, ljung och femfingerört. Nedanför branten växer två äldre tallar och några vuxna lövträd.

Figur 11. Stenig brant med block, öppna rundhällar och gott om blommande buskar.

Bedömningsgrund biotopvärde

Området bedöms hysa ett visst biotopvärde genom varierad skogs- och hällmarksmosaik med och öppna klippor inslag av blommande buskar, torrmarksflora och enstaka äldre tallar.

Bedömningsgrund artvärde

Objektet bedöms hysa ett obetydligt artvärde.

Sammanfattande naturvärdesbedömning

Naturvärdena i området är knutna till varierad skogs- och hällmarksmosaik med och öppna klippor inslag av blommande buskar och äldre tall.

Sammanfattningsvis bedöms området hysa ett visst naturvärde motsvarande klass 4.

Tidigare inventeringar

Ett fåtal naturvärdesträd av tall har identifierats inom naturvärdesobjektet vid en tidigare inventering (Pro Natura 2013).

Naturvärdesobjektet är utpekad som ett "viktigt barrskogsområde" som ligger i ett område som utgör en "spridningsväg mellan barrskogsmiljöer" i rapporten Spridningsanalys Sicklaön (Ekologigruppen 2014).

Lagligt skydd

Inget skydd.

Naturvärdesobjekt 4

Objekt-ID Henriksdalsberget 4	Naturvärdesklass 3
Inventeringsdatum 2020-04-24	Inventerare Ola Hammarström, Pro Natura
Biotoper Parker, alléer och vårdträdsmiljöer	Areal 0,64 ha
Naturtyper Park och trädgård	Natura 2000 naturtyper Uppfyller ej kriterier

Översiktlig beskrivning

Naturvärdesobjektet utgörs av parkområdet vid Danvikens kolerakyrkogård. Området är i sin helhet skött som park med klippta gräsytor och solitärt stående träd. Trädarterna som förekommer är lönn, parklind, alm, ask, hästkastanj och blågran. Många av träden börjar nå en relativt hög ålder. Den epifytiska lavfloran är relativt utarmad och död ved saknas i området. Vissa strukturer som har betydelse för framförallt insekter finns i almbersån centralt i området. Dessa häckformade små almar har beskurits under lång tid och utvecklat en hamlad karaktär med små stamhåligheter, savflöden och vedblottor.

Figur 12. Parkmiljö med mogna ädellövträd.

Bedömningsgrund biotopvärde

Området bedöms hysa ett påtagligt biotopvärde genom äldre ädellövträd samt en almberså med små stamhåligheter, savflöden och vedblottor.

Figur 13. Almberså som beskurits under lång tid.

Bedömningsgrund artvärde

Objektet bedöms hysa ett obetydligt artvärde.

Sammanfattande naturvärdesbedömning

Naturvärdena i området är knutna till förekomsten av äldre ädellövträd.

Sammanfattningsvis bedöms området hysa ett påtagligt naturvärde motsvarande klass 3.

Tidigare inventeringar

Relativt många naturvärdesträd av framförallt ädellövträd har identifierats inom naturvärdesobjektet vid en tidigare inventering (Pro Natura 2013).

Naturvärdesobjektet är utpekat som ett "viktigt område med ädellöv" som ligger i ett område som utgör en "spridningsväg mellan ädellövsmiljöer" i rapporten Spridningsanalys Sicklaön (Ekologigruppen 2014).

Lagligt skydd

Danvikens gamla kolerakyrkogård har lagligt skydd som fornlämning.

Naturvärdesobjekt 5

Objekt-ID Henriksdalsberget 5	Naturvärdesklass 2
Inventeringsdatum 2020-04-24, 2020-04-30	Inventerare Ola Hammarström, Pro Natura
Biotoper Hällmarksskog, bergbrant	Areal 5,44 ha
Naturtyper Skog och träd	Natura 2000 naturtyper 9010 – Västlig Taiga

Översiktlig beskrivning

Naturvärdesobjektet utgörs av ett större tallskogsområde på toppen och sluttningarna kring Henriksdalsbergets östra sida. I merparten av området dominerar gamla tallar (ca 170 år) med ett större lövinslag av björk, ek, rönn och asp i nordkanten. Fältskiktet är ställvis dominerat av blåbärsris och där jordlagret är något mäktigare är markfloran något örtrikare med smalbladiga gräs, vitsippa, liljekonvalj och vårfryle. Den nordöstra delen av området utgörs av en brant med block, klippsprång och lodytor. I och ovan branten kring toppen av berget är trädsiktet senvuxet. Spritt i området finns gott om torrakor och lågor med kläckhål från olika typer av vedlevande insekter. I en svacka på toppen av berget finns ett mindre sumpdrag med ytor som troligen tidvis håller vattenspegel. I kanterna växer här slid- och hundstarr. I kanten mot hällmarkerna i södra delen av naturvärdesobjektet gränsar området till öppna hällmarker varför det här finns gott om solexponerade stammar, torkdödade träd och ett mindre område som brunnit med kolade vedsubstrat och bränd mark som resultat. I de sydöstra delarna av sydbranten är ekinslaget återigen större med senvuxna ekar och inslag av död ekved tillsammans med äldre tallar. Här är markfloran örtrikare med bl.a. liljekonvalj. Två rödlistade vedsvampar knutna till äldre ek noterades.

Figur 14. Liggande och stående torrallar.

Figur 15. Gammal tall med pansarbark.

Denna del av naturvärdesobjektet förefaller ha ett mycket varmt mikroklimat har utmärkta förutsättningar som miljö för många insekter. I kanten mot gång- och cykelvägen finns en sandig skärning med gott om blottad, mager mineraljord där gott om utgrävde vildbibon och insektsarter noterades, t.ex. vårsidenbi, *Colletes cunicularis*, grön sandjägare *Cicindela campestris* och flera rovsteklar.

Bedömningsgrund biotopvärde

Området bedöms hysa ett högt biotopvärde genom förekomst av tallnurskog med stora mängder gamla och senvuxna tallar samt inslag av senvuxen ek.

Området hyser gott om död ved främst i form av torrakor men även tallågor, grova, döda grenar i tallkronorna samt självgallrad rönns och ek. Topografin bidrar med variationsrikedom och värdelement; lodytor och block i den nordvända beskuggade branten, sumpdråg på toppen och en flack solexponerad sydsida med anslutande hållmarker där det brunnit. Längre ner i den varma sydbranten branten finns också sandblottor som utgör goda insektsmiljöer.

Bidragande till naturvärdesobjektets biotopvärde är också den relativt stora storleken samt att området sannolikt har en betydelse som spridningsväg för organismer knutna till tallskog.

Bedömningsgrund artvärde

Objektet bedöms hysa ett påtagligt artvärde genom flera förekomster av rödlistade arter (varav en mångtalig), signalarter samt artrikedom bland insekter.

Naturvårdsarter:

- Tallticka, *Porodaedalea pini* (NT)
- Ekticka, *Fomitiporia robusta* (NT)
- Oxtungesvamp, *Fistulina hepatica* (NT)
- Valkticka, *Phellinus laevigatus* (signalart Pro Natura)
- Svart praktbagge, *Anthaxia similis* (S)
- Liljekonvalj, *Convallaria majalis* (fridlyst)

Tidigare fynd:

- Blomkålssvamp, *Sparassis crispa* (S)
- Grovticka, *Phaeolus schweinitzii* (S)

Figur 16. Tallticka.

Sammanfattande naturvärdesbedömning

Naturvärdena i området är knutna till tallnatskog med stora mängder gamla tallar, gott om död ved, beskuggad nordbrant och solexponerad sydsida, samt arterna knutna till dessa miljöer.

Sammanfattningsvis bedöms området hysa ett högt naturvärde motsvarande klass 2.

Delar av naturvärdesobjektet ligger i en sydvänd brant med mycket goda förutsättningar för insektslivet. Eftersom ingen ingående insektsinventering har utförts är naturvärdesbedömningen preliminär.

Tidigare inventeringar

Många naturvärdesträd av framförallt tall, men även ek och björk samt ett antal naturvårdsarter har identifierats inom naturvärdesobjektet vid en tidigare inventering (Pro Natura 2013).

Naturvärdesobjektet ingår i ett område som är avgränsat som objekt med naturvärde (N 250-2012) i nyckelbiotopsinventeringen.

Naturvärdesobjektet är utpekad som ett "viktigt ädellövområde" som ligger i ett område som utgör en "spridningsväg mellan ädellövmiljöer" i rapporten Spridningsanalys Sicklaön (Ekologigruppen 2014). Det är också utpekad som område med värdefull natur (kommunalt värde) i Grönstrukturprogram för Nacka kommun (2011) och dess underlagsrapport (Ekologigruppen 2009).

Lagligt skydd

De södra delarna av naturvärdesobjektet omfattas av strandskydd.

Liljekonvalj är i Stockholms län fridlyst genom 9§ i artskyddsförordningen.

Naturvärdesobjekt 6

Objekt-ID Henriksdalsberget 6	Naturvärdesklass 4
Inventeringsdatum 2020-04-24, 2020-04-30	Inventerare Ola Hammarström, Pro Natura
Biotoper Hällmarker	Areal 0,32 ha
Naturtyper Berg och sten	Natura 2000 naturtyper Uppfyller ej kriterier

Översiktlig beskrivning

Naturvärdesobjektet utgörs av ett område med sydvända, öppna klippor och hällmarker. På merparten av ytan är berget i dagen och hällarna är bevuxna mossor och lavar som är anpassade till torra stenubstrat med lågt pH såsom; raggmossor *Racomitrium* spp. tuschlav *Lasallia pustulata*, glatt navellav *Umblicarica polyphylla*, kustnavellav *U. spodochoa*, kaklav *Xanthoparmelia conspersa* och pigglav *Cladonia unicalis*. I svackor och sprickor har ett mycket tunt jordlager samlats där det växer

Figur 17. Öppna klippor som framförallt är bevuxna med mossor och lavar.

glost med bl.a. ljung, bergsyra och vårbrodd. I området förekommer även glost stående buskar av rönn och en samt enstaka senvuxna, gamla tallar. Det sydvända och skyddade läget mot den "gryta" som Svindersviken utgör ger området ett mycket varmt mikroklimat. Området förefaller nyttjas flitigt av människor och delar är påverkat av markslitage.

Bedömningsgrund biotopvärde

Området bedöms hysa ett visst biotopvärde genom öppna, solvarma hällmarks- och klippmiljöer med enstaka gamla tallar och goda förutsättningar för insektslivet.

Bedömningsgrund artvärde

Objektet bedöms hysa ett obetydligt artvärde.

Sammanfattande naturvärdesbedömning

Naturvärdena i området är knutna till öppna hällmarker och klippor med varmt mikroklimat och enstaka gamla tallar.

Sammanfattningsvis bedöms området hysa ett visst naturvärde motsvarande klass 4.

Naturvärdesobjektet ligger i en sydvänd brant med mycket goda förutsättningar för insektslivet. Eftersom ingen ingående insektsinventering har utförts är naturvärdesbedömningen preliminär.

Tidigare inventeringar

Ett fåtal naturvärdesträd av tall har identifierats inom naturvärdesobjektet vid en tidigare inventering (Pro Natura 2013).

Naturvärdesobjektet ingår i ett område som är avgränsat som objekt med naturvärde (N 250-2012) i nyckelbiotopsinventeringen.

Naturvärdesobjektet är utpekad som ett "viktigt barrskogsområde" som ligger i ett område som utgör en "spridningsväg mellan barrskogsmiljöer" i rapporten Spridningsanalys Sicklaön (Ekologigruppen 2014). Det är också utpekad som område med värdefull natur (kommunalt värde) i Grönstrukturprogram för Nacka kommun (2011) och dess underlagsrapport (Ekologigruppen 2009).

Lagligt skydd

Naturvärdesobjektet omfattas av strandskydd.

Naturvärdesobjekt 7

Objekt-ID Henriksdalsberget 7	Naturvärdesklass 3
Inventeringsdatum 2020-04-24, 2020-04-30	Inventerare Ola Hammarström, Pro Natura
Biotoper Ek-tallskog av bergig typ	Areal 0,81 ha
Naturtyper Skog och träd	Natura 2000 naturtyper Näringsrik ekskog – 9160, restaureringsmark

Översiktlig beskrivning

Naturvärdesobjektet utgörs av en remsa med lövskog mellan gång- och cykelvägen som löper genom inventeringsområdet och Svindersviks båtklubb. Området är mycket varierat i både träd- och buskskikt. Trädskiktet domineras av medelålders ek med inslag av äldre tallar, björk, sälg, ung lönn samt enstaka gamla klubbalar. De äldsta klubbalarna har stamhåligheter med mulm och några döda gamla oxlar förekommer. Död ved finns i övrigt främst genom självgallrade lövträd och enstaka lågor av vuxna lövträd. I dödvedspartier av en äldre sälg noterades kläckhål av signalarten myskbock, *Aromia moschata* och på döda rönngrenar noterades den rödlistade vedsvampen kantdyna *Biscogniauxia marginata* (NT). I buskskiktet växer bl.a. hassel, ung rönn och sötkörsbär. Marken är mestadels torr med inslag av block och klippsprång. I fältskiktet finns visst inslag av växter som kräver något rikare jordmån, såsom blåsippa, tulkört och den nyligen rödlisteklassade arten vippärt (NT), men även fattigmarksväxter såsom piprör, vitsippa, gökärt, stor blåklocka, tjärblomster, kärleksört och gråfibbla. I ett magert parti vid gång- och cykelvägen noterades storblodbi *Sphcodes albilabris* flyga bland urgrävda bohål i den blottade jorden. Storblodbi lever som boparasit på vårsidenbi *Colletes cunicularius*.

Figur 18. Lövskog i sluttning med död ved från äldre oxel.

Det sydvända och skyddade läget mot den "gryta" som Svindersviken utgör ger området ett mycket varmt mikroklimat. Naturvärdesobjektet fortsätter på både öst- och västsidan utanför inventeringsområdet.

Bedömningsgrund biotopvärde

Området bedöms hysa ett påtagligt biotopvärde genom varierad lövskog med inslag av äldre träd och död ved. Till biotopvärdet hör också små blottor av mager mineraljord, stråk av näringsrikare jordmån och det varma mikroklimatet.

Bedömningsgrund artvärde

Objektet bedöms hysa ett visst artvärde genom varierad skogsflora, två rödlistade arter samt insekter med signalvärde.

Naturvårdsarter:

- Vippärt, *Lathyrus niger* (NT)
- Kantdyna, *Biscogniauxia marginata* (NT)
- Storblodbi, *Sphecodes albilabris* (S)
- Myskbock, *Aromia moschata* (S)
- Blåsippa, *Hepatica nobilis* (S)

Sammanfattande naturvärdesbedömning

Naturvärdena i området är knutna till brant och varierad lövskog med inslag av äldre träd och död ved. I naturvärdesobjektet finns också ett varmt mikroklimat, jordblottor och stråk av näringsrikare jordmån vilket ger förutsättningar för flera naturvårdsarter.

Sammanfattningsvis bedöms området hysa ett påtagligt naturvärde motsvarande klass 3.

Naturvärdesobjektet ligger i en sydvänd brant med mycket goda förutsättningar för insektslivet. Eftersom ingen ingående insektsinventering har utförts är naturvärdesbedömningen preliminär.

Tidigare inventeringar

Ett antal naturvärdesträd av tall och ädellövträd har identifierats inom naturvärdesobjektet vid en tidigare inventering (Pro Natura 2013).

Naturvärdesobjektet är utpekad som ett "viktigt ädellövområde" som ligger i ett område som utgör en "spridningsväg mellan ädellövmiljöer" i rapporten Spridningsanalys Sicklaön (Ekologigruppen 2014). Det är också utpekad som område med värdefull natur (kommunalt värde) i Grönstrukturprogram för Nacka kommun (2011) och dess underlagsrapport (Ekologigruppen 2009).

Lagligt skydd

Merparten av naturvärdesobjektet omfattas av strandskydd.

Blåsippa är fridlyst genom 8 och 9 § i artskyddsförordningen.

Naturvärdesobjekt 8

Objekt-ID Henriksdalsberget 8	Naturvärdesklass 3
Inventeringsdatum 2020-04-24, 2020-04-30	Inventerare Ola Hammarström, Pro Natura
Biotoper Ek-hassellund	Areal 0,93 ha
Naturtyper Skog och träd	Natura 2000 naturtyper Näringsrik ekskog – 9160, restaureringsmark

Översiktlig beskrivning

Naturvärdesobjektet utgörs av en dæld mellan två mindre bergryggar. Klevan är bevuxen med medelålders, ekdominerad lövskog på något mullrikare jord. Några av ekarna börjar nå en något högre ålder men riktigt gamla träd saknas. Utöver ek förekommer enstaka aspar samt sälg och lönn i norra delen av området. I en låga av sälg noterades kläckhål från signalarten myskbock *Aromia moschata*. I övrigt finns enbart små förekomster av död ved. Buskskiktet domineras av hassel, där några av buketterna är äldre, och har inslag av skogstry. I det glesa fältskiktet återfinns bl.a. piprör, vitsippa, gökärt och liljekonvalj. En asfalterad stig genomkorsar området.

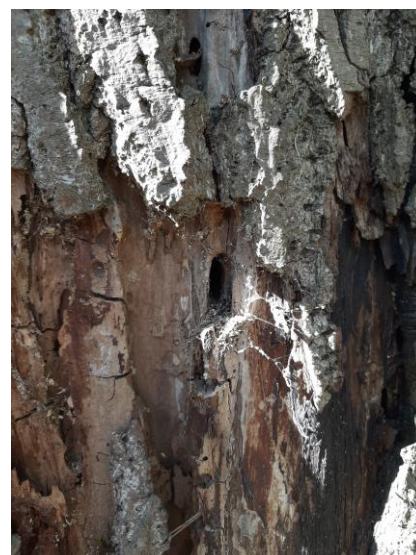
Figur 19. Lundmiljö med ek- och hassel.

Bedömningsgrund biotopvärde

Området bedöms hysa ett visst biotopvärde genom lundmiljö med mogna ekar och hässlen.

Bedömningsgrund artvärde

Objektet bedöms hysa ett visst artvärde genom förekomst av signalart.

Figur 20. Kläckhål från myskbock i sälg.

Naturvårdsarter:

- Myskbock, *Aromia moschata* (S)
- Liljekonvalj, *Convallaria majalis* (fridlyst)

Tidigare fynd:

- Mandelriska, *Lactarius volemus* (S) (Artportalen)
- Lundelm, *Elymus caninus* (S) (Artportalen)
- Svart trolldruva, *Actaea spicata* (S) (Artportalen)

Sammanfattande naturvärdesbedömning

Naturvärdena i området är knutna till lundmiljö med mogna ekar, hässlen och lundflora.

Sammanfattningsvis bedöms området hysa ett påtagligt naturvärde motsvarande klass 3.

Delar av naturvärdesobjektet ligger i en sydvänd brant med mycket goda förutsättningar för insektslivet. Eftersom ingen ingående insektsinventering har utförts är naturvärdesbedömningen preliminär.

Tidigare inventeringar

Några naturvärdesträd av ek har identifierats inom naturvärdesobjektet vid en tidigare inventering (Pro Natura 2013).

Naturvärdesobjektet ingår i ett område som är avgränsat som objekt med naturvärde (N 250-2012) i nyckelbiotopsinventeringen.

Naturvärdesobjektet är utpekad som ett "viktigt ädellövområde" som ligger i ett område som utgör en "spridningsväg mellan ädellövmiljöer" i rapporten Spridningsanalys Sicklaön (Ekologigruppen 2014). Det är också utpekad som område med värdefull natur (kommunalt värde) i Grönstrukturprogram för Nacka kommun (2011) och dess underlagsrapport (Ekologigruppen 2009).

Ovan angivna fynd av signalarter från Artportalen är inlagda något längre västerut i naturvärdesobjekt 9. Utifrån arternas habitatkrav, noggrannheten på fynden och fyndkommentarer är det dock troligt att fynden hör till naturvärdesobjekt 8.

Lagligt skydd

Liljekonvalj är i Stockholms län fridlyst genom 9§ i artskyddsförordningen.

Naturvärdesobjekt 9

Objekt-ID Henriksdalsberget 9	Naturvärdesklass 2
Inventeringsdatum 2020-04-24, 2020-04-30	Inventerare Ola Hammarström, Pro Natura
Biotoper Barrskog	Areal 0,86 ha
Naturtyper Skog och träd	Natura 2000 naturtyper Västlig taiga – 9010

Översiktlig beskrivning

Naturvärdesobjektet utgörs av ett talldominerat skogsbestånd på toppen av berget angränsande till Henriksdalsbacken. Trädåldern på tallarna varierar något men på flera håll finns grupper med träd som är äldre än 150 år. I västra delen av området är lövinslaget relativt stort med relativt ung ek, lönn, sötkörsbär och björk. Marken är mestadels torr-frisk med liljekonvalj, vitsippa, piprör och löktrav. Ett mindre fuktigt stråk domineras av blåttåtel. På vissa platser är marken störd av schakteter från anläggningsarbeten. I norra och östra delen av området finns mindre öppna hällmarker med senvuxna träd och en brantare del som sluttar ned mot lundmiljöerna i naturvärdesobjekt 8. Fältskiktet är här glesare och risdominerat med lingon, ljung och kruståtel. Död ved finns ställvis rikligt genom torkdödade torrallar i kanten mot hällmarkerna och gamla högstubbar av hög kvalitet i branten samt enstaka björklågor och klen, självgallrad ek och rönn. I flera gamla tallar som rötats av tallticka är bohål uthackade av hackspettar.

Bedömningsgrund biotopvärde

Även om området är delvis stört av tidigare anläggningsarbeten bedöms området hysa ett påtagligt biotopvärde genom tallskog med god förekomst av äldre tallar, boträd, gott om torrallar och högstubbar av mycket hög kvalitet.

Figur 21. Gammal tall med uthackade bohål

Figur 22. Mycket gammal tallhögstubbe med kläckhål från vedlevande insekter.

Bedömningsgrund artvärde

Objektet bedöms hysa ett påtagligt artvärde genom flera förekomster av en rödlistad art och en god signalart.

Naturvårdsarter:

- Tallticka, *Porodaedalea pini* (NT)
- Grovticka, *Phaeolus schweinitzii* (S)
- Liljekonvalj, *Convallaria majalis* (fridlyst)

Sammanfattande naturvärdesbedömning

Naturvärdena i området är knutna till tallskog med god förekomst av äldre tallar, boträd, gott om torrtallar och högstubbar av mycket hög kvalitet samt arter knutna till äldre tall.

Sammanfattningsvis bedöms området hysa ett påtagligt naturvärde motsvarande klass 2.

Tidigare inventeringar

Många naturvärdesträd av framförallt tall har identifierats inom naturvärdesobjektet vid en tidigare inventering (Pro Natura 2013).

Naturvärdesobjektet ingår i ett område som är avgränsat som objekt med naturvärde (N 250-2012) i nyckelbiotopsinventeringen.

Naturvärdesobjektet är utpekad som ett "viktigt barrskogsområde" som ligger i ett område som utgör en "spridningsväg mellan barrskogsmiljöer" i rapporten Spridningsanalys Sicklaön (Ekologigruppen 2014). Det är också utpekad som område med värdefull natur (kommunalt värde) i Grönstrukturprogram för Nacka kommun (2011) och dess underlagsrapport (Ekologigruppen 2009).

Lagligt skydd

Liljekonvalj är i Stockholms län fridlyst genom 9§ i artskyddsförordningen.

Naturvärdesobjekt 10

Objekt-ID Henriksdalsberget 10	Naturvärdesklass 3
Inventeringsdatum 2020-04-24, 2020-04-30	Inventerare Ola Hammarström, Pro Natura
Biotoper Klippbrant	Areal 0,53 ha
Naturtyper Berg och sten	Natura 2000 naturtyper Klippvegetation på silikatrika bergssluttningar – 8220

Översiktlig beskrivning

Naturvärdesobjektet utgörs av öppna stenytor i och strax ovan ett sydvänt brantområde. Området domineras av öppna hållar och klippor, men i svackor och på hyllor i branten finns ansamlingar med mycket tunna jordar där det bl.a. växer vårbrodd, tjärblomster, nagelört, flockfibbla, bergsyra, kruståtel, fårsvingel och bergven. Ställvis förekommer buskar genom en, rönn och ros samt lågväxande tall och krattek. På en klen och vriden midjehög ek noterades den rödlistade svampen ekticka *Fomitiporia robustus*. Ekticka växer oftast på äldre ekar varför de klena krattekarna troligen är mycket äldre än vad de verkar.

Figur 23. Klippbrant med glesa vegetationsklädda partier.

Bedömningsgrund biotopvärde

Området bedöms hysa ett visst biotopvärde genom öppna, solvarma hållmarks- och klippmiljöer med blommande buskar och torrmarksörter och samt goda förutsättningar för insektslivet.

Bedömningsgrund artvärde

Objektet bedöms hysa ett visst artvärde, framförallt genom förekomst av en rödlistad art.

Naturvårdsarter:

- Ekticka, *Fomitiporia robusta* (NT)
- Tjärblomster, *Viscaria vulgaris* (S)

Sammanfattande naturvärdesbedömning

Naturvärdena i området är knutna till öppna, solvarmar hällmarks- och klippmiljöer med buskar och goda förutsättningar för insektslivet, samt en rödlistad art.

Sammanfattningsvis bedöms området hysa ett påtagligt naturvärde motsvarande klass 3.

Naturvärdesobjektet ligger i en sydvänd brant med mycket goda förutsättningar för insektslivet. Eftersom ingen ingående insektsinventering har utförts är naturvärdesbedömningen preliminär.

Tidigare inventeringar

Naturvärdesobjektet ingår i ett område som är avgränsat som objekt med naturvärde (N 250-2012) i nyckelbiotopsinventeringen.

Naturvärdesobjektet är utpekad som ett "viktigt barrskogsområde" som ligger i ett område som utgör en "spridningsväg mellan barrskogsmiljöer" i rapporten Spridningsanalys Sicklaön (Ekologigruppen 2014). Det är också utpekad som område med värdefull natur (kommunalt värde) i Grönstrukturprogram för Nacka kommun (2011) och dess underlagsrapport (Ekologigruppen 2009).

Lagligt skydd

Inget skydd.

Naturvärdesobjekt 11

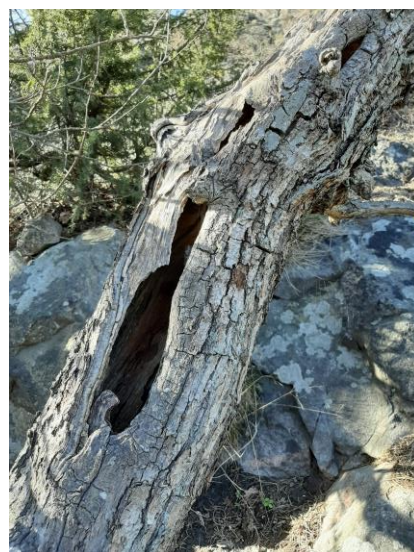
Objekt-ID Henriksdalsberget 11	Naturvärdesklass 2
Inventeringsdatum 2020-04-24, 2020-04-30	Inventerare Ola Hammarström, Pro Natura
Biotoper Ek-tallskog av bergig typ	Areal 0,39 ha
Naturtyper Skog och träd	Natura 2000 naturtyper Näringsfattig ekskog – 9190

Översiktlig beskrivning

Naturvärdesobjektet utgörs av en del av branten som i stor utsträckning domineras av trädbärande ytor. I trädsiktet växer framförallt ek och tall. Närmast gång- och cykelvägen växer ett antal grova-relativt grova ekar och längre upp i branten finns gamla tallar och gott om senvuxen krattek. Kratteken är gammal och har vedblottor och mindre stam- och grenhåligheter med mulm i. På ett träd noterades svavelticka *Sulphureus laetiporus* som är en viktig innanrötare av ädellövträd. Död ved finns sparsamt men håller hög kvalitet. I busksiktet växer bl.a. slån, en, rosbuskar, rönn, hassel, hagtorn och oxbär. Hela området är mosaikartat där ytor med uppvuxna träd varvas med halvöppen krattek- och buskmark samt öppna stenhällar. Det varma mikroklimatet och brantens variations- och blomrikedom gör miljön högtintressant för insekter. I branten växer en artrik flora med klippbundna och torrmarksväxter såsom bergven, getrams, vårbrodd, bergslok, piprör, bergdunört, gråfibbla, flockfibbla, bergsyra, femfingerört, backlök, kungsljus, kärleksört, fårsvingel, gaffelbräken och stenbräken. I vissa stråk finns påverkan från rikare bergarter och där växer det bl.a. murruta, tulkört, svartbräken, blodnäva och guldlocksmossa. Närmast gång- och cykelvägen finns sandiga

Figur 24. I kanten mot gång- och cykelvägen finns sandiga jordblottor där bl.a. storblodbi noterades.

Figur 25. Ihålig krattek med mulm.

jordblottor där vårsidenbi *Colletes cunicularis* och dess boparasit storblodbi, *Sphcodes albilabris* noterades. Mitt i området finns en utgrävd rävlya. Till naturvärdesobjektet hör också en större klippvägg som nyttjas för bergsklättring. Nedan klippan finns en äldre död alm på vilken den rödlistade svampen svartöra *Auricularia mesenterica* (NT) växer. Naturvärdesobjektet fortsätter västerut utanför inventeringsområdet. Där talticka och grusslok är noterade.

Bedömningsgrund biotopvärde

Området bedöms hysa ett påtagligt biotopvärde genom den mycket variationsrika branten. Biotopvärdet tillskrivs äldre ekar och ihålig krattek, äldre senvuxna tallar, lodytor, jordblottor, halvöppna solvarma hållmarks- och klippmiljöer med blommande buskar och torrmarksörter samt mycket goda förutsättningar för insektlivet.

Bedömningsgrund artvärde

Objektet bedöms hysa ett påtagligt artvärde genom förekomst av två rödlistade arter och gott om andra naturvårdsarter, samt artrikedom bland kärlväxter.

Naturvårdsarter:

- Slätterfibbla, *Hypochaeris maculata* (NT)
- Tjärblomster, *Viscaria vulgaris* (S)
- Murruta, *Asplenium ruta-muraria* (sällsynt art)
- Liljekonvalj, *Convallaria majalis* (fridlyst)
- Guldlocksossa, *Homalothecium sericeum* (S)
- Svartöra, *Auricularia mesenterica* (NT)
- Talticka, *Porodaedalea pini* (NT) (strax utanför inv.omr. men inom naturvärdesobj.)
- Svavelticka, *Laetiporus sulphureus* (nyckelart)
- Storblodbi, *Sphcodes albilabris* (S)

Tidigare fynd:

- Reliktbock, *Nothorina muricata* (NT) (Artportalen –strax utanför inv.omr. men inom naturvärdesobj.)
- Grusslok, *Melica ciliata* (sällsynt art) (Pro Natura 2013 – strax utanför inv.omr. men inom naturvärdesobj.)

Sammanfattande naturvärdesbedömning

Naturvärdena i området är knutna till mosaikartad, varm sydbrant välutvecklade strukturer. I branten förekommer bl.a. äldre tallar och hålig krattek, lodytor, jordblottor samt flera rödlistade arter och andra naturvårdsarter.

Sammanfattningsvis bedöms området hysa ett högt naturvärde motsvarande klass 2.

Naturvärdesobjektet ligger i en sydvänd brant med mycket goda förutsättningar för insektslivet. Eftersom ingen ingående insektsinventering har utförts är naturvärdesbedömningen preliminär.

Tidigare inventeringar

Naturvärdesobjektet ingår i ett område som är avgränsat som objekt med naturvärde (N 250-2012) i nyckelbiotopsinventeringen.

Ett antal naturvärdesträd av ek och tall har identifierats inom naturvärdesobjektet vid en tidigare inventering (Pro Natura 2013). I samma inventering noterades även den sällsynta arten grusslok inom naturvärdesobjektet, men strax utanför inventeringsområdet.

Naturvärdesobjektet är utpekad som ett "viktigt barrskogsområde" som ligger i ett område som utgör en "spridningsväg mellan barrskogsmiljöer" samt ett "viktigt ädellövområde" som ligger i ett område som utgör en "spridningsväg mellan ädellövmiljöer" i rapporten Spridningsanalys Sicklaön (Ekologigruppen 2014). Det är också utpekad som område med värdefull natur (kommunalt värde) i Grönstrukturprogram för Nacka kommun (2011) och dess underlagsrapport (Ekologigruppen 2009).

Lagligt skydd

Inget skydd.

6. Sammanfattning av naturvärdena i området

Elva naturvärdesobjekt har avgränsats; tre med högt naturvärde, fem med påtagligt naturvärde och tre med visst naturvärde.

De viktigaste naturvärdena i området framförallt knutna till gammal tallskog och sydvänd branten med ett varmt mikroklimat, senvuxna träd, stråk av basisk påverkan, välutvecklad torrmarksflora och jordblottor. Död ved är allmänt förekommande och håller ställvis hög kvalitet med t.ex. gamla och kolade talltorrakor och solexponerad ekved med mulm. En tidigare inventering har identifierat en mycket stor mängd naturvärdesträd (Pro Natura 2013). Många av tallarna är 150–200 år gamla och det finns även inslag av äldre lövträd.

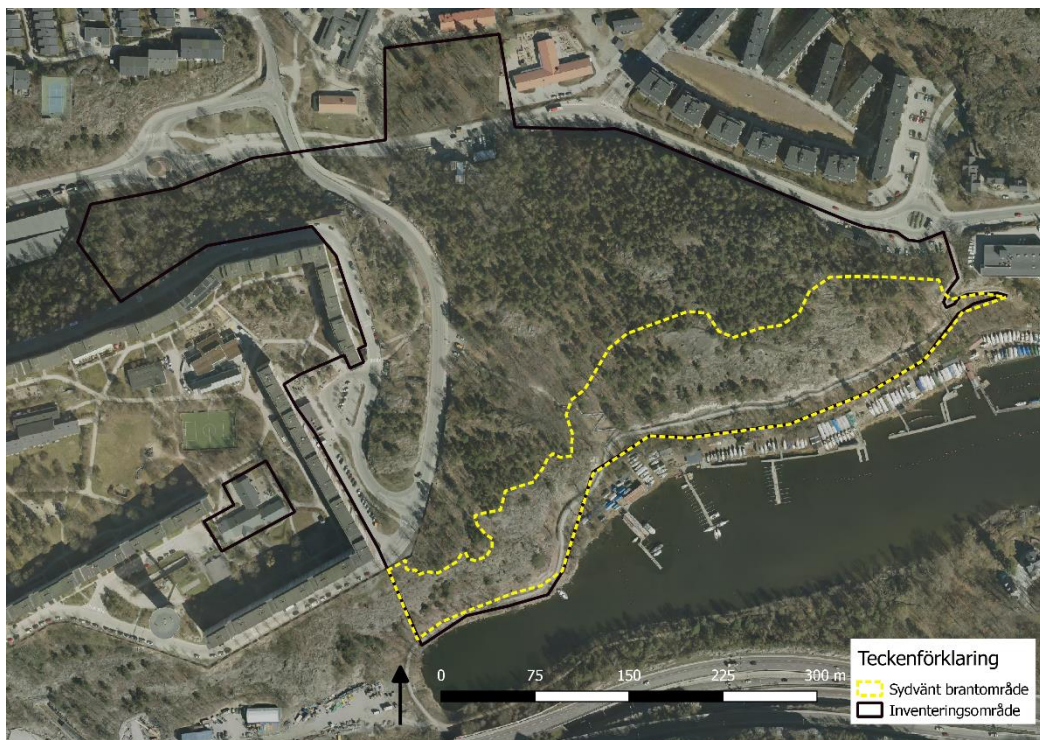
Ett flertal rödlistade arter noterades; kantdyna *Biscogniauxia marginata* (NT), tallticka *Porodaedalea pini* (NT), svartöra *Auricularia mesenterica* (NT), ekticka, *Fomitiporia robustus* (NT), oxtungesvamp *Fistulina hepatica* (NT), vippärt *Lathyrus niger* (NT) och slätterfibbla *Hypochoeris maculata* (NT).

Områdets tall och kratteksvärden förekommer i ett nätverk tillsammans med andra miljöer med gamla träd i tätortsnära småskogar och på äldre tomter på västra Sicklaön. Nätverket av gamla tallar och ekar i dessa tätortsnära miljöers spelar sannolikt en stor roll för biologisk mångfald. Sett ur ännu större skala så har Stockholmsregionen en särställning vad gäller miljöer med gammal tall. I och med urbaniseringen i regionen har många områden inte varit aktuella för rationellt skogsbruk, vilket gjort att det finns långt mycket mer värdefulla tallmiljöer kvar här jämfört med mer glesbefolkade liknande områden i Sverige. Områdets värden som spridningslänk har även lyfts fram i rapporten Spridningsanalys Sicklaön (Ekologigruppen 2014).

Den sydvända branten har ett skyddat och mycket varmt mikroklimat och innehåller många strukturer och värdeelement som är av betydelse för insektslivet. Det är troligt att det finns fler naturvårdsintressanta insekter att finna, varför naturvärdesbedömningarna i objekt 5,6,7, 10 och 11 är preliminära. För att få en bättre bild av vilka insekter som lever i branten rekommenderas en kompletterande insektsinventering i området som avgränsas i figur 25 nedan.

En knapp kilometer österut ligger området Ryssbergen där insektsfaunan undersökts mer ingående (Calluna 2019, 2020). En stor mängd fynd av rödlistade och andra naturvårdsintressanta insekter har gjorts här, bland annat många insekter som är

kopplade till äldre tallved och mark som brunnit. Även om ytorna som brunnit är mycket mindre på Henriksdalsberget jämfört med Ryssbergen så är många av strukturerna områdena emellan lika och det är möjligt att flera av arterna som är noterade i Ryssbergen även går att finna på Henriksdalsberget.

Figur 26. Sydvänd brant med varmt mikroklimat där vidare insektsinventering rekommenderas.

7. Fördjupad svampinventering

Under oktober 2020 har en fördjupad svampinventering utförts i inventeringsområdet. I de naturvärdesobjekt som bedömdes ha förutsättningar för att hysa naturvårdsintressanta svamparter (naturvärdesobjekt 2, 4, 5, 7, 8, 9, 10 och 11) har noggrant eftersök av svampar utförts och alla svamparter som noterats har antecknats. På övriga naturvärdesobjekt har svampar eftersökts mer översiktligt. De arter som inte kunde artbestämmas i fält samlades in för mikroskopering. Ett fåtal arter gick enbart att bestämma till släkte. Resultatet redovisas i en karta över förekommande naturvårdsarter (svampar) (bilaga 4) och en tabell över alla noterade svamparter med angivelser för vilket/vilka naturvårdsobjekt de förekommer i (bilaga 5).

Sammanlagt har 93 svamparter noterats i inventeringsområdet. Flera av dessa utgörs av naturvårdsintressanta svamparter, varav sex stycken är rödlistade, alla i kategorin NT – nära hotad. I de naturvärdesobjekt som inventerades översiktligt noterades inga naturvårdsintressanta arter varför tabellen i bilaga 5 endast behandlar naturvärdesobjekt 2, 4, 5, 7, 8, 9, 10 och 11.

Två naturvårdsarter är knutna till gammal tall; talticka *Porodaedalea pini* (NT) och grovticka *Phaeolus schweinitzii*.

Tre naturvårdsarter är knutna till äldre ek; ekticka *Fomitiporia robusta* (NT), oxtungssvamp *Fistulina hepatica* (NT) och svavelticka *Laetiporus sulphureus*. Svavelticka ingår som naturvårdsart i egenskap av nyckelart. Arten spelar en mycket viktig roll som innanrötare på äldre lövträd och är en förutsättning för hålbildning vilket många arter av t.ex. insekter är beroende av.

Sex ytterligare naturvårdsarter som lever av och på olika typer av döda lövvedssubstrat noterades: kantdyna *Biscognauxia marginata* (NT, rönn), svartöra *Auricularia mesenterica* (NT, alm), hasselticka *Dichomitus campestris* (hassel), valkticka *Phellinus laevigatus* (björk), rävticka *Inocutis rheades* (asp) och rostticka *Fuscoporia ferruginosa* (rönn).

En art som är knuten till öppna-halvöppna gräsmarker noterades; spröd vaxskivling *Hygrocybe ceracea*. Hela gruppen vaxskivlingar betraktas som signalarter och har främst signalvärde när de förekommer i större artantal.

8. Litteratur och källor

8.1. Skriftliga källor

Andersson, L. 1993: Ängs- och hagmarker i Jönköpings län. – Miljö i Jönköpings län 1993:1. Länsstyrelsen i Jönköpings län.

ArtDatabanken 2013: Naturvårdsarter. – ArtDatabanken rapporterar 14, SLU.

ArtDatabanken 2015: Rödlistade arter i Sverige 2015. – ArtDatabanken, SLU.

Calluna 2019: Inventering av insekter på ett brandfält i Ryssbergen, Nacka kommun, 2018–2019.

Calluna 2020: Naturvärdesinventering (NVI) och insektsinventering för Ryssbergen och Östra Vikdalen i Nacka. Sammanställning av inventeringar i Ryssbergen 2016 med kompletterande fältbesök 2019, Östra Vikdalen 2018 samt Ryssbergens brandområde.

Ekologigruppen 2009: Biologisk mångfald i Nacka, Underlagsrapport till grönstrukturplan för Nacka kommun. Projektnr. 5577.

Ekologigruppen 2014: Spridningsanalys Sicklaön. Grönstruktur och ekologiska samband för miljöer med ädla lövträd, respektive äldre barrskog.

Elvers, I. 1980. *Melica ciliata* och *Setaria viridis* återfunna på klassiska Stockholmslokaler. *Svensk Bot. Tidskr.* 74: 81–83.

Höjer, O. & Hultengren, S. 2004: Åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda träd i kulturlandskapet. Naturvårdsverket. Rapport 5411.

Jordbruksverket 2005: Ängs- och betesmarksinventeringen – inventeringsmetod. Jordbruksverket Rapport 2005:2.

Larsson, K. 2017: Insekter som signalarter för öppna marker i Södra Sverige.

Jönsson, C. 2009: Ny metod för kontinuerlig naturtypskartering av skyddade områden (KNAS). – *Metria Geoanalys*. 2009.

Löfgren, R. & Andersson, L. 2000: Sydsvenska lövskogar och andra lövbärande marker. Kriterier för naturvärdering, skydd och skötsel. – Naturvårdsverket. Rapport 5081.

Nacka kommun 2011: Grönstrukturprogram.

Nitare, J. (ed.) 2010: Signalarter. Indikatorer på skyddsvärd skog. Flora över kryptogamer. – 4:e rev uppl. Skogsstyrelsen.

Påhlsson, L. 1998: Vegetationstyper i Norden. – *TemaNord* 1998:510.

Pro Natura 2013: Naturvärdesträd på Henriksdalsberget, Nacka kommun.

SIS Swedish Standards Institute 2014: Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI). Genomförande, naturvärdesbedömning och redovisning. – Svensk Standard SS 199000:2014.

SIS Swedish Standards Institute 2014: Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI). Komplement till SS 199000. – Teknisk rapport SIS-TR 199001:2014.

Skogsstyrelsen 2014: Handbok för inventering av nyckelbiotoper. Skogsstyrelsen, Jönköping.

8.2. Kartor

Ortofoto (2019), erhållet av Nacka kommun via WMS-länk.

8.3. Databaser och internet

Artportalen – Rapportsystem för växter, djur och svampar:

<https://artportalen.se/>

Länsstyrelsernas geodatakatalog:

<https://ext-geodatakatalog.lansstyrelsen.se/GeodataKatalogen/>

Naturvårdsverkets kartverktyg Skyddad natur

<http://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>

Skogsstyrelsens kartdatabas:

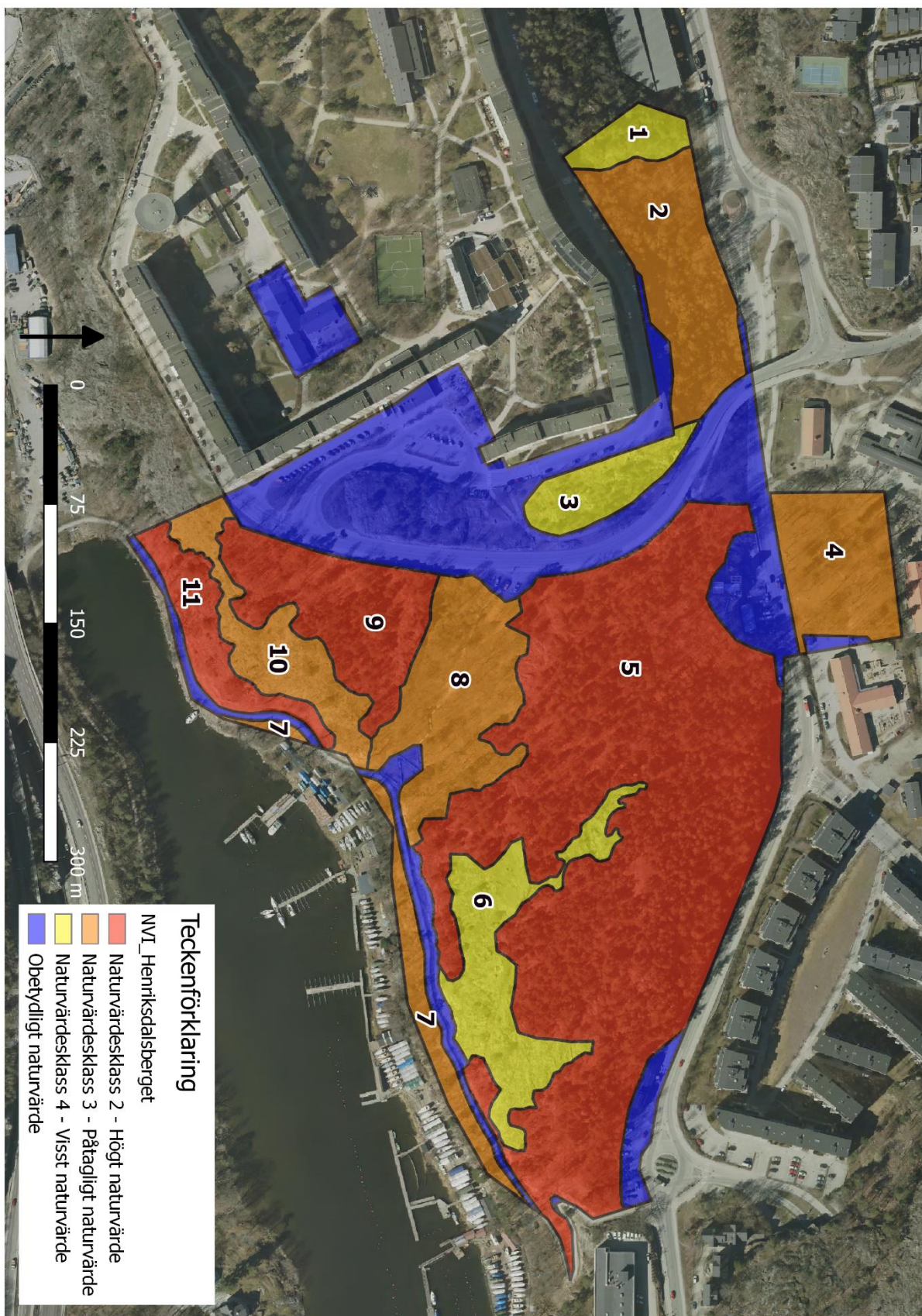
<https://kartor.skogsstyrelsen.se/kartor/>

Utförare Pro Natura Träringen 66b 416 79 Göteborg Handläggare Pro Natura Ola Hammarström	Dokumentnamn Naturvärdesinventering av Henriksdalsberget, Nacka kommun	Sidnummer (antal sidor) 44 (44)
		Datum 2020-10-26
		Version 1:3

Bilaga 1. Karta över inventeringsområdet

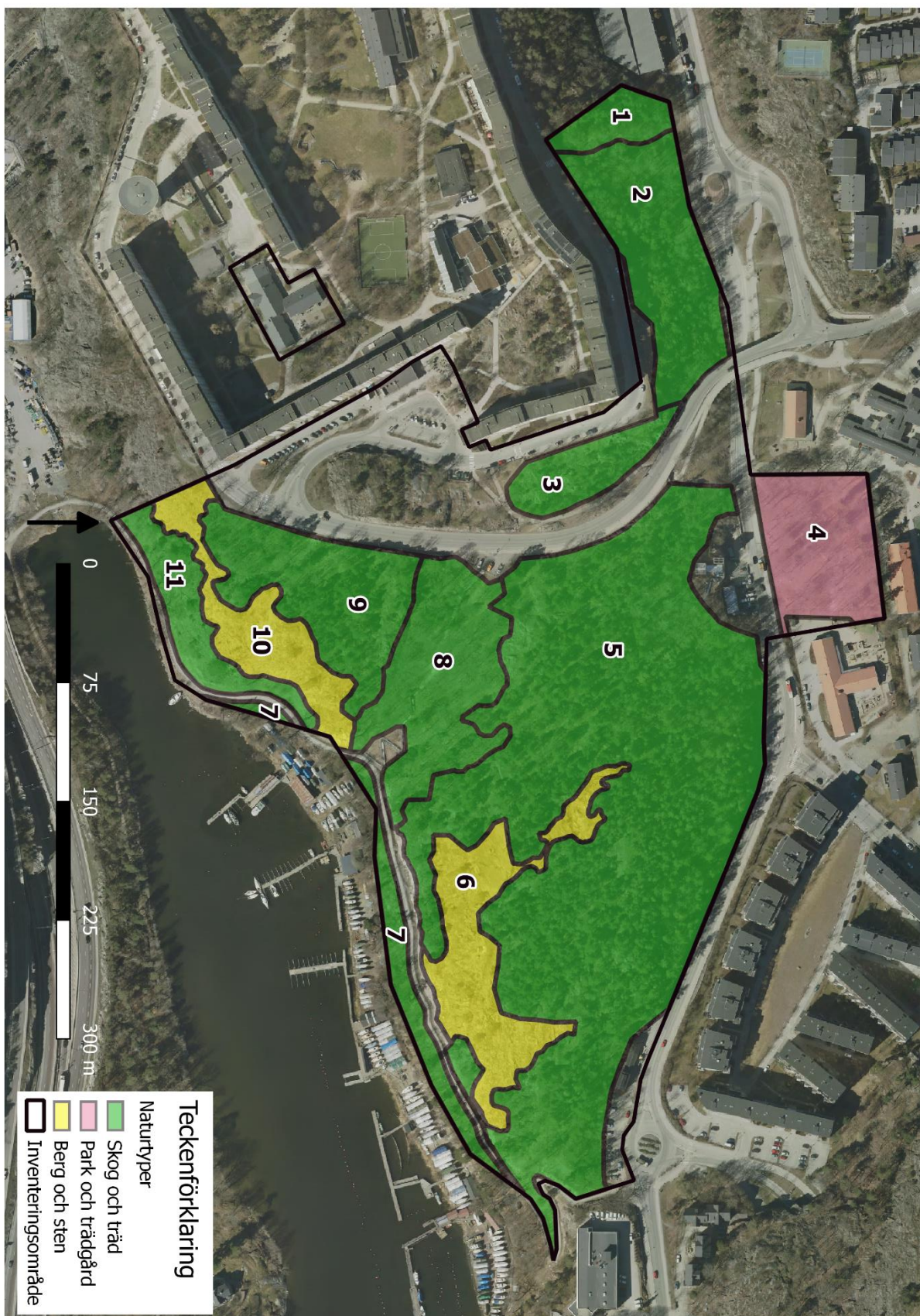

Bilaga 2. Karta över naturvärdesobjekten och deras naturvärdesklass

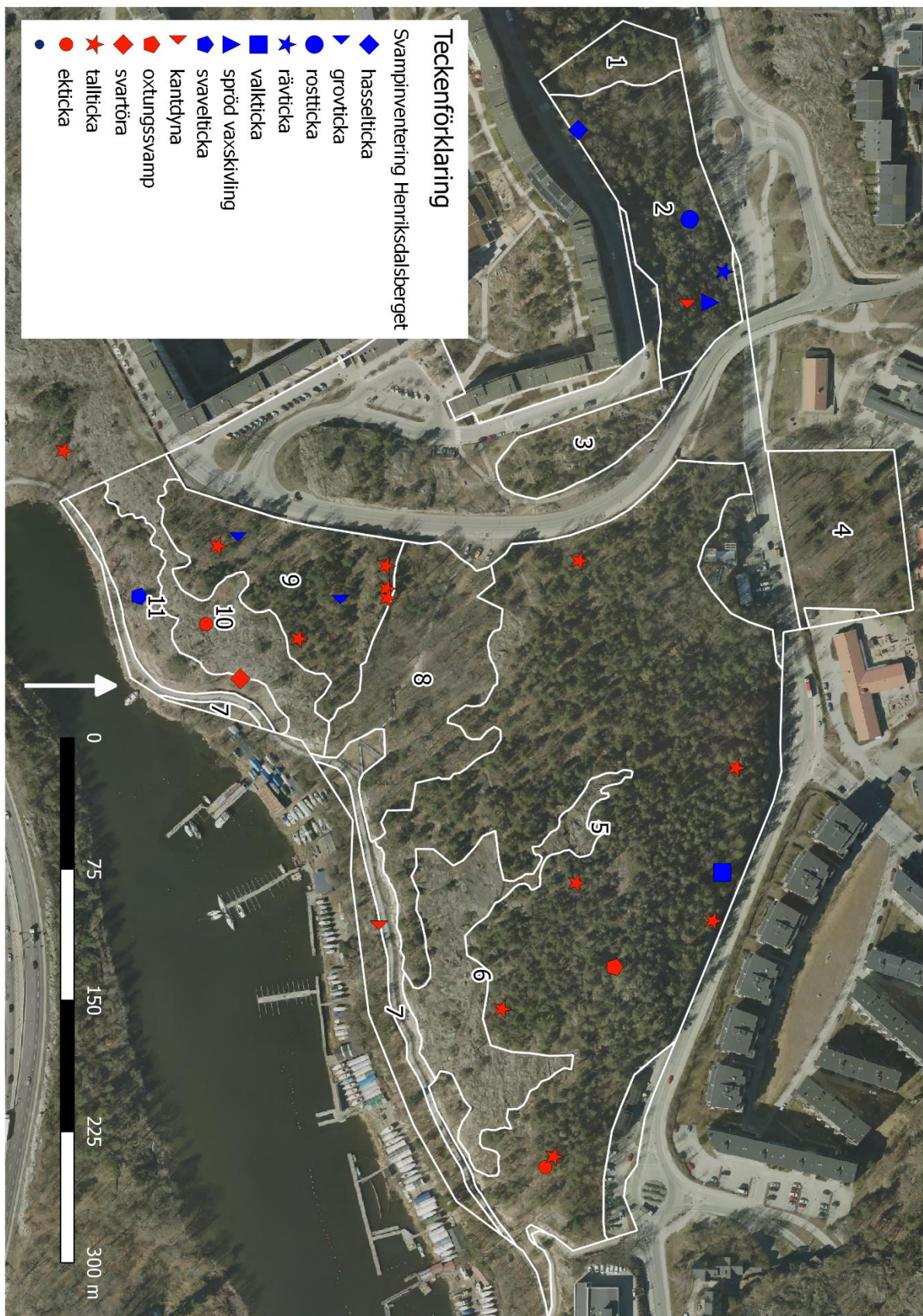

Bilaga 3.

Karta över förekommande naturtyper

Bilaga 4. Fördjupad svampinventering – Karta över naturvårdsarter

Bilaga 5. Fördjupad svampinventering – Tabell över noterade svamparter

Svenskt namn	Vetenskapligt namn	Naturvårdsart	Naturvärdesobjekt								
			2	4	5	7	8	9	10	11	
Vitgul flugsvamp	<i>Amanita citrina</i>				x						
Brun kamskivling	<i>Amanita fulva</i>				x						
Röd flugsvamp	<i>Amanita muscaria</i>				x			x			
Rödmande flugsvamp	<i>Amanita rubescens</i>				x						
Glasticka	<i>Antrodiella pallescens</i>		x								
Honungsskivling	<i>Armillaria</i> sp.		x								
Stor geléskål	<i>Ascocoryne cylichnium</i>						x				
Svartöra	<i>Auricularia mesenterica</i>	Rödlistad - NT								x	
Piggplätt	<i>BasidiRADulum radula</i>				x			x			
Kantdyna	<i>Biscogniauxia marginata</i>	Rödlistad - NT	x			x					
Rönndyna	<i>Biscogniauxia repanda</i>		x		x			x		x	
Slingerticka	<i>Cerrena unicolor</i>				x						
Purpurskinn	<i>Chondrostereum purpureum</i>		x		x						
Grå trattskevling	<i>Clitocybe metachroa</i>				x		x				
Pudrad trattskevling	<i>Clitocybe nebularis</i>					x	x				
Grön trattskevling	<i>Clitocybe odora</i>							x			
Olivpulverskinn	<i>Coniophora olivacea</i>				x						
Glitterbläcksvamp	<i>Coprinellus micaceus</i>			x							
Fjällig bläcksvamp	<i>Coprinus comatus</i>			x							
Bläcksvamp	<i>Coprinus</i> sp.						x				
Kanelspindling	<i>Cortinarius cinnamomeus</i>				x						
Ockragul grynskevling	<i>Cystoderma amianthinum</i>				x						
Rödgrå grynskevling	<i>Cystoderma carcharias</i>				x						
Tegelticka	<i>Daedaleopsis confragosa</i>		x								
Hasselticka	<i>Dichomitus campestris</i>	Signalart	x								
Krös	<i>Excidea</i> sp.						x				
Opalkrös	<i>Exidia thuretiana</i>							x			
Oxtungssvamp	<i>Fistulina hepatica</i>	Rödlistad - NT			x						
Fnöskticka	<i>Fomes fomentarius</i>							x			
Ekticka	<i>Fomitiporia robusta</i>	Rödlistad - NT			x				x		
Klibbticka	<i>Fomitopsis pinicola</i>				x						
Rostticka	<i>Fuscoporia ferruginosa</i>	Signalart	x								
Gifthätting	<i>Galerina marginata</i>				x						
Hätting	<i>Galerina</i> sp.				x			x			
Platticka	<i>Ganoderma applanatum</i>						x				
Tvåfärgsticka	<i>Gloeoporus dichrous</i>				x						
Ringbitterskevling	<i>Gymnopilus spectabilis</i>			x	x						
Blek nagelskevling	<i>Gymnopilus dryophilus</i>						x				
Blek nagelskevling	<i>Gymnopilus dryophilus</i>				x						
Tårfränskevling	<i>Hebeloma crustuliniforme</i>		x		x						
Spröd vaxkevling	<i>Hygrocybe ceracea</i>	Signalart	x								
Rostöra	<i>Hymenochaete rubiginosa</i>					x					
Svavelgul slöjkskevling	<i>Hypholoma fasciculare</i>		x		x			x		x	
Koppardyna	<i>Hypoxylon rubiginosum</i>		x								

Svenskt namn	Vetenskapligt namn	Naturvårdsart	Naturvärdesobjekt								
			2	4	5	7	8	9	10	11	
Brunsupp	<i>Imleria badia</i>				x				x		
Rävticka	<i>Inocutis rheades</i>	Signalart	x								
Sidentråding	<i>Inocybe geophylla</i>		x	x							
Sprängticka	<i>Inonotus obliquus</i>		x		x						
Stubbdyna	<i>Kretzschmaria deusta</i>		x								
Laxskivling	<i>Laccaria laccata</i>				x						
Läcker riska	<i>Lactarius deliciosus</i>				x						
Ekrisa	<i>Lactarius quietus</i>		x		x				x		
Pepparriska	<i>Lactarius rufus</i>				x						
Riska	<i>Lactarius sp.</i>				x						
Svavelticka	<i>Laetiporus sulphureus</i>	Nyckelart									x
Björksopp	<i>Leccinum scabrum</i>				x						
Blåmusseron	<i>Lepista nuda</i>							x			
Vårtig röksvamp	<i>Lycoperdon perlatum</i>				x				x		
Grenbrosking	<i>Marasmiellus ramealis</i>		x								
Nejlikbrosking	<i>Marasmius oreades</i>				x						
Alticka	<i>Mensularia radiata</i>							x			
Dallergröppa	<i>Merulius tremellosus</i>								x		
Flåhätta	<i>Mycena epipterygia</i>				x						
Gulvit hätta	<i>Mycena flavoalba</i>		x								
Rynkhätta	<i>Mycena galericulata</i>				x						
Mjölkhätta	<i>Mycena galopus</i>					x			x		
Blodhätta	<i>Mycena haematopus</i>								x		
Silverhätta	<i>Mycena polygramma</i>								x		
Rättikhätta	<i>Mycena pura</i>							x			
Rosa rättikhätta	<i>Mycena rosea</i>				x						
Glanshätta	<i>Mycena vitilis</i>		x		x			x			
Knölticka	<i>Neoantrodia serialis</i>				x						
Pluggskivling	<i>Paxillus involutus</i>		x		x						
Grovticka	<i>Phaeolus schweinitzii</i>	Signalart							x		
Eldticka	<i>Phellinus igniarius</i>							x			
Valkticka	<i>Phellinus laevigatus</i>	Signalart - Pro Natura			x						
Labyrintgröppa	<i>Phlebia rufa</i>				x						
Björkticka	<i>Piptoporus betulinus</i>		x		x	x					x
Kantarellmussling	<i>Plicatura crispa</i>			x							
Tallticka	<i>Porodaedalea pini</i>	Rödlistad - NT			x				x		
Horngrå nagelskivling	<i>Rhodocollybia butyracea f. asema</i>				x	x			x		
Kremla	<i>Russula sp. - 1</i>				x						
Kremla	<i>Russula sp. - 2</i>								x		
Vinkremla	<i>Russula vinosa</i>				x						
Raggskinn	<i>Stereum hirsutum</i>								x		
Styvsinn	<i>Stereum rugosum</i>		x					x			
Blödsinn	<i>Stereum sanguinolentum</i>				x						
Zonticka	<i>Trametes ochracea</i>		x								
Sidenticka	<i>Trametes versicolor</i>			x							
Violtagging	<i>Trichaptum fuscoviolaceum</i>				x				x		
Frätskinn	<i>Vuilleminia comedens</i>		x		x	x					
Hasselfrättskinn	<i>Vuilleminia coryli</i>					x	x				
	<i>Xerocomellus sp.</i>				x						

MILJÖREDOVISNING – konsekvenser av planen Henriksdalsbacken

Detaljplan för Henriksdalsbacken, del av fastigheten Sicklaön 37:11,
Nacka kommun

Kartan visar områdets avgränsning. Den lilla kartan visar var detaljplanen finns i Nacka kommun.

Innehållsförteckning

<i>Sammanfattning</i>	3
1. <i>Bedömning om miljöpåverkan och lokala miljömål</i>	4
Bedömning om betydande miljöpåverkan	4
Planens påverkan på lokala miljömål	4
2. <i>Kommunens strategiska miljö- och klimatambitioner</i>	5
3. <i>Luft</i>	6
4. <i>Lukt</i>	9
5. <i>Ytvatten - dagvatten</i>	10
6. <i>Landskapsbild och kulturmiljö</i>	13
7. <i>Ekosystemtjänster</i>	19
8. <i>Naturvärden</i>	23
9. <i>Rekreativa värden</i>	32
10. <i>Energieffektivt, attraktivt och sunt byggande</i>	39
Energieffektivt, attraktivt och sunt byggande.....	39
Buller.....	40
Markens beskaffenhet och risk för förorenade områden	43
Klimatpåverkan	46
Mikroklimat och solstudier.....	46
Tillgänglighet och trygghet	48
Sulfider i berg	53
11. <i>Hållbar avfallshantering och återbruk</i>	54
12. <i>Hållbart resande och mobilitet</i>	54
13. <i>Anpassning till framtida klimat</i>	55
<i>Källor</i>	59

Sammanfattning

Miljöredovisningen syftar till att beskriva konsekvenserna för miljö, hälsa och naturresurser till följd av ett **utbyggnadsförslag**.

Kommunens bedömning är att detaljplaneförslaget inte innebär en betydande miljöpåverkan. Ett genomförande av planförslaget kommer dock att medföra en påtaglig negativ påverkan på naturmiljön och de arter som är knutna till denna. Förutsättningarna för rekreation försämras i naturområdet och ytor med natur-rekreativa värden minskar. Vidare bedöms konsekvenserna för den gröna infrastrukturen och spridningsmöjligheterna vara negativa då planområdet utgör en del av en länk i såväl ädellövsnätverket som barrskogsnätverket. Planförslaget innebär en stor påverkan på kulturmiljövärdena och landskapsbilden. Berört område är bullerstört och bebyggelsen behöver utformas med särskild hänsyn till detta.

Henriksdalsbackens karaktär ändras så att gatumiljön blir mer levande, vilket är positivt för upplevelsevärdena. Risken för att nedströms liggande bostadsområden översvämmas minskar med planförslaget.

I detta dokument redovisas endast konsekvenser, slutsatser och rekommendationer till planförslaget. I dokumentet ingår sådan information som är unik för rubricerad detaljplan. Generella fakta och miljömål för de olika temaområdena återfinns i bilagan till denna miljöredovisning.

Miljöredovisningen har tagits fram av Anna Dominkovic, miljöplanerare, Helena Jeppsson, landskapsarkitekt, Johannes Kruusi, byggnadsantikvarie, Elisabet Rosell, kommunekolog.

I. Bedömning om miljöpåverkan och lokala miljömål

Bedömning om betydande miljöpåverkan

När en ny detaljplan tas fram eller en befintlig ändras tar kommunen ställning till om genomförandet av detaljplanen kan medföra en betydande miljöpåverkan. En undersökning av detaljplanen har utförts för att avgöra om genomförandet av planen kan anses utgöra en betydande miljöpåverkan. Kommunens bedömning är att detaljplaneförslaget inte innebär en betydande miljöpåverkan.

Planens påverkan på lokala miljömål

Generella fakta och aktuella miljömål för de olika sakområdena återfinns i bilagan till denna miljöredovisning. Planens påverkan på lokala miljömål bedöms vara följande:

Luftföroreningshalterna kan inte förväntas bli lägre till följd av projektet varför delar av Nackas lokala miljömål för luft inte nås.

Förutsatt att dagvattenåtgärder i enlighet med förslaget, eller motsvarande, genomförs bedöms de lokala miljömålen uppfyllas. Dagvattnet har också goda förutsättningar att bli en positiv resurs i stadsbyggandet.

Bebyggelse i enlighet med planförslaget har en stor påverkan både på riksintresset för kulturmiljövård och lokalt utpekade kulturmiljövärden i form av Henrikdalsringen. Här spelar bebyggelsens höjd i förhållande till befintlig bebyggelse och hur dess täthet påverkar den gröna fot, i form av höga träd och skog som omger Henrikdalsringen störst roll.

Det lokala miljömålet om ett varierat landskap med en hög grad av biologisk mångfald, ekosystemtjänster och rekreativa kvaliteter motverkas här genom att andelen ekosystemtjänster minskar i förslaget.

I och med att skogsmark exploateras påverkas relativt många av de befintliga ekosystemtjänsterna som finns i planområdet och i närområdet. De åtgärder som föreslås i det framtida planarbetet kommer inte till fullo kunna ersätta de tjänster som försvinner då gammal väletablerad skog bidrar med väldigt många ekosystemtjänster på liten yta som är mycket svåra att ersätta.

Nackas strategi för miljö- och klimatambitioner uppnås delvis genom att attraktiva och funktionella miljöer integreras i alla delar i den fysiska planeringen och en viss del grönstruktur utvecklas på gata och gård som ger stöd för ekosystemtjänster. Fler ekosystemtjänster tas dock bort än tillförs.

Det lokala miljömålet om ett rikt växt- och djurliv påverkas negativt vid en utbyggnad enligt planförslaget. Detta framförallt då tidigare oexploaterad naturmark föreslås bebyggas. Då flera projekt med förslag att bebygga naturmark pågår parallellt på Västra Sicklaön, finns

dessutom stor risk för negativa kumulativa effekter för såväl spridningssamband som för enskilda arter.

Tillgång och tillgänglighet till parker och natur är god genom tillgång till parken inom Henrikdalsringen och Trollskogen som trots att planen tar en del av skogen fortfarande kommer ha höga naturrekreative värden. Boende i området har tillgång till naturområden och parker med höga kvaliteter inom 300 meter. De gröna ytorna minskar dock något totalt för både de boende och ett större upptagningsområde. Därutöver finns närhet till kust och öppna vatten inom promenadavstånd.

Många frågor rörande energieffektivt, attraktivt och sunt byggande styrs av annat än själva detaljplanen. Dock kan konstateras att området är bullerutsatt och föreslagen bebyggelsestruktur innebär att det är svårt att uppnå det lokala miljömålet om en god ljudmiljö.

När det gäller klimatpåverkan stöds vare sig det lokala miljömålet eller målet i Översiktsplanen. Olika typer av åtgärder kan dock vidtas för att minimera påverkan.

Det är oklart om det lokala miljömålet om att inga skadliga utsläpp från förorenade områden kan nås innan undersökningar gjorts av eventuella markföroreningar inom planområdet och möjlig påverkan på de kraftigt förorenade sedimenten i Svindersviken.

De kommunala målen om trygghet och säkerhet förväntas nås i och med att området blir mer befolkat och gångstråk läggs om utmed en bostadsgata.

Det är ännu oklart vilken avfallshantering som kommer att väljas, och därför även oklart i vilken utsträckning målen i den kommunala avfallsplanen kommer att nås.

Det finns förutsättningar för att en relativt hög andel av resandet till följd av utbyggnadsförslaget kan bli hållbart. Nackas lokala miljömål om transporter kan därför nås. Målet i översiktsplanen om en kraftig minskning av de klimatpåverkande utsläppen bedöms däremot inte stödjas.

Skyfallshantering sker i enlighet med miljö- och klimatambitioner på detta område. Bebyggelseförslaget bedöms öka yttemperaturerna något inom planområdet sommartid eftersom mer yta hårdgörs och naturmark försvinner. Det lokala målet att arbeta med naturen som förebild vid klimatanpassning nås inte fullt ut.

2. Kommunens strategiska miljö- och klimatambitioner

Genomförandet av miljö- och klimatambitioner i stadsbyggnadsprojekten ska ses som en metod som ska säkerställa att miljö- och klimatarbetet förankras tidigt i stadsbyggnadsprojekten samt i de olika skedena i stadsbyggnadsprocessen. Kommunen och

byggherren ska gemensamt enas kring projektspecifika ambitionsnivåer för strategins sex strategiska inriktningar (se nedan) och vilka möjliga åtgärder som kan vidtas för att uppnå ambitionerna. I detta projekt har markanvisning skett för en byggherre – SKB – och för övriga delar är det inte klart vem/vilka som blir byggherrar. Dialogen med SKB kring ambitionsnivåer och åtgärder har ännu inte genomförts men planeras ske under samrådstiden. SKB arbetar dock aktivt med hållbarhetsfrågor och några av dessa tas upp generellt under avsnitten *Energieffektivt, attraktivt och sunt byggande*, *Klimatpåverkan* samt *Hållbart resande och mobilitet*.

De sex strategiska inriktningarna:

- Tillgängliga och utvecklade park- och naturområden
- Hållbart resande och mobilitet
- Energieffektivt, attraktivt och sunt byggande
- Hållbar hantering av vatten i bebyggelsen
- Hållbar avfallshantering och återbruk
- Anpassning till framtida klimat

Planens konsekvenser för miljö och hälsa

I detta dokument redovisas endast konsekvenser, slutsatser och rekommendationer till planförslaget. I dokumentet ingår endast sådan information som är unik för rubricerad detaljplan. Bakgrund, generell faktainformation, underlag och miljömål för olika temaområden finns i den generella bilagan.

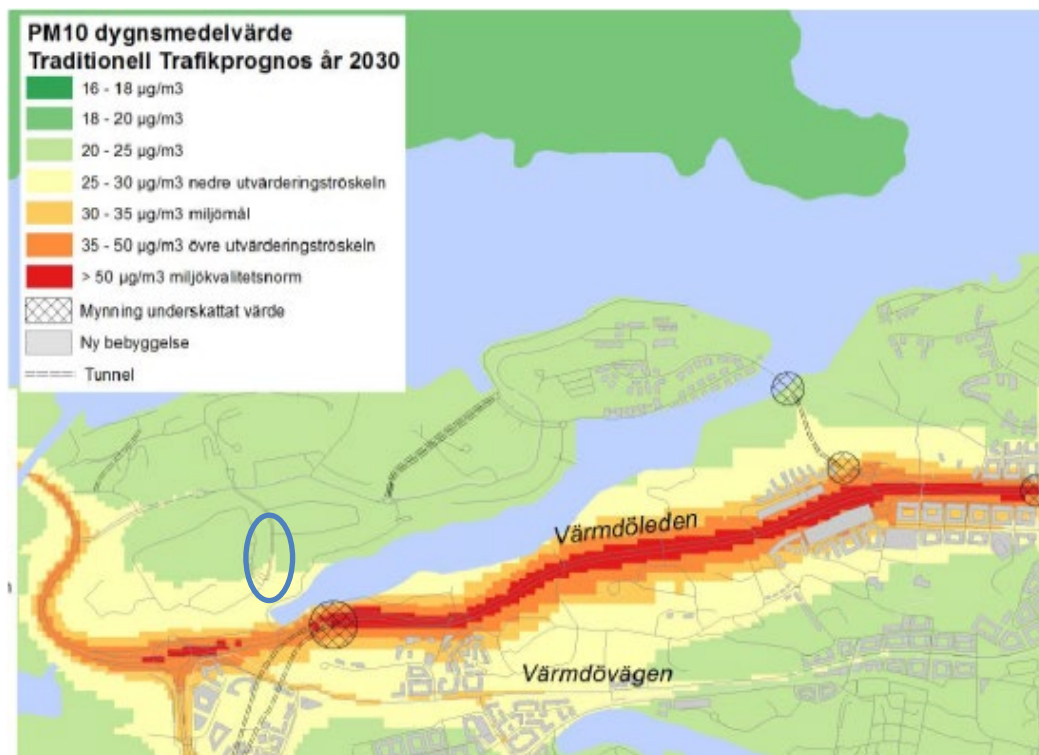
3. Luft

Utbyggnadsförslaget

Som underlag för den pågående planeringen av bostäder i Nacka kommun har översiktliga spridningsberäkningar för luftföroreningshalter av partiklar, PM10, och kvävedioxid, NO₂, utförts för Sicklaön av SLB-analys (LVF 2017:5). I utredningen jämförs två trafikscenarier år 2030; rimlighetsstyrd och traditionell trafikprognos. För flera områden, varav Henriksdalsbacken är ett, gjordes beräkningarna utan hänsyn till översiktligt planerad framtida bebyggelsestruktur.

Beräknade halter har jämförts med gällande miljö kvalitetsnormer för PM10 och NO₂ enligt förordningen SFS 2010:477, samt de nationella miljömålen för PM10 och NO₂.

Oavsett vilken trafikprognos som studerats visar beräkningarna att dygnsmedelhalterna av PM10 är 20 - 25 µg/m³ inom planområdet under det 36:e värsta dygnet (se figur 1), att jämföra med att miljö kvalitetsnormen som ska klaras är 50 µg/m³. Miljö kvalitetsnormen för PM10 bedöms alltså klaras med god marginal.

Figur 1. Beräknad dygnsmedelhalt år 2030 av partiklar, PM10 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$), under det 36:e värsta dygnet. Planområdet är markerat med en blå oval.

Gällande det nationella miljökvalitetsmålet för PM10 är årsmedelvärdet om $15 \mu\text{g}/\text{m}^3$ svårast att klara i regionen. Inom planområdet är halterna av PM10 beräknade till $10 - 15 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Det finns således en viss risk att miljökvalitetsmålet inte kan nås.

När det gäller den beräknade dygnsmedelhalten av NO₂ under det 8:e värsta dygnet är den inom planområdet $18 - 24 \mu\text{g}/\text{m}^3$ (se figur 2). Miljökvalitetsnormen som ska klaras är $60 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Även för NO₂ bedöms alltså miljökvalitetsnormen klaras med god marginal.

Figur 2. Beräknad dygnsmedelhalt av kvävedioxid, NO₂ (µg/m³) under det 8:e värsta dygnet år 2030. Planområdet är markerat med en blå oval.

För NO₂ är miljökvalitetsmålet för timme om 60 µg/m³ svårast att klara i regionen. Inom planområdet är halterna av NO₂ beräknade till mellan 30 - 54 µg/m³ vilket innebär att miljökvalitetsmålet bedöms kunna uppnås.

Området är högt beläget på ett berg och det är generellt sett välventilerat. Avståndet mellan den föreslagna nya bebyggelsen på vardera sida om Henriksdalsbacken är ca 30 meter och den planeras bestå av flera huskroppar med öppningar emellan, vilket gör att gaturummet blir relativt brett och att luften kan passera mellan huskropparna. Förväntad trafikökning i Henriksdalsbacken (från dagens cirka 2 700 fordon/vardagsmedeldygn till knappt 3 800 fordon/vardagsmedeldygn år 2040) är inte av den storleksordningen att halterna bedöms kunna öka så mycket att det blir problem att klara miljökvalitetsnormerna med planområdet utbyggt. Generellt sett har också utsläppen av luftföroreningar minskat betydligt de senaste decennierna. En viktig faktor är skärpta avgaskrav i takt med att fordonsflottan förnyas.

När det gäller miljökvalitetsmålen är partiklar svårare att klara än NO₂, och det är möjligt att partikelmålet kan överskridas.

I Trafikverkets Östlig förbindelse – Precisering av riksintresse kommunikation (Remissversion 2020-02-14) anges att riktvärden för luftkvalitet överskrids nära projektets tunnelmynningar. Vad halterna slutligen blir beror på en rad faktorer som tunnelns kolvverkan, vindriktning och topografi inklusive skärmande bebyggelse. Rekommendationen är att för detaljplaner som tas fram inom en radie på 200 meter från tunnelmynningarna och 200 meter från ramperna behöver detaljerade spridningsberäkningar genomföras för att säkerställa att miljökvalitetsnormer följs, som en

del av planarbetet. Planområdet ligger 400 - 500 meter från föreslagna tunnelmynningar på Värmdöleden. Arbetet med riksintressepreciseringen är inte avslutat, men frågan kommer att bevakas till planens granskningsskede.

Det finns en panncentral som är i bruk i Henriksdalsringen. Enligt Nacka kommuns miljökontor eldas gas- och vätskeformiga bränslen där. Det finns inga klagomål på verksamheten. Dess skorstenen står ca 150 meter från planområdesgränsen. Det är oklart hur stor effekt pannan har men utifrån uppgifter i Boverkets "Bättre plats för arbete" räcker en panna med tillförd effekt på ca 10 MW för 1000 lägenheter. Större än så torde pannan inte vara. Riktvärdet för skyddsavstånd för en sådan panna är 50 meter. Platsen är välventilerad och tänkt bebyggelse ligger väl utanför rekommenderat skyddsavstånd. Sammantaget bedöms inte planerad bebyggelse påverkas negativt av utsläpp från panncentralen.

Slutsatser och rekommendationer:

Beräkningar visar att miljö kvalitetsnormerna klaras för planområdet. Även miljö kvalitetsmålet för NO₂ bedöms klaras, medan det är mer osäkert om målet för PM10 nås.

4. Lukt

Utbyggnadsförslaget

Henriksdals avloppsreningsverk ligger i direkt anslutning till planområde, till stor del i Henriksdalsberget. De delar som ligger över mark ligger ca 400 - 500 meter från aktuell planområdesgräns. Enligt Boverkets *Bättre plats för arbete - Planering av arbetsområden med hänsyn till miljö, hälsa och säkerhet*, allmänna råd 1995:5 rekommenderas som utgångspunkt ett riktvärde för skyddsavstånd till 1000 meter för avloppsreningsverk dimensionerade för > 20 000 personekvivalenter¹. Henriksdalsverket renar avloppsvatten från cirka 780 000 människor.

Avloppsreningsverket håller på att byggas om. Ombyggnaderna innebär att verksamheten kommer att kunna utökas men också att större delar av den byggs in i berget. Preliminärt ska ombyggnaden vara klar år 2026-2029.

Luft från verket släpps ut från en hög skorsten. Vid rengöring av de sju rötkamrarna kan lukt spridas. Kamrarna måste luftas med ett par års mellanrum, vilket innebär att luftning sker nån gång per år i genomsnitt. Luftningen sker under ett par veckor. Lukten är starkast inledningsvis. Kring Henriksdals avloppsreningsverk finns bostadsbebyggelse i flera riktningar på närmare avstånd än den nu planerade bebyggelsen. Enligt uppgifter från Stockholms stads respektive Nacka kommuns miljökontor är klagomålen på luktstörningar

¹ Boverkets publikation är äldre och avsåg tillämpningen av bestämmelser i den äldre plan- och bygglagen. Boverket utreder hur publikationen ska ersättas.

från reningsverket få. Enligt den riskutredning (Tyréns 2015) som togs fram för planprogrammet för Henriksdal har luktutredningar genomförts i samband med utbyggnad av tunnelsystem och reningsverk och lukten ska inte utgöra något problem vare sig vid gatunivå eller på 20 m höjd. Med ombyggnaderna ska störningsrisken minska ytterligare. Till övervägande del är avloppsreningsverket dessutom inbyggt i berg, vilket minskar risken för lukt och spridning av bakterier från verksamheten. Den planerade bebyggelsen bedöms inte utsättas för några bestående luftolägenheter på grund av avloppsreningsverket.

5. Ytvatten - dagvatten

Utbyggnadsförslaget

Stora delar av området är mycket brant med stora partier berg i dagen. Fyllnadsmassor förekommer, se även avsnitt *Markens beskaffenhet och risk för förorenade områden*. Topografin och de generellt tunna jordlagren innebär att infiltrationsmöjligheterna är dåliga inom planområdet. En dagvattenutredning (Norconsult 2021-12-06) har tagits fram för utbyggnadsförslaget. Planområdesgräns och markanvändning har justerats något sedan dagvattenutredningen togs fram, men förändringarna bedöms vara så små att de har liten betydelse för utredningsresultaten. Av utredningen framgår bland annat att i dagsläget rinner och leds vatten väster om Henriksdalsbacken främst norrut längs vägen medan vatten öster om Henriksdalsbacken leds dels mot Svindersviken (från de södra delarna) och dels mot Saltsjön (från de norra delarna). Dagvattenledningen som mynnar ut i Svindersviken tycks vid kraftiga regn kunna orsaka en vattenplym vid den båtklubb som ligger vid viken.

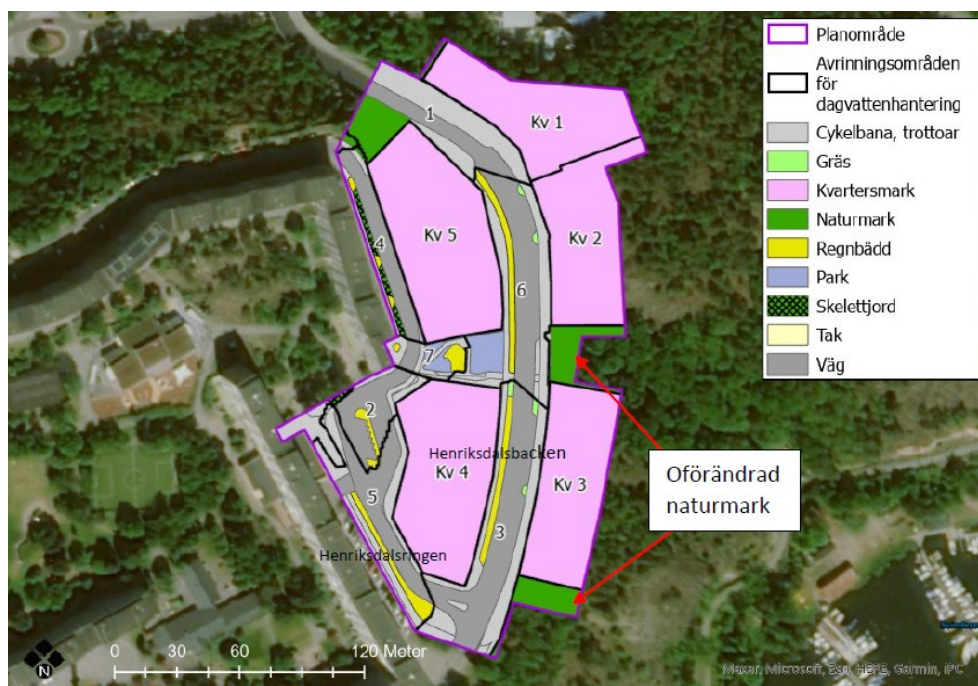
Recipient för planområdet är vattenförekomsten Strömmen. Svindersviken är alltså en del av Strömmen. Viken är kraftigt förorenad främst från tidigare verksamheter i området (se även avsnitt *Markens beskaffenhet och risk för förorenade områden*), men även kustområdet norr om planområdet är kraftigt förorenat.

Kvalitetskravet (det vill säga miljökvalitetsnormen: MKN) för ekologisk status i Strömmen är *måttlig* fram till år 2027 där samhällsviktig infrastruktur i form av hamnverksamhet motiverat ett mindre strängt krav. Kvalitetsfaktorerna får dock ej försämrats. Ekologisk status idag är klassad som otillfredsställande.

Kvalitetskravet (MKN) för kemisk status i Strömmen är *god* status 2021. Kemisk status idag klassas som uppnår ej god status. Längre tidsfrister finns för antracen, bly och blyföreningar och tributyltennföreningar där åtgärder behöver sättas in senast år 2021 för att uppnå god status år 2027. Ett generellt undantag för samtliga vattenförekomster finns för PBDE (polybromerade difenyletrar) och kvicksilver på grund av atmosfärisk deposition.

Ett lokalt åtgärdsprogram som syftar till att minska påverkan på vattenförekomsten Strömmen håller på att tas fram av berörda kommuner.

Utbyggnadsförslaget innebär att markanvändningen för allmän platsmark förändras marginellt (det som idag är väg- och torgytor kvarstår i stort sett som det) medan markanvändningen för de planerade bostadskvarteren går från att vara naturmark till att bli helt eller delvis exploaterad mark, jämför figur 3.

Figur 3. Planerad markanvändning inklusive föreslagen dagvattenhantering på allmän platsmark. På grund av den stora lutningen har allmän platsmark (främst grå, blå och gröna ytor) delats upp i 7 delavrinningsområden. Kvartersmarken (rosa ytor) är uppdelad i 5 kvarter.

Flöden för 10-årsregn och 30-årsregn med en klimatfaktor på 1,25 ökar kraftigt. Ökningen beror dels på förväntad ökad regnmängd och dels på förändringen i markanvändning. Det gäller särskilt kvartersmarken som görs om från naturmark till delvis hårdgjorda ytor. För att utbyggnadsförslaget inte ska öka flödena måste de sålunda kunna fördröjas inom planområdet. Exempelvis reglerar plankartan att 80% av taken ska vara vegetationsklädda.

En sammanställning av föroreningsbelastningen i kilo per år för planområdet visar att totalt sett ökar inte belastningen från planområdet efter föreslagen dagvattenrening vilket innebär att MKN, se figur 4. Från kvartersmarken ökar föroreningsbelastningen för vissa ämnen (kväve, fosfor och krom) trots föreslagen rening, men det ”kompenseras” av dagvattenreningen på allmän platsmarken.

Ämne	Totalt befintligt hela området [kg/år]	Totalt framtida utan rening hela området [kg/år]	Totalt framtida med rening hela planområdet [kg/år]	Skillnad befintligt och framtida med rening [kg/år]
P	0,6269	1,689	0,433	-0,19390
N	9,69	22,14	8,68	-1,01000
Pb	0,03121	0,0451	0,00973	-0,02148
Cu	0,1161	0,2075	0,04712	-0,06898
Zn	0,1677	0,336	0,05531	-0,11239
Cd	0,001603	0,00346	0,000852	-0,00075
Cr	0,03879	0,0623	0,02411	-0,01468
Ni	0,03684	0,0513	0,01309	-0,02375
SS	331,5	428	92,3	-239,20000
Olja	3,647	5,433	1,509	-2,13800
BaP	7,42*10 ⁻⁵	0,000125	5,17*10 ⁻⁵	-0,000022500

Figur 4. Sammanställning av föroreningsbelastningen i kg per år för hela planområdet. Sett till hela planområdet ökar inte föroreningsbelastningen jämfört med i dagsläget.

Topografin och de generellt tunna jordlagren innebär små infiltrationsmöjligheter vilket ställer höga krav på utformningen av dagvattenlösningarna. Dagvatten föreslås i huvudsak hanteras med regnbäddar. På allmän platsmark kommer dessa framför allt bestå av regnbäddar med trädplantering, se även figur 3. På kvartersmarken kommer regnbäddarna bestå av både planteringar och dagvattenhanterande träd. Regnbäddarna för kvarteren 4 och 5 (väster om Henriksdalsbacken) ansluts till befintligt ledningsnät. Eftersom garage planeras under gårdsytorna här kan det bli en utmaning att anlägga dessa på bjälklag. För kvarteren 1 - 3 (öster om Henriksdalsbacken) kan regnbäddarna antingen anslutas till befintligt ledningsnät, eller tillåtas rinna ut i naturmarken åt öster. Lösningarna för allmän platsmark har tagits fram tillsammans med landskapsarkitekt och för kvartersmark har lösningarna utgått från skiss över grönytefaktor.

Frågor att hantera fortsättningsvis:

- Ledningskapacitet.
- Detaljstudier av dagvattenlösningar på kvartersmark.
- Ansvars- och kostnadsfördelning för dagvattenåtgärder på allmän platsmark respektive kvartersmark.

Slutsatser och rekommendationer:

Framtagen dagvattenutredning visar att MKN för recipienten Strömmen kan klaras med föreslagen dagvattenhantering. Dagvatten föreslås i huvudsak hanteras med regnbäddar. Flera frågor behöver utredas ytterligare efter samrådet.

För att fördröja flöden, rena dagvatten och skapa grönnare ytor införs en planbestämmelse som reglerar att minst 80 % av takytan på flerbostadshusen ska vara vegetationsklädd.

6. Landskapsbild och kulturmiljö

Utbyggnadsförslaget

Planförslaget omfattar ca 450 nya bostäder, verksamheter och förskola i ett område intill Henriksdalsbergets bostadsområde från rekordåren, jämför figur 5. Västra delen av den nya bebyggelsen placeras intill Henriksdalsberget till väster om Henriksdalsbacken som fungerar som matargata upp till berget, i ett område som i stadsplanen från 1965 avsatts som park och allmän plats. Östra delen uppförs öster om Henriksdalsbacken i ett tidigare obebyggt område som utgörs av skogsmark i högt läge ovanför Svindersviken, med varierande topografi och stort inslag av berg i dagen.

Figur 5. Förslaget inplacerat i sitt sammanhang.

Landskapsbilden

Landskapet i Nacka, och framtida Nacka Stad på Sicklaön, formar en del av landskapsbilden för hela Stockholmsregionen. Med sin dramatiskt kuperade terräng och höga landsformationer kan det som skapas i Nacka få konsekvenser för landskapsbilden utanför skommungränserna. Varje projekt måste därför bedömas utifrån sin placering i landskapet och från vilka vyer det påverkar.

Generellt kan sägas att landskapet som finns norr om Värmdöleden, väg 222, är den del som samspelar mest med det regionala landskapet. Större delen av Nackas norra kuststräcka finns inom riksintresse för kulturmiljön eftersom det är en del av den landskapsbild som är Stockholms farled. Den föreslagna bebyggelsen kan här synas åt bägge håll.

Riksintresse för kulturmiljövård och kulturmiljöprogram

Västra delen av det nya bebyggelseområdet ligger i ett område som i Nacka kommuns kulturmiljöprogram pekats ut som ett lokalt intresse för kulturmiljövården. De karaktärsdrag som lyfts fram är framför allt bebyggelsens starka arkitektoniska uttryck med sin borgliknande karaktär, ockragula fasader och sammanhållen takfotslinje som har stor betydelse för stadsbilden och gör området till ett landmärke i landskapet. I den lilla skalan är

torgets utformning och funktion som en mötesplats och entré till området ett viktigt karaktärsdrag liksom den tidstypiska trafiksepareringen.

Den östra delen av den föreslagna bebyggelsen ligger i ett område som är riksintresse för kulturmiljövården, Norra Sicklaön och norra Saltsjö-Boo -Älvvik -Vaxholm-Oxdjupet - Lindalssundet-Norra Värmdölandet (AB 51, 58). Motivet för riksintresset är att den utgör en ”*farledsmiljö utmed inloppet till Stockholm som visar skärgårdens betydelse för huvudstadens sjöfart, livsmedelsförsörjning och rekreativt liv, som speglar levnadsbetingelserna för innerskärgårdens befolkning och dess behov av färdstråk till staden alltsedan medeltiden, och som berättar om Stockholms utbyggnad och försvarsansträngningar med tillhörande samhällsbyggnader. Här kan levnadsförhållandena för olika sociala skikt utläsas, liksom utvecklingen inom industri, transportteknik, försvar och arkitektur.*”

Riksintresset är stort och innehåller många olika uttryck. De uttryck som framför allt är läsbara i området vid Henriksdalsbacken är:

- Sprickdalsbetonad skärgårdsterräng som speglar skärgårdsbefolkningens levnadsbetingelser och förutsättningarna för odling och bebyggelse.
- Industrimiljöer: fabriksbyggnader, kajer, lämningar, tekniska strukturer, bostäder, kontorshus, servicebyggnader koncentrerade till Nackas norra kuststräcka från Danvikstull till Nacka strand/Augustendal. Det sena 1800-talets industriella epok med utbyggnadsfaser från 1900-talets industriella epok. Anläggningar lokaliserade sjönära nedanför och på de bergsbranter som kännetecknar kustområdet. Finnboda varv och de storskaliga ångkvarnarna Saltsjöqvarn med Mannagrynsqvarnen samt kvarnen Tre kronor på Kvarnholmen. Till industrierna hörande bostadsbyggnader, kontorshus och anläggningar samt tekniska strukturer. Kvarnholmens funktionalistiska byggnader.

Den föreslagna bebyggelsen placeras på båda sidor av Henriksdalsbacken. På så sätt förändras gatans karaktär från en tidstypisk matargata från rekordåren till en mer stadslig gatumiljö som kantas av byggnader med bostäder och verksamheter. Detta ändrar idéerna med den ursprungliga planstrukturen, men den mer levande gatumiljön är positivt för upplevelsevärdena.

På västra sidan av Henriksdalsbacken placeras den föreslagna bebyggelsen i två större kvarter som utformas med innergårdar. Bebyggelsen utformas med nockhöjder som motsvarar 4 - 9 våningar. Även om bebyggelsen anpassas till landskapets former, så att nockhöjderna blir lägre än på Henriksdalsringen, kommer det att krävas omfattande sprängningar vilket påverkar topografin, framför allt i det norra kvarteret. I det norra kvarteret ingår också radhus vilket påverkar gaturummet och trädplanteringarna längs Henriksdalsringen. Även det södra kvarteret påverkar topografin genom sprängningar samt genom att bergknallen sydost om torget ersätts med ett bostadshus i 4 våningar. Detta hus påverkar även den ursprungliga planstrukturen genom att den placeras framför ett av Henriksdalsringens bostadshus och framför öppningen till den stora innergården vid torget. Bostadsbebyggelsen i västra kvarteret påverkar även entrén till Henriksdalsberget som

flyttas från den nuvarande gångstigen genom en viadukt till en ny entré mellan de norra och södra kvarteren.

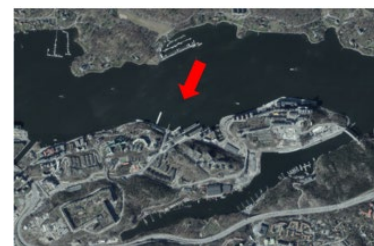
Den östra sidan av Henriksdalsbacken utformas med huslameller med nockhöjder som motsvarar 5 - 9 våningar. Bebyggelsen placeras längs med gatan för att minska ingreppet i naturmarken. Denna del av planförslaget har en begränsad påverkan på den kommunalt utpekade kulturmiljön på Henriksdalsberget, men däremot påverkas riksintresset. Framför allt två av uttrycken påverkas. Den sprickdalsbetonade skärgårdsterrängen påverkas genom att en del av bebyggelsen placeras öster om Henriksdalsbacken i ett tidigare obebyggt område i ett högt läge i landskapet. De branta och obebyggda bergsslutningarna som karaktäriserar sprickdalslandskapet framträder här tydligt ner mot Svindersviken, se figur 6. Genom bebyggelsens placering så nära gatan som möjligt och med viss del av gröna släpp mellan husen begränsas påverkan på topografin och upplevelsen av det obebyggda berget ovanför Svindersviken bevaras. Bebyggelsestrukturen påverkar inte heller Henriksdalsringens betydelse som ett landmärke sett från Svindersviken och Värmdöleden eftersom hela södra fasaden och en stor del av den östra fasaden förblir synliga.

*Figur 6. Volymskiss från stranden vid Svindersviks gård. Den lilla bilden visar var vyn är tagen.
Bildmontage: AIX Arkitekter.*

Det andra riksintresseuttrycket som påverkas är bebyggelsestrukturen längs Nackas norra kust mellan Kvarnholmen och Saltsjöqvarn. Karaktäristiskt för den bebyggelsen är storskaliga och sammanhållna bebyggelseenheter med egna karaktärsdrag där skärgårdslandskapet och topografin bidrar till att de kan läsas av som avskilda enheter. Sett från farleden mellan Kvarnholmen och Djurgården framträder den övergripande strukturen tydligt när det gäller bebyggelsen på Kvarnholmen, Finnberget, Finnboda, Danvikshem,

Henriksdalsberget och Saltsjöqvarn. Genom att den nya bebyggelsen öster om Henriksdalsbacken placeras i ett tidigare obebyggt område påverkas läsbarheten från farleden sett, jämför figur 7. De nordöstligaste byggnaderna lägger sig ovanför Finnbodas bebyggelsesilhuet och framför Henriksdalsbergets sammanhållna borgliknande bebyggelse med dess jämna taklandskap. Bebyggelsen riskerar även att påverka läsbarheten av Henriksdalsberget genom att bostadshusen från vissa vyer kan hamna framför områdets två markörer; skorstenen och vattentornet.

Figur 7. Volymskiss från farleden, den nya bebyggelsen i mitten av bilden och Henriksdalsringen i bakgrunden. Den lilla bilden visar var vyn är tagen. Bildmontage: AIX Arkitekter.

De fria vyerna från Henriksdalsberget åt alla väderstreck är en viktig kvalitet i arkitekturen på berget. Även om den nya bebyggelsen till största del står nedanför Henriksdalsringens bebyggelse och placeras med släpp mellan husen kommer den att påverka vyerna åt öster. Störst blir påverkan från det befintliga bostadshuset vid Henriksdalsringen 103 - 113 på grund av fyravåningshuset som ersätter den nuvarande bergknallen och vid Henriksdalsringen 1 - 7 där de planerade radhusen påverkar vyerna från gatunivå och från de nedersta bostadsvåningarna, se figur 8.

Figur 8. Vy norrut på Henriksdalsringen, radbussen inom kvarter 5 till höger i bilden. Bilden visar ett exempel på en möjlig miljö som detaljplanen medger, slutlig utformning avgörs i bygglönskedet. Den lilla bilden visar var vyn är tagen. Bildmontage: AIX Arkitekter.

När det gäller gestaltningen föreslås den nya bebyggelsen utformas med ett lugnt och sammanhållet fasaduttryck och färgsättas med dova färger i andra kulörer än det mörkt ockragula som karaktäriserar Henriksdalsberget. I utvalda lägen föreslås inslag med accentkulörer. En gestaltning som inte konkurrerar med Henriksdalsberget och ger det nya ett lätt avläsbart, eget uttryck är positivt för kulturmiljön. Dova färger med kulörer som utgår ifrån skärgårdslandskapet bidrar även till att den nya bebyggelsen upplevs mindre framträdande från farleden.

Ny bebyggelsestruktur som del av en landskapsbild lokalt och från sydliga vyer

Landskapsbilden sett från andra håll än de som påverkar riksintresset kommer också att förändras av projektet.

Generellt kommer den föreslagna bebyggelsen på berget att ge landskapet lokalt ett mer anlagt och urbant intryck i förhållande till dagens skogsbackar som omger Henriksdalsringen på alla sidor. För att motverka det har man i förslaget jobbat med en dämpad färgsättning och en stor andel gröna tak för att få husen att smälta samman mer med skogens färger och underordna sig Henriksdalsringen, både i storlek och färgsättning. Effekten, att den nya bebyggelsen till viss del ändrar Henriksdalsringen med sin omgivande skog, kvarterstår dock.

Vy Värmdöleden/Centrala Nacka

Från Värmdöleden och från hög bebyggelse på den södra sidan om Värmdöleden kommer man tydligt att se den nya bebyggelsen och kontrasten mot den gamla. Härifrån blir det viktigt att den nya bebyggelsen inte tar över upplevelsen och försvagar landmärket som är

den befintliga bebyggelsen på Henriksdalsberget. Det har man jobbat med skalmässigt i förslaget där man fortfarande skymtar Henrikdalsringen. Skalan underordnar sig också Nacka Stads planer som helhet där de högsta husen placeras i mer centrala lägen.

Figur 9. Volymskiss från Värmdöleden. Den lilla bilden visar var vyn är tagen. Bildmontage: AIX Arkitekter.

Vy Norra Hammarbyhamnen

Henriksdalsringen är väl synlig från Norra Hammarbyhamnen och Skanstullsbron. Att byggnadshöjderna i förslaget inte överstiger Henrikdalsringens byggnadshöjd gör dock att de inte kommer synas från det hållet.

Slutsatser och rekommendationer:

Bebyggelse i enlighet med planförslaget har en stor påverkan både på riksintresset för kulturmiljövård och lokalt utpekade kulturmiljövärden.

Genom bebyggelsens placering så nära gatan som möjligt och med fler gröna släpp mellan husen begränsas påverkan på topografin, och upplevelsen av det obebyggda berget ovanför Svindersviken bevaras. Släppen bör vara så breda att högre vegetation kan etableras. Även när det gäller vyerna från Henriksdalsberget rekommenderas generösa släpp som möjliggör utblickar mellan husen åt öster för att minska konsekvenserna för den lokala stadsbilden.

Enligt planförslaget kommer bebyggelsen i samtliga kvarter studeras vidare i kommande skeden. Ett viktigt mål för detta arbete utifrån kulturmiljöperspektivet är att minska påverkan på skärgårdslandskapets topografi, till exempel genom flytt av

bebyggelsevolymerna så att de i en högre grad anpassas till landskapets former och så att sprängningarna kan minskas.

Öster om Henriksdalsbacken är det viktigt att så mycket av naturmarken och skogen mellan husen som möjligt bevaras. Byggnader som minskar läsbarheten av den befintliga bebyggelsestrukturen bör omarbetas, deras volymer flyttas till en annan plats eller tas bort. I anslutning till Henriksdalsringens befintliga bebyggelse bör behovet av radhusen som påverkar både bebyggelsen, gatumiljön och de befintliga trädplanteringarna studeras vidare. Möjligheten att sänka höjden av den föreslagna byggnaden vid torget och/eller bryta upp den långa huskroppen för att minska dess barriäreffekt är också viktigt att studera vidare.

Även när det gäller gestaltning är det viktigt med ytterligare studier för att minska den nya bebyggelsens påverkan dels på den lokala kulturmiljön och dels på riksintresset.

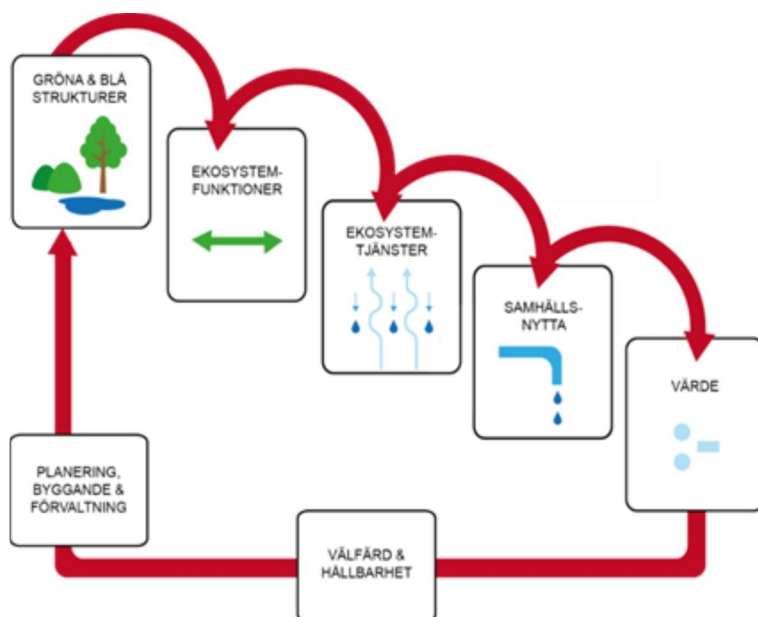
7. Ekosystemtjänster

Parker, vatten, grönområden och naturmiljöer, skogs- och jordbruksmark är rumsliga förutsättningar för ekosystemtjänster. Flera av dessa områden är upptagna som allmänna intressen i 2 kapitlet PBL. När vi beaktar de allmänna intressena vid planläggning behöver värdet av ekosystemtjänster finnas med.

Våra beslut och prioriteringar kan förändra ekosystemen så att deras förmåga att leverera ekosystemtjänster kan minska eller öka, liksom förmågan att motstå störningar från klimatförändringar.

Planeringsverktyget *Grönytefaktor – Nacka stad* är utformat för byggherrar och arkitekter och syftar till att skapa mångfunktionella gröna ytor på kvartersmark genom att kombinera åtgärder för att främja ekosystemtjänster inom kategorierna sociala värden, dagvattenhantering, biologisk mångfald, luftrening samt lokalklimat. Kommunens ambition är att verktyget ska användas i alla stadsbyggnadsprojekt i Nacka stad. Verktyget tillämpas på kvartersmark och dess förankring sker i markanvisning eller exploateringsavtal. Inför samråd har en provberäkning gjorts i GYF för att se att föreslagna kvarter har möjlighet att nå en GYF-kvot på 0,6.

Ekosystemtjänster bedöms och används i detaljplaner idag, som i samband med naturmiljöbedömningen då kommunens grönytefaktor används. Tanken med detta avsnitt är att på ett tydligt sätt visa hur ekosystemtjänsterna berörs och visa var de multifunktionella ytorna finns. Ju fler tjänster en viss yta kan bidra med desto mer värdefull blir den.

Figur 10. Från grönska till nytta – denna modell visar sambandet mellan de rumsliga strukturerna – grön- och blåstrukturer och den socioekonomiska samhällsnytta- och värden som dessa strukturer genererar. När vi planerar, bygger och förvaltar är det angeläget att synliggöra dessa värden och nyttor så att en hållbar utveckling kan främjas. (Modell utvecklad från den så kallade kaskadmodellen av Potschin och Haines-Young, 2010). Illustration: Boverket.

Utbyggnadsförslaget

Planförslaget tar naturmark i anspråk vilket medför att ekosystemtjänsterna generellt sett försvagas. Vissa av åtgärderna för exempelvis dagvattenhantering och utformning av allmän plats innebär dock att ekosystemtjänster införs.

Stödjande ekosystemtjänster

Dessa tjänster påverkas totalt sett negativt. De negativa effekterna dämpas till viss del av att grönytefaktor kommer att användas och gröna gårdar och gröna tak kommer att anläggas samt att det gröna parkstråket med lummig vegetation kommer att anläggas.

- Den *Biologiska mångfalden* och *Livsmiljöer* för djur och växter påverkas negativt då slitage och mindre ytor ger mindre möjlighet till artrikedom. Naturlig och gammal vegetation som har stor artrikedom ersätts av bebyggelse och anlagda ytor. Det minskar då också det *Ekologiska samspelet* mellan arter.

- När förna och vegetation tas bort från platsen minskar också ekosystemtjänsten *Naturligt kretslopp* som bidrar till *Jordmänsbildning* idag.

Läs mer om konsekvenserna under avsnittet *Naturvärden*.

Reglerande ekosystemtjänster

Dessa ekosystemtjänster påverkas till viss del negativt, då naturmark bebyggs.

Regnbäddsträden som avses planteras på gatorna bidrar till en del reglerande ekosystemtjänster.

- Andelen storvuxen vegetation i området kommer att minska, vilket gör att ekosystemtjänsten *Reglering av lokalklimat* minskar då delar av uppvuxen skog försvinner som bidrar till jämnare temperatur, vindskydd och solskydd.
- Tjänsterna *Erosionskydd* och *Skydd mot extrema väder* kommer troligtvis att bli något bättre tack vare regnbäddsträd i gatorna och regnbäddar på gårdar.
Några egentliga ytor för att få erosion och skyfall att stanna innan det nått ner nedanför Henrikdalberget är svårt att få då de extrema branterna runt Henrikdalsringen inte kan hålla kvar vatten. Till viss del finns tjänsten i parken inom Henrikdalsringen där plana och nersänkta ytor finns som skulle kunna hålla en del skyfallsmängder, men de ingår inte i planen. Den delvis kuperade terrängens sänkor i Trollskogen kan hålla en mindre mängd skyfallsvatten och motverka erosion. Regnbäddsträden som skapas på torg, gator och på gårdar bidrar till tjänsten genom sina nersänkta ytor och skelettjordar. De bidrar också till *Rening och reglering av vatten*. Skogen som tas bort tar dock hand om större mängder vatten än vad träden kan kompensera med.
- *Luftrening* och *Minskning av buller* minskar stort genom att mängden växtlighet främst i form av träd minskar. Det uppvägs något av nyetablerad vegetation men är effekten är rätt liten i jämförelse med de etablerade trädens luftreningsytor. Gröna tak och gröna gårdar bidrar dock något till tjänsten.
- *Pollinering* bidrar skogens träd och undervegetation med. Bortfallet kompenseras något av gröna tak och gröna gårdar.
- *Reglering av skadedjur och skadeväxter* bidrar gamla och döda träd till stor del med genom att de är värdar för de stora insekter och djur som äter skadedjur. Förlusten av skogsvegetation kan till viss del uppvägas genom holkar och förmultnande stockar på sedumtak, men det kan inte mer än delvis ersätta den yta av gamla och döda träd som finns i Trollskogen.

Läs mer under avsnitten *Ytvatten – Dagvatten, Mikroklimat och solstudier* samt *Anpassning till framtida klimat*.

Försörjande ekosystemtjänster

Området bidrar inte till försörjande tjänster som *Energi, Råvaror, Matförsörjning* och *Vattenförsörjning* i någon större mån mer än i form av svampplockning. Den ekosystemtjänsten påverkas negativt, då delar av naturmarken bebyggs. Påverkan är dock marginell, då den biologiska produktionen är låg på de karga hållmarkerna. Nya ekosystemtjänster för *Matförsörjning* som växt- eller biodling kan tillföras på gårdar och tak, men tjänsten är väldigt liten.

Kulturella ekosystemtjänster

- Planförslaget bör generellt sett påverka ekosystemtjänsten *Social interaktion* positivt då nya sociala ytor föreslås i gårdsmiljöer och i utökat parkstråk och fickpark.
- Ekosystemtjänsten *Fysisk hälsa* bör påverkas något positivt av förslaget då planområdet tillgängliggörs och får tydligare rekreativa stråk, men negativt av att man tar bort en klättervägg i det gröna stråket och minskar andelen användbar skog för rekreation.
- Förutsättningarna för att använda skogsområdet öster om Henriksdalsbacken för naturpedagogik och skogskänsla försämras då en stor del av att ytan exploateras. Därmed påverkas ekosystemtjänsten *Kunskap och inspiration* negativt till följd av planförslaget. Den del av skogsområdet som ligger utanför planområdet kommer emellertid att bevaras vilket medför att den fortsatt kan användas för rekreation av närboende, förskolor och skolor.
- Planförslaget bedöms påverka ekosystemtjänsten *Kulturarv och identitet* negativt med den förändrade landskapsbilden som förslaget medför. Även om planförslagets ambition är att landskapets ursprungliga karaktär ska bibehållas så kommer merparten av den ursprungliga naturen på platsen att försvinna och många befintliga träd kommer att fällas och berg sprängas bort. Det ursprungliga landskapet kommer därför att vara svårare att läsa av inom planområdet.

Läs mer under avsnitten *Landskapsbild och kulturmiljö* samt *Rekreativa värden*.

Sammantaget är det tydligt att Trollskogen på Henriksdalsbackens östra sida bidrar till en mycket stor mängd ekosystemtjänster och därmed är en god multifunktionell yta. Den västra sidan av Henriksdalsbacken, med mestadels berg och en mindre mängd vegetation, bidrar till färre ekosystemtjänster då den har mindre jord och vegetation. De åtgärder som i förslaget bidrar till ekosystemtjänster är regnbäddar i gatumiljön, nedsänkta regnbäddar inne på gårdsmiljöer, grönska på allmän plats, gröna tak och gröna gårdar.

Det finns ett antal åtgärder som kan genomföras både under planskedet och när avtalen med byggherrarna skrivs för att lindra en del av tjänsterna som påverkas.

Resonemangen kring påverkan på ekosystemtjänster kommer att utvecklas till granskningsskedet. Möjliga åtgärder för att kompensera för de ekosystemtjänster som försvinner till följd av planförslaget kommer också utredas till granskningsskedet.

När en GYF-beräkning gjordes på kvarteren framgick det att kvarteren på den östra sidan Henriksdalsbacken klarar grönytefaktorn om man jobbar hårt med att behålla så mycket naturlig skogsvegetation som möjligt inom kvarteren samt att gröna tak anläggs. När det gäller kvarteren på den västra sidan backen behöver man jobba än hårdare med att skapa ekosystemtjänster genom djupa jordlager på bjälklag för innergårdar med regnbäddar, planteringar, träd samt klättrande växter på fasad och gröna tak, med mera.

Slutsatser och rekommendationer:

I och med att det inte finns en ekosystemtjänstanalys på landskapsnivå är det svårt att ersätta den påverkan som blir med tillräckliga kompenserande ekosystemtjänster eftersom det bara är planområdet som är till förfogande för åtgärder. Ytor som skulle kunna tas med och bidra till fler ekosystemtjänster är exempelvis Henrikdalsringens parkområde och omgivande gatumiljöer.

Skulle man välja att bara bygga på den västra sidan av Henrikdalsbacken skulle ekosystemtjänsterna i planen öka då den sidan har få ekosystemtjänster idag, och gröna gårdar, tak och regnbäddar i gatumiljö skulle bidra till fler än dagens ekosystemtjänster. Den västra sidans tomter förslås dock bli så högexploaterade att GYF på 0,6, som är den minsta kvoten som ska uppnås, är mycket svår att nå.

Vissa ekosystemtjänster kommer att ha förutsättningar att tillskapas i förslaget, exempelvis *Social interaktion* på gröna gårdar och parkytor och *Skydd mot extrema väder* i form av regnbäddar och skelettjordar på gator, torg och gårdar.

I det fortsatta planarbetet bör åtgärder föreslås för att kunna bibehålla ekosystemtjänster inom planområdet och för att utveckla nya. GYF för kvartersmark är ett viktigt verktyg för det. För att GYF ska kunna uppnås inom det här området förutsätts att man på skogssidan behåller mycket av den etablerade naturen inom kvartersmark och på västra sidan skapar jorddjup på bjälklag och gröna tak. Regnbäddar med träd i gatumiljön bidrar med flera ekosystemtjänster på allmän plats.

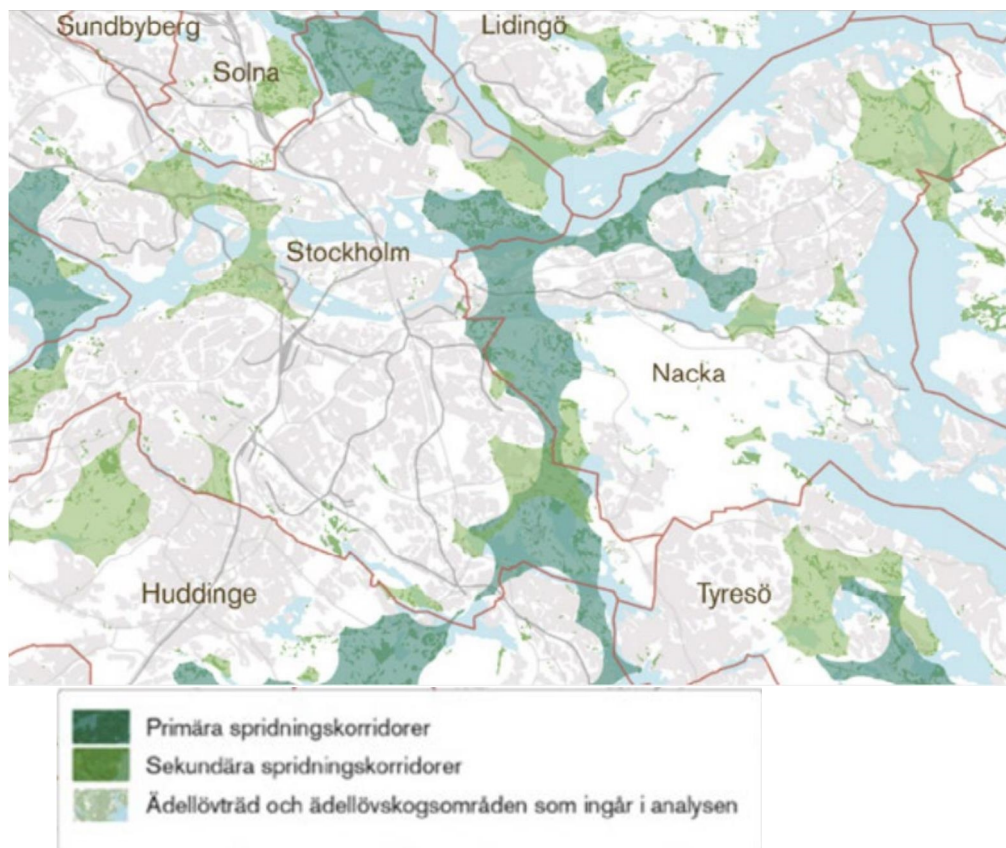
8. Naturvärden

Övergripande

Planområdet utgör en del av det större naturområdet Henriksdalsberget, som karaktäriseras av det berg som höjer sig över Svindersvikens norra strand och som i sin tur är en del Svealands sprickdalsterräng med lerslättdalar och sjöbäcken. Berggrunden utgörs främst av gnejser av hög ålder och urberget har här genomgått stora förändringar genom veckning. Merparten av området utgörs av tallskog som växer på bergets nordsida, topp och delar av sydslutningarna. Lövdominerade bestånd finns i de nedra delarna av sydslutningen och i den dälld som delar berget. Ställvis finns även områden med öppna hållmarker och klippbranter.

Spridningssamband enligt Regional grön infrastruktur i Stockholms län. Bakgrund för analyser av värdekärnor och spridningszoner. Ekologigruppen 2017.

Enligt denna rapport framtagen på uppdrag av Länsstyrelsen, ingår Henriksdalsberget och därmed planområdet, i ett regionalt spridningssamband för arter knutna till ädellövträd, se figur 11.

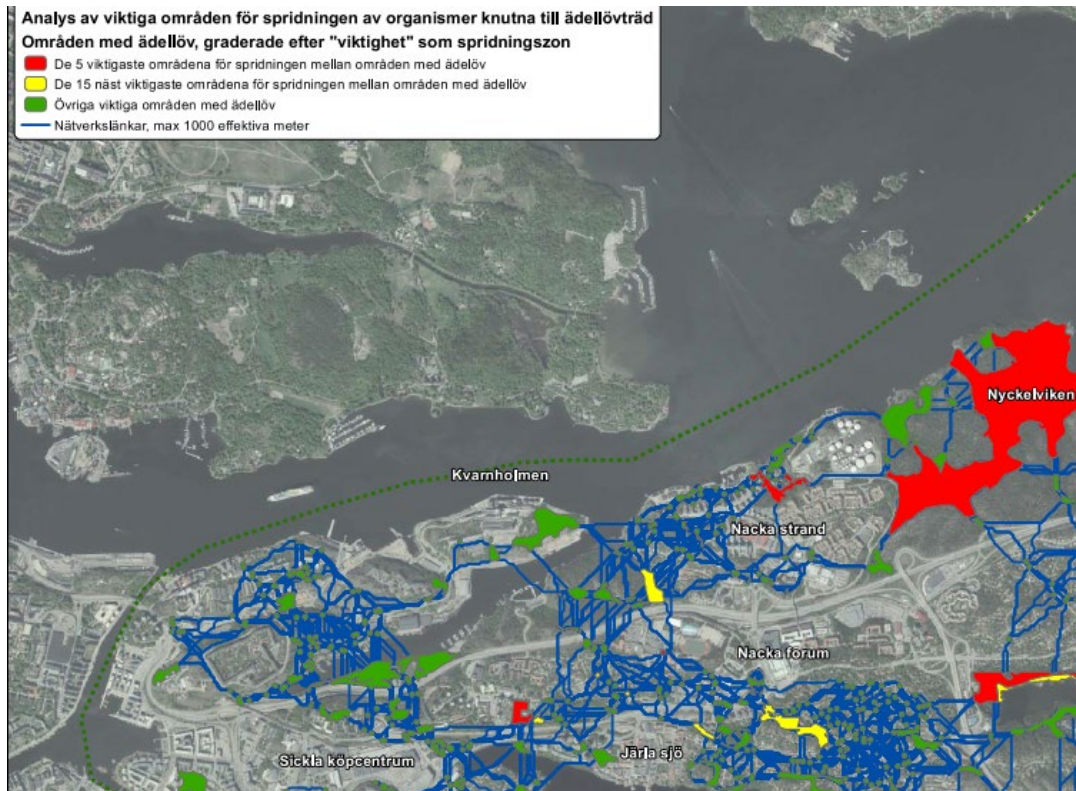

Figur 11. Regional grön infrastruktur i Stockholms län. Bakgrund för analyser av värdekärnor och spridningszoner. Ekologigruppen 2017. På uppdrag av Länsstyrelsen i Stockholms län.

Spridningssamband enligt "Spridningsanalys Sicklaön, Grönstruktur och ekologiska samband för miljöer med ädla lövträd. Ekologigruppen, 2014"

Sammantaget visar spridningsanalysen för Sicklaön 2014 att större värdekärnor för såväl ek/ädellöv som för barrskog är centrala i sambanden och som livsmiljöer för arter, men även att mindre naturområden i bebyggelse, och enskilda träd, kan spela en viktig roll för de ekologiska sambanden på Sicklaön.

Ekmiljöer i den västra delen, kring Henriksdal, Finnboda och Kvarnholmen, ligger perifert i sambandet och får därför inte samma betydelse i nätverket för ädellövskogsarter, se figur 12. Däremot kan de ha höga värden som livsmiljöer för olika arter.

Figur 12. Spridningsanalys Sicklaön, Grönstruktur och ekologiska samband för miljöer med ädla lövträd. Ekologigruppen, 2014-12-17.

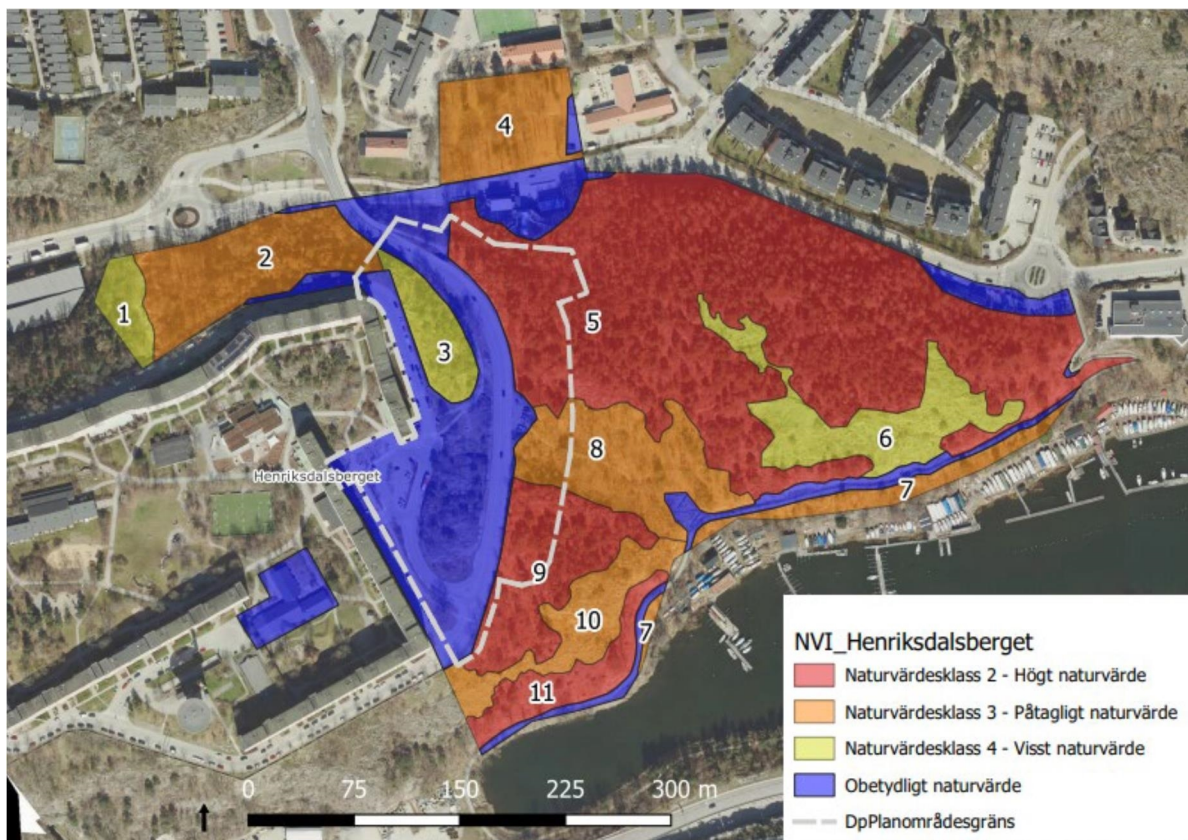

Figur 13. Spridningsanalys Sicklaön, Grönstruktur och ekologiska samband för miljöer med äldre barrskog. Ekologigruppen, 2014-12-17.

Barrskogsmiljöer i den västligaste delen, kring Henriksdal och Finnberget, ligger perifert i sambandet och får därför inte samma betydelse i nätverket för barrskogsarter, se figur 13. Däremot kan de ha höga värden som livsmiljöer för olika arter.

Naturvärdesinventering

Syftet med en naturvärdesinventering är att identifiera och avgränsa de geografiska områden i landskapet som är av positiv betydelse för biologisk mångfald samt att dokumentera och naturvärdesbedöma dessa. Ett områdes naturvärde redovisas genom att det tilldelas en naturvärdesklass. Naturvärdesinventeringen för Henriksdalsberget har genomförts enligt standarden för naturvärdesinventeringar (NVI) SS 199000:2014. Fältarbetet genomfördes under slutet av april 2020, med en kompletterande svampinventering under oktober 2020.

Figur 14. Naturvärdesinventering av Henriksdalsberget, Nacka kommun, ProNatura oktober 2020.

Av naturvärdesinventeringen (se utdrag i figur 14) framgår att de största naturvärdena inom planområdet är knutna till gammal tallskog med inslag av björk, ek, rönn och asp. Det finns även en sänka bevuxen med ekdominerad lövskog på något mullrikare jord. Inom planområdet finns även rikligt med död ved. Den gamla tallskogen och andra miljöer med gamla träd förekommer i ett nätverk tillsammans med andra miljöer med gamla träd i tätortsnära småskogar och på äldre tomter på västra Sicklaön. Nätverket av gamla träd i dessa tätortsnära miljöer spelar sannolikt en stor roll för biologisk mångfald. Flera förekomster av den rödlistade svampen tallticka (NT) finns

rapporterade inom planområdet, vilket indikerar att tallarna de växer på är 100 - 150 år eller äldre.

En tidigare inventering har identifierat en mycket stor mängd naturvärdesträd (Pro Natura 2013).

Naturvärdesträd/särskilt skyddsvärda träd enligt ProNatura

Med naturvärdesträd avses:

1. Jätteträd – träd grövre än en meter i diameter på smalaste stället under brösthöjd.
2. Mycket gamla träd – ek, bok, tall, gran äldre än 200 år, övriga trädslag äldre än 140 år.
3. Grova hålträd – träd grövre än 40 centimeter som har en väl utvecklad hålighet i stammen.

Figur 15. Naturvärdesträd inom inventeringsområdet. ProNatura 2013.

Skogliga natur- och kulturvärden, Skogens pärlor – Skogsstyrelsen

Figur 16. Skogliga naturvärden enligt Skogsstyrelsen (området med naturvärden är orangeskratterat).

Fågelinventering

Vid inventeringarna (se figur 17) som Calluna genomförde 2020, påträffades sammanlagt tolv inventeringsarter varav sex är rödlistade: björktrast klassad som nära hotad (NT), grönfink klassad som starkt hotad (EN), kråka (NT), stare klassad som sårbar (VU), svartvit flugsnappare (NT) och tornseglare (EN). Björktrast påträffades på flera ställen, bland annat med ungar på Ödekyrkogården. Tornseglare häckar under taket på södra sidan av husen på Henriksdalsringen. Kråka registrerades med trolig häckning vid Henriksdalsbacken. Svartvit flugsnappare hördes på flera ställen i området, men bara vid enstaka tillfällen från varje plats. Troligen häckar den med enstaka exemplar i området. Grönfinken har konstaterats med trolig häckning på tre platser i inventeringsområdet: på Ödekyrkogården, vid trapporna ner mot Svindersviken och vid Henriksdalsringen. Stare registrerades med möjlig häckning nära Henriksdalsringen. Övriga inventeringsarter som påträffades var bergfink, gråsparv, röstjärt och sidensvans (klassade som minskade trend), stenknäck (klassad som naturvårdsart) samt skogsduva (klassad som prioriterad enligt skogsvårdslagen).

Figur 17. Ur fågelinventeringen - Inventeringsområdet och observationspunkter. Röd linje visar slinga för inventering. Fågelinventering 2020, Henriksdalsberget, Nacka kommun, Calluna 2020.

Utbyggnadsförslaget

Under planarbetets gång har utbyggnadsförslaget justerats något utifrån framförallt de natur- och rekreationsvärden som identifierats inom ramen för projektet. Ett genomförande av planförslaget kommer, trots det, att medföra en påtaglig negativ påverkan på naturmiljön. Detta framförallt då delar av planområdet omfattar tidigare icke exploaterad naturmark med höga naturvärden.

Ett genomförande kommer även att medföra negativa konsekvenser för spridningssambanden för organismer knutna till såväl barrskogs- som ädellövträdsmiljöer. Detta gäller särskilt de nord-sydliga spridningssambanden. Minskningen av skogsområdet på Henriksdalsberget innebär en förlust av biologisk mångfald. Konsekvenserna för den gröna infrastrukturen och spridningsmöjligheterna bedöms vara negativa då planområdet utgör en del av en länk i såväl ädellövsnätverket som barrskogs-nätverket. De kumulativa effekterna med övriga pågående detaljplaner på västra Sicklaön bidrar till att ytterligare försvaga spridningssambanden, jämför figur 18.

Figur 18. Planerad utbyggnad på västra Sicklaön (pågående planer). Nacka kommun januari 2022.

Naturområdet i öster är redan i dag välanvänt och uppvisar på flera ställen tecken på slitage. Minskad naturyta på Henriksdalsberget och ökad mängd boende kommer att innebära större slitage på den natur som återstår. Övervägande del av berget utgörs av hållmarksskog på mycket tunna jordlager, vilket är en slitagekänslig naturtyp. Trädens rötter skadas lätt och det blir även svårt för nya träd (föryngring) att etablera sig.

Runt de föreslagna kvarteren är risken stor för kanteffekter på naturen. Tillgången till markvatten förändras ofta vid en exploatering med negativa konsekvenser för vegetationen. Vid produktion av byggnader och anläggningar finns risk för påverkan utanför planområdet. Bebyggelse ändrar även ljusförhållandena i anslutning till de nya kvarteren, vilket påverkar växt- och djurliv.

Med ökad mängd boende kan även husdjur som medför påverkan på djurlivet komma att introduceras, ljus från bebyggelse tillkommer och det kan komma krav på att undanröja upplevda risker till exempel träd som lutar eller branter som boende vill ska förses med stängsel.

Sex rödlistade fågelarter riskerar att påverkas negativt vid en utbyggnad av planförslaget. Av dessa sex arter tillhör grönfink och tornseglare hotklass EN, d.v.s. starkt hotad. Tornseglare hade konstaterad häckning 2020 i närheten av planområdet. Grönfink har konstaterats med trolig häckning på tre platser i närheten av planområdet.

Övriga rödlistade arter, som rapporterats i eller i anslutning till planområdet är björktrast klassad som nära hotad (NT), kråka (NT), stare klassad som sårbar (VU) samt svartvit flugsnappare (NT).

Under 2021 har bland annat ett fynd av mindre hackspett rapporterats i Artportalen (Artportalen är ett system för inrapportering och sökning av artobservationer i Sverige) i nära anslutning till planområdet. Det finns ingen indikation på att arten mindre hackspett häckar inom området, utan arten nyttjar sannolikt Henriksdalsberget tidvis som födosöksområde eller för överflygning. Arten har stora revir.

En artskyddsutredning för fågel bör tas fram inför granskningsskedet.

Flera förekomster av den rödlistade svampen tallticka (NT) finns rapporterade inom planområdet, vilket indikerar att tallarna de växer på är 100 - 150 år eller äldre.

Delar av två områden med "höga naturvärden" i naturvärdesinventeringen kommer att påverkas negativt (område 5 och 9). Delar av område med "påtagligt naturvärde" (område 8) kommer att påverkas negativt. Hela område 3, "visst naturvärde" kommer att försvinna vid ett genomförande av planen.

Cirka 30 - 40 så kallade naturvärdesträd, eller särskilt skyddsvärda träd, måste avverkas vid ett genomförande av planen. De flesta är gamla tallar men även 5 - 6 ekar berörs.

Under 2021 har bland annat fynd av fladdermöss registrerats i Artportalen i nära anslutning till planområdet. Rapporterade arter är nordfladdermus (NT), större brunfladdermus (LC, livskraftig) samt dvärgpipistrell (LC). Fladdermössen har identifierats med hjälp av ultraljudsdetektor.

En fladdermusinventering bör göras inför granskningsskedet. Alla arter av fladdermöss är fridlysta enligt 4 § artskyddsförordningen (2007:845). Fridlysningen innebär bland annat att det är förbjudet att avsiktligt döda, fånga och störa fladdermöss samt förstöra deras boplatser (viloplats och fortplantningsområde).

I samband med att vissa hålträd försvinner, samtidigt som exploatering av området riskerar att minska insektsproduktionen och skapa barriärer i form av byggnader och hårdgjorda ytor samt ökad mängd ljus, föreligger en risk för negativ påverkan på samtliga fladdermusarters livs-/födosöksmiljöer.

Den i dagvattenutredningen föreslagna skyfallslösningen med bortledning av vatten mot Svindersviken via två kulvertar, måste studeras vidare då risk för skador kan uppstå på lägre liggande värdefulla naturområden.

Slutsatser och rekommendationer:

Ett genomförande av planförslaget kommer att medföra en påtaglig negativ påverkan på naturmiljön och de arter som är knutna till denna. Detta framförallt då delar av planområdet omfattar tidigare icke exploaterad naturmark.

Konsekvenserna för den gröna infrastrukturen och spridningsmöjligheterna bedöms vara negativa då planområdet utgör en del av en länk i såväl ädellövsnätverket som barrskogs nätverket. De kumulativa effekterna med övriga pågående detaljplaner på västra Sicklaön bidrar till att ytterligare försvaga spridningssambanden.

Minskad naturyta på Henriksdalsberget och ökad mängd boende kommer att innebära större slitage på den natur som återstår. Övervägande del av berget utgörs av hållmarksskog på mycket tunna jordlager, vilket är en slitagekänslig naturtyp.

I det fortsatta planarbetet rekommenderats att en inventering och ev. artskyddsutredning för fladdermöss tas fram. Även en artskyddsutredning för fågel rekommenderas. Nämnas kan att trolig häckning av tornseglare inom planområdet har rapporterats 2021. Dagvattenutredningen bör kompletteras med hur avledning av skyfall till Svindersviken via kulvertar kan genomföras utan att nedanför liggande natur skadas.

9. Rekreativa värden

Henriksdalsberget har idag stora naturrekreativa värden inom Trolldalen samt en del av den natur som omger Henriksdalsringen. Skogsområdet används flitigt inte minst av barn, förskola och skola. Stora områden går dock inte att vistas i på grund av branter. Buller är också en viktig aspekt för de boende i val av plats för rekreation. Den södra sidan är mycket bullerstörd av väg 222 (Värmdöleden). Man väljer således i första hand den norra sidan, den skyddade parken eller mer bullerskyddade platser i skogen.

Naturens rekreativsmöjligheter är viktiga inte bara för de boende på Henriksdalsberget utan även för boende i närheten, som vid Danviksklippan, i delar av Hammarby sjöstad och Kvarnholmen, som inte har någon större skog. Inom Henriksdalsringen finns en kommunal park med stor lekplats, bollytor och grässlånter och uppvuxen parkvegetation. Höga värden för rekreation finns också nere vid Svindersvikens vatten.

Utbyggnadsförslaget

Mindre yta för naturrekreation än tidigare men fortsatt god tillgång

Då större delen av bebyggelsen planeras att placeras i ett tidigare oexploaterat naturområde kommer naturområdet kring Henriksdal att bli mindre och därav försämrats förutsättningarna för rekreation i naturområde och naturrekreativa värden som **skogskänsla, vild natur, lugn och ro**. En stor del av skogen är dock kvar så värdena försvinner inte.

Figur 19. Blå stenens plats. En mötesplats i en stor flack glänta inne i Trollskogen som används flitigt av både skolor, förskolor samt av boende. En fantastiskt fin naturpark skapad av naturen själv. Dess fokuspunkt är en blåmålad sten som någon målat arga ögon på. Foto: Helena Jeppsson, Nacka kommun.

Hänsyn till Blå stenens plats och stigsystem i Trolldalen

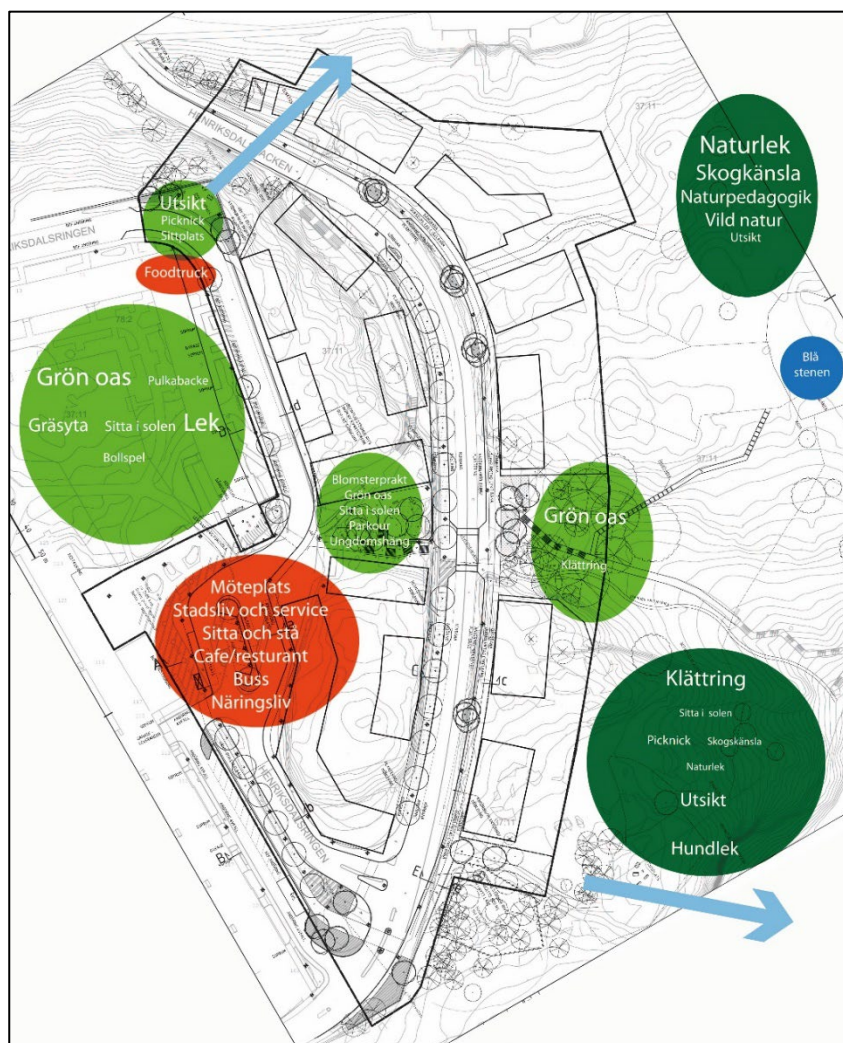
I Trollskogen finns en mycket viktig, omtyckt och av naturen perfekt formad plats som heter Blå stenens plats/Arga stenens plats som är ett stort flackt skogsområde, se figur 19 och 20. Platsen är omgiven av lekvänlig skog med fina förutsättningar för naturpedagogik, naturlek, och picknick. Den ligger på en avskild plats i terrängen och upplevelsen av att vara långt inne i skogen är stor. Platsens symbol är en blåmålad sten med arga ögon. Platsen är mycket viktig för, och välanvänd av, skolor, förskolor och boende. För att bevara känslan av en avskild plats kommer bergsknallen som ligger något väster om aktuell plats att behålla sin högsta höjd för skydda platsen visuellt från den nya bebyggelsens gårdar.

En del av de befintliga stigarna bryts av den föreslagna bebyggelsen. Därför föreslås två nya kopplingar mot stigsystemet. En är i norr mellan husen, i höjd med den planerade förskolan. Den andra görs via en ny stig med naturtrappsteg, en så kallad åsnetrapp, i parkstråket upp i till Trollskogen, se även figur 21.

Nära till lekplatser och naturlek men mindre yta per barn i hela Henriksdal/Gäddvikenområdet på grund av små förskolegårdar

Lekytorna i den kommunala parken inne i Henriksdalsringen är stora och varierade. Alla barn på Henriksdalsberget kan nå parken inom cirka 300 meters gångväg. Lika nära har de till **naturleksytorna** i skogsområdet vilket är en tillgång. Hela skogen, särskilt de flackare delarna mitt inne i skogen och ytorna vid den södra utsiktsplatsen, används idag flitigt till naturlek och naturpedagogik av områdets barn. Den nya planerade förskolegården planeras med en utsläppsgård med 10 m² per barn för cirka 150 barn som då behöver kompletterande ytor utanför gården för det för barnens utveckling så viktiga lekarbetet. I jämförelse med Boverkets riktlinjer för förskolegård på 40 m² per barn fattas 30 m² per barn till den planerade förskolan vilket motsvarar cirka 4 500 m². Det motsvarar ungefär Blå

stenens plats storlek. Lekslitage i skogen från förskolans barn och de som använder skogen som utflyktsmål kommer på sikt att påverka naturens förna och trädens rotsystem och minska upplevelsevärden som **Orördet, Lugn och ro, Vild natur** och **Skogskänsla**.

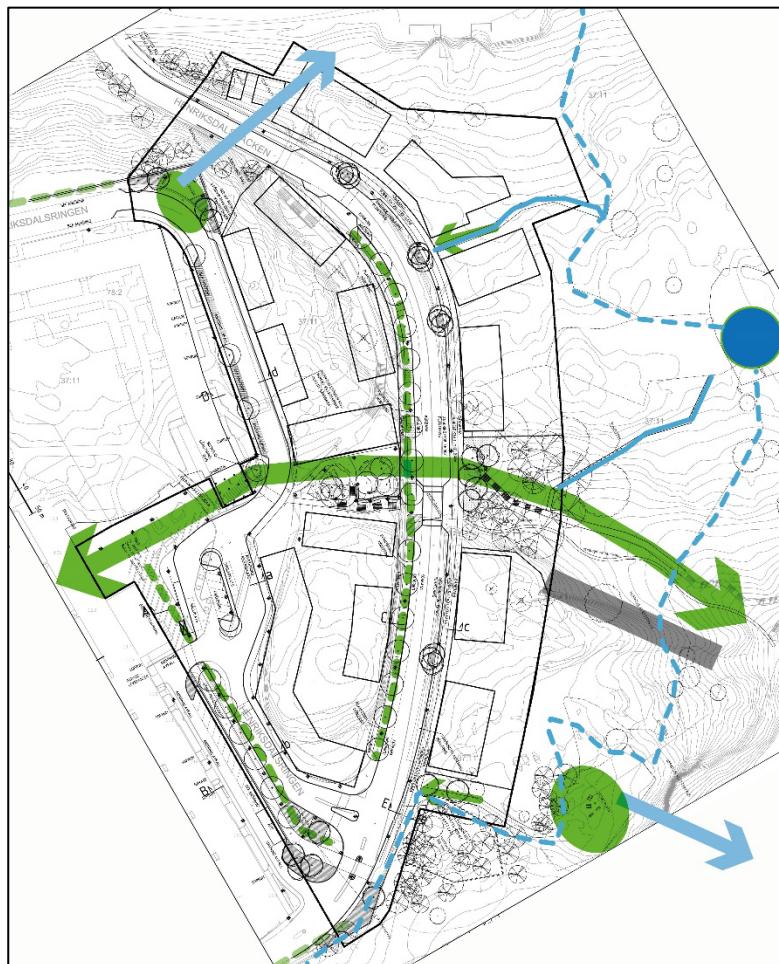

Figur 20. Rekreativa värden och stadslivskvaliteter som är planerade att skapas eller redan finns inom området, De som är kopplade till park är gröna och de som är kopplade till naturen är mörkgröna. Det röda området visar stadskvaliteter. Bild: Helena Jeppsson, planenheten, Nacka kommun.

Tydligare sammanhängande parkstråk

Idag finns de rekreativa värdena inom planområdet framför allt i parken i Henriksdalringen och i skogen öster om Henriksdalsbacken. Planen syftar att ta tillvara, koppla ihop och förstärka de rekreativa värden som finns, samt lägga till nya däremellan. De rekreativa stråken består av parkstråket ner till Svindersviken som i och med förslaget blir en utökad grön parkstråkdelen med grön trappväg ända upp till Henriksdalringens torg. Det ger en tydligare, närmare koppling mellan grönområdena, jämför figur 21. I parkstråkets del med trappor från Henriksdalsbacken upp till torget föreslås parkvärden som **blomsterprakt** och

grönska samt sittplatser för olika åldrar anläggas. Lekvärden för **parkour** kan också byggas in i trappgången.

Figur 21. Parkstråk (gröna heldragna), nya trädtrader (streckad grön) samt befintliga stiggar (blåstreckat), nya stiggar (heldragna blå) Blå stenens plats (blå plupp) och fickpark (grön plupp). Pilar visar utsiktspunkter Bild: Helena Jeppsson, planenheten, Nacka kommun.

Grön oas i befintligt parkstråk minskas och klättrvägg tas bort

Parkstråket mellan Henrikdalsbacken och Svindersvikens strandpromenad består av en grön valvgång med lundkaraktär skapad av uppvuxna ekar och hasselnår. Detta skapar det rekreativa värdet **Grön oas** med grönska som omsluter besökaren. En del av bergväggen i stråket används idag för **klättring** (så kallad bouldering), se figur 22. Den delen av bergväggen, och flera stora träd som skapar det gröna valvet, tas bort om man bygger enligt förslaget.

Figur 22. Placering av etablerad klättervägg (bouldering) Källa:
<https://27crag.com/crag/henriksdalsbacken/topos/henriksdalsbackan-forest-idyll>.

Goda möjligheter till rekreation i och vid Svindersviken består

Parksstråket leder ner till Svindersvikens rekreativmöjligheter i form av **båtliv**, **strandpromenader** och **vattenkontakt** men även en större **etablerad klättervägg** för led- eller sportklättring, se figur 23.

I Svindersviken finns två **båtklubbar** med sammanlagt hundratals medlemmar. De kommer till Svindersviken via Henrikdalsbacken och via Kvarnholmsvägen. Särskilt vid vår- och höstfixet finns behov av att transportera material till/från båtarna. Den gatuangöring som anläggs längs Henrikdalsbacken kommer att bli en viktig parkering för båtägarna. En cykelparkering föreslås också vid parkstråkets mynning för att förbättra möjligheterna till rekreation vid Svindersviken.

Figur 23. Klättring på Henrikdalsberget. Foto: Mikael Widerberg. Källa <https://27crag.com/crag/henriksdalsklippan>.

Större möjligheter till rekreativa värden i gatu- och torgmiljö

Torgytor, näringsliv, service och kollektivtrafik vid busshållplatsen vid Henrikdalsringen ger ett behov av mycket nödvändig vistelse. Redan idag finns flera funktioner som exempelvis postutlämning, livsmedelsbutik och restaurant kopplade till platsen, och fler föreslås i de

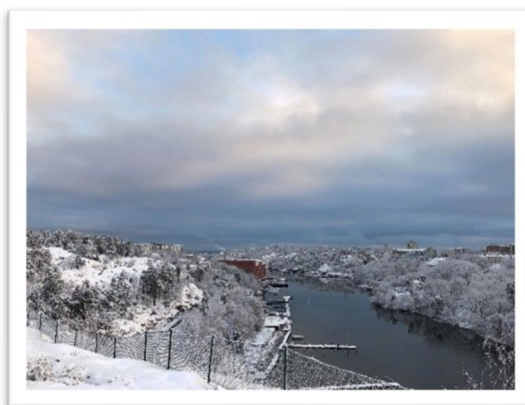
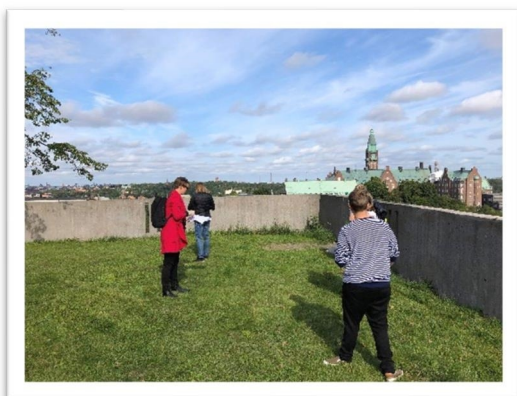
föreslagna bottenvåningarna i anslutning till torget. När tunneln under Henriksdalsbacken tas bort, jämför figur 24, kan torgytor med sittmöjligheter skapas även i portalen under befintlig byggnad.

Figur 24. Parkstråket ansluts till gatunivå och behovet av tunneln försvinner. Dessa ytor kan då istället utnyttjas för sittplatser, torgytor och möblering. Foto: Helena Jeppsson, Nacka kommun.

Utsiktsplatser görs mer tillgängliga för vistelse och hundrastgård flyttas

Utsiktsplatserna är en fantastisk rekreativ tillgång för Henriksdalsberget. I projektet görs två av de befintliga utsiktsplatserna, se figur 25, mer tillgängliga för vistelse. En av platserna är ett av Henriksdalsringens utsiktshörn som utvecklas till en mindre fickpark med sittplats. Ytterligare en befintlig utsiktsplats finns i söder med utsikt över Svindersviken. Hit föreslås hundrastgården flyttas och naturytor bibehålls i sin nuvarande form. Stigen ut till utsiktsplatsen föreslås jämnas av med jämnt grusmaterial och kompletteras med enklare sittmöbler.

Figur 25. Henriksdal har vackra utsiktspunkter. Två viktiga utsiktspunkter tas tillvara och görs mer tillgängliga i projektet. Den ena är en liten fickpark i nordöstra hörnet av Henriksdalsringen och den södra är naturparken vid en bergbrant med utsikt över Svindersviken. Foto: Helena Jeppsson, Nacka kommun.

Idrotts- och fritidsanläggningar är desamma som tidigare

Det finns ett behov av fler närliggande bollplaner i Henriksdal. Terrängen på Henriksdalsberget gör det dock svårt att anlägga fotbollsplaner och liknande flacka anläggningar. Några nya anläggningar finns inte planerade inom planområdet.

Slutsatser och rekommendationer:

Sammanfattningsvis minskar de naturrekreativa ytorna, de stadslivsmässiga värdena ökar och möjligheterna till sportrekreation förblir oförändrad.

Flera anpassningar av förslaget till befintliga rekreationsvärden görs, bland annat genom att förbättra utsiktsplatser, tydliggöra och tillgängliggöra stråk, se till att stigsystem fungerar och bevara platser med höga rekreationsvärden som Blå stenens plats.

För att minska planförslagets negativa effekter på de befintliga rekreativa värdena i parkstråket föreslås följande:

Låt parkstråket och dess landskapskapsväggar i form av bergvägg och stora uppvuxna träd vara kvar genom att freda det från bebyggelse och kvartersmark då det idag har en unik lummig och grön karaktär och redan etablerade klättringsmöjligheter.

Förskolebarnen kan trots planerade små gårdar inom nära avstånd nå både skog och park och det finns en stor mängd rekreativa kvaliteter. Förskolegårdens storlek bör vara väl tilltagen och välprogrammerad för att möjliggöra aktiv lek och minska behovet av dagligt slitage på den näraliggande skogsmarken. Planerad förskolegård bör dock i första hand vara nära parkmiljön i Henriksdalsringen. Den kan skötas av kommunen vid intensivt dagligt lekslitage samtidigt som den är en säkrare lekplats för små barn.

Vid utveckling av kvartersmark i anslutning till befintlig natur bör naturkaraktären bevaras i så stor utsträckning som möjligt, exempelvis genom att undvika sprängning och bevara befintliga träd, berghällar, markvegetation och markhöjder.

Svindersviken är populärt för rekreation och Henriksdalsbacken kommer att vara ett viktigt område också för att säkra besökarnas behov av parkering, cykelstråk och kollektivtrafik för särskilt båtägare och klättrare.

10. Energieffektivt, attraktivt och sunt byggande

Energieffektivt, attraktivt och sunt byggande

Utbyggnadsförslaget

Generellt kan sägas att dessa frågor huvudsakligen styrs av annat än själva detaljplanen.

Det finns ett fjärrvärmenät i närområdet, med ledningar längs Kvarnholmsvägen. Fjärrvärme planeras att byggas ut till planområdet. Eventuellt kommer även befintliga bostäder i Henriksdalsringen (utanför planområdet) ges möjlighet till påkoppling.

Förutom SKB är det ännu inte klart vilka byggherrarna inom planområdet kommer att bli. Av SKB:s egen redovisning av sitt hållbarhetsarbete framgår att man arbetar med lokal energiproduktion i form av solceller och/eller solfångare på sina byggnaders tak. Planområdet är högt beläget och exponerat. Enligt Stockholmsregionens energirådgivning (solkartan) har byggnaderna närmast planområdet god solinstrålning. Det torde generellt sett även gälla planområdets byggnader. En planbestämmelse anger att solpaneler får uppföras på vegetationsklädda tak. För energianvändning i nybyggda fastigheter är SKB:s mål högst 55 kWh/kvm Atemp (husets totala uppvärmda golvarea) per år. Föreningen köper endast in förnybar el.

Enligt den markanvisningstävling som SKB vann ska byggnader certifieras enligt Sweden Green Building Councils certifieringssystem, minst Miljöbyggnad silver eller motsvarande certifieringssystem som kommunen kan godta. SKB anger själva att de miljöklassar all sin nyproduktion enligt klassningssystemet Miljöbyggnad och lägger stor vikt vid val av material och dess livscykelerspektiv, dels för att få en låg miljöpåverkan över tid och dels för att underhållskostnaden ska hållas nere. Material väljs ur ett framtidsperspektiv vad gäller koldioxidpåverkan, livscykelanalys, flexibilitet, ombyggnad och tillbyggnad. I större byggprojekt finns projektspecifika miljöplaner med krav som rör byggvaror. En miljösamordnare följer upp kraven under projektering och produktion.

SKB arbetar med klimatanpassade grönytor där till exempel dagvattenhantering och odling är viktiga inslag.

Slutsatser och rekommendationer:

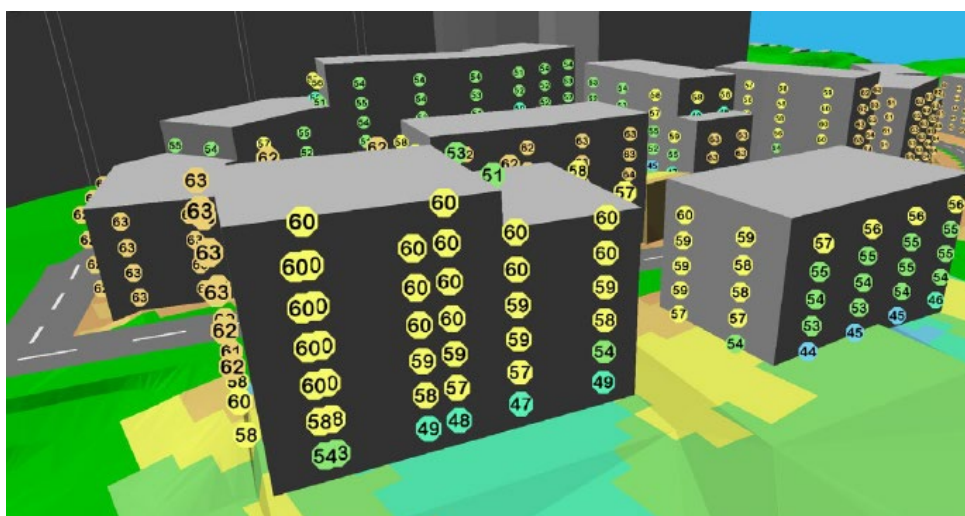
Planerade byggnader bedöms generellt ha goda förutsättningar för solinstrålning. En planbestämmelse anger att solpaneler får uppföras på tak. Det torde i övrigt finnas potential att tillskapa såväl energieffektivt som attraktivt och sunt byggande inom planområdet, men det är till stor del ännu oklart vilka val som kommer att göras för byggnaderna.

Buller

Utbyggnadsförslaget

Området ligger på en höjd och utsätts för buller av olika slag och från flera håll; från vägtrafik på Henriksdalsbacken som genomkorsar planområdet och från Kvarnholmsvägen i norr, men även från biltrafik på Värmdövägen och Värmdöleden samt spårtrafikbuller från Saltsjöbanan i söder. Föreslagen bebyggelsestruktur innebär i stor utsträckning att det är svårt att få till riktigt väl bullerskyddade fasader.

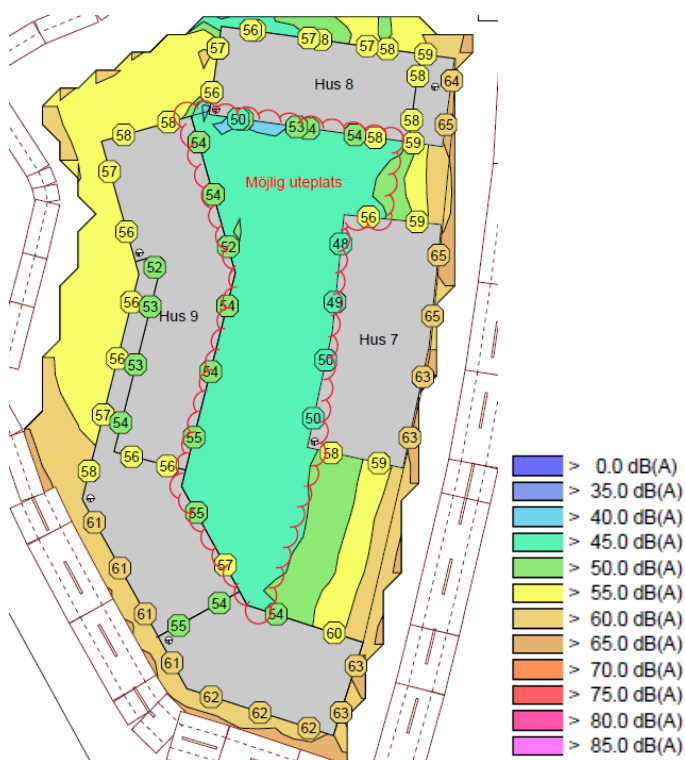
En bullerutredning har tagits fram för detaljplaneprojektet (ACAD, 2021). Av den framgår att den närmaste bullerkällan för föreslagen bebyggelse är Henriksdalsbacken, som trafikeras av ca 20 procent tung trafik, vilket i kombination med en brant stigning, ger ekvivalenta ljudnivåer vid fasad på upp till 65 dBA, dvs över gällande riktvärde för bostäder över 35 kvm. Det innebär att sådana bostäder behöver bulleranpassas sett till geometri och planlösning. Även buller från de större trafikanläggningarna söder om planområdet (Värmdöleden, Värmdövägen och Saltsjöbanan) utsätter föreslagen bebyggelse för bullernivåer över riktvärdena, jämför figur 26. Förslaget möjliggör dock ett flertal uteplatser som innehåller gällande riktvärden på skyddade gårdar.

Figur 26. Det sydöstra kvarteret sett från sydost. Med ökande höjd ökar även exponeringen mot infallande buller från Värmdöleden; vid genomgående bostäder saknas därför i många fall fasad med tystare sida om högst 55 dBA ekvivalent ljudnivå (och 70 dBA maximal ljudnivå nattetid) utan skärmande åtgärder.

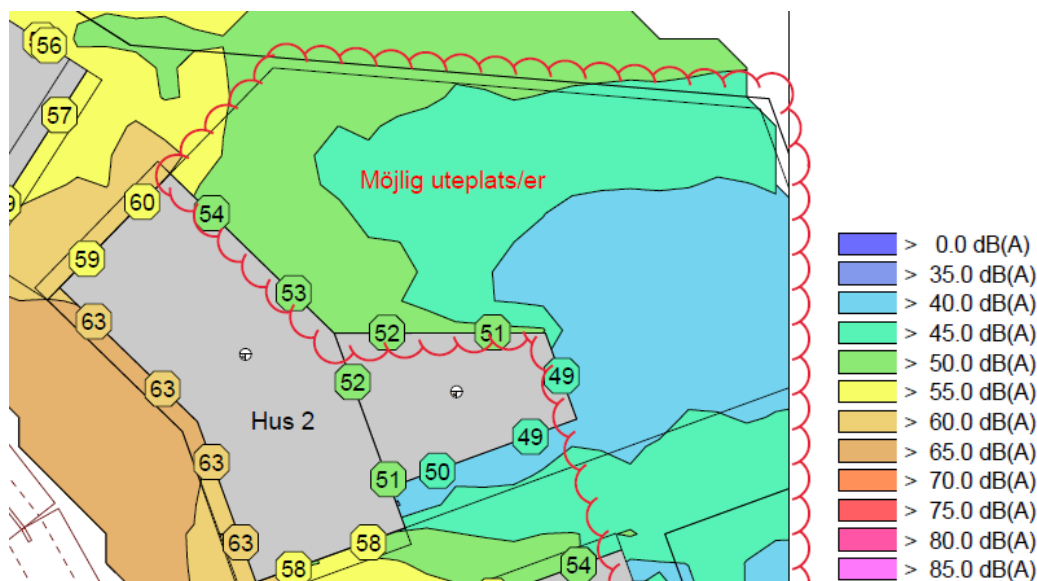
Det föreslagna längre lamellhuset i det sydvästra kvarteret utsätts för nivåer som innehåller gällande riktvärden i de flesta fall – ekvivalenta ljudnivåer strax över 62 dBA har beräknats vid fasader närmast bussgatan i väst, jämför figur 27. Bullerutredningen påpekar vidare att det antagna trafikflödet på gatan mot bussvändslingan och torget (50% av det prognostiserade flödet för Henriksdalsbacken) kan vara en överskattning, och en mätning av trafiken inom området rekommenderas för att kartlägga flödet idag och på så sett få en bättre uppfattning om fördelningen av trafiken på denna del av Henriksdalsringen, jämfört med trafiken som kör via den västra delen av Henriksdalsringen.

Planbestämmelsen f1 som i plankartan reglerar att balkonger ska vara indragna, gäller för delar av bebyggelsen. Bestämmelsen har i första hand tagits fram utifrån ett gestaltningsperspektiv, men bör också vara gynnsam ur bullersynpunkt. De indragna balkongerna har inte utgjort underlag till bullerutredningen.

Figur 27. Det sydvästra kvarteret. Dygnsekvivalent ljudnivå, L_{pAeq} , 24h, dB(A) från väg- och spårtrafik. Prognos för år 2040. Frifältsvärden vid värsta utsatta del av fasad samt 1,5 meter över mark.

Planförslaget möjliggör en förskola. Bullerutredningen redovisar dock inte riktvärdena för buller på skolgårdar från väg- och spårtrafik (Vägledning från Naturvårdsverket 2017), men de finns i bilagan till denna miljöredovisning. Riktvärdena gäller även för förskolegårdar. Bullerutredningens beräkningar visar att riktvärdena för förskolegården kan klaras, jämför figur 28.

Figur 28. Del av det nordöstra kvarteret där förskolan planeras. Dygnskvivalent ljudnivå, $L_{pAeq,24h}$, dB(A) från väg- och spårtrafik. Prognos för år 2040. Frifältsvärden vid värsta utsatta del av fasad samt 1,5 meter över mark. Det område nord-nordost om byggnaden som markeras som "Möjliga uteplatser" planeras som förskolegård, och vid en jämförelse med aktuella riktvärden för förskolegårdar (Naturvårdsverket 2017) framgår att de kan klaras här.

Bullerutredningen ger en god överblick över bullerförhållandena för planförslaget, men utan exempelvis föreslagna lägenhetsutformningar - som saknas inför detta samråd – och andra kompletteringar och fördjupningar är det svårt att avgöra i vilken utsträckning bullerriktvärdena klaras för planen.

Frågor som bedöms behöva behandlas i det fortsatta arbetet:

- Hur föreslagen bebyggelse kan anpassas så att bullerriktvärdena klaras. Det krävs genomarbetade anpassningar av byggnader och lägenheter. I första hand bör lösningar som lägenhetsutformningar, val av lägenhetsstorlek utifrån bullersituation, indrag av fasader, balkongindrag, etc användas. Flertalet sådana åtgärder krävs för att undvika många små lägenheter. Tekniska lösningar som inglasningar och ljudabsorbenter bör endast användas i undantagsfall när andra anpassningar inte är möjliga. I nästa skede behöver antal och andel lägenheter som klarar riktlinjerna redovisas, liksom de som klarar dem med anpassning respektive de som behöver tekniska lösningar.
- Mätning av trafikens fördelning kring Henriksdalsringen i syfte att få reda på hur stor andel som passerar planområdets sydvästra kvarter vid busstorget. Bullerutredningens beräkningar baseras på att 50 procent av trafiken passerar väster om planförslagets sydvästra kvarter vid busstorget och beräknade nivåer är här nära bullerriktvärdena. Om fördelningen av trafiken är en annan kan det innebära bullernivåer som är 1 - 2 db lägre/högre, och det kan inverka på möjligheterna att nå riktvärdena, med därpå följande krav på bulleranpassningar.
- Bussar som trafikerar Henriksdalsringen har en regler- och rastplats samt hållplats för av- och påstigning vid det torg som ingår i planens västra del. Uppställda bussars

buller kan orsaka buller som bedöms som industribuller, och hänsyn kan också behöva tas till eventuellt lågfrekvent buller från tomgångskörning.

- Hur befintlig bebyggelse vid Henriksdalsringen påverkas av planen med avseende på buller.
- Buller från eventuell mobil sopsug.

Slutsatser och rekommendationer:

Planområdet utsätts för olika slags buller från olika håll. För flera av de föreslagna byggnaderna klaras inte riktvärdena för buller vid fasad utan att ett antal anpassningar av byggnader och/eller lägenheter behöver göras. Troligen behövs även vissa så kallade tekniska lösningar för att riktvärdena ska innehållas. För uteplatser kan riktvärdena klaras. Bullerutredningen behöver kompletteras och fördjupas innan det går att avgöra i vilken utsträckning bullerriktvärdena klaras för detaljplanen.

I plankartan ställs krav på att bebyggelsen ska utformas så att aktuella riktvärden för buller ska uppnås. Därutöver får endast indragna balkonger förekomma på byggnader öster om Henriksdalsbacken, vilket bör minska bullret vid fasad.

Markens beskaffenhet och risk för förorenade områden

Utbyggnadsförslaget

Området är kuperat med en viss del branta bergskanter och stora höjdskillnader, se exempelvis figur 29. Här finns främst naturmark med en hel del berg i dagen samt viss gatumark. Marken består huvudsakligen av urberg (granit – granodiorit) men även av lera täckt av fyllnadsmassor, se figur 30. Jordtäcket är till övervägande del tunt; 0 - 1 meter.

Det finns inga inventerade markföroreningar inom planområdet.

En bit öster om Henriksdalsbacken ligger Finnberget. Tidigare utförda genomförda miljötekniska markundersökningar har konstaterat förhöjda halter av framförallt bly och arsenik i yttlig håll- och skogsmark vid Finnberget. Föroreningarna härrör sannolikt från historiskt luftnedfall av bly och arsenik från den tidigare näraliggande svavelsyrafabriken som fanns vid Gäddvikens strand.

En fördjupad riskbedömning har genomförts för Finnberget (Wescon 2018) i samband med att man planerade att uppföra bostäder och en förskola där. Resultatet av undersökningarna visade att halterna av bly och arsenik var högre än riktvärdena, men riskbedömningen visade att miljö- och hälsoriskerna var i nivå med vad som anses vara säkra nivåer. Riskerna bedömdes därmed inte vara högre än de risker som beräknas för Naturvårdsverkets generella scenarier för känslig markanvändning. En undersökning av eventuella föroreningar på grund av luftnedfall, samt utredning av fyllnadsmassor inom planområdet, kommer att utföras efter plansamrådet.

Några konsekvenser av planen kan bli att dagvattenflödena från planområdet mot Svindersviken ändras samt att skyfall leds dit. Se vidare avsnitten *Ytvatten – dagvatten* samt *Anpassning till framtida klimat*. Förhållandena kring Svindersviken är därför också av intresse.

Figur 29. Branten från planområdet mot Svindersviken. Foto: Helena Jeppsson, Nacka kommun.

Vid Svindersvikens strand går en gång- och cykelväg och det finns en båtklubb med tillhörande byggnader och anläggningar. Strandzonen består av fyllnadsmassor med oklart innehåll, jämför figur 26. Området med fyllnadsmassor är utpekat av Sveriges Geologiska Undersökning (SGU) som ett så kallat aktsamhetsområde där skredrisk kan förekomma, se figur 31. Underlaget baseras på att jorden består av lera och/eller silt och att marklutningen är tillräckligt stor. Kartan visar dock inte risken eller sannolikheten för jordskred. För bestämning av markens stabilitet krävs en geoteknisk undersökning.

Figur 30 (till vänster). Översiktlig information om jordarter inom aktuellt område enligt Sveriges Geologiska Undersökning (SGU). Urberg (rött), lera med fyllnadsmassor (skrafferat).

Figur 31 (till höger). Gult visar förutsättningar för skred i finkorniga jordarter (SGU). Här sammanfaller det området med den vänstra figurens beteckning för lera med fyllnadsmassor längs stranden.

Kring Svindersviken har flera förorenande verksamheter legat. Av en tidigare miljökonsekvensbeskrivning (MKB) för en omläggning av en dagvattenledning (Sweco Viak 2007) framgår att det i/vid den inre delen av viken legat en oljedepå (mellan åren 1895 och 1965), och sedan en bilsprot och en småbåtshamn (1965 till 1977). Enligt MKB:n misstänkts området vara kraftigt förorenat av oljekolväten såväl i mark och i grundvatten som i Svindersvikens sediment. Av utredningen framgår vidare att bottnarna i Svindersviken sannolikt är mycket förorenade, även i förhållande till Stockholms generellt höga föroreningsnivåer (IVL Rapport B 1297, 1998). Bottenundersökningar (Sedimentundersökning för dagvattenledning till Svindersviken SWECO VIAC. 2005) visade att bottenytan till större delen består av finpartikulärt material och med delvis nedbrutna blad och grenar, dvs organiskt material. Metangas bildas där det råder total syrebrist, något som orsakas av den kraftiga syreförbrukning som sker under nedbrytningsprocessen av stora mängder organiskt material. Olja i sedimenten förs upp i vattnet med den metangas som bubblar upp till ytan. Analysresultat av sedimenten (10 - 15 cm under botten) visar att föroreningshalterna är mycket höga, och att de högsta halterna återfinns längst in i viken.

Genomförda grumlingsförsök visade att vissa metaller steg mycket snabbt i samband med en grumling och att de kunde utgöra problem vid en kraftigare erosion (exempel vid utflödes hastigheter på över ca 0,5 – 0,7 m/s).

Om bottensedimenten i Svindersviken utsätts för höga vattenhastigheter kan det leda till att föroreningarna blandas upp med ytvattnet varvid de sprids så att näraliggande bottnar belastas utöver det normala. Vid en flödes hastighet upp till 1,2 m/s inom en meter från bottenytan kan man förvänta sig att det sker erosion av såväl finkorninga som grovkorninga sediment. En grumling kan hinna transporteras relativt långt ut i viken innan den upphör. En slutsats i rapporten är att då sedimenten i den innersta delen av viken är så pass förorenade bör man helt undvika spridning av dessa eftersom det skulle innebära att föroreningsbelastningen ökar märkbart på bottnarna längre ut i Svindersviken. En sådan föroreningsspridning skulle påverka vattenkvaliteten och den akvatiska livsmiljön där negativt.

Om planens genomförande innebär större ökning av vattenflödena mot Svindersviken bör dagvatten och skyfall från planområdet undersökas med avseende på utströmningspunkter och -hastigheter. Det behövs för att kunna bedöma om vattenflödena påverkar stabiliteten i fyllnadsmassorna längs Svindersvikens strand samt om de riskerar att leda till grumling och föroreningsspridning av bottensediment i viken. Även risken för att fyllnadsmassorna längs stranden är förorenade bör undersökas.

Slutsatser och rekommendationer:

En mindre del av planområdet består av fyllnadsmassor av oklart ursprung. Tidigare undersökningar nära planområdet visar att markföroreningar förekommer i de ytliga jordlagren, troligen på grund av nedfall från en tidigare industriverksamhet. En markföroreningsundersökning kommer att genomföras för planområdet efter plansamrådet. Beroende på vilka konsekvenser planen kan innebära för vattenflödena mot Svindersviken bör ytterligare undersökningar ske av stabiliteten, erosionsrisk, samt

eventuella föroreningar i fyllnadsmassorna kring Svindersviken liksom av risken för föroreningsspridning på grund av grumling i Svindersviken.

Klimatpåverkan

Utbyggnadsförslaget

SKB arbetar långsiktigt för att bli klimatneutralt och har skrivit på SABO:s klimatinitiativ, vilket innebär att föreningen ska vara fossilfri samt ha 30 procent lägre energianvändning år 2030 (jämfört med 2007).

Planen möjliggör genom en planbestämmelse att solpaneler får uppföras.

Enligt lag (2021:787) om klimatdeklaration för byggnader ska nya byggnader klimatdeklarerar. Det innebär att byggherrar ska registrera en klimatdeklaration hos Boverket som redovisar vilken påverkan på klimatet en ny byggnad har. Syftet med lagen om klimatdeklaration för nya byggnader är att bidra till att minska klimatpåverkan från byggskedet. Nya byggnader för vilka bygglov söks efter den 1 januari 2022 berörs.

Ett utbyggnadsprojekt av den här typen ökar utsläppen av växthusgaser (på grund av materialåtgång, transporter etc). Olika typer av åtgärder kan dock vidtas för att minimera påverkan. Se vidare avsnitten *Energieffektivt, attraktivt och sunt byggande* samt *Hållbart resande och mobilitet*.

Slutsatser och rekommendationer:

Ett utbyggnadsprojekt av den här typen ökar utsläppen av växthusgaser (på grund av materialåtgång, transporter etc). Det är inte klarlagt vilka åtgärder som kommer att vidtas för att begränsa påverkan. Exempelvis kan stommar av trä minska klimatpåverkan, men en konsekvens är att byggnaderna blir högre, vilket i sin tur påverkar landskapsbilden.

Mikroklimat och solstudier

Vindförhållanden

Henriksdalsberget är på grund av sin höga höjd och närhet till havet vindutsatt. Någon mikroklimatstudie har inte gjorts i det här skedet men kan komma att genomföras i kommande planeringsskede för att se var de lämpligaste platserna finns för vistelse och för att avgöra hur bebyggelsen bör vara utformad ur den aspekten.

Solstudie

En solstudie har tagits fram för planförslaget av AIX arkitekter, jämför figur 32. Bebyggelsen som föreslås i planförslaget kommer inte att beskugga befintlig bebyggelse i Henriksdalsringen i någon större utsträckning. Viss skuggverkan kan upplevas på närmaste hushörn. Befintliga huskroppar beskuggar ny bebyggelse närmast Henriksdalsringen under sen eftermiddag vår och höst.

Den nya bebyggelsen skuggar sig själv och sina gårdar i rätt stor utsträckning. Det kommer att bli svårt att etablera växtlighet och göra varierade gårdar ur ljussynpunkt. Det beror till stor del på den föreslagna bebyggelsens höjd och täthet, och det gäller särskilt för bebyggelsen norr om parkstråket.

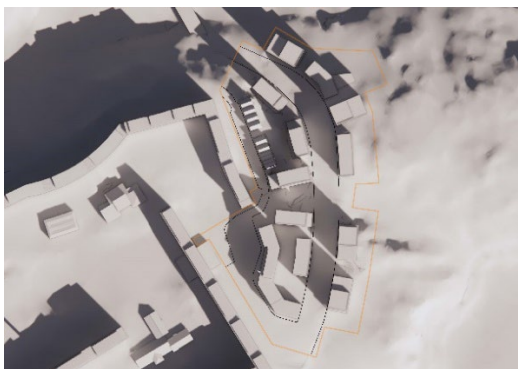
Platserna för vistelse ur solperspektiv är torgets norra och nordöstra sida. Förskolans gård i nordostläge kommer däremot att vara beskuggad under en stor del av året vilket kommer att påverka varierade vistelse- och lekvärden negativt.

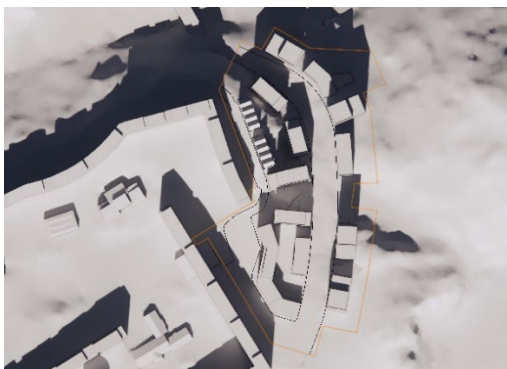
Sommar 21 juni kl 9 och 12

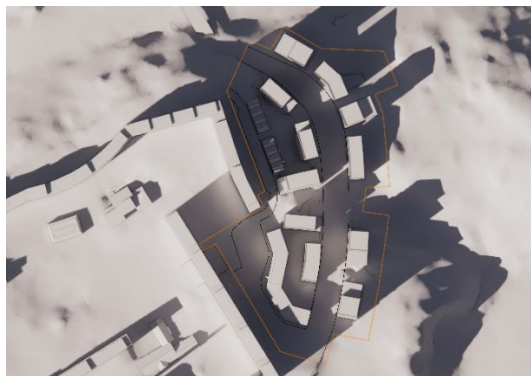

Sommar 21 juni kl 15

Vår och höst 21 mars kl 9 och 12

Vår och höst 21 mars kl 15

Figur 32. Sol och skugga under olika tillfällen på året för planområdet och omgivningen. AIX arkitekter.

Slutsatser och rekommendationer:

Då området är utsatt för starka vindar bör en mikroklimatstudie göras för planförslaget för att avgöra hur det bör utformas för en attraktiv livsmiljö för de framtida boende såväl som optimal utformning av allmän plats.

Den nya bebyggelsen kommer inte att skugga befintlig bebyggelse med undantag av för något enstaka hushörn men däremot skuggar den sig själv och gårdarna i relativt stor utsträckning. En mindre tät och mindre hög bebyggelse skulle ge boendemiljöer med mer varierat solinsläpp och bättre vistelsemiljöer och bättre förhållanden att etablera grönska på.

De bästa solförhållandena för vistelseytor finns i centrumdelens nordvästra hörn till vilken uteserveringar och platser för vistelse bör läggas, om de även har goda vindförhållanden.

Förskolegården är beskuggad en stor del av tiden och särskilt under den tiden då barnen är på förskolan. Det är mer än vad som är lämpligt då en förskolegård ska ha både sol och skugga enligt Boverket. Åtgärder skulle behöva göras för att få in mer sol på delar av förskolegården genom bebyggelseutformningen eller genom att flytta förskolan från platsen.

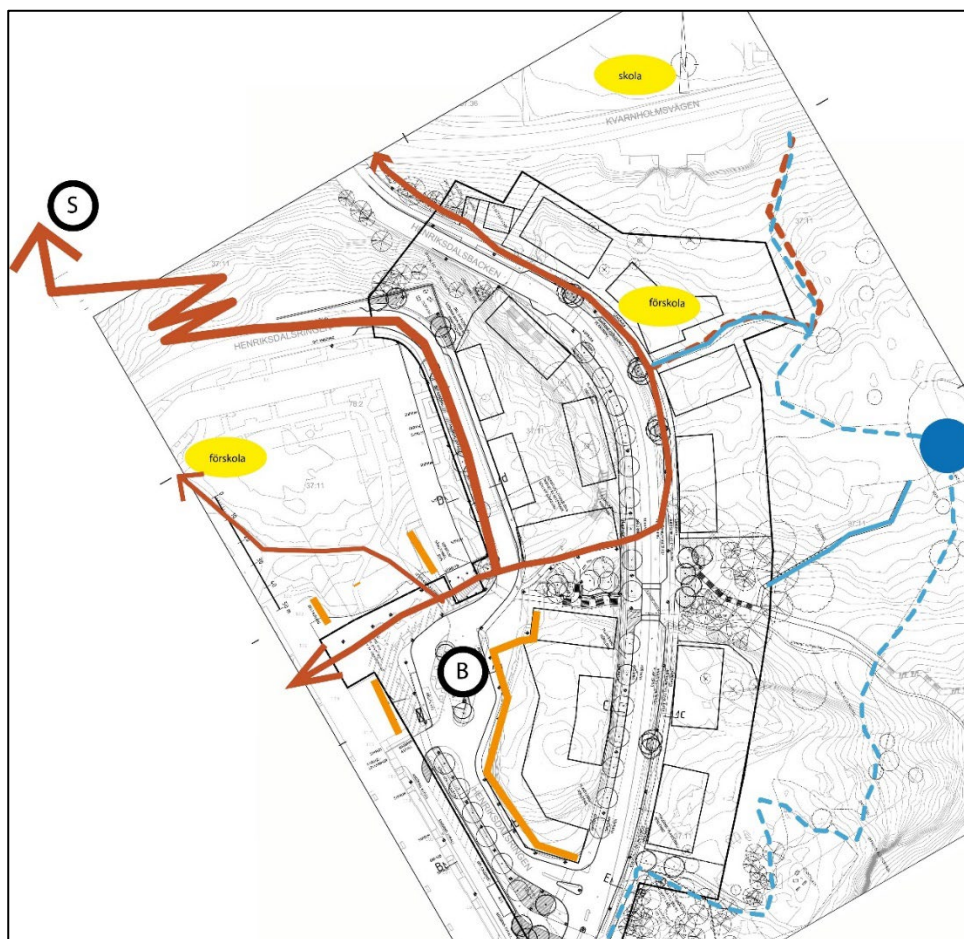
Tillgänglighet och trygghet

Platsen idag: tillgänglighet

Områdets enda infartsväg till Henrikdalsringen är den branta Henrikdalsbacken. Utmed den går också busslinjer som är den enda kollektivtrafiken till området. Bussen är också det enda sättet för den som är funktionshindrad att ta sig upp och ner från berget på grund av den branta lutningen och brist på hissar och tillgänglighetsanpassade ramper. För cykel- och

gångtrafik finns en anlagd trafikseparerad gångväg med trappor och i gångtunnlar längs med Henrikdalsbacken.

Den väg som Henrikdalsringsborna själva upplever som mest tillgänglig och som är närmare målpunkter, som kollektivtrafikpunkten Henriksdal vid Saltsjöbanan längs väg 222, är en gammal byggarbetsväg från byggnationen på 60-talet som idag mer är en upptrampad bred stig som zigzagar sig nerför slänten mot Kvarnholmsvägen på den norra sidan om Henrikdalsringen, se figur 33. Många vid Henrikdalsringen väljer därför i första hand den och inte den anlagda gång- och cykelvägen då den senare innebär en omväg på cirka en kilometer till kollektivtrafikpunkten Henriksdal.

Figur 33. Bilden visar schematiskt de mest frekventerade stråken och stigarna i befintlig och kommande miljö. De mest frekventerade gångstråken eller stigarna mot nödvändiga målpunkter som skola och förskola är röda. Zigzag-formen visar den så viktiga zigzagstigen ner till Kvarnholmsvägen. S representerar Saltjöbanestationen och B är busstationen. Orange visar fasader med målpunkter i form av service och näringsliv. Blått är stigar och Blå stenens plats. Bild gjord av Helena Jeppsson, Nacka kommun.

Det finns också ett stort antal upptrampade stigsystem i skogarna runt Henrikdalsringen och i Trollskogen som används frekvent av de boende för att de, trots den branta terrängen,

upplevs som genare vägar till skolor, kollektivtrafik och service. En av de stigarna, som frekventeras av alla från barn till gamla, är ”Gerillastigen” som är den genaste vägen från Sickla till Henriksdal rakt uppför bergets brant i söder. Den kräver att man kan klättra i brant terräng vilket vissa Henrikdalsbor kan för att ta sig hem den genaste vägen. Sammantaget är det mycket svårt att ta sig upp och ner från Henriksdal och några tillgängliga gångvägar finns egentligen inte. Det gångsystem som finns inte är utformat för att ge de boende de genaste gångvägarna till viktiga målpunkter utan är mer ihopbyggt med trafiksystemet för fordon. Bussen som enda tillgängliga transport för den som är funktionshindrad gör livet också väldigt sårbart för de boende på Henriksdal.

Platsen idag: trygghet

När det handlar om ögon på platser så finns de främst i anslutning till Henrikdalsringen. Har man väl lämnat Henrikdalsringen finns inte många som ser den som rör sig längs med Henrikdalsbacken. Henrikdalsbacken idag består av natur, väg samt gång- och cykelväg med gångtunnlar i naturterräng. Den nedre tunneln längs gångstråket är mycket mörk och undanskymd och verkar upplevas som särskilt otrygg då många väljer att i stället korsa gatan och ta sig ned till gångbanan igen via skogsterrängen.

Mot Svindersviken och Sickla finns ett parkstråk med trappa och belysning från Henrikdalsbacken ner till Svindersviken och vidare längs asfalterade gång- och cykelvägar till Sickla. En anlagd trapp med belysning finns också i Henrikdalsringens nordvästra hörn.

Utbyggnadsförslagets tillgänglighet

En av de svåraste utmaningarna med den befintliga Henrikdalsringen och den föreslagna exploateringen vid Henrikdalsbacken är tillgängliga lutningar. Landskapets form gör det omöjligt att skapa mycket god tillgänglighet på alla offentliga platser i förslaget om man inte bygger in hissar i terrängen mellan nivåerna. Det är således inte möjligt att uppnå generella krav på tillgänglighet, framför allt längs Henrikdalsbacken som lutar nästan 6 %. Att säkerställa framkomlighet för både allmän trafik och kollektivtrafik är därmed mycket viktigt för de boende. På övriga gator och ytor ligger lutningarna på under 4 %. Tvärfall på gång- och cykelbanor är generellt satt till 2 % med vissa avvikelser för anslutning mot befintlig mark.

De nya fastigheterna längs Henrikdalsbacken kommer inte att kunna ha entréer med anslutning direkt mot gångbanan då gatans profil inte möjliggör detta, utan entréer kommer att behöva ske via arkader eller indragna entréer där övergången till en plan yta vid entrén hanteras på kvartersmark, jämför figur 34.

Leveranser till den nya förskolan i Henrikdalsbackens norra del behöver ske på plan mark och kommer att ske på kvartersmark. Detta behöver studeras vidare i projekteringen för förskolan.

Figur 34. Konceptbild för hur arkadvåningen kan utformas. AIX arkitektkontor.

Ökad tillgänglighet till naturen planeras genom att grusstigen mot utsiktsplatsen i söder planas ut samt att man lägger till en åsnetrapp i slänten upp mot Trollskogen för att ersätta en stig som bebyggs. Att ta sig upp längs gång och cykelvägar utmed Henriksdalsbacken kommer också att innebära att man kan ta sig via gångsystem utan trappor vilket man inte kan idag. Det förbättrar tillgängligheten längs Henriksdalsbacken för exempelvis cyklister eller de som drar barnvagn, även om lutningen fortfarande är brant. Att ta sig upp och ner till Kvarnholmsvägen och till busshållplatsen uppe vid Henriksdalsringen kommer dock ändå att bli svårt för den som är rörelsehindrad då fullt tillgänglighetsanpassade rampsystem inte går att bygga in i förslagets korta smala parkstråk och då Henriksdalsbacken har en lutning på nästan 6 %.

Också bussens fortsatta trafikering, som är ett måste för förbättrad tillgänglighet till och från berget, kan komma att kräva mer plats och jämnare lutning än vad förslaget innebär. Om man i framtiden vill ha tätare trafik och plats för fler bussar kan busshållplatsen kräva större vändplats än i nuvarande förslag.

Utbyggnadsförslagets trygghet

Nedan tas aspekter upp som ger en känsla av trygghet och säkerhet och får människor att känna sig inkluderade och vilja stanna på en plats. Det är framför allt människors närvaro, aktivitet och sociala kontroll som skapar verklig trygghet och säkerhet på platser. Därför ger känslan av trygghet och säkerhet också den verkliga effekten trygghet och säkerhet i och med att känslan styr vårt beteende.

Trygghet och säkerhet

Trygga och säkra platser skapas till stor del genom att det finns ögon på platsen från bostäder, verksamheter, trafik och stråk med mera. De skapas också genom en medveten gestaltning, en mix av funktioner och tydlighet.

Den befintliga gång- och cykelvägen med många gömda vrår i tunnlar och bakom berg ersätts med ett huvudstråk längs Henrikdalsbacken samt ett sammanbundet parkstråk mellan Henrikdalsringen och Svindersviken. I och med att gångytorna ner till Kvarnholmsvägen i förslaget kommer att ligga längs med gatan och husens framsidor kommer de ögon som finns på platsen att bli betydligt fler. Det kommer även att finnas fönster mot naturytorna från bostäderna vilket ger en viss social kontroll även där.

De rekreativa stigarna i skogen behålls fortsatt obelysta för att inte locka till användning nattetid. Stigar leds ut mellan husen på skogssidan och ansluter till de befintliga stigarna i skogen.

Mix av funktioner

Henrikdalsbacken kommer att utgöra huvudgata och entré till Henriksdalsberget och ha en karaktär av stadsgata med byggnader som omger den på bägge sidor. Vändslungan vid Henriksdalsberget föreslås bli ett torg som får mer liv och rörelse genom att bostäder och lokaler öppnar sig mot platsen. Det ska också byggas en förskola med mellan fyra och sex avdelningar i området. Planförslaget möjliggör således för både bostäder, förskola och lokaler i bottenvåningar vilket innebär att platsen kommer vara befolkad flera tider på dygnet. Detta är en viktig del som bidrar till ökad trygghet i ett område.

Tydlighet

En tydlighet eftersträvas vad gäller uppdelning av funktioner. Den nya strukturen med en genomgående stadsgata som huvudstråk kombinerat med sekundära rekreativa stråk bidrar till ett samlat rörelsemönster som i sin tur bidrar till en ökad trygghetskänsla.

Social kontroll

Totalt sett kommer de boende på Henrikdalsringen att få ett tryggare stråk att röra sig längs i och med Henrikdalsbacken när de vill ta sig tryggt mellan sitt boende och ner till Kvarnholmsvägen. I de arkader som byggs vid husens entréer är det viktigt med stor möjlighet till överblickbarhet så att dessa bidrar till ett levande gaturum och inte riskerar att bli dolda ytor som kan ge en känsla av otrygghet.

De boendes gårdar på bergssidan är omslutna av kvartersbebyggelse och kommer att skapa en större känsla av kontroll än de gårdar som planeras mot skogen där det bara är byggnader mot gatan. Bostäderna på bergssidan har parkeringar som placeras under mark. Parkeringshus pekats ofta ut som särskilt otrygga platser på grund av dålig överblickbarhet och brist på social kontroll. Hur källarparkeringarna utformas med utrymningsvägar och belysning kan påverka känslan av trygghet till det bättre.

Parkeringar för besökande till Henriksdalsberget bedöms kunna rymmas utmed stadsgatan. Det är positivt utifrån ett trygghetsperspektiv då det blir mer liv och rörelse utmed gatan. Parkeringarna syns också från bostäderna vilket bidrar till ökad social kontroll.

Slutsatser och rekommendationer:

Tillgänglighet

Tillgängligheten till Henrikdalsberget kommer i förslaget att bli i princip oförändrad och den kommer fortsatt att vara svår och beroende av fordonstrafik och kollektivtrafik för de som inte klarar branterna. Sammantaget är behoven av ökad tillgänglighet så stora för Henrikdalsringen och den förslagna exploateringen att man skulle behöva se över frågan som helhet för hela området när det gäller busshållplatsers utformning, trappor, ramper och behov av hissar. Exempelvis skulle den gamla zigzagstigen norr om Henrikdalsringen till Kvarnholmsvägen kunna rustas upp med riktiga ramper och en anlagd gångväg så att fler kan passera den vägen.

Trygghet

Henrikdalsbacken omgiven av bostäder kommer att ge de boende på Henrikdalsringen en möjlighet att välja en gångväg ner till Kvarnholmsvägen som har ögon. Det finns inte idag och är en förbättring av tryggheten vilket därmed bidrar till de kommunala målen för förbättringar av tryggheten. Tryggheten i anslutning till, och i, byggnaderna behöver ses över när husen planeras i detalj.

Sulfider i berg

Utbyggnadsförslaget

(För uppgifter om mark och jordarter, se avsnitt *Markens beskaffenhet och risk för förorenade områden*.)

Bebyggelsen ska anpassas till terrängen men garage under mark planeras och sprängningar kommer att behöva genomföras. Enligt en preliminär bedömning av ett tidigt utbyggnadsförslag (som i stort omfattar samma område och exploateringsgrad som det nuvarande förslaget) uppskattades mängden massor som behövde tas bort till ca 55 000 – 60 000 m³. En berggrundsgeologisk undersökning avseende sulfidmineraler (Atrax 2020) har genomförts för planområdet. Resultatet av den var att berget inte bedömdes vara sulfidförande.

Om tecken på sulfidförande mineral ändå skulle observeras vid sprängning bör en berggrundsgeologisk undersökning utföras för att utreda mängd och halt av sulfidförande bergarter. Vid svavelhalter om 1 000 mg/kg TS eller mer ska tillsmyndigheten informeras, då krav på ytterligare provtagning kan ställas.

Slutsatser och rekommendationer:

Risken för att berget innehåller stora mängder sulfidförande mineral bedöms som liten.

I I. Hållbar avfallshantering och återbruk

Utbyggnadsförslaget

Av Nacka kommuns avfallsplan 2021–2026 framgår som ett mål för avfallshantering bland annat att det finns plats för att lämna och hämta avfall i sorterade fraktioner i nya bostäder med gemensam avfallslösning. De fraktioner som avses är mat och restavfall, och alla typer av förpackningar och returpapper. För flerbostadshus bör utrymmen finnas även för insamling av smått elavfall, batterier och ljuskällor samt textil, mindre grovavfall och återbruk. Krav på byggherrar behöver ställas i markanvisningar och exploateringsavtal.

I projektet diskuteras traditionella soprum eller att mobil sopsug ska prövas. Frågan kommer att utredas vidare.

Slutsatser och rekommendationer:

Det behöver finnas tillräckligt med utrymme för att lämna och hämta avfall i sorterade fraktioner. Krav på byggherrar behöver ställas i markanvisningar.

Möjligheten till stationär sopsug bör prövas i projektet.

I 2. Hållbart resande och mobilitet

Utbyggnadsförslaget

Bussar trafikerar Henriksdalsbacken med god turtäthet och nere vid Värmdöleden/Henriksdal finns också Saltsjöbanan.

Eftersom planområdet ligger nära de mest centrala delarna av Stockholm är det möjligt att gå eller cykla dit. Ett huvudcykelnät ligger utmed Kvarnholmsvägen och ett lokalt cykelnät sträcker sig utmed Henriksdalsbacken. Ett gång- och cykelnät kommer även fortsättningsvis att finnas längs Henriksdalsbacken. SKB uppmuntrar användandet av cykel genom att erbjuda cykelpool med elcyklar och gott om cykelparkering både inomhus och utomhus. I SKB:s kvarter finns också spolplats där de cyklade kan tvätta sina cyklar, vilket är en förutsättning för att kunna cykelpendla vintertid.

Enligt nya krav i plan- och byggförordningen (2011:338) om laddinfrastruktur för laddning av elfordon ska nya bostadshus med fler än 10 parkeringsplatser i byggnaden eller på tomten ha ledningsinfrastruktur (förberedelse med tomrör eller liknande) till alla parkeringsplatser. Andra regler gäller för nya uppvärmda byggnader som inte är bostadshus, vid ombyggnad samt för ouppvärmda byggnader. Kraven gäller vid bygglov.

SKB:s målsättning är att vid nybyggnation ska 30 procent av parkeringsplatserna vara laddplatser.

Slutsatser och rekommendationer:

Planområdet har god tillgång till kollektivtrafik och gång- och cykelstråk och ligger nära innerstaden. Det ger generellt goda förutsättningar för hållbart resande. Det är ännu oklart om ytterligare åtgärder för hållbarhet/mobilitet kommer att vidtas inom ramen för projektet.

13. Anpassning till framtida klimat

Utbyggnadsförslaget

Skyfall och risk för översvämning

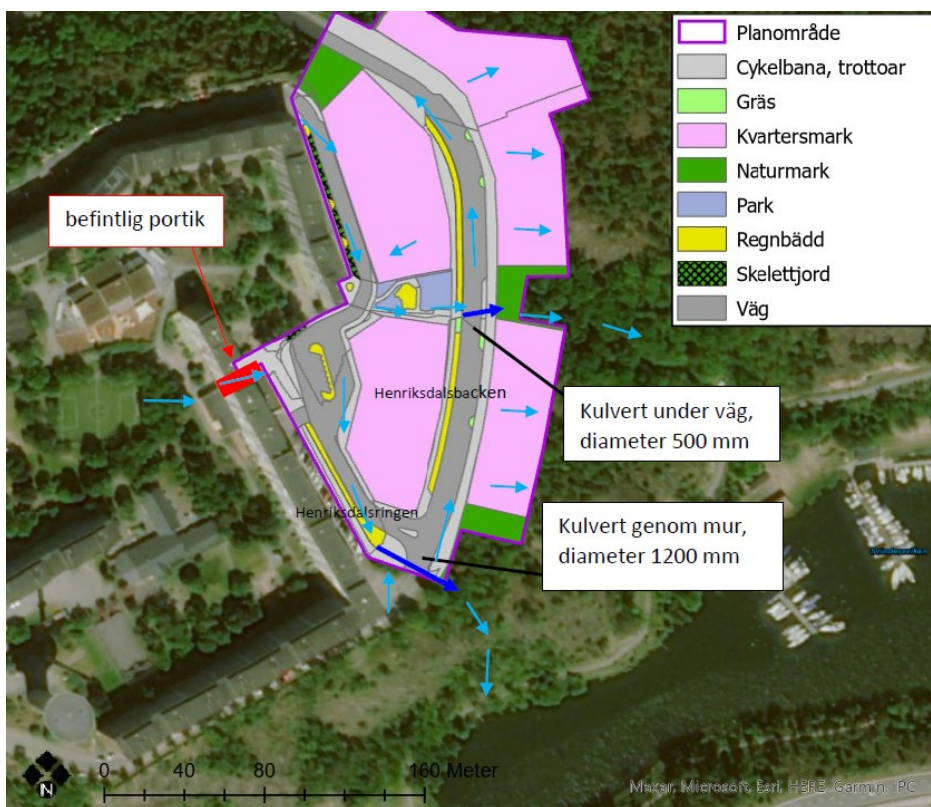
I den dagvattenutredning (Norconsult 2021-12-06) som har tagits fram för planförslaget beskrivs konsekvenserna av skyfall i området och förslag till lösningar för att förhindra översvämningsrisk. Av utredningen framgår bland annat att vatten rinner in i planområdet från väst, men att översvämningsrisken inom själva planområdet är liten vid extrema regn. Istället rinner en stor del av det vatten som faller över planområdet och den intilliggande Henriksdalringen mot nedströms liggande bostadsområden i Finnbo, nordost om planområdet, och dessa riskerar att översvämmas, se figur 35.

I anslutning till planområdet, i befintlig bebyggelse vid Henriksdalringen, finns en portik (se figur 35) som leder vatten från en lågpunkt i mitten på Henriksdalsberget ut mot Henriksdalringen och Henriksdalsbacken. För att se hur mycket vatten som kan flöda ut från den vid ett skyfall behövs en hydraulisk modell.

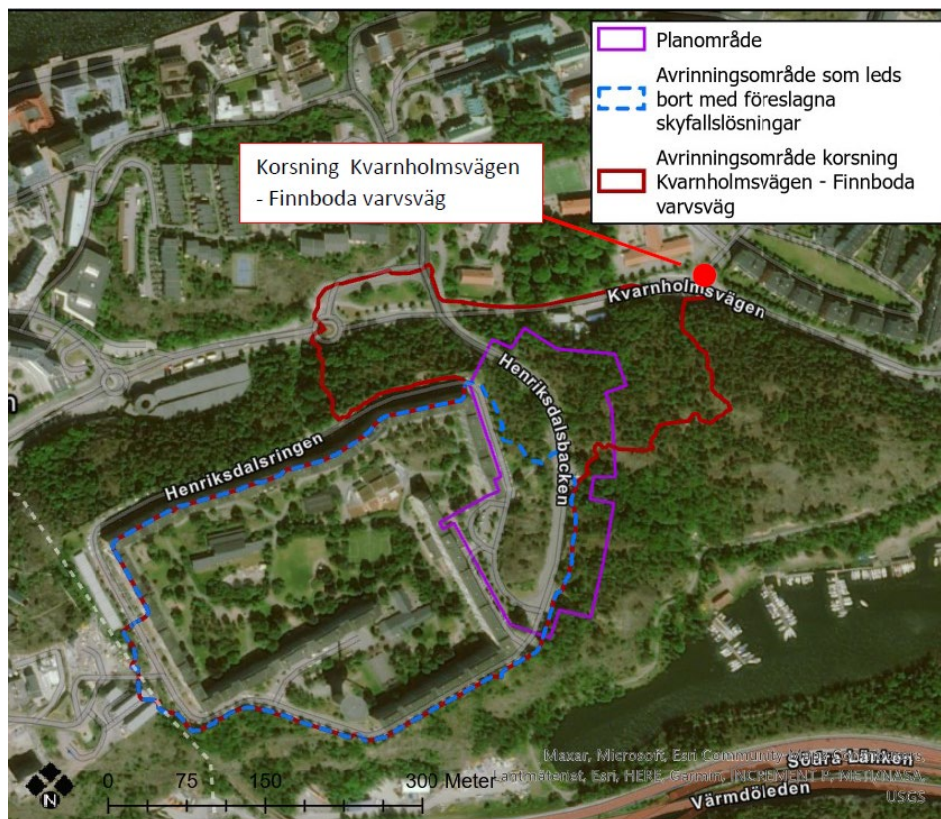
Figur 35. Skyfallsituation för befintliga förhållanden enligt Länsstyrelsens skyfallskartering (Länsstyrelsen Stockholms Län, 2021) Svarta och vita pilar visar flödesriktning. Röd ruta visar portik i befintlig bebyggelse.

För att förbättra skyfallssituationen nedströms planområdet föreslås att delar av vattnet från Henriksdalsberget leds mot Svindersviken via två kulvertar, se figur 36. Den ena kulverten behöver korsa befintlig mur i planområdets södra del. Det är i det sammanhanget viktigt att höjdsättningen anpassas så att vatten kan ledas mot insamlingsbrunnen för kulverten så att vatten inte fortsätter att flöda norrut längs Henriksdalsbacken. Den andra kulverten skulle leda vatten under Henriksdalsbacken och mot Svindersviken via Trollaldalen. Föreslagna lösningar leder bort huvuddelen av det vatten som faller över planområdet och den intilliggande Henriksdalringen vilket gör att de bidrar till att minska översvämningrisken vid nedströms liggande bostadsområden i Finnbooda, nordost om planområdet. Om avrinningsområdet beräknas vid korsningen Kvarnholmsvägen – Finnbooda varvsväg leder föreslagna lösningar bort cirka 70% av det vatten som kommer dit vid skyfall, jämför figur 37.

Figur 36. Planerad skyfallshantering. Ljusblå pilar visar flödesvägar vid extrema regn. En stor del av vattnet som faller över planområdet och den intilliggande Henriksdalringen föreslås ledas in i två kulvertar (mörkblå pilar) som leder vattnet mot Svindersviken.

Se även förutsättningar och risker för höga flöden mot Svindersviken under avsnitt *Markens beskaffenhet och risk för förorenade områden*.

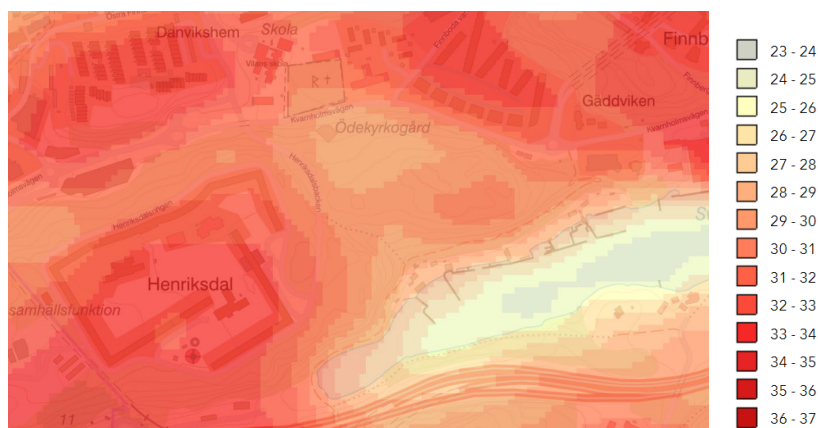
Figur 37. Avrinningsområde vars vatten leds bort med föreslagna skyfalllösningar (ljusblåprickig linje) jämfört med avrinningsområde för korsningen Kvarnholmsvägen - Finnboda varvsväg (röd linje).

Frågor att hantera fortsättningsvis:

- Undersöka om det är önskvärt/möjligt/lämpligt att minska skyfallsflödena till planområdet genom att få mer av vattnet i sänkan på Henriksdalsringens innergård att stanna kvar där.
- Föreslagna nya avrinningsvägars effekter nedströms med avseende på var vattnet ska ledas, skyddsåtgärder för att exempelvis fördröja och/eller sprida och fördela flöden, skredrisk längs stranden, erosion och risken för skador på värdefull naturmark, markägoförhållanden, påverkan på trappa/gångväg i Trolldalen, kapacitet i nedströms liggande dike/trumma, påverkan på Svindersviken.

Värmeö-effekter

Generellt innebär tätare bebyggelse samt lite grönska och inget näraliggande öppet vatten att högre temperaturer uppstår inom ett område sommartid. Planområdet ligger inom ett område där yttemperaturer på uppskattningsvis 28 - 31°C uppmäts enligt Länsstyrelsens värmekarta, se figur 38.

Figur 38. Värmekarta från Länskartan i Stockholms län. Kartan visar högsta uppmätta yt-temperaturen i Stockholms län under sommarperioden 2013 - 2018 i 10m pixlar. Temperaturerna är troligen underskattade².

Föreslagna dagvattenåtgärder utgår från kommunens grönytefaktor (se avsnitt *Ekosystemtjänster*) och inkluderar bland annat trädplantering vilket främjar att gröna ytor återskapas. Därutöver regleras i plankartan att minst 80 % av varje byggnads takyta ska vara vegetationsklädd. Att främja grönska, som till exempel att spara befintliga träd eller att plantera nya inom planområdet, dämpar värme och kan begränsa direkt solexponering på byggnader vilket minskar kylbehovet inomhus. Bebyggelseförslaget innebär sammantaget ändå att mer yta hårdgörs än i nuläget och att naturmark försvinner. Påverkan på yttemperaturerna sommartid kan därför förväntas öka något till följd av exploateringen.

Slutsatser och rekommendationer:

Skyfall och risk för översvämning

Översvämningsrisken inom planområdet är liten vid extrema regn. Skyfall från planområdet och den intilliggande Henriksdalingen rinner mot nedströms liggande bostadsområden och ökar översvämningsrisken där. Delar av vattnet föreslås ledas mot Svindersviken, och en konsekvens är att vattenmängderna till avrinningsområdet vid korsningen Kvarnholmsvägen - Finnboda varvsväg skulle minska med cirka 70%.

Med föreslagna skyfallshantering är det angeläget att höjdsättningen anpassas så att vatten kan ledas mot insamlingsbrunnarna och kulvertarna. Planbestämmelser om markens lutning bör studeras i det fortsatta arbetet.

Värmeö-effekter

Trots exempelvis dagvattenåtgärder som främjar grönska (exempelvis trädplantering och gröna tak) bedöms bebyggelseförslaget innebära att yttemperaturerna sommartid ökar något eftersom mer yta hårdgörs och naturmark försvinner.

² Informationen har inte korrigerats för markens värmestrålning. Satellitbilderna är tagna ungefär varannan vecka; dvs högsta temperaturer kan ha missats. Data inhämtat på förmiddagar – ej varmaste tidpunkt.

Källor

- Artportalen. <https://www.artportalen.se/>
- Avfallsplan 2021–2026. Nacka kommun.
- Berggrundsgeologisk undersökning avseende sulfidmineraler inom detaljplaneområdet för Henriksdalsbacken. Atrax Energi och Miljö. 2020-07-03.
- Dagvattenutredning Henriksdalsbacken. Norconsult 2021-12-06.
- Ett hållbart SKB. Års- och hållbarhetsredovisning 2020.
- Finnberget, Nacka. Fördjupad riskbedömning, del av DP6. Wescon miljökonsult 2018-12-06.
- Fågelinventering Henriksdalsberget, Nacka kommun. Calluna 2020.
- Henriksdalsbacken Förprojektering Nacka kommun december 2021
- Länskarta Stockholms län: <https://ext-geoportal.lansstyrelsen.se/standard/?appid=d1b3761e5e944f129a698acc7e7ed183>
- Naturvärdesinventering av Henriksdalsberget, Nacka kommun. ProNatura 2020.
- Naturvärdesträd på Henriksdalsberget, Nacka kommun. Pro Natura 2013.
- Laddfordon. <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/nyheter-pa-pbl-kunskapsbanken/laddfordon/>
- Luftföroreningskartor. <http://slb.nu/slbanalys/luftforeningskartor/>
- <https://www.sgu.se/>
- PM Kulturmiljö. Samrådshandling. Nacka kommun, december 2021.
- Riskbedömning, Tyréns, 2015.
- Riskutredning planprogram Henriksdal. Tyréns, Utkast 2015-06-25.
- Skogen Pärlor. Skogsstyrelsen. <https://www.skogsstyrelsen.se/sjalvservice/karttjanster/skogens-parlor/>
- Spridningsanalys Sicklaön. Grönstruktur och ekologiska samband för miljöer med ädla lövträd. Ekologigruppen 2014.
- Spridningssamband enligt Regional grön infrastruktur i Stockholms län. Bakgrund för analyser av värdekärnor och spridningszoner. Ekologigruppen 2017.
- Stockholmsregionens energirådgivning <https://energiradgivningen.se/solkartan>
- Stockholm stads miljöförvaltning, Anders Lundin (tillsynsansvarig Henriksdals reningsverk). Telefonsamtal 2020-09-25.
- Stockholms stad, Markkontoret. Miljökonsekvensbeskrivning för omläggning av dagvattenledning inom Danvikslösen mm. Sweco Viak 2007-02-14.
- Strategi för miljö- och klimatambitioner i stadsutvecklingen i Nacka.
- Trafikbulerutredning i planskede, Henriksdalsbacken. ACAD 2021-10-15.
- Vägledning om barns och ungas utemiljö. <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/stadsutveckling/barns-och-ungas-utemiljo/> Hämtad 2021-12-09.
- Östlig förbindelse – Precisering av riksintresse kommunikation. Nacka och Stockholms kommuner, Stockholms län. Remissversion 2020-02-14 Trafikverket.
- Översiktliga luft-kvalitetsberäkningar för Sicklaön, Nacka kommun. Spridningsberäkningar för halter av partiklar (PM10) och kvävedioxid (NO2) år 2030. SLB-Analys. LVF 2017:5.

BILAGA

Generell bilaga till miljöredovisning för detaljplaner

Innehåll

Bakgrund.....	2
Kommunens strategiska miljö- och klimatambitioner.....	3
1. Luft.....	4
2. Ytvatten - dagvatten.....	5
3. Landskapsbild och kulturmiljö.....	6
4. Ekosystemtjänster.....	6
5. Naturvärden.....	9
6. Rekreativa värden.....	9
7. Energieffektivt, attraktivt och sunt byggande.....	10
Buller.....	10
Elektromagnetiska fält.....	14
Förorenad mark.....	14
Klimatpåverkan.....	14
Mikroklimat och solstudier.....	15
Tillgänglighet och trygghet.....	15
Sulfider.....	16
8. Hållbar avfallshantering och återbruk.....	17
9. Hållbart resande och mobilitet.....	18
10. Anpassning till framtida klimat.....	18
11. Referenser.....	20

Bakgrund

Detta dokument är en bilaga till miljöredovisningen för detaljplanen. I denna bilaga finns endast generell text som gäller för all detaljplanering i Nacka.

Miljöredovisning eller miljökonsekvensbeskrivning

När en ny detaljplan tas fram eller en befintlig ändras tar kommunen ställning till om genomförandet av detaljplanen kan medföra en betydande miljöpåverkan. Om en detaljplan antas medföra betydande miljöpåverkan¹ görs en miljökonsekvensbeskrivning (MKB). I de fall detaljplanen inte innebär en betydande miljöpåverkan görs en miljöredovisning som ett underlag till planbeskrivningen.

1990 fattade Nacka kommunfullmäktige beslut om obligatorisk miljökonsekvensbeskrivning i detaljplaner². Syftet med beslutet var att belysa detaljplanernas konsekvenser på miljön i ett särskilt dokument. Miljö- och hälsoskyddskontoret fick ansvaret för att genomföra miljökonsekvensbeskrivningarna. För att undvika otydligheter om detta dokument status och undvika begreppsförvirring, men ändå följa fullmäktiges beslut och belysa planläggningens konsekvenser på miljön, så kallar vi den process som leder fram till dessa dokument för *miljöredovisning*.

I miljöredovisningen belyser vi planens konsekvenser och effekter på miljö, hälsa och naturresurser till följd av ett utbyggnadsförslag. Endast de konsekvenser som bedöms vara relevanta i varje enskild detaljplan lyfts. Arbetet med miljöredovisningen pågår parallellt med framtagandet av detaljplanen. Ett annat syfte är att ge ett bättre beslutsunderlag.

Hållbarhet och miljömål i detaljplaneringen

Planering och byggande ska ske med ett hållbart perspektiv. Detaljplaner ska prövas mot miljömål, miljö kvalitetsnormer och riktvärden; kommunala, regionala och nationella.

I mars 2016 antog kommunfullmäktige ”Nackas miljöprogram 2016–2030” med sex lokala miljömål; begränsad klimatpåverkan, frisk luft, rent vatten, giftfri miljö, god bebyggd miljö och ett rikt växt- och djurliv. Inom ramen för miljöprogrammet finns strategiska mål kopplade till varje miljömål med indikatorer och tidsatta målnivåer.

Kommunala mål för miljö och hälsa finns också i Nackas översiktsplan ”Hållbar framtid i Nacka”, antagen 2018.

I juni 2019 antog kommunfullmäktige i Nacka en strategi för miljö- och klimatambitioner i stadsutvecklingen i Nacka. Den började gälla 1 januari 2020. Syftet med strategin är att samla kommunens ambitioner inom miljö- och klimatarbetet i stadsutvecklingen. I strategin ingår sex strategiska inriktningar som tydliggör dessa miljö- och klimatambitioner.

¹ EG-direktivet för miljöbedömningar av planer och program (2001/42/EG) bilaga II samt i PBL 5 kap.18 §.

² Kommunfullmäktiges beslut 1990-05-28, §98. Ärende 1989-244

De sex strategiska inriktningarna har sammanställts utifrån politiskt beslutade styrdokument: översiktsplanen, miljöprogrammet 2016–2030 med kommunens miljömål, visionen för Nacka stad, riktlinjer för hållbart byggande, klimatprogrammet, dagvattenstrategin, grönytefaktor för Nacka stad och avfallsplanen. När strategin för miljö- och klimatambitioner började gälla, ersatte den riktlinjer för hållbart byggande och klimatprogrammet. Strategin ersätter inte övriga gällande styrdokument, dessa gäller parallellt.

FN har antagit 17 globala utvecklingsmål, Agenda 2030, som bland annat handlar om att uppnå jämställdhet, minska ojämlikheten, bekämpa klimatförändringen, säkerställa god hälsa, likvärdig utbildning samt hållbar ekonomisk tillväxt.

De 17 globala målen och 169 delmålen för hållbar utveckling är universella, integrerade i svensk lagstiftning och odelbara. Att de globala målen är integrerade är av avgörande betydelse för att säkerställa att syftet med Agenda 2030 för hållbar utveckling förverkligas. Det finns starka kopplingar mellan miljöredovisningen och de globala målen i Agenda 2030.

För varje sakområde nedan presenteras de mest påverkade kopplingarna till relevanta globala hållbarhetsmål.

Kommunens strategiska miljö- och klimatambitioner

Genomförandet av miljö- och klimatambitioner i stadsbyggnadsprojekten ska ses som en metod som ska säkerställa att miljö- och klimatarbetet förankras tidigt i stadsbyggnadsprojekten samt i de olika skedena i stadsbyggnadsprocessen. Kommunen och byggherren ska gemensamt enas kring projektspecifika ambitionsnivåer för strategins sex strategiska inriktningar och vilka möjliga åtgärder som kan vidtas för att uppnå ambitionerna. Samtliga strategiska inriktningar ska ingå i **alla stadsbyggnadsprojekt**.

- Tillgängliga och utvecklade park- och naturområden
- Hållbart resande och mobilitet
- Energieffektivt, attraktivt och sunt byggande
- Hållbar hantering av vatten i bebyggelsen
- Hållbar avfallshantering och återbruk
- Anpassning till framtida klimat

Utöver de projektspecifika ambitionsnivåerna kommer varje enskilt projekt att följas genom ett antal förutbestämda indikatorer som är samma för alla stadsbyggnadsprojekt. Detta för att kommunen ska få en helhetsbild av stadsutvecklingens miljö- och klimatambitioner. Det är byggherren som är ansvarig för att genomföra och rapportera hur deras projekt förhåller sig till de indikatorer som kommunen satt upp. Nivåerna är frivilliga att uppnå.

I. Luft

- Miljö kvalitetsnormer (MKN)³ för partiklar (PM 10) för det 36:e värsta dygnet är 50 ug/m³ (mikrogram per kubikmeter).
- MKN för kvävedioxid (NO₂) för det 8:e värsta dygnet är 60 ug/m³.

Nationella miljö kvalitetsmål

För PM10 är miljö kvalitetsmålet för årsmedelvärde svårast att klara och för NO₂ är miljö kvalitetsmålet för timme svårast att klara i regionen.

- Miljö kvalitetsmålet för partiklar PM10, beräknat som ett årsmedelvärde, är 15 ug/m³.
- Miljö kvalitetsmålet för kvävedioxid (NO₂), beräknat som ett timmedelvärde för den 176:e värsta timmen, är 60 ug/m³.

Lokala miljö mål: Frisk luft och God bebyggd miljö

Lägre halter av partiklar i luften. Lägre halter av kvävedioxid i luften. Minskade utsläpp av flyktiga organiska kolväten. God inomhusmiljö.

Fakta

Det finns flera miljö kvalitetsnormer (MKN) för olika ämnen i luft. Svårast att klara är i normalfallet dygnsmedelvärdena för partiklar (PM10) respektive kvävedioxid (NO₂) Luftkvalitetsberäkningar utgår därför ofta från just dessa. En detaljplan får inte medverka till att MKN överskrids.

Det finns tydliga samband mellan luftföroreningar och effekter på människors hälsa. Effekter har konstaterats även om luftföroreningshalterna underskrider MKN. Att bo vid en väg eller gata med mycket trafik ökar risken för att drabbas av luftvägssjukdomar, t.ex. lungcancer och hjärtinfarkt. Barn är mer känsliga än vuxna eftersom deras lungor inte är färdigutvecklade. Studier i USA har visat att barn som bor nära starkt trafikerade vägar riskerar bestående skador på lungorna vilket kan innebära sämre lungfunktion resten av livet. Människor som redan har sjukdomar i hjärta, kärl och lungor riskerar att bli sjukare av luftföroreningar. Äldre människor löper större risk än yngre att få en hjärt- och kärlsjukdom och risken att dö i förtid av sjukdomen ökar om de utsätts för luftföroreningar. Luftföroreningar kan utlösa astmaanfall hos både barn och vuxna.

³ Miljö kvalitetsnormer (MKN) är bindande nationella föreskrifter som anger de föroreningsnivåer som människor och miljö kan belastas med utan olägenheter av betydelse.

2. Ytvatten – dagvatten

Nationellt mål

Huvudregeln och målsättningen är att vattnens status inte får försämrans.

Lokala miljömål: Rent vatten, giftfri miljö och ett rikt växt och djurliv

Livskraftiga ekosystem i sjöar, våtmarker, vattendrag och längs kusten. Skydd av marina områden. Minskad påverkan från båtlivet. Minskade fosfor- och kväveutsläpp till vatten. Inga skadliga utsläpp från förorenade områden. Naturligt förekommande växt- och djurarter ska kunna fortleva i livskraftiga bestånd.

Kommunalt mål – Översiktsplan 2018

Dagvattnet ska vara en positiv resurs i stadsbyggandet.

Nackas strategi för miljö- och klimatambitioner i stadsutvecklingen

- Låta växlighet och grönska rena dagvattnet och jämna ut flöden och på så vis bidra till att Nacka kan ha livskraftiga sjöar, våtmarker, kustvatten och vattendrag och att havsmiljöerna inte försämrans.
- Det sker ett aktivt arbete med att uppnå god kemisk och ekologisk status i sjöar och kustvatten.
- Kust och öppet vatten i Nacka ska ha goda förutsättningar för en rik biologisk mångfald och god tillgänglighet för rekreation.
- Kommunalt vatten och avlopp ska byggas ut och ersätta bristfälliga enskilda avloppsanläggningar i förnyelseområden.
- Genom gestaltning skapa hållbara dagvattenlösningar som även bidrar till att fastigheter och närmiljöer får ett rikare växt- och djurliv.

Fakta

Sveriges större vatten är indelade i s.k. vattenförekomster. Genom klassningar har status för vattenförekomsterna bedömts, och miljö kvalitetsnormer (MKN)⁴ fastställts. En detaljplan får inte medverka till att MKN överskrids.

Ekosystemen i Nackas sjöar och längs kusten är kraftigt påverkade av övergödande ämnen. Dåliga syreförhållanden och omfattande algbloomingar är några av tecknen på det. Vattenmiljöerna är även påverkade av miljögifter.

⁴ Miljö kvalitetsnormer (MKN) är bindande nationella föreskrifter som anger de föroreningsnivåer som människor och miljö kan belastas med utan olägenheter av betydelse.

3. Landskapsbild och kulturmiljö

Lokalt miljömål: God bebyggd miljö

Den bebyggda miljön i Nacka ska bidra till en god livsmiljö där resurser nyttjas på ett hållbart sätt.

För att uppnå målet ska Nacka kommun jobba med bland annat miljöanpassad bebyggelsestruktur.

Kulturmiljöprogram 2011 för Nacka kommun

Kvalitetsprogram för Nackas norra kust 1999: Kvalitetsprogrammet är kommunens tolkning av riksintresset och innehåller dels övergripande riktlinjer för området som helhet och dels rekommendationer för de olika delområdena.

Fakta

Att få uppleva historien i vardagsmiljön är värdefullt för människor. Närvaron av det förgångna betyder mycket för välbefinnandet samtidigt som historiska inslag varierar och berikar stadsbilden. Såväl landskap som olika bebyggelsemiljöer påverkar oss och ger oss olika slags upplevelser. Kulturmiljövård handlar om att värna och lyfta fram de historiska uttryck som finns i vår miljö.

4. Ekosystemtjänster

Nationellt mål

Ett rikt växt- och djurliv.

Etappmål inom det nationella miljömålssystemet

En majoritet av kommunerna ska senast år 2025 ta tillvara och integrera stadsgrönska och ekosystemtjänster i urbana miljöer vid planering, byggande och förvaltning i städer och tätorter.

Följande kategorisering används för att bedöma påverkan på ekosystemtjänster och möjliga åtgärder för att stärka ekosystemen att leverera tjänster. Endast de ekosystemtjänster som bedöms aktuella för projektet tas med i miljöredovisningen:

Lokalt miljömål: Ett rikt växt- och djurliv

Nacka ska ha ett attraktivt och varierat landskap med en bevarad mångfald av djur och växter. Varierat landskap med en hög grad av biologisk mångfald, ekosystemtjänster och rekreativa kvaliteter.

Kommunalt mål – Översiktsplan 2018

Naturligt förekommande växt- och djurarter ska kunna fortleva i livskraftiga bestånd.

Nackas strategi för miljö- och klimatambitioner i stadsutvecklingen

- Behovet av attraktiva och funktionella gröna miljöer integreras i alla delar av den fysiska planeringen.
- Utveckla en attraktiv och hållbar grönstruktur i bebyggelseplaneringen som ger stöd för en mångfald av ekosystemtjänster. Nackas Grönnytefaktor är ett viktigt verktyg för att på kvartersmark bidra till att skapa mångfunktionella gröna ytor för ekosystemtjänster, till exempel dagvattenhantering och biologisk mångfald.

Fakta

Ett ekosystem är en miljö och samspelet mellan alla levande arter som finns där. Ekosystemtjänster är funktioner i ekosystemet som gynnar människan genom att ge oss produkter och tjänster. Det kan exempelvis vara rening av luft och vatten, reglering av flöden eller pollinering.

Stödjande ekosystemtjänster

- *Biologisk mångfald* - Variationsrikedom inom arter, mellan arter och av ekosystem möjliggör anpassning och ger motståndskraft.
- *Ekologiskt samspel* - Samspel mellan två eller flera arter bidrar till ekosystemfunktioner.
- *Livsmiljöer* - Livsmiljöer är en förutsättning för växt- och djurarters fortplantning, födosök och spridning.
- *Naturliga kretslopp* - Ekosystemen möjliggör kretslopp av vatten, kol och näringsämnen som kväve och fosfor.
- *Jordmänsbildning* - Ekosystemens organismer bryter ned material på och i marken och frigör näringsämnen.

Reglerande ekosystemtjänster

- *Reglering av lokalklimat* - Grönska och natur bidrar lokalt till jämnare temperatur, ökad luftfuktighet, skugga och vindskydd.
- *Erosionsskydd* - Växternas rötter på land och i vatten binder jord och sediment. Blad och grenar skyddar jorden från att sköljas bort.
- *Skydd mot extremväder* - Grönska och natur förebygger och skyddar mot extremväder som storm, höga vågor, översvämning, skyfall, skred och torka.
- *Luftrening* - Växtlighet renar luft genom att filtrera och fånga upp föroreningar.

- *Reglering av buller* - Växtlighet och icke hårdgjord mark dämpar buller och skapar lugnare miljöer för människor och djur.
- *Rening och reglering av vatten* - Våtmarker, grönområden och andra ekosystem fördröjer, filtrerar och renar vatten från föroreningar samt förebygger översvämningar, erosion och torka.
- *Pollinering* - Insekter pollinerar blommande växter som utvecklar frukt, bär och frö för växtens fortplantning och för produktion av mat till människor och djur.
- *Reglering av skadedjur och skadeväxter* - Djur och andra organismer kan reglera och minska mängden skadedjur, skadeväxter och sjukdomsbärare.

Försörjande ekosystemtjänster

- *Energi* - Ved, grödor och biologiska restprodukter kan ge oss värme och energi genom biogas och andra bränslen.
- *Råvaror* - Växter och djur ger oss råvaror och material som virke, läder, biokemikalier och gödsel.
- *Matförsörjning* - Ekosystemen ger oss mat genom möjligheter till odling, djurhållning, fiske och jakt
- *Vattenförsörjning* - Ekosystemen lagrar, renar och reglerar tillgången till vatten för dricksvatten, bevattning av grödor och andra ändamål.

Kulturella ekosystemtjänster

- *Fysisk hälsa* - Grönska och natur gynnar fysisk aktivitet som motion, lek och friluftsliv.
- *Mentalt välbefinnande* - Vistelse i grönska och natur främjar hälsa, välbefinnande och mental återhämtning.
- *Kunskap och inspiration* - Grönska och natur kan ge inspiration, kunskap och öka förståelse för ekosystemens samband och betydelse för människan.
- *Social interaktion* - Grönska och natur erbjuder mötesplatser för människor av olika bakgrund och åldrar.
- *Kulturarv och identitet* - Grönska och natur skapar attraktiva miljöer, bidrar till den lokala identiteten och är en del av kulturarvet.

5. Naturvärden

Nationellt mål

Ett rikt växt- och djurliv.

Lokalt miljömål: Ett rikt växt- och djurliv

Nacka ska ha ett attraktivt och varierat landskap med en bevarad mångfald av djur och växter. Varierat landskap med en hög grad av biologisk mångfald, ekosystemtjänster och rekreativa kvaliteter.

Kommunalt mål – Översiktsplan 2018

Naturligt förekommande växt- och djurarter ska kunna fortleva i livskraftiga bestånd.

Nackas strategi för miljö- och klimatambitioner i stadsutvecklingen

- Vårda naturmiljöer så att de behåller och utvecklar sin ursprunglighet och artrikedom samt att den gröna infrastrukturen och arters möjlighet till spridning bevaras och utvecklas.
- Kust och öppet vatten i Nacka ska ha goda förutsättningar för en rik biologisk mångfald och god tillgänglighet för rekreation.

Fakta

Natur och grönområden tillhandahåller ekosystemtjänster såsom dagvattenrening, klimatutjämning, pollinering och förbättring av luftmiljön för människan och andra levande varelser. En bibehållen biologisk mångfald är avgörande för att ekosystemen ska fungera och det bidrar även till naturupplevelsen.

6. Rekreativa värden

Lokala miljömål: God bebyggd miljö och Ett rikt växt- och djurliv

Miljöanpassad bebyggelsestruktur. Tillgång och tillgänglighet till parker och natur ska vara god i alla kommundelar, nära bostäder och förskolor. Varierat landskap med en hög grad av biologisk mångfald, ekosystemtjänster och rekreativa kvaliteter.

Nackas strategi för miljö- och klimatambitioner i stadsutvecklingen

- Människors möjlighet att uppleva naturområden med höga kvaliteter säkerställs, i synnerhet då antalet invånare ökar och bebyggelsen tätnar.
- Tillgången och tillgänglighet till parker och natur ska vara god i alla kommundelar där bostäder och förskolor planeras och uppförs.
- Ingen Nackabo ska ha längre än 300 meter till närmaste park- eller grönområde. (Indikatorn följs upp av miljö- och stadsbyggnadsnämnden).
- Kust och öppet vatten i Nacka ska ha goda förutsättningar för en rik biologisk mångfald och god tillgänglighet för rekreation.

Fakta

Många undersökningar visar att promenader, friluftsliv och annan fysisk aktivitet i det fria gör människor friskare och förebygger olika sjukdomstillstånd. Forskare har bland annat

funnit tydliga samband mellan tillgång till natur- och grönområden och människors förmåga att återhämta sig från stress. Fotgängarvänliga miljöer främjar fysisk aktivitet och minskar risken för fetma, diabetes, och hjärt- och kärlsjukdomar. Barns motorik och inlärningsförmåga har också visat sig förbättras av att leka i skog och natur.

7. Energieffektivt, attraktivt och sunt byggande

Nackas strategi för miljö- och klimatambitioner i stadsutvecklingen

- Stadsbyggandet i Nacka ska präglas av låg energianvändning, goda materialval och bra inomhusmiljö. Bland annat via insatser för att energieffektivisera bostäder och lokaler vid ny- och ombyggnation.
- Främja och uppmuntra användning av förnyelsebara energikällor.
- Offentliga platser och bostadsgårdar ska utgöra naturliga mötesplatser för boende, verksamma, barn och äldre samt kunna bidra med olika ekosystemtjänster till den hållbara staden.
- Ny bebyggelse bör i första hand ske på mark som redan är ianspråkstagen.
- Nacka ska vara så giftfritt att människor eller miljö inte påverkas negativt.
- Genomföra nödvändiga marksaneringar.

Energieffektivt och sunt byggande

Buller

I detta avsnitt redovisas följande gällande riktvärden för buller:

- **Nationella riktvärden och vägledning för trafikbuller**
- **Riktvärden för trafikbuller i detaljplaner som startats före 2015-01-01**
- **Vägledning för industri- och verksamhetsbuller i detaljplanering**
- **Riktvärden för buller på skolgård**
- **Naturvårdsverkets allmänna råd om buller från byggplatser, NFS 2004:15**

Nationella riktvärden och vägledning för trafikbuller

Väg- och spårtrafikbuller bör inte överskrida nivåerna i Tabell 1 vid nybyggnation av bostäder.

Tabell 1 Förordning om trafikbuller vid bostadsbyggnader SFS 2015:216, i.o.m. SFS 2017:359

Utomhus	Högsta trafikbullernivå, frifältsvärden dBA	
	Leq	Lmax
Vid bostadsfasad	60 ^{a)} ^{b)}	-
På uteplats	50	70 ^{c)}

a) För en bostad om högst 35 kvadratmeter gäller i stället att bullret inte bör överskrida 65 dBA ekvivalent ljudnivå vid bostadsbyggnadens fasad.

b) Om den angivna ljudnivån ändå överskrider bör:

1. Minst hälften av bostadsrummen i en bostad vara vända mot en sida där 55 dBA ekvivalent ljudnivå inte överskrider vid fasaden och
2. minst hälften av bostadsrummen vara vända mot en sida där 70 dBA maximal ljudnivå inte överskrider mellan kl. 22.00 och 06.00 vid fasaden.

Vid en sådan ändring av en byggnad som avses i 9 kap. 2 § första stycket 3 a plan- och bygglagen (2010:900) gäller i stället för vad som anges i första stycket 1 att minst ett bostadsrum i en bostad bör vara vänt mot en sida där 55 dBA ekvivalent ljudnivå inte överskrider vid fasaden.

c) Om den ljudnivån om 70 dB(A) maximal ljudnivå ändå överskrider, bör nivån dock inte överskridas med mer än 10 dB(A) maximal ljudnivå fem gånger per timme mellan kl. 06.00 och 22.00.

Riktvärden för trafikbuller i detaljplaner som startats före 2015-01-01

Om projektet påbörjats före den 1 januari 2015 gäller: ”Infrastrukturinriktning för framtida transporter” (proposition 1996/97:53)

Följande riktvärden för trafikbuller bör normalt inte överskridas vid nybyggnation av bostadsbebyggelse eller vid nybyggnation eller väsentlig ombyggnad av trafikinfrastruktur:

Tabell 2 Infrastrukturinriktning för framtida transporter” (proposition 1996/97:53)

	Vid bostadsfasad Leq	Bostad uteplats Leq	Bostad uteplats Lmax
Buller från väg	55 dBA	55 dBA	70 dBA ^{d)}
Buller från tåg	60 dBA	55 dBA	70 dBA ^{d)}

d) Får överskridas max 5 ggr/genomsnittlig maxtimme, dag och kväll (kl. 06-22)

Vid åtgärd i järnväg eller annan spåranläggning avser riktvärdet för buller utombus 55 dB(A) ekvivalentnivå vid uteplats och 60 dB(A) ekvivalentnivå i bostadsområdet i övrigt.

Dessutom gäller följande värden inomhus:

30 dB(A) ekvivalentnivå inomhus,

45 dB(A) maximalnivå inomhus nattetid,

Vid tillämpning av riktvärdena vid åtgärder i trafikinfrastrukturen bör hänsyn tas till vad som är tekniskt möjligt och ekonomiskt rimligt. I de fall utomhusnivån inte kan reduceras till nivåer enligt ovan bör inriktningen vara att inomhusvärdena inte överskrider.

Vägledning för industri- och verksamhetsbuller i detaljplanering

Boverkets vägledning om industri- och annat verksamhetsbuller vid planläggning och bygglovsprövning av bostäder används då området kan påverkas av närliggande verksamheter, se Tabell 3.

Tabell 3 Högsta ljudnivå från industri/annan verksamhet. Frifältsvärde utombus vid bostadsfasad.

	Leq dag (06-18)	Leq kväll (18-22)	Leq natt (22-06)

		Lör, sön och helg- dagar dag + kväll	
Zon A* Bostadsbyggnader bör kunna accepteras upp till angivna ni- våer.	50 dBA	45 dBA	45 dBA
Zon B Bostadsbyggnader bör kunna accepteras förutsatt att tillgång till ljuddämpad sida finns och att byggnaderna bulleranpassas.	60 dBA	55 dBA	50 dBA
Zon C Bostadsbyggnader bör inte ac- cepteras.	>60 dBA	>55 dBA	>50 dBA

*För buller från värmepumpar, kylaggregat, ventilation och liknande yttre installationer gäller värdena enligt Tabell 4

Tabell 4 Högsta ljudnivå från industri/annan verksamhet. Frifältsvärde utombus vid bostadsfasad.

	Leq dag (06-18)	Leq kväll (18-22)	Leq natt (22-06)
Ljuddämpad sida	45 dBA	45 dBA	40 dBA

Riktvärden för buller på skolgård

- Vägledning från Naturvårdsverket - Från väg- och spårtrafik (september 2017)

Tabell 1. Riktvärden för buller från väg- och spårtrafik på ny skolgård (frifältsvärde).

Del av skolgård	Ekvivalent ljudnivå för dygn (dBA)	Maximal ljudnivå (dBA, Fast)
De delar av gården som är avsedda för lek, vila och pedagogisk verksamhet	50	70
Övriga vistelseytor inom skolgården	55	70 ¹

¹Nivån bör inte överskridas mer än 5 ggr per maxtimme under ett årsmedeldygn⁷, under den tid då skolgården nyttjas (exempelvis 07-18).

Tabell 2. Riktvärden för buller från väg- och spårtrafik vid äldre skolgård (frifältsvärde).

Del av skolgård	Ekvivalent ljudnivå för dygn (dBA)	Maximal ljudnivå (dBA, Fast)
De delar av gården som är avsedda för lek, vila och pedagogisk verksamhet	55	70 ¹

¹Nivån bör inte överskridas mer än 5 ggr per maxtimme under ett årsmedeldygn⁸, under den tid då skolan eller förskolan nyttjas (exempelvis 07-18).

- **Vägledning från Boverket: Gör plats för barn och unga rapport 2015:8**

Ljud- och luftkvalitet på skolgården – På skolgårdar eller förskolegårdar är det önskvärt med högst 50 dBA ekvivalentnivå dagvärde på de delar av gården som är avsedda för lek, rekreation och pedagogisk verksamhet. En målsättning kan vara att resten av ytorna ska ha högst 55 dBA.

Naturvårdsverkets allmänna råd om buller från byggplatser, NFS 2004:15.

Tabell 5 Riktvärden avseende buller från byggplatser.

Område	Helgfri mån-fre		Lör-, sön- och helgdag		Samtliga dagar	
	Dag 07-19 Leq	Kväll 19-22 Leq	Dag 07-19 Leq	Kväll 19-22 Leq	Natt Leq 22-07	Natt Lmax 22-07
Bostäder för permanent boende, fritidshus och vårdlokaler						
Utomhus vid fasad	60 dBA	50 dBA	50 dBA	45 dBA	45 dBA	70 dBA**
Inomhus bostadsrum	45 dBA	35 dBA	35 dBA	30 dBA	30 dBA	45 dBA

**Vårdlokaler saknar värde för natt utomhus vid fasad

I undervisningslokaler är kravet 60 dBA ekvivalent vid fasad och 40 dBA ekvivalent inomhus. I arbetslokaler för tyst verksamhet, dvs. lokaler med krav på stadigvarande koncentration eller behov av att kunna föra samtal obesvärat, exempelvis kontor, är kravet 70 dBA ekvivalent vid fasad och 45 dBA ekvivalent inomhus.

Fakta

Definitionen på buller är oönskat ljud. Buller påverkar oss på olika sätt. Det har påverkan vår hälsa och vår möjlighet till en god livskvalitet. Vad som uppfattas som störande varierar från person till person. Buller kan ha både tillfällig och permanent påverkan på människans fysiologiska funktioner. Negativa effekter bullret kan ha är förhöjt blodtryck, försämrad taluppfattbarhet, sömnstörningar, stress, försämrad koncentrations- och inlärningsförmåga. Höga ljudnivåer kan även vara skadliga för hörseln. Flera studier pekar på att långvarig exponering för flyg- och vägtrafikbuller kan öka risken för hjärt- och kärlsjukdomar.

Elektromagnetiska fält

Fakta

Riktvärden för tillåtna magnetfältsnivåer saknas. Svenska kraftnäts policy är att magnetfälten normalt inte ska överstiga 0,4 μT (mikrotesla) där människor vistas varaktigt.

Myndigheternas rekommendation är att man ska vara försiktig med att placera bostäder, förskolor etc för nära fälten, eftersom man sett en något förhöjd risk för leukemi hos barn. (Risken fördubblas bland barn som är bosatta i bostäder med förhöjda nivåer av kraftfrekventa magnetiska fält vid nivåer som överstiger 0,4 μT . I praktiken innebär det att mindre än ett fall per år skulle kunna förklaras av sådan exponering.) Betydligt mindre än 1 procent av bostäderna har en genomsnittlig exponeringsnivå över 0,4 μT .

Förorenad mark

Naturvårdsverkets generella riktvärden för markanvändning

Riktvärdena gäller för hela Sverige och indelning har gjorts i kvalitetsklasser med hänsyn till markanvändning. Mark som ska användas för bland annat bostadsändamål, odling, parkmark ska uppfylla kriterierna för känslig markanvändning (KM).

Lokalt miljömål: Giftfri miljö

Inga skadliga utsläpp från förorenade områden.

Nackas strategi för miljö- och klimatambitioner i stadsutvecklingen

- Nacka ska vara så giftfritt att människor eller miljö inte påverkas negativt.
- Genomföra nödvändiga marksaneringar.

Fakta

Exponering för giftiga ämnen på förorenad mark kan ske genom direkt intag av jord, inandning av damm eller ångor eller hudkontakt. Föroreningarna kan också spridas till yt- och grundvatten, tas upp av växter eller djur och förorener dricksvatten. Föroreningarna kan således utgöra både ett akut och ett långsiktigt problem.

I vissa fall behöver föroreningssituationen utredas mer grundligt där platsspecifika riktvärden (PSRV) istället är de riktvärden som ska gälla för en enskild plats.

Klimatpåverkan

Nationella mål: Begränsad klimatpåverkan

Senast år 2045 ska Sverige inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa utsläpp. Med negativa utsläpp menas att utsläppen är mindre än noll, det vill säga att halten av växthusgaser i atmosfären sänks.

Lokalt miljömål: Begränsad klimatpåverkan

Nacka ska bidra till att minska den globala klimatpåverkan genom att sänka sina direkta och indirekta utsläpp av växthusgaser.

Kommunalt mål - Översiktsplanen 2018

Energianvändningen och utsläppen av växthusgaser i transportsektorn och bebyggelsesektorn ska minska i enlighet med målen i den regionala utvecklingsplanen (RUFS). Enligt RUFS ska Stockholmsregionen bli klimatneutral till år 2045. Då måste de klimatpåverkande utsläppen totalt minska med 60 procent till 2030 räknat från 2010.

En generell riktlinje för planering och byggande är att i ett hållbart Nacka ska den byggda miljön bli hälsosam, energieffektiv och ha så liten klimatpåverkan som möjligt.

Fakta

Koldioxid och andra växthusgaser som vi människor släpper ut i atmosfären från olika verksamheter gör att jordens medeltemperatur stiger. Förbränning av fossila bränslen för el och värme, i industriprocesser och för transporter svarar för det största bidraget till klimatförändringen både i Sverige och världen i stort. Utsläppen från inrikes transporter står för ca en tredjedel av Sveriges totala utsläpp av växthusgaser. Under byggprocessen (exklusive markarbeten, grundläggning samt anslutning av vägar m.m.) kan byggmaterialen stå för huvuddelen (i exemplet från byggande av ett flerbostadshus: 84 procent) av projektets klimatpåverkan.

Mikroklimat och solstudier

Fakta

Ljus är viktigt både i bostads- och arbetsmiljön och av betydelse ur hälsosynpunkt både vid kortare och mer långsiktiga förhållanden. Goda synförhållanden är viktiga för säkerhet vid rörelse och för olika sysslor. På längre sikt är tillgång på dagsljus och solljus både en psykosocial och medicinsk hälsoaspekt.

Dagsljus har också betydelse för att reglera vår dygnsrytm vilket påverkar graden av trötthet och välbefinnande. I bostäder är dagsljus och solljus viktigt för flera olika samhällsgrupper (t ex föräldralediga, småbarn, distansarbetare, äldre). Även för arbetsmiljön finns krav på dagsljus.

Tillgänglighet och trygghet

Kommunala mål - Översiktsplanen 2018

- Förändringar i den byggda miljön bör innebära förbättringar estetiskt, funktionellt och socialt samt leda till mer hälsosamma och trygga miljöer.
- Alla ska vara trygga och säkra i Nacka.

Fakta

Full tillgänglighet innebär att alla kan delta i samhället på lika villkor. Den byggda miljön ska kunna användas av alla, oavsett eventuella funktionsnedsättningar. Trygghet är lugnande och avgörande för att reglera ner stress. Motsatsen är att känna sig rädd och hotad. Den fysiska miljön kan påverka känslan av trygghet.

Sulfider

Nationellt mål: Giftfri miljö, God bebyggd miljö

Avfallet från bergkrossning får ha maximihalt på 0,1 % sulfid-svavel (1000 mg/kg TS), eller en maximihalt på 1 % sulfid-svavel och en neutraliseringspotentialskvot, som är större än 3.⁵

Lokalt miljömål: God bebyggd miljö och Rent vatten

Livskraftiga ekosystem i sjöar, våtmarker, vattendrag och längs kusten.

Fakta

Höga svavelhalter kan förekomma naturligt i berg, jordar eller sediment. Om svavelhaltigt material kommer i kontakt med syre (genom t ex schakt, sprängning och krossning av berg, eller utdikning av jordar) uppstår sulfidoxidation. Oxidationen ger upphov till surt lakvatten och metaller löses ut ur materialet. Det kan innebära att mark och vattenområden förorenas. Metaller kan även anrikas i grödor. Det finns exempel från Finland med extrema aluminiumhalter i komjölk från kor som betat på sulfidhaltiga jordar. Möjligheterna att klara miljö kvalitetsnormer för vatten kan påverkas i recipienter, och det sura vattnet och metallerna kan skada/döda vattenlevande organismer. Förhöjda metallhalter i grundvattnet kan påverka dricksvattenresurser, och lågt pH kan innebära korrosion av konstruktioner.

Risk för sulfidhaltig jord kan förekomma i lera och/eller silt som är avsatta under högsta kustlinjen. Enligt SGU:s jordartskarta förekommer lera och/eller silt inom planområdet. Då Nacka ligger mellan högsta kustlinjen och dagens kust, finns risk att sulfidjord förekommer inom planområdet.

Vid svavelhalter över 600 mg/kg TS och Fe/S-kvot <60 bör tillsynsmyndigheten informeras då krav på ytterligare provtagning och masshantering kan komma att ställas.

⁵ EU-kommissionen har beslutat att avfall ska anses vara inert avfall enligt artikel 3.3 i direktiv 2006/21/EG när samtliga av följande bland annat följande kriterier är uppfyllda på kort och på lång sikt. KOMMISSIONENS BESLUT av den 30 april 2009 om komplettering av definitionen av inert avfall för genomförandet av artikel 22.1 f i Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/21/EG om hantering av avfall från utvinningsindustrin [delgivet med nr K(2009) 3012] (2009/359/EG)

8. Hållbar avfallshantering och återbruk

Nationellt mål: Begränsad klimatpåverkan

Att gå från avfall till resurs var ett av huvudmålen när Europeiska unionens råd 2018 beslutade om revideringar i avfallslagstiftningen, genom det så kallade avfallspaketet. Målet är minskade avfallsmängder, ökad återanvändning av produkter, ökad återvinning samt en förbättrad avfallshantering.

Kommunalt mål - Avfallsplan 2021-2026

Hållbar och säker avfallshantering. Syftet med avfallsplanen är att Nackabor, företagare, verksamheter och kommunen själva ska verka för att minska och förebygga avfall och nedskräpning och minska avfallets miljöpåverkan. Nacka kommuns avfallsplan 2021-2026 innehåller följande fyra mål som anger kommunens övergripande målsättningar:

- Avfall och matsvinn förebyggs
- God service, tillgänglig insamling och engagerade nackabor
- Hållbar och säker avfallshantering
- Minskad nedskräpning

Fakta

En stor utmaning inom avfallsområdet är att förebygga avfall så att det överhuvudtaget inte uppkommer. Att förebygga avfall har högsta prioritet av flera orsaker. Många miljöproblem är direkt eller indirekt förknippade med avfallsflödet och användning av naturresurser till följd av vår produktion och konsumtion av varor och tjänster. Minskade avfallsmängder bidrar också till att minska spridningen av farliga ämnen.

Nackas strategi för miljö- och klimatambitioner i stadsutvecklingen.

- Den byggda miljön utformas så att den möjliggör en modern och miljövänlig avfallshantering. Det innebär bland annat att det vid nybyggnation planeras för en väl fungerande avfallshantering samt att den fastighetsnära insamlingen i befintlig bebyggelse underlättas. På så sätt kan tillgängligheten för att återvinna avfall öka.
- Fler hushåll och verksamheter ansluter sig till matavfallsinsamling som bidrar till en ökad biogasproduktion
- Nacka ska ta initiativ för att öka insamlingen av matavfall, främst i flerfamiljshusen där man inte kommit lika långt som i småhusområdena.
- Tidigt i planeringsarbetet beskrivs hur avfall tas om hand och hur transport av olika avfallsfraktioner planeras att ske.
- I områden med tät bebyggelse undersöks förutsättningar för gemensamma system eller avfallsutrymmen.

9. Hållbart resande och mobilitet

Nationella mål: Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft

Lokalt miljömål: Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft

Nacka bidrar till minskad klimatpåverkan genom att stärka sitt arbete bland annat inom områdena 1) transporter och resor, 2) samt energieffektivisering.

Kommunalt mål – Översiktsplan 2018

Nacka kommun ska arbeta för att energianvändningen i transportsektorn och utsläppen av växthusgaser ska minska i enlighet med målen i den regionala utvecklingsplanen (RUFS). Enligt RUFS ska Stockholmsregionen bli klimatneutral till år 2045. Då måste de klimatpåverkande utsläppen totalt minska med 60 procent till 2030 räknat från 2010.

Nackas strategi för miljö- och klimatambitioner i stadsutvecklingen.

Miljö och klimatambitioner i stadsutvecklingen i Nacka: Nedanstående punkter anger kommunens ambitioner för att utveckla hållbart resande och mobilitet.

- Minska energianvändningen i transportsektorn och utsläppen av växthusgaser bland annat genom att främja och stödja fossilfria transportlösningar.
- Trafiksystemet ska vara utformat för att stödja resor till fots eller med cykel och det ska vara lätt att byta mellan olika trafikslag.
- Transportsystemet ska vara säkert och upplevas som tryggt.
- Mobilitetstjänster främjas och uppmuntras. Nacka ska, i samarbete med andra aktörer uppmuntra till beteendeförändringar och åtgärder som främjar hållbart resande.
- Den tekniska utvecklingen av energieffektiva transportlösningar ska följas och i sin tur stödja innovativa lösningar.
- Nya bostäder, arbetsplatser samt skolor, förskolor, idrottsanläggningar och kulturlokaler ska ha god kollektivtrafikförsörjning.

10. Anpassning till framtida klimat

Nationella mål: Begränsad klimatpåverkan, God bebyggd miljö, Ett rikt växt- och djurliv

Boverket vill uppnå målen för klimatanpassning genom proaktivt arbete med åtgärder som bidrar till en hållbar samhällsutveckling. Målen bygger på underlaget i Boverkets klimat- och sårbarhetsanalys från 2019. Boverket vill uppnå målen för klimatanpassning genom proaktivt arbete med åtgärder som bidrar till en hållbar samhällsutveckling. Målen bygger på underlaget i Boverkets klimat- och sårbarhetsanalys från 2019.

Lokalt miljömål – God bebyggd miljö

Att arbeta med klimatanpassning med utgångspunkt från de naturgivna förutsättningarna eller med naturen som förebild, ökar möjligheten att nå flera miljö- och samhällsmål samtidigt.

Nackas strategi för miljö- och klimatambitioner i stadsutvecklingen

- Anpassning till framtida klimat sker i all planering och genomförande.
- Vid planläggning och bygglov beakta risk för översvämningar, höjt havsvattenstånd, bränder, skred, ras och extrema väder som till exempel storm eller värmeböljor till följd av klimatförändringar.

Fakta

Enligt SMHI:s klimatscenarier ökar årsmedeltemperaturen i Stockholms län successivt och är 4–6 grader högre i slutet av seklet. Urbana miljöer har en större andel hårdgjord yta som kan lagra värme. Skillnaden i temperatur mellan stad och landsbygd kan ibland vara så stor som 12 grader. Minskningen av antalet extremt kalla vinterdagar innebär att antalet dödsfall blir färre, men fler och intensivare värmeböljor sommartid leder till fler dödsfall pga hjärt-, kärl- och lungbesvär. Hög värme i kombination med luftföroreningar ökar hälsoriskerna ytterligare.

Nederbörden väntas öka med 10–30 procent och det blir troligen högre flöden höst och vinter medan vårflo den blir lägre. Översvämningar, ras och skred i riskbenägna områden kan leda till att viktiga samhällsfunktioner som ambulanstransport, hemtjänst, vattenrening, elektronisk kommunikation och uppvärmning slås ut. Skyfall och höga flöden kan leda till läckage av bland annat toxiska ämnen från dagvatten, industrimark och deponier till bland annat Stockholmsområdets vattentäkter.

I kustområden kommer medelhavsnivån att öka och tillfällen med höga vattenstånd inträffa. Översvämningar respektive höga vattenstånd i kustområdena ger försämrade markstabilitet och ökad risk för skred, sättningar och vågerosion. Även exploatering och avskogning kan orsaka skred i samband med stora mängder nederbörd.

II. Referenser

- Strategi för miljö- och klimatambitioner i stadsutvecklingen i Nacka.
- <https://viss.lansstyrelsen.se/>
- <http://slb.nu/slbanalys/luftforeningskartor/>
- <https://www.sgu.se/produkter/kartor/kartvisaren/webbkartografi-vid-sgu/>
- Kommunens översiktsplan
- Kulturmiljöprogram
- Grönstrukturprogram
- kustprogram.
- Riksintressen för farled, kulturmiljö och kust- och skärgård.
- Strandskyddsområden,
- Naturminnen, naturreservat, Natura 2000-områden och Skogsstyrelsens inventering av naturvärden

PM Kulturmiljö Henriksdalsbacken

Denna PM beskriver kulturmiljöns värden och egenskaper vid detaljplaneområdet Henriksdalsbacken där ny bostadsbebyggelse planeras. Detaljplanens påverkan på kulturmiljön och rekommendationer ur kulturmiljösynpunkt redovisas i miljöredovisningen, tillsammans med andra miljöaspekter.

De äldsta spåren

Området kring Henriksdalsbacken var fram till 1800-talets slut glest bebyggt och markanvändningen extensiv på grund av den karga terrängen. Sluttningen vid Henriksdalsbacken betecknades som utmark med bergspartier och gles trädvegetation, men uppe på Henriksdalsberget fanns något bördigare marker som kunde brukas som äng eller betesmark.

Henriksdalsbacken

— Planområde

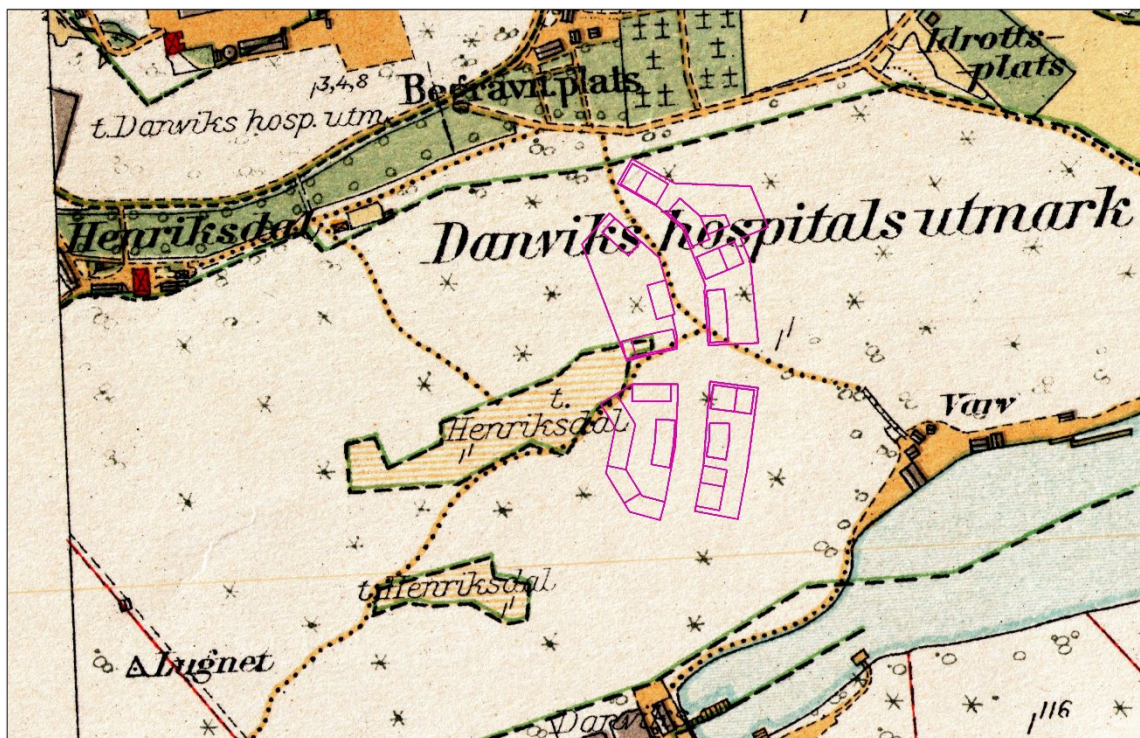

Området enligt karta från 1774 med Henriksdals gård i sprickdalen där Kvarnholmsvägen nu sträcker sig och ängs- och betesmarken uppe på berget. Notera ortnamnet Tråldalsviken nedanför berget som senare blev Trolldalen.

Markerna tillhörde först Sickla gård och från 1550-talet Danvikens hospital. Hospitalet uppmuntrade industrietableringar på sina marker vilket ledde till att de första industrierna etablerades i området redan på 1640-talet. I sprickdalen som följer nuvarande Kvarnholmsvägens sträckning bildades på 1760-talet Henriksdals gård. Gårdens byggnader var belägna på platsen för det nuvarande parkeringshuset mittemot Henriksborg och odlingsmarkerna låg under nuvarande Kvarnholmsvägen och mot Finnboda. Från gården gick det upp en stig till ängs- och betesmarken på berget.

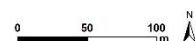
Från den äldsta markanvändningen finns bevarade lämningar i form av stenmurar och stensträngar på bergets norra sluttning. De stämmer överens med vägar och murar på 1700-talets historiska kartor och kan ha använts för att leda betesdjuren upp till berget.

Den industriella utvecklingen i närområdet tog fart på 1870-talet med flera storskaliga etableringar i Henriksdal, Saltsjöqvarn, Finnboda och Gäddviken. För området kring Henriksdalsbacken innebar de nya industrierna ingen stor förändring i markanvändningen, ett antal nya stigar uppstod genom området. En kvarvarande struktur i området från denna tid är en stig som ledde mellan Danvikens begravningsplats och Trolldalen. Den hade i stort sett samma sträckning som nuvarande Henriksdalsbacken upp till Henriksdalsberget.

Henriksdalsbacken

— Planområde

Området enligt karta från 1923. Markanvändningen är fortfarande extensiv, men området har fått nya stigar, bland annat en stig som i stort följer Henriksdalsbackens nuvarande sträckning och leder ner till varven vid Trolldalen.

Henriksdalsbergets bostadsområde

Det som idag präglar området kring Henriksdalsbacken är Henriksdalsbergets bostadsområde som byggdes åren 1968-70 inom ramen för det s k miljonprogrammet. Bebyggelsen som rymmer ca 750 lägenheter är utformad som två sammanhängande, vinkelformade skivhus som ramar in en stor, bilfri innergård, Henriksdalsparken med skolor, förskolor och möjlighet till fritidsaktiviteter. Parken kopplar området bakåt i historien genom att den till stora delar sammanfaller med de tidigare ängs- och betesmarkerna. Bostadsområdet ritades av Erik och Tore Ahlsén som några år tidigare även hade tagit fram stadsplanen för området. Resultatet blev en sammanhållen helhet med väl genomtänkta lösningar i både områdesskala och i den lilla skalan.

Sett utifrån är skalan är storskalig, skivhusens höjd varierar mellan 6 och 8 våningar beroende på terrängens former och skalan förstärks av läget uppe på berget. Med sin borgliknande karaktär spelar området därför en stark roll i stadsbilden och är ett av landmärkena i hela omgivande landskapet. Områdets enhetliga färgsättning med putsade fasader i ockragult speglar också dess roll i stadsbilden. Färgsättningen valdes för att ansluta området till färgpaletten i Stockholms innerstad. Mot innergården är färgsättningen mer nedtonad med grå putsfasader. Bebyggelsens sammanhållna takfotslinje bryts upp av två skulpturala markörer, vattentornet och skorstenen, som fungerar som landmärken också i den lokala skalan.

Henriksdalsbergets storskalighet och funktionen som landmärke är även ett uttryck för tidens dominerande idéer med trafiksepareringen. En av de bärande tankarna var att bostadsområdet skulle utformas så att det var väl synligt för bilisterna som passerade på den intilliggande motortrafikleden. Sett från Värmdöleden visar Henriksdalsberget denna idé mycket pedagogiskt med fria vyer mot den borgliknande bebyggelsen på berget med obebyggda sluttningar.

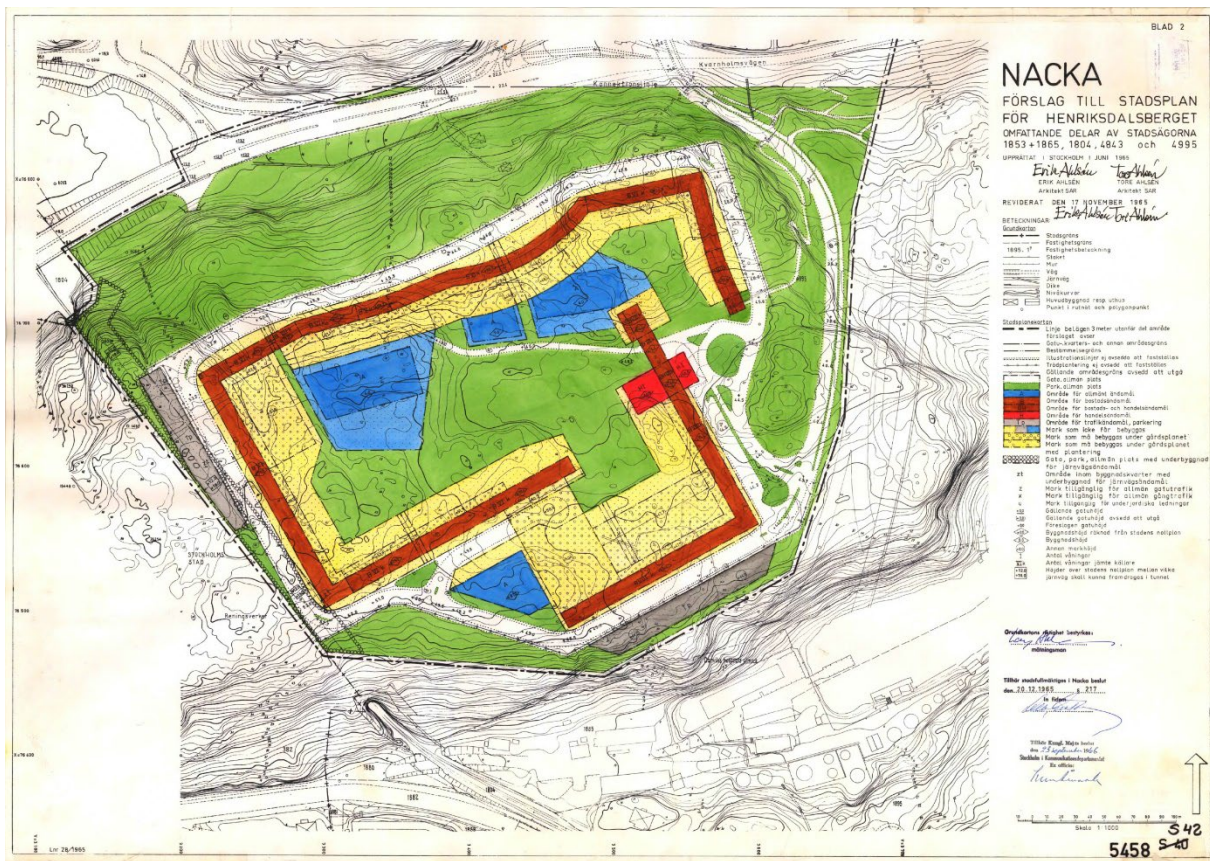
En annan karaktärsskapande egenskap som hör till trafiksepareringen är den yttre ringformade gatan runt skivhusen. Genom ringen når man garagen längst ner i husen vilket gör att den stora gården har kunnat lämnas helt bilfri. Till helheten med trafiksepareringen hör även en matargata. På Henriksdalsberget är det Henriksdalsbacken som har den funktionen.

Entrén till området och den viktigaste mötesplatsen ligger längst i öster där de två skivhusen möts och där det finns en öppning till den stora innergården. Här finns ett litet torg där servicen i området är samlad. Det anslutande skivhusets gavel står på pelare för att skapa genomsiktighet i torgnivå. Intill torget ligger också busshållplatserna vid en vändslinga där Henriksdalsbacken ansluter till Henriksdalsringen. Torget kan nå utifrån trafikseparerat genom en gångtunnel under ringen.

Tack vare det höga läget erbjuder Henriksdalsberget fria vyer ut mot det omgivande landskapet från i stort sett hela ringen. För förståelsen av landskapets former när man

befinner sig på Henriksdalsberget är vyerna ut lika viktiga som vyerna mot berget är från dess omgivning.

Den helhetstanke som ursprungligen präglade Henriksdalsbergets stadsplan, bebyggelsens utformning och de genomtänkta lösningarna är fortfarande mycket tydligt avläsbar idag. Området är därför utpekat som ett lokalt intresse för kulturmiljövården i Nacka kommuns kulturmiljöprogram.

Erik och Tore Ahlséns förslag till stadsplan från 1965 är mycket lätt avläsbar i området idag.

Skyddade och utpekade kulturmiljövården

Fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar

Nacka 106:1, fornlämning

Danvikens kyrkogård som anlades på 1830-talet under koleraepidemin betraktas inte längre som gravplats utan som ödekyrkogård och är därför skyddad som fornlämning enligt Kulturmiljölagen.

Nacka 100:1, övrig kulturhistorisk lämning och Nacka 100:2, möjlig fornlämning

Henriksdalsberget, Nacka 100:2, har tidigare bedömts som möjlig fornborg från förhistorisk tid. Lämningarna har till största delen tagits bort i samband med anläggandet av reningsverket i Henriksdal och bygget av bostadsområdet på Henriksdalsberget på 1960-talet. De bevarade resterna på bergets norra sida, Nacka 100:1, i form av en 70 meter lång stenmur och andra konstruktioner undersöktes 2014 av Stockholms läns museum. Resultatet visade inga spår av en fornborg utan lämningarna tolkades i stället som hägnader som hör till markanvändningen under historisk tid. De stämmer överens med vägar och murar på 1700-talets historiska kartor och kan ha använts för att leda betesdjuren upp till berget. Avgränsningen av den möjliga fornlämningen Nacka 100:2 sträcker sig till området kring den planerade bebyggelsen på Henriksdalsbacken. Denna del har inte undersökts arkeologiskt, förundersökningen från 2014 omfattade endast de kända lämningarna norr om berget.

Nacka 31:1, övrig kulturhistorisk lämning

Henriksdals gårds tidigare gårdstomt under Kvarnholmsvägen och parkeringshuset.

Riksintresse för kulturmiljövården

Den östra delen av det föreslagna bebyggelseområdet ligger i ett område som är riksintresse för kulturmiljövården, Norra Sicklaön och norra Saltsjö-Boo -Älsvik -Vaxholm-Oxdjupet -Lindalssundet-Norra Värmdölandet (AB 51, 58). Motivet för riksintresset är att den utgör en *"farledsmiljö utmed inloppet till Stockholm som visar skärgårdens betydelse för huvudstadens sjöfart, livsmedelsförsörjning och rekreationsliv, som speglar levnadsbetingelserna för innerskärgårdens befolkning och dess behov av färdstråk till staden alltsedan medeltiden, och som berättar om Stockholms utbyggnad och försvarsansträngningar med tillhörande samhällsbildningar. Här kan levnadsförhållandena för olika sociala skikt utläsas, liksom utvecklingen inom industri, transportteknik, försvar och arkitektur."*

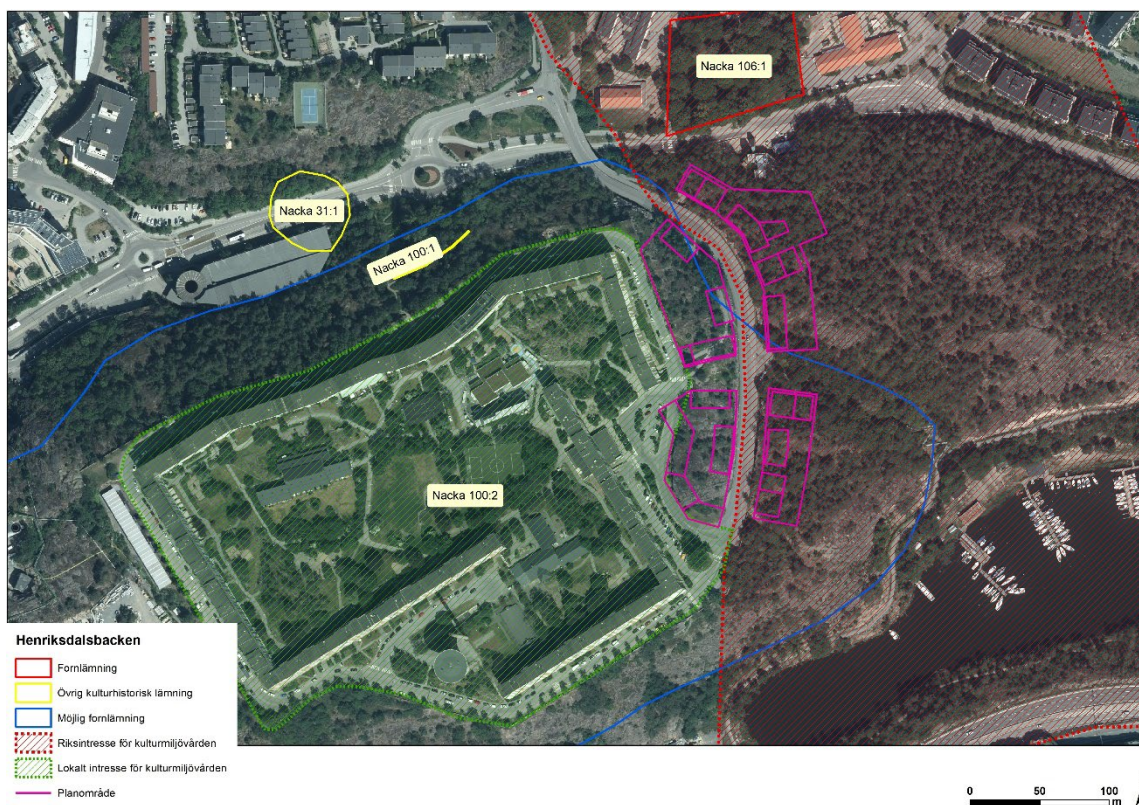
Riksintresset är stort och innehåller många olika uttryck. De uttryck som framför allt är läsbara i området vid Henriksdalsbacken är

- Sprickdalsbetonad skärgårdsterräng som speglar skärgårdsbefolkningens levnadsbetingelser och förutsättningarna för odling och bebyggelse.
- Industrimiljöer: fabriksbyggnader, kajer, lämningar, tekniska strukturer, bostäder, kontorshus, servicebyggnader koncentrerade till Nackas norra kuststräcka från Danvikstull till Nacka strand/Augustendal. Det sena 1800-talets industriella epok med utbyggnadsfaser från 1900-talets industriella epok. Anläggningar lokaliserade sjönära nedanför och på de bergsbranter som kännetecknar kustområdet. Finnboda varv och de storskaliga ångkvarnarna Saltsjöqvarn med Mannagrönskvarnen samt kvarnen Tre kronor på Kvarnholmen. Till industrierna hörande bostadsbyggnader, kontorshus och anläggningar samt tekniska strukturer. Kvarnholmens funktionalistiska byggnader.

Riksintresset kan även påverkas av den västra delen av den nya bebyggelsen vid Henriksdalsbacken. Riksintressenas gränser inte är exakta och värdena kan påverkas av exploatering eller andra förändringar utanför avgränsningen. Påverkan bedöms från fall till fall.

Lokalt intresse för kulturmiljövården

Henriksdalsbergets bostadsområde är utpekad som lokalt intresse för kulturmiljövården i Nackas kulturmiljöprogram. De karaktärsdrag som är aktuella vid Henriksdalsbacken är framför allt bebyggelsens starka arkitektoniska uttryck med sin borgliknande karaktär, ockragula fasader och sammanhållen takfotslinje som har stor betydelse för stadsbilden och gör området till ett landmärke i landskapet. I den lilla skalan är torgets utformning och funktion som en mötesplats och entré till området ett viktigt karaktärsdrag liksom den tidstypiska trafiksepareringen.

Karta med de skyddade och utpekade kulturmiljövårderna.

Henrikdalsberget sett från Svindersviks gård.

Henrikdalsberget som landmärke från Värmdöleden. Äldre foto från Nacka lokalhistoriska arkiv.

Henriksdalsberget sett från det obebyggda bergspartiet öster om Henriksdalsbacken.

Vy ut mot Finnboda och Stockholms inlopp från bergets nordöstra del.

Torget.

Gångväg upp mot torget från Henriksdalsbacken.

Henriksdalsbacken, vy i riktning mot Kvarnholmsvägen.

Källor

Förslag till stadsplan för Henriksdalsberget, 1965

Hammarlund-Larsson, C: Nacka kommun, kulturhistoriska miljöer, 1987

Lantmäteriets historiska kartor

Nacka kommun, kulturmiljöprogram, antaget 2011

Nacka lokalhistoriska bildarkiv

Planprogram Henriksdal, samrådshandling 2017

Östling, A: Arkeologisk förundersökning, stensträngar och murar på Henriksdalsberget.

Stockholms läns museum, rapport 2014:08

Samråd över Skarpnäs naturreservat

10

FRN 2022/17

2022-03-03

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: FRN 2022/17

Samråd över Skarpnäs naturreservat

Förslag till beslut

Fritidsnämnden antar förslag till yttrande enligt bilaga 1 till tjänsteskrivelse daterad den 3 mars 2022

Beslutet justeras omedelbart.

Sammanfattning

Fritidsnämnden yttrar sig över detaljplanen för att bevaka att medborgarnas behov av motion, rörelse och mötesplatser tillgodoses. Fritidsnämnden har fått möjlighet att lämna synpunkter över samråd för Skarpnäs naturreservat.

Syftet med naturreservatet är att bevara ett tätortsnära naturområde för rekreation och friluftsliv samt bevara dess gamla skogar, hållmarker, sjöar, våtmarker, brandfält och hävdade marker, samt dess artrika växt- och djurliv. Reservatets karaktär med grova, gamla och döda träd, inslag av ädellövträd samt kulturmiljöer ska särskilt vårdas och gynnas. Inom området ska det finnas möjlighet till olika friluftaktiviteter, naturupplevelser och vardagsrekreation.

Det är positivt att naturområden för rekreation och olika möjligheter till motion bevaras i alla kommunelar. Möjligheten att röra sig spontant är viktig och främjar god hälsa för alla åldrar. Orientering lockar många människor och är gynnsamt för folkhälsan. Det är angeläget att orienteringens behov beaktas när naturreservat inrättas. Cykling är en sport som växer och just cykling i terräng som skogsmark är populärt. Det är av intresse att se var aktiva inom denna sport kommer att kunna utöva sin sport. ~~Finns möjlighet att anlägga anpassade stigar och eventuella spänger i angränsande områden?~~

Information till föreningar i närmiljön behövs för att informera om nya restriktioner för till exempel tävlingar. Detta berör främst orientering men även andra föreningar kan vara aktuella.

Ärendet

Fritidsnämnden yttrar sig över detaljplanen för att bevaka att medborgarnas behov av motion, rörelse och mötesplatser tillgodoses. Fritidsnämnden har fått möjlighet att lämna synpunkter över samråd för Skarpnäs naturreservat.

Utdrag ur ”Förslag till beslut om bildande av Skarpnäs naturreservat i Nacka kommun”

Syftet med naturreservatet är att bevara ett tätortsnära naturområde för rekreation och friluftsliv samt bevara dess gamla skogar, hållmarker, sjöar, våtmarker, brandfält och hävdade marker, samt dess artrika växt- och djurliv. Reservatets karaktär med grova, gamla och döda träd, inslag av ädellövträd samt kulturmiljöer ska särskilt vårdas och gynnas. Inom området ska det finnas möjlighet till olika friluftsaktiviteter, naturupplevelser och vardagsrekreation. Naturvärdena är en förutsättning för att bibehålla de rekreativa värdena och friluftslivet ska utvecklas i samspel med bevarande av biologisk mångfald. Syftet ska tillgodoses genom information, skötsel och anläggning av mindre friluftsanordningar samt vid behov utmärkning av stigar och leder och värdefulla platser ur natur- och kultursynpunkt. Vidare ska syftet uppnås genom att skogen i huvudsak lämnas för fri utveckling. På vissa platser genomförs naturvårdande åtgärder som frihuggning av gamla träd och utglesning av täta trädbestånd för att eftersträva en olikåldrig skog med en kontinuitet av äldre träd och död ved. Öppna marker ska hävdas. Våtmarker ska restaureras vid behov.

Området hålls tillgängligt så att besökare kan bedriva olika typer av friluftsaktiviteter och ta del av de värden som naturen har i reservatet. Enklare anläggningar för friluftslivet ska finnas för besökare med olika behov av tillgänglighet, samtidigt som anläggningarna ska ha en kanaliseringseffekt så att både den biologiska mångfalden och områdets värden för friluftslivet bevaras och gynnas.

Anordningar för friluftsliv Beskrivning

Närheten till stora bostadsområden och kollektivtrafik för naturreservatet till ett viktigt friluftsområde. Många stigar löper genom naturreservatet däribland Boo-leden som har sin startpunkt här. Områdets varierade topografi erbjuder ett varierat område med tysta platser och stark skogskänsla. Branterna vid Saltsjön ger en vacker utsikt över havet. Även Drottningssjöberget Skarpnäs naturreservat.

Glasbrukssjöns sydspets erbjuder en vacker utsikt. Det finns trappor från Bäcktorspvägen och en bänk vid utsikspunkten att vila sig på. Idag använda entréer in i området finns i väster från Talludden och Björknäs, i söder från Krokhöjden och Orminge samt i öster från Rensättra och Hasseludden. Upplysta gångvägar ansluter från Krokhöjden och Orminge.

Elbelyst motionsspår finns i anslutning till Krokhöjden.

Parkeringsplatser finns i söder vid Glasbruksvägen och Sjöängsvägen (Boo-leden). I öster vid Ormingevägen (lastbilsparkering) samt centralt i området i Kummelbergets industriområde (angöring Vittjärn från söder).

Tack vare sitt läge nära bebyggelse och vatten av god kvalitet är Glasbrukssjön en attraktiv badsjö. På sjöns östra sida finns en anlagd badplats med brygga och sandstrand. Där finns bord, bänkar, sopstall och sommartid även toaletter. Man badar också direkt från klipporna på motsatta stranden. Här finns en enkel badtrappa. En stig går också från Glasbruksvägen i södra ändan. Vittjärn är också en omtyckt badsjö och får varje sommarsäsong ta emot ett stort antal badgäster. Vattnet är klart och rent och av hög kvalitet. Friluftsbad förekommer på lämpliga ställen längs hela stranden, dock med koncentration i den norra delen. Vid Vittjärn finns bänkar och sopstall. Bevarandemål Entréer, anordningar och information ska vara i gott skick, förhöja besökarens upplevelser, vara tillgängliga för besökare med olika funktionsvariationer och bidra till att syftet med områdesskyddet uppnås. Friluftslivet kanaliseras genom att vissa områden har tillgängliga och tydligt markerade leder med bänkar medan andra områden är fria från anordningar och erbjuder stillhet och tystnad. Det är enkelt att ta sig till området med kollektivtrafik eller cykel.

Skötselåtgärder, restaureringsåtgärder:

- Informationsskyltar med karta och beskrivande text om reservatet tars fram och sätts upp enligt karta över Anordningar för friluftsliv eller där reservatsförvaltaren anser att det är lämpligt.
- Åtgärder för att öka tillgängligheten kan göras i form av anläggande av enklare trätrappor, broar, spänger samt avjämning av befintliga anlagda leder enligt karta över Anordningar för friluftsliv eller där reservatsförvaltaren anser att det är lämpligt.
- Bänkar, bänkbord eller enklare sittplatser placeras ut vid utsiktsplatser, längs med större stigar för att öka tillgängligheten, vid entréer eller där reservatsförvaltaren anser att det är lämpligt.
- Vindskydd anläggs vid Krokträskan eller där reservatsförvaltaren anser det lämpligt
- Grillplats anläggs enligt karta över Anordningar för friluftsliv eller där reservatsförvaltaren anser att det är lämpligt.
- Hundrastområde märks ut enligt karta över Anordningar för friluftsliv eller där reservatsförvaltaren anser att det är lämpligt.
- Stignät för cykling anläggs i norra delen av reservatet, enligt karta över Anordning för friluftsliv eller där reservatsförvaltaren anser att det är lämpligt. Stigar som utsätts för hårt slitage kan förstärkas med flis eller spänger i syfte att bevara naturvärden och kanalisera

besökare för att begränsa slitaget i naturmarken. Skarpnäs naturreservat, bilaga 2, skötselplan 17 Löpande åtgärder:

- Gränsmarkering underhålls vid behov
- Informationstavlor, vägvisningsskyltar, spänger, broar, bryggor, markerade stigar och leder, grillplatser, vindskydd, sittplatser och andra anläggningar ses över kontinuerligt och rengörs och repareras vid behov.
- Ved fylls på kontinuerligt vid behov
- Markerade stigar och leder hålls fria från nedfallna träd eller grenar.
- Skräp, klotter och dumpningar tas omhand löpande.
- Beläggning och belysning i motionsspåret vid Krokhöjden underhålls.
- Badplatserna städas kontinuerligt under badsäsong.
- Toaletter och sopkärl töms och hålls rena.

I naturreservatet är det bland annat förbjudet att:

- cykla i terrängen annat än på markerade cykelstigar
- göra upp eld annat än på anvisad grillplats.
- tälta eller sätta upp vindskydd eller liknande anordning mer än två nätter i rad.

Utan kommunens tillstånd är det bland annat förbjudet att:

- anordna tävlingar, marknader, event eller liknande verksamheter med fler än 100 personer, med undantag för aktiviteter som ordnas av skolor och förskolor för deras elever

Enhetens analys och bedömning

Fritidsnämnden yttrar sig i samråd för att bevaka att medborgarnas behov av motion, rörelse och mötesplatser tillgodoses.

Det är positivt att naturområden för rekreation och olika möjligheter motion bevaras i alla kommundelar. Möjligheten att röra sig spontant är viktig och främjar god hälsa för alla åldrar.

[Orientering lockar många människor och är gynnsamt för folkhälsan. Det är angeläget att orienteringens behov beaktas när naturreservat inrättas.](#)

Cykling är en sport som växer och just cykling i terräng som skogsmark är populärt. Det är av intresse att se var aktiva inom denna sport kommer att kunna utöva sin sport. Intresset av att anlägga anpassade stigar och eventuella spänger bör noteras i framtida planering i andra naturområden.

Information till föreningar i närmiljön behövs för att informera om nya restriktioner för till exempel tävlingar. Detta berör främst orientering och scouter även andra föreningar kan vara aktuella.

Ekonomiska konsekvenser

Utveckling av Skarpnäs naturreservat har inga ekonomiska konsekvenser för fritidsnämnden.

Konsekvenser för barn

Närheten till naturområden blir positivt för barn och ungdomar som bor i närheten. Barn och ungdomar är en prioriterad målgrupp för kommunens kultur och fritidsverksamhet. Det innefattar bland annat att beakta behovet av såväl lokaler som ytor för rörelse i så väl organiserad som icke organiserad form.

Bilagor

1. Förslag till yttrande
2. Samrådshandling, Skarpnäs naturreservat
3. Affisch Skarpnäs naturreservat

Cortina Lange
Enhetschef
Kultur- och fritidsenheten

Susanne Broman Kjulsten
Samhällsplanerare
Kultur- och fritidsenheten

Förslag till yttrande

Dnr: FRN 2022/17

Dnr: NTN 2021/140

Natur och trafiknämnden

Samråd över Skarpnäs naturreservat

Fritidsnämnden yttrar sig över detaljplanen för att bevaka att medborgarnas behov av motion, rörelse och mötesplatser tillgodoses. Fritidsnämnden har fått möjlighet att lämna synpunkter över samråd för Skarpnäs naturreservat.

Fritidsnämnden ställer sig positiv till förslaget och vill framföra följande synpunkter.

Främjande av miljöer för spontana aktiviteter

Fritidsnämnden ser positivt på att naturområden för rekreation och olika möjligheter motion bevaras i alla kommundelar. Möjligheten att röra sig spontant är viktig och främjar god hälsa för alla åldrar.

Orientering en stor sport som gynnar folkhälsa

Orientering lockar många människor och verksamheten är gynnsamt för folkhälsan. Fritidsnämnden poängterar vikten av att orienteringens behov beaktas när naturreservat inrättas.

Cykling – en växande sport

Cykling är en sport som växer och just cykling i terräng som skogsmark är populärt. Fritidsnämnden menar att det är av intresse att se var aktiva inom denna sport kommer att kunna utöva sin sport. Intresset av att anlägga anpassade stigar och eventuella spänger bör noteras i framtida planering i andra naturområden.

Information om kommande regler

Fritidsnämnden pekar på vikten av information till föreningar i närmiljön för att informera om nya restriktioner för till exempel tävlingar.

Ordförande
Fritidsnämnden

Kultur- och fritidsdirektör
Stadshusledningen

SKARPNÄS NATURRESERVAT

Föreskrifter – Avgränsning – Skötselplan

SAMRÅDSHANDLING 2022-01-11

Dnr NTN 2021/140

Förslag till beslut om bildande av Skarpnäs naturreservat i Nacka kommun

Nacka kommun beslutar med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken att förklara det område som avgränsats på bifogad karta (bilaga 1) som naturreservat. Reservatets namn ska vara Skarpnäs naturreservat.

Med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. fastställer Nacka kommun bifogad skötselplan (bilaga 2) med mål, riktlinjer och åtgärder för reservatets skötsel och förvaltning. Förvaltare för naturreservatet ska vara Nacka kommun, natur- och trafiknämnden, i enlighet med 2 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. Miljö- och stadsbyggnadsnämnden är tillsynsmyndighet.

Beslutet riktar sig till allmänhet, fastighetsägare och innehavare av särskild rätt, vars rättigheter att använda mark- och vattenområden inom reservatsområdet berörs.

Uppgifter om reservatet

Namn	Skarpnäs naturreservat
Kommun	Nacka
Naturvårdsregister-ID	
Socken	Boo
Naturgeografisk region	Svealands sprickdalslandskap (24) Roslagens kust och skärgård (25a)
Läge	Reservatet ligger i kommundelen Boo i Nacka, cirka 1,5 km nordväst om Orminge centrum.
Fastigheter inom området	<i>Kommunala:</i> Skarpnäs 1:77, 1:78, 2:16, 4:1 samt del av Björknäs 1:1, 10:1, Hasseludden 1:75, Orminge 60:1, Rensättra 2:3, Skarpnäs 1:83 och 2:1. <i>Privata:</i> Skarpnäs 2:6, 2:7, 2:9, 2:10, 2:12, 2:13 samt del av Björknäs 1:59, Skarpnäs 2:4, 2:8, 2:11, 2:14 och 2:19.
Areal	248 ha varav land ca 226 ha

Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att bevara ett tätortsnära naturområde för rekreation och friluftsliv samt bevara dess gamla skogar, hållmarker, sjöar, våtmarker, brandfält och hävdade marker, samt dess artrika växt- och djurliv. Reservatets karaktär med grova, gamla och döda träd, inslag av ädellövträd samt kulturmiljöer ska särskilt vårdas och gynnas. Inom området ska det finnas möjlighet till olika friluftaktiviteter, naturupplevelser och vardagsrekreation. Naturvärdena är en förutsättning för att bibehålla de rekreativa värdena och friluftslivet ska utvecklas i samspel med bevarande av biologisk mångfald.

Syftet ska tillgodoses genom information, skötsel och anläggning av mindre friluftsanordningar samt vid behov utmärkning av stigar och leder och värdefulla platser ur natur- och kultursynpunkt. Vidare ska syftet uppnås genom att skogen i huvudsak lämnas för fri utveckling. På vissa platser genomförs naturvårdande åtgärder som frihuggning av gamla träd och utglesning av täta trädbestånd för att eftersträva en olikåldrig skog med en kontinuitet av äldre träd och död ved. Öppna marker ska hävdas. Våtmarker ska restaureras vid behov. Området hålls tillgängligt så att besökare kan bedriva olika typer av friluftaktiviteter och ta del av de värden som naturen har i reservatet. Enklare anläggningar för friluftslivet ska finnas för besökare med olika behov av tillgänglighet, samtidigt som anläggningarna ska ha en kanaliseringseffekt så att både den biologiska mångfalden och området värden för friluftslivet bevaras och gynnas.

Föreskrifter

För att tillgodose syftet med reservatet beslutar Nacka kommun med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken samt 22 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. att nedan angivna föreskrifter ska gälla i reservatet.

A. Föreskrifter med stöd av 7 kap. 5 § miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområde

I naturreservatet är det förbjudet att:

1. gräva, spränga, borra, schakta, dika, utfylla, tippa eller utföra annan mekanisk markbearbetning,
2. uppföra byggnad, mast, torn, brygga eller annan anläggning,
3. kalka, använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel eller tillföra växtnäringsämnen,
4. anlägga campingplats eller uppställningsplats för husvagnar, husbilar eller andra fordon och maskiner
5. nyanläggning av ledning i mark, berg, luft eller vatten,
6. anordna alla typer av upplag inklusive snöupplag annat än tillfälliga i samband med områdets skötsel,
7. anlägga väg eller parkering, eller asfaltera befintlig sådan,
8. införa växt- och djurarter som är främmande för området

B. Föreskrifter med stöd av 7 kap. 6 § miljöbalken om skyldighet att tåla visst intrång

Markägare, arrendatorer och annan innehavare av särskild rätt till marken förpliktigas att tåla följande anordningar och åtgärder för att tillgodose syftet med reservatet:

1. Utmärkning av reservatets gränser och stigar samt uppsättning av reservatsskyltar och övriga upplysningsskyltar,
2. anläggning och underhåll av anläggningar för friluftslivet såsom sittplatser, stigar, spänger, trätrappor, gångbroar, grillplatser, vindskydd, bryggor, belysning, hundrastgård, utegym, badplats, torrtoalett, sopkärl och liknande anordningar,
3. underhåll av anlagda grusvägar och motionsstigar, vid behov flytt av stenar och utläggning av flis,
4. förstärkning vid behov med flis eller träspänger av stigar som utsätts för hårt slitage,
5. naturvårdande skötsel såsom gallring, röjning, frihuggning, ringbarkning, randbarkning, veteranisering av träd, kvarlämnande införande och skapande av död ved samt bete eller slätter
6. drift och underhåll av dagvattenanläggningen vid Myrsjön,
7. underhåll av kulturhistoriska lämningar,
8. åtgärder i syfte att minska utbredning samt förebygga etablering och spridning av invasiva främmande arter,
9. provtagningar eller undersökningar av växt- och djurarter samt övriga naturförhållanden i reservatet,
10. uppsättning och kontroll av fågelholkar, fladdermusholkar, insektsfällor, mulmholkar och liknande åtgärder,
11. kapning av träd som fallit över stig eller väg. Hindrande stamdelar flyttas och lämnas i reservatet. Träd eller grenar som riskerar att falla över välanvända stigar och vägar eller fast egendom får fällas eller beskäras,
12. anlägga anordning exempelvis damm för att rena och fördröja dagvatten från Västra Orminge,
13. igensättning av skogsdiken,
14. rensning av diken,
15. framföra motordrivet fordon på vatten för underhålls- och anläggningsarbeten, exempelvis vattenvegetationsborttagning.

Åtgärderna beskrivs närmare i gällande skötselplan

C. Ordningsföreskrifter med stöd av 7 kap. 30 § miljöbalken

I naturreservatet är det förbjudet att:

1. sätta upp skylt, affisch, orienteringskontroll eller liknande anordning annat än tillfälligt,
2. fälla, skada eller ta bort levande eller döda träd och buskar, såväl stående som liggande.
3. gräva, hacka, borra, rista, måla eller på annat sätt skada berg, jord och sten.
4. skada vegetationen genom att gräva upp växter eller ta bort mossor, lavar eller vedlevande svampar.
5. införa växt- och djurarter som är främmande för området,
6. medföra okopplad hund eller annat husdjur som inte är kopplat, annat än inom anvisat område,
7. cykla i terrängen annat än på markerade cykelstigar,
8. göra upp eld annat än på anvisad grillplats.
9. tälta eller sätta upp vindskydd eller liknande anordning mer än två nätter i rad.

Utan kommunens tillstånd är det förbjudet att:

10. anordna tävlingar, marknader, event eller liknande verksamheter med fler än 100 personer, med undantag för aktiviteter som ordnas av skolor och förskolor för deras elever,
11. i kantzoner i naturmark närmast bebyggelse (max tio meter från tomtgräns) anlägga ledning, dikesdragning eller liknande

Inom reservatet gäller förutom föreskrifter även andra lagar och bestämmelser, se rubriken *Upplysningar*.

D. Undantag från föreskrifterna

Reservatsförvaltaren eller den som förvaltaren utser får utföra de åtgärder som ska tillgodose syftet med naturreservatet och som anges i föreskrifterna B.1 – B.15.

Föreskrifterna ska inte heller utgöra hinder för:

- erforderlig skötsel och underhåll av kraftledningar och kraftledningsgator,
- markförläggande av kraftledningar i befintlig ledningsgata eller sjöförläggning av kraftledning, eller för
- renovering och underhåll av ledningar enligt befintliga ledningsrätter
- Uppförande av mindre byggnad för el eller vatten såsom transformatorstation, pumpstation eller dylikt
- bedrivande av jakt enligt gällande jaktlagstiftning

Inom reservatet gäller förutom föreskrifterna även andra lagar och bestämmelser, se nedan.

Upplysningar

Reservatsbeslutet gäller från den dag det vunnit laga kraft med undantag för de föreskrifter som meddelats med stöd av 7 kap. 30 § miljöbalken, vilka gäller omedelbart även om de överklagas.

Nacka kommun får meddela dispens från föreskrifterna enligt 7 kap. 7 § miljöbalken. Dispens får endast ges om det finns särskilda skäl.

Förutom naturreservatets föreskrifter gäller i området bland annat följande bestämmelser:

- Terrängkörningslagen (1975:1313) som reglerar körning i terräng med motordrivna fordon (även eldrivna). Till terräng räknas allt utanför vägmark, till exempel skogsmark, ängar, stränder, motionsspår, stigar och traktorvägar.
- Strandskyddsbestämmelserna enligt 7 kap. 15 § miljöbalken. Strandskydd omfattar stora delar av reservatet.
- Fridlysningsbestämmelserna. Alla vilda fåglar och däggdjur samt deras ägg, ungar och bon är fredade enligt jaktlagen (1987:259), med undantag för sådan jakt som är tillåten enligt samma lag. Vissa andra växt- och djurarter är fridlysta enligt 8 kap. miljöbalken och artskyddsförordningen (2007:845).
- Allemansrätten som ger alla rätt att vistas i skog och mark men som också kräver att hänsyn tas till natur och djurliv. Observera att allemansrätten begränsas av de föreskrifter som gäller i reservatet.
- Kulturmiljölagen (1988:950), enskilda såväl som myndigheter ska visa hänsyn och aktsamhet mot kulturmiljön. Den som planerar eller utför ett arbete ska se till att skador på kulturmiljön undviks och begränsas.
- Förbud mot nedskräpning enligt 15 kap. 30 § miljöbalken.
- Bestämmelser om vattenverksamhet enligt 11 kap. miljöbalken. Vissa av åtgärderna som listas i föreskrifter och skötselplan kan utgöra vattenverksamhet.
- Förbud mot att framföra motordrivna farkost i alla Nackas insjöar utom Järlasjön och Sicklasjön (Länsstyrelsen i Stockholms läns föreskrifter (01FS 2001:138) om sjötrafiken m.m., utom vissa ankringsförbud, inom Stockholms län)
- Inom utpekade hundrastningsområde gäller lagen (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter. Enligt 16§ gäller att hundar under tiden den 1 mars-20 augusti skall hållas under sådan tillsyn att de hindras från att springa lösa i marker där det finns vilt. Under den övriga tiden av året skall hundar hållas under sådan tillsyn att de hindras från att driva eller förfölja vilt, när de inte används vid jakt.

Skäl för beslutet

Beskrivning av området

Skarpnäs utgörs av ett starkt kuperat och bergigt skogslandskap, som bär tydliga spår av inlandsisen. Det varierande landskapet har gett Skarpnäs en omväxlande och rik natur, där de värdefullaste delarna klassats som nyckelbiotoper av Skogsstyrelsen. Här finns många olika slags naturvärden inom ett begränsat område. Naturreservatet är av regional betydelse för den gröna infrastrukturen (RUFS), då det är en del av den gröna kilen från Värmdölandet in mot centrala Stockholm – den så kallade Nacka–Värmdökilen. Området är en betydelsefull del av spridningssambandet för barrskogslevande arter i nord-sydlig riktning. I södra delen utgör reservatet även ett viktigt spridningssamband för arter knutna till ädellövskog.

Tillsammans med omgivande natur är reservatet en värdekärna för biologisk mångfald tack vare höga naturvärden och lång skoglig kontinuitet. De biologiska värdena är framförallt knutna till hållmarkstallskog, övriga äldre barrdominerade skogar, öppna marker, ädellövträd samt inslag av sjöar och våtmarker.

Bild 1. Hällmarker vid Krokträskan

Barrskogen dominerar berg- och moränområdena. På hållmarkerna finns tallar som är uppåt 300 år. Här finns bland annat rödlistade arter som talticka och mottaggsvamp, samt noteringar om praktbagge och reliktböck. Inga större skogliga åtgärder har utförts sedan början av 1980-talet. Vid de många sjöarnas utlopp finns inslag av sumpskogar med al på socklar. Den höga

fuktigheten och den goda tillgången på död ved, ofta i form av murkna granlågor, ger mycket höga naturvärden och ett flertal signalarter av mossa och vedsvampar har hittats.

På sluttningar och i dalar finns såväl äldre blandskog med inslag av ek, lind och andra lövträd, som lövrika bryn och sumpskogar. I buskskiktet finner man hasselbuketter och skogsolvon. Danmarks ängar slås varje år. Där finns även noteringar om förekomst av smalvingad blomcock, en rödlistad skalbagge som är beroende av fuktig ängsmark. 2008 brann ett område mellan Krokträskan och Danmarks ängar. Det har gjort området till en värdefull miljö för arter som bara lever i bränd och död ved eller blottad jord eller sand.

Idag används området i huvudsak som promenad- och närströvområde för boende i närliggande bostadsbebyggelse. Området har ett rikt förgrenat stigsystem. Förkastningen vid norra kusten är hög och brant, vilket skapar ett dramatiskt landskap med storslagna vyer ut över Saltsjön. Insjöarna lockar med bad och fiske. Trots att området inte hyser mycket synlig bebyggelse, har det en rik och spännande historia, framför allt från tiden kring förra sekelskiftet.

Ärendets beredning

Skarpnäs naturreservat har varit nära att bildas två gånger redan. Första förslaget till naturreservat genomgick en bred remissbehandling under tiden 27 september till och med 10 december 1999. Förslaget antogs av områdesnämnden i Boo den 21 mars 2001 och återremitterades sedan av kommunstyrelsens arbetsutskott den 17 april 2001. Därefter låg ärendet vilande.

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden tog den 16 juni 2010 beslut om att förslaget skulle färdigställas och omarbetas enligt direktiv från kommunstyrelsen den 31 maj 2010. Kommunstyrelsens arbetsutskott tog sedan den 16 november 2010 beslut om att återremittera ärendet till miljö- och stadsbyggnadsnämnden för samordning med kommande detaljplan för Telegrafberget. Naturreservatsnämnden beslutade efter ändringarna om nytt samråd. Det nya förslaget till naturreservat genomgick en ny bred remissbehandling under perioden 4 juli till och med 14 september 2014. Den 19 oktober 2015 tog Kommunfullmäktige slutligen beslut om reservatet, varpå länsstyrelsen, efter överklagande den 13 oktober 2017 upphävde beslutet på grund av felaktig delgivning.

Inför nytt samråd har förslaget återigen omarbetats för att bättre spegla dagens förutsättningar med avseende på detaljplaner och markanvändning. Föreskrifter och reservatsskötsel har också uppdaterats.

Reservatets avgränsning

Området avgränsas av befintliga bebyggelseområden och Saltsjön med inloppet mot Stockholm (se bilaga 1). Reservatet har även en lång gräns mot Kummelbergets verksamhetsområde, som ligger omslutet av reservatet i dess östra del. Reservatsgränsen har lagts med ett avstånd på 2-3m från angränsande bebyggda fastigheter och mot verksamhetsområdet (15m). I Saltsjön är gränsen dragen cirka tjugo meter från strandlinjen ut i vattnet. I öster ansluter

reservatet till Rensättra naturreservat, där endast den mellanliggande Hasseluddsvägen skiljer dem åt.

Kommunens bedömning

Skarpnäs är ett kärnområde för biologisk mångfald med höga naturvärden.

Områdets gamla barrnaturskogar, hållmarkstallskogar och blandskogar har en lång kontinuitet med många äldre träd, rikligt med död ved samt en mängd naturvårdsarter, varav flera är rödlistade. Området har mycket höga friluftsvärden på grund av närheten till Orminge samt det strategiska läget som en av de inre delarna av Nacka-Värmdökilen. Genom området går Boo-leden.

En exploatering eller avverkning av området skulle innebära stora negativa konsekvenser för biologisk mångfald och för de ekologiska spridningssambanden i Nacka-Värmdökilen, samt påtagligt försämra befolkningens tillgång till friluftsområden.

Nacka kommun gör därför bedömningen att Skarpnäs bör skyddas som naturreservat. Reservatsbildningen ligger i linje med kommunens övergripande mål att skapa attraktiva livsmiljöer i hela Nacka. Inom reservatet finns reglerande, stödjande samt kulturella ekosystemtjänster. Ett skydd av området bidrar till att uppfylla miljö kvalitetsmålen *Ett rikt växt- och djurliv, Levande skogar, Myllrande våtmarker och En god bebyggd miljö*. Genom förordnandet säkerställs områdets målinriktade skötsel genom en fastställd skötselplan, och genom skötselplanen regleras skötseln av marken så att friluftsvärden, naturvårds- och kulturmiljöintressena tillgodoses.

Förenlighet med översiktsplan, detaljplan och hushållningsbestämmelserna

Naturreservatet är förenligt med vid tiden för beslutet gällande översiktsplan (fastställd 2018), där Skarpnäs anges som ett område där reservatsbildning pågår. Ett flertal detaljplaner berörs. Områdena ifråga är av naturmarkskaraktär och planer kommer att upphävas där så krävs.

Strandskydd gäller för Krokträskan, Myrsjön, Vittjärn, Svartputten, Glasbrukssjön, Övre Glasbrukssjön samt Saltsjön enligt förordnandekarta. Naturminne finns vid Mariedal (en gran) och vid Övre Glasbrukssjön (en tall). Fiskevårdsområde omfattar sötvattensjöarna.

Större delen av reservatet omfattas av riksintresse för kulturmiljövården (Stockholms farled och inlopp) enligt 3 kap 6 § samt för kust och skärgård enligt 4 kap 2 § miljöbalken. Nacka kommun bedömer att naturreservatet är förenligt med hushållningsbestämmelserna i 3 kap. miljöbalken.

Intresseprövning

Nacka kommun har i enlighet med 7 kap. 25 § miljöbalken gjort bedömningen att naturreservatet inte går längre i inskränkningen av enskilds rätt att använda mark och vatten än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

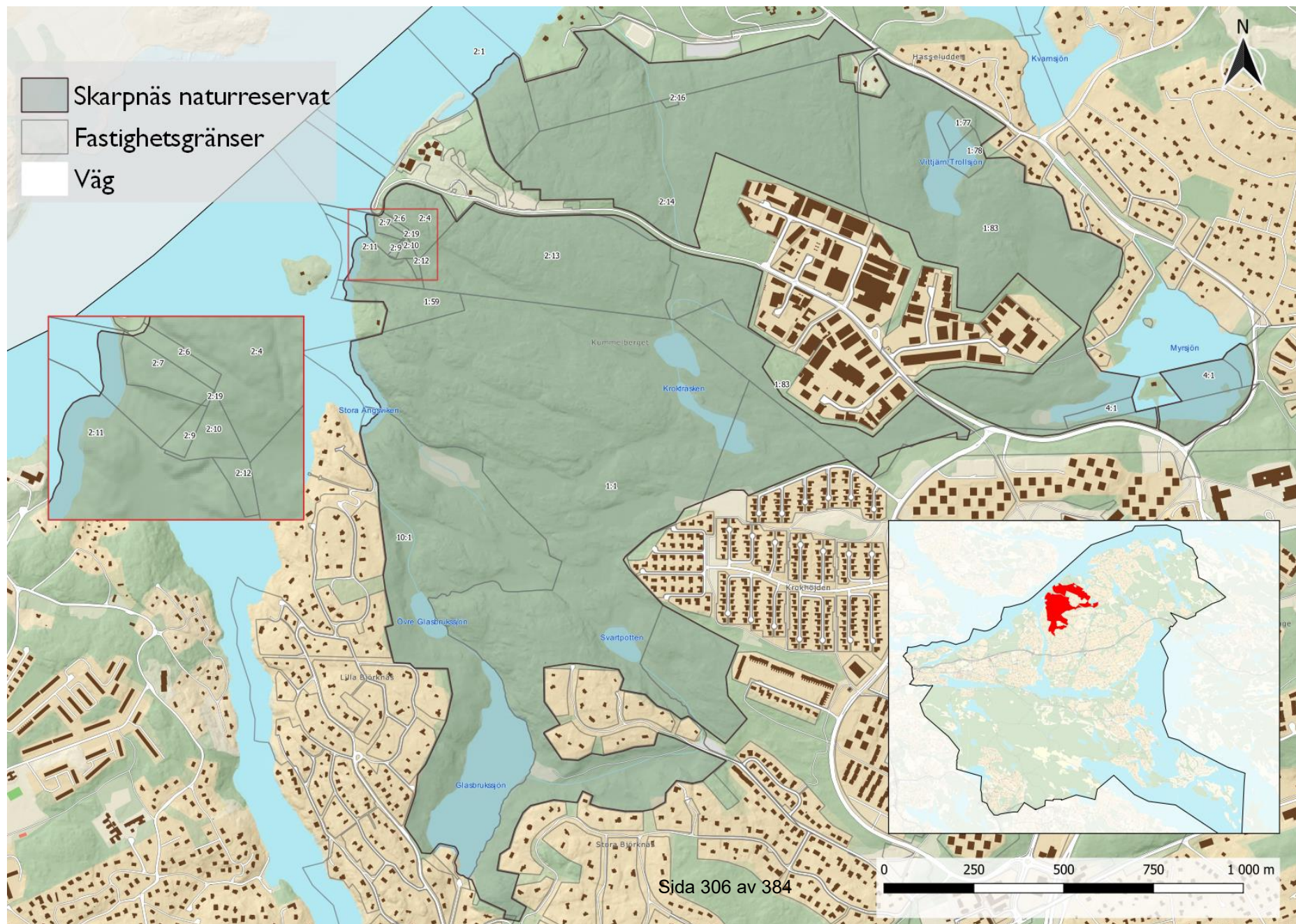
Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos Länsstyrelsen i Stockholms län, se bilaga 3.

Bilagor

1. Beslutskarta
2. Skötselplan
3. Hur man överklagar

Beslutskarta

SKÖTSELPLAN

Innehåll

Innehåll	1
A. ALLMÄN BESKRIVNING	2
Beskrivning av reservatet	2
Översiktlig beskrivning, läge och avgränsning	2
Landskapets förutsättningar	3
Biologiska bevarandevärden.....	3
Pågående markanvändning.....	6
Historisk markanvändning.....	6
Byggnader och anläggningar	8
Värden för friluftslivet.....	8
B. PLANDEL	9
Syfte.....	9
Generella riktlinjer.....	9
Skötselområden.....	10
1. Tallskog (cirka 145 hektar)	10
2. Blandskog (cirka 56 hektar).....	11
3. Före detta kraftledningsgata (cirka 7,4 hektar	12
4. Våtmark (cirka 1,9 hektar)	12
5. Sumpskog (cirka 8,9 hektar)	13
6. Igenväxningsmark (cirka 2,1 hektar).....	13
7. Ängsmark (cirka 5,2 hektar).....	14
8. Sjöar (cirka 17,8 hektar)	14
Fornlämningar/Kulturhistoriska lämningar	15
Anordningar för friluftsliv.....	15
Jakt	18
Utmärkning av reservatets gräns	18
Dokumentation och uppföljning	18
Revidering	18
Källförteckning	19

A. ALLMÄN BESKRIVNING

Beskrivning av reservatet

Biotoper	Tallskog	135,8 hektar
	Blandskog	52,5 hektar
	Före detta kraftledningsgata	7,4 hektar
	Våtmark	1,9 hektar
	Sumpskog	8,9 hektar
	Igenväxningsmark	2,1 hektar
	Ängsmark	5,2 hektar
	Sjöar	17,8 hektar

Bevarandevärden

Biotoper	Äldre barr- och hållmarkstallskog och blandskogsmiljöer med ädellöv, sjöar, våtmarker och hävdade marker.
Arter/grupper	Arter knutna till gammal tallskog, ädellöv, brandfält, slätter och död ved.
Strukturer/funktioner	Gamla grova träd, död ved i olika nedbrytningsstadier, bränd ved, träd med brandljud.
Kulturhistoria	Kulturhistoriska lämningar
Friluftsliv	Tätortsnära naturområde för friluftslivet.

Översiktlig beskrivning, läge och avgränsning

Skarpnäs naturreservat ligger utmed Nackas norra kust mot Saltsjön och inloppet till Stockholm. Saltsjön avgränsar naturreservatet mot väster och nordväst. Övrigt gränsar reservatet mot bebyggelseområden. Kummelbergets verksamhetsområde ligger i reservatets östra halva och bostadsområdet Telegrafberget, som för närvarande är under utbyggnad, gränsar mot reservatet i nordväst.

Naturområdet är av regional betydelse, då det är en del av den gröna kilen från Värmdölandet in mot centrala Stockholm. Området är även en del av spridningssambandet för barrskogslevande arter i nord-sydlig riktning. I söder är området också ett viktigt spridningssamband för arter knutna till ädellövskog.

Tillsammans med omgivande natur är reservatet en värdekärna för biologisk mångfald, tack vare höga naturvärden och lång skoglig kontinuitet. De biologiska värdena är framförallt knutna till

hällmarkstallskogar, brandpåverkad skog, gamla barrdominerade skogar med mycket gamla tallar, öppna marker med ädellövträd samt sjöar och våtmarker.

Landskapets förutsättningar

Reservatet är ett starkt kuperat och bergigt skogslandskap med markerade dalstråk. Lokalt finns rester av gammal jordbruksmark. Någon omfattande bebyggelse finns inte och har inte heller funnits inom området. Naturgeografiskt gränsar det till Östersjökustens skärgård, och norra delen, som vetter mot farleden in mot Stockholm, är av skärgårdskaraktär. Förkastningsbranterna stupar här brant och perspektiven är hisnande. Fallhöjden från Kummelbergets högsta punkt till vattnet är 70 meter.

Berggrunden domineras av gnejsgraniter (urgraniter) och av olika gnejser. Jordarterna fördelar sig snarlikt inom hela området. Höjdpartiernas övre delar utgörs av hällmarker, där jordtäckte endast finns i sprickor och sänkor i berggrunden. Slutningarna på sprickdalarnas sidor täcks av morän som i de lägre partierna stråkvis överlagras av lera, t ex vid Danmarks ängar och i dalgången mellan Sjöängshöjden och Björknäsplatån. I flera sprickdalbottnar finns organiska jordlagerföljder med olika typer av torv och gyttja. I nordöst mellan Hasseludden och Kummelbergets verksamhetsområde finns partier med svallgrus.

Ytvattnets fördelning inom området präglas av sprickdalstopografin. Nederbörden rinner snabbt av från höjdryggarna och samlas upp som sjöar eller mindre vattendrag/diken i dalbottnarna. Grovt kan sägas att områdets västra delar, Svartpotten och Glasbrukssjöarna avvattnas mot Skurusundet, Ängsviken och Halvkakssundet. De centrala och östra delarna – Krokträskan, Myrsjön och Vittjärn – avvattnas mot Kvarnsjön som ligger utanför området och vidare till Lövbergaviken och Höggarnsfjärden.

Vegetationen speglar berggrunden, jordarterna och vattentillgången. På hällmarkerna dominerar tallskogen och på slutningarnas moräner konkurrerar den mer närings- och fuktkrävande granen. På finsedimenten i dalstråken är lövträdsinblandningen stor. Det bergiga skogslandskapets underlag, som i huvudsak utgörs av sura bergarter, ger att vegetationen mestadels är relativt artfattig.

Biologiska bevarandevärden

Skogen präglats av att den i stora delar varit undantagen från rationellt skogsbruk. Inga större skogliga åtgärder har utförts i reservatet sedan början av 1980-talet. Områdets varierade terräng och natur ger mycket omväxlande och skilda naturvärden inom ett relativt litet område. Skarpnäs utgör ett av Nackas 20 identifierade ekologiska kärnområden, vilket innebär att det har stor betydelse för kommunens och regionens gröna infrastruktur.

Skogsmark

Det finns ett antal nyckelbiotoper (mest barnnaturskog) som identifierats av Skogsstyrelsen. På höjderna står hällmarkstallskog med stort inslag av gamla tallar, många är 200–300 år gamla. Här förekommer de rödlistade svamparna tallticka och motaggsvamp. Värmegynnade insektsarter som praktbagge och reliktblöck kan hittas vid de solexponerade tallarna. I branterna finns blandskogar av hög ålder där tallen successivt ersätts av gran, björk, asp och ek längre ner i slutningarna. En stor gammal gran knappt 40 meter sydost om parkeringen vid Mariedalsvägen är naturminnesmärkt.

Mot Danmarks ängar och mitt emot Danmarks holme förekommer skogslind och hassel. I sprickdalarna finner man blandskog och vid de många sjöarnas utlopp finns inslag av sumpskogar med al på socklar. Den höga fuktigheten och den goda tillgången på död ved, ofta i form av murkna granlågor, ger mycket höga naturvärden med bland annat rika förekomster av mossor och vedsvampar.

Öppna marker

Mellan Krokträskan och Danmarks ängar finns ett cirka 2 hektar stort brandfält som brann sommaren 2008. Brandfältet erbjuder värdefull miljö för snabbspridda eller länge vilande brandberoende arter knutna till bränd död ved och blottad mineraljord. Danmarks ängar är tillsammans med nuvarande och före detta kraftledningsgator de enda öppna markerna i reservatet. I området kring ängarna är variationen stor. Här finns en mosaik av olika lövskogstyper, blandskog och våtmarker som ett resultat av tidigare jordbrukshävd. Vid Danmarks ängar har flera rödlistade skalbaggsarter observerats; såsom smalvingad blombeck som är beroende av fuktig ängsmark, samt ädelguldbagge vars larver lever i mulmen i de gamla ekarna och lindarna kring ängen. Även hasselnok – som trivs på hållmarker och vid soliga bryn – finns rapporterad från området.

Sjöar och våtmarker

Vittjärn är en högt belägen, näringsfattig och klar sjö som aldrig utsatts för föroreningar. Den har dock kalkats ett par gånger. Sjön har en sparsam vegetation och är en populär badsjö. Krokträskan ligger också högt men har en krans av myrvegetation med bland annat skvattram, liksom Svartpotten. Här finns ett rikt insekts- och fågelliv. Glasbrukssjön är också populär som badsjö. Den är djup och har måttlig vegetation och gott om fisk såsom gädda, abborre, mört, benlöja, gers och kräftor. I området finns ett flertal våtmarker, både barr-, löv och blandsumpskogar som tillsammans skapar en sumpskogsmosaik.

Rödlistade arter, signalarter och andra naturvårdsarter

I tabell 1 nedan anges signalarter och rödlistade arter som observerats i reservatet. Tabellen bygger på utdrag från Artportalen december 2021.

Tabell 1. Rödlistade arter (2020 års rödlista) och signalarter som registrerats i Artportalen mellan åren 1990 och 2021. Fynden kommer från Artportalen 2021-12-15, efter artnamnet har senaste fyndår angetts inom parentes. Rödlistekategorier: NT = nära hotad, VU = sårbar, EN = starkt hotad, CR = akut hotad. S = signalart enligt Skogsstyrelsens bok *Skogsvård skog* från 2019. * = arter som har hittats inom detaljplaneområdena söder om reservatet men inte påträffats i reservatet.

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Rödlistad/signalart/Övrigt
FÅGLAR	Grönfink (2021)	EN
	Tornseglare (2020)	EN
	Kricka (2021)	VU
	Stare (2020)	VU
	Gråtrut (2019)	VU
	Tallbit (2019)	VU
	Östersjötrut (2017)	VU
	Hussvala (2012)	VU
	Bläsand (2009)	VU
	Stjärtand (2006)	VU
	Fiskmås (2021)	NT

	Gråkråka (2021)	NT
	Kråka (2020)	NT
	Rödvingetrast (2020)	NT
	Entita (2020)	NT
	Duvhök (2020)	NT
	Mindre hackspett (2020)	NT
	Grönsångare (2020)	NT
	Sävspurv (2020)	NT
	Björktrast (2020)	NT
	Svartvit flugsnappare (2020)	NT
	Duvhök (2020)	NT
	Ärtsångare (2019)	NT
	Rörsångare (2012)	NT
	Spillkråka (2017)	NT
	Talltita (2009)	NT
	Smådopping (2009)	NT
	Gulspurv (2007)	NT
KRÄLDJUR	Hasselsnok (2017)	VU
INSEKTER		
Skalbaggar	Myskbock (2018)	Signalart
	Björksplintborre (2017)	Signalart
Steklar	Svartpälsbi (2020)	NT
KÄRLVÄXTER	Storfryle (2020)	VU
	Vippärt (2006)	NT
	Klofibbla (1999)	NT
	Vätterros (2020)	Signalart
	Grönpyrola (2019)	Signalart
	Myskmadra (2004)	Signalart
	Svart trolldruva (2001)	Signalart
	Strutbräken (2001)	Signalart
	Vårärt (1999)	Signalart
LAVAR	Vedskivlav (2019)	NT
	Gullpudrad spiklav (2001)	Signalart
MOSSOR	Vedtrappmossa (2008)	NT
	Skogstrappmossa (1997)	NT
	Blåmossa (2020)	Signalart
	Flagellkvastmossa (2019)	Signalart
	Grön sköldmossa (2008)	Signalart
	Guldlockmossa (2001)	Signalart
	Mörk husmossa (2001)	Signalart
	Stubbspretmossa (2001)	Signalart
SVAMPAR	Gropticka (2021)	NT
	Tallticka (2020)	NT
	Ekticka (2013)	NT
	Oxtungesvamp (2008)	NT
	Ullticka (2008)	NT
	Granticka (2008)	NT
	<i>Hapalopilus aurantiacus</i> (2008)	NT
	Grovicka (2008)	Signalart
	Rostfläck (2008)	Signalart
	Blomkålsvamp (2008)	Signalart

Pågående markanvändning

Området används till största delen som friluftsområde; med ett rikt förgrenat stigsystem, badsjöar och en fantastisk utsikt över Stockholms inlopp lockar Skarpnäs mängder av besökare året runt.

Ett fåtal arrenden och andra avtal berör området:

- Lilla Björknäs Villaägareförening har för närvarande avtal med kommunen gällande pumpanläggning för sommarvatten vid Glasbrukssjön.
- Söder om Stenhuggarvägen, väster om Möjavägen samt väster om Sjöängsvägens vändplan finns arrenden för mobilmaster och teknikbodas.
- Vattenfall AB, Boo Energi samt Stokab AB innehar rättigheter för kraftledningar inom naturreservatet.
- Dagvattenreningsdammar har anlagts mellan Kummelbergets verksamhetsområde och Myrsjön, söder om Myrsjövägen.

Historisk markanvändning

Naturreservatet bestod förr av ett större skogsområde än idag. På häradsekonomiska kartan från 1901–1906 kan man se att Skarpnäs mestadels bestod av barrskog med inslag av lövskog, sjöar och några blöta partier. Området är kuperat och skogsbruket har varit begränsat med undantag av mindre ytor norr om Telegrafvägen.

Jordbruk

På 1920-talet bedrevs fortfarande jordbruk vid gårdarna Stora och Lilla Björknäs. Korna betade i skogen vid Talludden, och Danmarks ängar (som tillhörde gården) användes för slåtter. Höet togs hem över sjöarna om vintern när isen bar. Vid Danmarks ängar finns även rester av torpgrund. 1926 hade båda jordbruken upphört och marken styckades i vissa delar upp för sommarstugetomter. Danmarks ängar har dock fortsatt betats eller slagits.

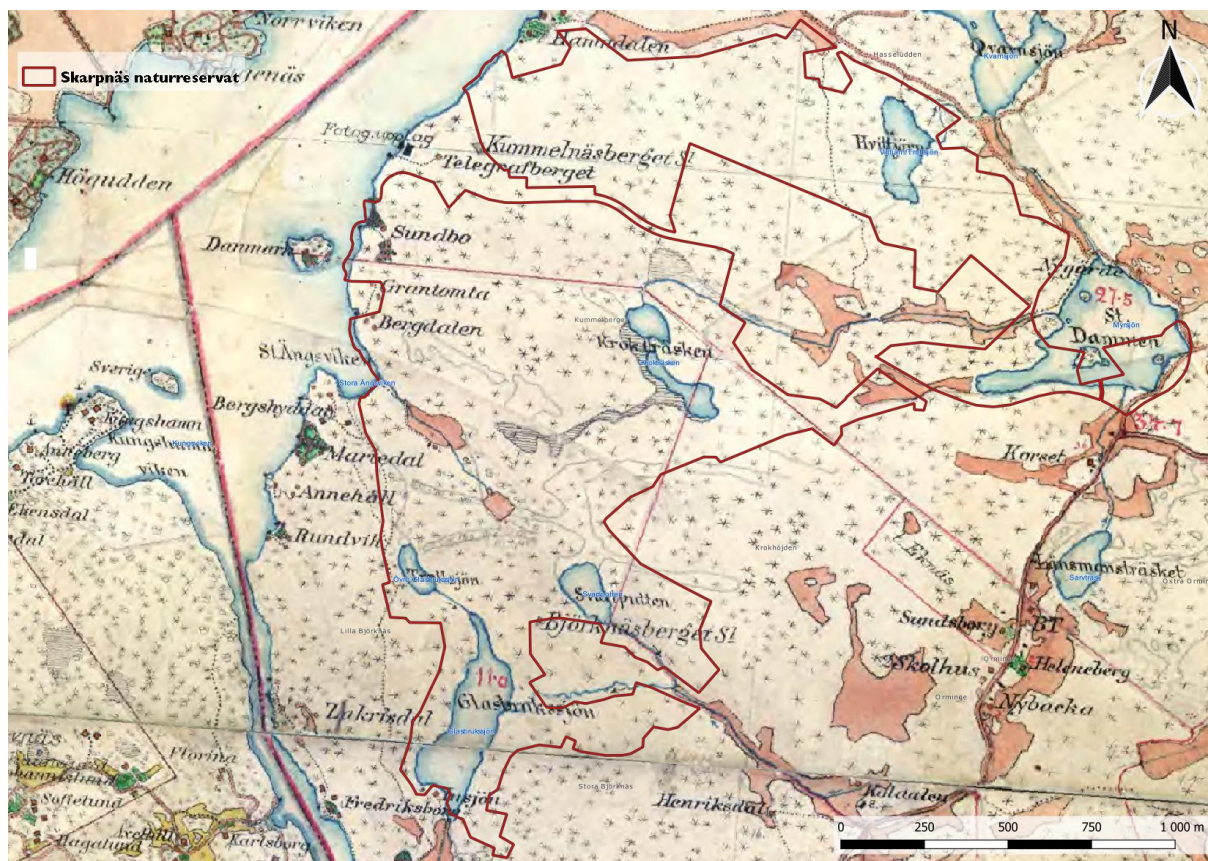

Bild 1. Utsnitt ur häradsekonomiska kartan (1901–1906). Området kring Skarpnäs bestod mestadels av barrskog med inslag av blöta partier (rastrerat) och öppna områden (gula). Källa: Lantmäteriets öppna geodata, licens Creative Commons, CCO.

Vid Glasbrukssjöns utlopp finns fragment av gammal industribebyggelse. Nedströms låg Björknäs glasbruk, som grundades 1763. Mellan Svartpotten och Glasbrukssjön finns idag rester av ett vattensystem som användes av glasbruket.

Telegrafberget

Vid Saltsjön ligger Telegrafberget, områdets högsta punkt. Där finns ännu spår av Kummelnässtationen; en optisk telegraf som var i drift 1795–1809 och 1836–1866. Stationen var en länk på telegraflinjen från Mosebacke i Stockholm till Fredriksborgs fästning på Värmdö och vidare mot norra skärgården och Gävle. En optisk telegraf signalerar med hjälp av ett system av ställbara luckor monterade på en mast som lätt kan ses med kikare från nästa station. Luckorna kan kombineras på otaliga sätt, och det var ett hårt arbete att ständigt bevaka masten och tolka signalerna. Ett meddelande från Stockholm till Gävle nådde fram på 45 minuter, till skillnad från en ordonnans som tog 2 dagar. Än idag finns tydliga spår av den stensatta stig som går upp mot toppen av berget.

Alpbadan

Bostadsområdet Lilla Björknäs sydväst om Skarpnäs bebyggdes med sommarhus vid förra sekelskiftet. Norr om Lilla Björknäs, vid gamla Sundbo, fanns i början av 1900-talet stora planer på att anlägga ett nytt Saltsjöbaden här. Alpbadan skulle det heta, och det skulle nås med både ångbåt och järnväg, eftersom man ville bygga ut järnvägen till Värmdö och göra ett stickspår till Alpbadan. Dessutom skulle man bygga ett till bostadsområde – Skarpnäs villastad – mellan

Alpbaden och Kummelnäs. Planerna grusades av lågkonjunkturen 1907 och första världskriget, i likhet med marinens planer för en kanal mellan Kilsviken och Sågsjön, och den planerade Rörstrandsfabriken i Lilla Björknäs. Det enda som finns kvar av projekten idag är stenterrasser och stengrunder vid Alpbaden, och Skarpnäsområdet hade sannolikt sett väldigt annorlunda ut om denna utveckling skett som det var tänkt.

För den som vill läsa mer om områdets historia rekommenderas ett besök på Lilla Björknäs Villaägareförenings hemsida.

Byggnader och anläggningar

Vid Glasbrukssjöns sydspets finns en parkeringsplats anlagd och längre upp, på östra stranden, en badplats. I sjön finns idag en pumpanläggning för bevattning mm för kringliggande bebyggelse. I anslutning till bebyggelsen i Orminge finns upplysta motionsspår anlagda. Här startar också Boo-leden, en vandringsled som anlades redan på 1940-talet. Parkeringsplats för ett 20-tal bilar har anlagts vid Sjöängsvägen.

Skarpövägen som centralt korsar området går via Kummelbergets industriområde ner till bostadsområdet Telegrafberget vid Saltsjön, tidigare en oljehamnsanläggning, som dock inte ingår i reservatet. Utmed Skarpövägen, vid entrén till Kummelbergets industriområde, ligger ett mindre telestationshus. En avloppspumpstation finns på stranden vid Myrsjövägens västra del.

Området genomkorsas av flera kraftledningar med varierande styrka. De största har grävts ner och ytterligare sträckningar mark- eller sjöförläggs inom de närmsta åren.

Värden för friluftslivet

Områdets naturliga förutsättningar med ett variationsrikt landskap, närheten till flera bostadsområden och allmänna kommunikationer gör att naturreservatet är ett populärt friluftsområde och nyttjas för olika aktiviteter. Flera mindre stigar löper genom skogsområdena. Välbesökta platser är elljusspåret, markerade leder inklusive Boo-leden som startar i Skarpnäs. I synnerhet sommartid är sjöarna välbesökta.

Vid medborgardialog som genomfördes 2016 framkom att besökare främst besöker området för att promenera och vandra i och för att uppleva naturen, växterna och djuren. Även bada och att umgås med vänner angavs som vanliga anledningar till vistelse i Skarpnäs.

Fiske

Sjöarna Krokträskan, Myrsjön, Vittjärn, Svartpotten, Glasbrukssjön och Övre Glasbrukssjön ingår i fiskevårdsområde. Fiskerätten innehas av Boo fiskevårdsområdesförening. I samtliga sjöar är det fritt fiske med handredskap. Rätten att fiska gäller inte kräftor. För Saltsjön gäller fritt handredskapsfiske.

B. PLANDEL

Syfte

Syftet med naturreservatet är att bevara ett tätortsnära naturområde för rekreation och friluftsliv samt bevara dess gamla skogar, hållmarker, sjöar, våtmarker, brandfält och hävdade marker, samt dess artrika växt- och djurliv. Reservatets karaktär med grova, gamla och döda träd, inslag av ädellövträd samt kulturmiljöer ska särskilt vårdas och gynnas. Inom området ska det finnas möjlighet till olika friluftaktiviteter, naturupplevelser och vardagsrekreation. Naturvärdena är en förutsättning för att bibehålla de rekreativa värdena och friluftslivet ska utvecklas i samspel med bevarande av biologisk mångfald.

Syftet ska tillgodoses genom information, skötsel och anläggning av mindre friluftsanordningar samt vid behov utmärkning av stigar och leder och värdefulla platser ur natur- och kultursynpunkt. Vidare ska syftet uppnås genom att skogen i huvudsak lämnas för fri utveckling. På vissa platser genomförs naturvårdande åtgärder som frihuggning av gamla träd och utglesning av täta trädbestånd för att eftersträva en olikåldrig skog med en kontinuitet av äldre träd och död ved. Öppna marker ska hävdas. Våtmarker ska restaureras vid behov. Området hålls tillgängligt så att besökare kan bedriva olika typer av friluftaktiviteter och ta del av de värden som naturen har i reservatet. Enklare anläggningar för friluftslivet ska finnas för besökare med olika behov av tillgänglighet, samtidigt som anläggningarna ska ha en kanaliseringseffekt så att både den biologiska mångfalden och området värden för friluftslivet bevaras och gynnas.

Målet med skötselåtgärderna är att uppfylla syftet. I dagsläget finns det ett stort behov av inventeringar då många observationer av intressanta arter är rent anekdotiska.

Generella riktlinjer

Reservatet har höga naturvärden och skogen ska till största delen utvecklas fritt genom naturlig dynamik och naturliga processer. Till stor del ska skötseln vara punktinsatser på specifika områden, i regel utan användning av större maskiner.

Inom varje skötselområde specificeras hur reservatet ska skötas. Nedan listas några generella åtgärder och anvisningar som gäller i hela reservatet och som gynnar både natur- och rekreationsvärden.

- Grova och gamla ädellövträd och ekar samt presumtiva solitärer av dessa träslag kan med fördel friställas.
- Död ved ska lämnas och kan även tillskapas där det är lämpligt, både stående och liggande.
- Sälg, rönn och bärande buskar ska gynnas.
- Bryn med blommande och bärande träd och buskar ska sparas.
- Skador på stigar, spår och leder i området som nyttjas frekvent ska undvikas.

- Skötselinsatser som kräver maskiner ska genomföras så att marktrycket blir så litet som möjligt och utföras när det är tjäle i marken eller under torra perioder för att minimera risken för markskador.
- Skötselinsatserna ska genomföras på ett sådant sätt att störning av djurlivet minimeras.
- Arter som är eller riskerar bli invasiva, exempelvis jätteloka, ska bekämpas på adekvat sätt.

Skötselområden

Naturreservatet är indelat i olika skötselområden utifrån naturtyp och skötselbehov.

Kulturlämningar och friluftsanordningar har egna skötselbeskrivningar. Skötselområden och friluftsanordningar redovisas på kartorna på sidan 24 och 25. En sammanfattning och prioritering av skötselåtgärderna redovisas i tabell 2 på sidan 21.

I. Tallskog (cirka 135,8 hektar)

Beskrivning

Tallskogen utgörs till största delen av tallskog, med inslag av gran och lövträd i de mer låglänta områdena. Stora delar om området har en varierande åldersstruktur där det växer enstaka riktigt gamla tallar, stort antal medelålders träd och grupper med unga tallar och granar. Det finns också ett litet inslag av ek, björk och gran. Övervägande delen av barrskogen växer på hållmarker. Fuktiga partier och små kärr ger området variation. Bitvis branta och blockrika partier. Mycket branta partier mot Saltsjön och Glasbrukssjön. Jämnårig tät tallskog i svackor mellan bergen. Skogen är mycket tät med enstaka mycket gamla träd. Björk dominerar bland lövträden. Välanvänd stig går genom området.

I vissa områden, exempelvis i de mer låglänta områdena norr om Telegrafvägen, har skogliga åtgärder utförts i produktionssyfte vilket har resulterat i en likåldrig och ung skog. Mängden död ved är i de flesta områden liten med undantag av höjden norr om Danmarks ängar som brann 2008. På brandfält finns rikligt av döda träd i form av torra träd och lågor samt ett rikligt lövuppslag av björk samt enstaka tall. I naturreservatets barrskog finns två träd som är skyddade som naturminnen, en tall vid Myrsjöns östra strand samt en kraftig gran i anslutning till Mariedalsvägen.

Bevarandemål

Skogen ska ha en naturskogskaraktär med en varierad åldersstruktur med stort inslag av gamla träd, döda träd samt döda träd i olika nedbrytningsstadier. Tallskogen ska domineras av äldre träd med visst inslag av löv och gran där det bedöms lämpligt. Omvälvande störningar i form av t.ex. insektsangrepp eller brand, kan leda till att hela eller delar av skogen under perioder har en annan karaktär. Typiska arter av mossor och insekter förekommer.

Skötselåtgärder

Restaureringsåtgärder:

- Glesa ut i täta yngre bestånd

- Skapa död ved
- Frihuggning av grova, gamla träd
- Gran kan behöva avverkas eller ringbarkas för att bevara och öka den biologiska mångfalden

Löpande åtgärder:

- På sikt kan äldre, enstaka träd behöva frihuggas och stamtäta grupper med yngre tall och lövglesas ut.
- Unga granar som växer upp under äldre tallar tas bort.
- Där det är lämpligt lämnas död, gärna solbelyst ved från naturvårdsåtgärder.

2. Blandskog (cirka 52,5 hektar)

Beskrivning

Blandskog finns på flera områden i reservatet, främst på bördiga områden i sluttningar, raviner och svackor. I dessa områden ingår också mindre hållmarks avsnitt, raviner, fuktstråk och strandskogspartier. Blandskogen har höga upplevelsevärden med småvatten, bäckar, kärr och branta stup. Skogen är varierad och i huvudsak flerskiktad. Den består av tall, gran, ek, lind asp, björk och sälg i varierande proportioner. I området kring Danmarksängarna är inslaget av ek tydligt. Även blandskogen längs den stenlagda vägen till gamla militära anläggningen i västra delen mot Saltsjön domineras av ek, vilka nu är inväxta med gran och andra lövträd. Flera av dessa ekar har dött och bildat högstubbar. I nordöstra delen av reservatet växer granar med inslag av björk på dikad näringsrik mark, granarna växer bitvis mycket tätt. Söder om detta område, runt Myrsjön är skogen mer varierad med inslag av björk, sälg, ek och asp och hållmarkstallskog på höjderna. Här finns inslag av gamla lövträd och tallar. Söder om Kummelbergets industriområde finns en tidigare stenkrossanläggning bestående av jord och stenmassor, här består skogen till största delen av lövträd.

Bevarandemål

Blandskogen är olikåldrig och skiktad med ett rikligt inslag av gamla träd och död ved. I blandskogen finns rikligt av lövträd såsom ek, asp, rönn, sälg och björk. Gamla värdefulla lövträd hotas inte av inväxande träd. I bryn mot öppna marker och vatten är lövinslaget kraftigt. Typiska arter av mossor och lavar förekommer i området.

Skötselåtgärder

Restaureringsåtgärder:

- Frihuggning gamla värdefulla lövträd och tallar.
- Hassel och blommande och bärande buskar gynnas genom röjning
- Veteranisering av träd kan utföras för att gynna arter som är beroende av strukturer som normalt bildas på äldre och större träd
- Minska andelen gran exempelvis genom ringbarkning för att gynna uppväxande träd, öka andelen löv och skapa död ved
- Glesa ut i yngre och täta bestånd, framförallt med hjälp av ringbarkning
- Öka andelen död ved i området
- Utred möjligheten att lägga igen diken för att återskapa en naturlig vattenståndsamplitud

Löpande åtgärder:

- Vissa områden lämnas för fri utveckling och i andra områden röjs löv- och granuppslag runt äldre och större träd.
- Efterträdare till de gamla träden, företrädesvis av ek och lind, väljs ut och gynnas.
- Död ved från naturvårdsåtgärder lämnas kvar där det är lämpligt. Ytterligare död ved kan tillföras som faunadepåer, mulmholkar och sittplatser.

3. Före detta kraftledningsgata (cirka 7,4 hektar)

Beskrivning

Före detta kraftledningsgata med enstaka träd i kanterna.

Bevarandemål

Öppet område med enstaka träd och buskar. Flerskiktad och artrik brynmiljö mot skog med blommande träd och buskar. Rikligt med solbelyst död ved och enstaka äldre träd.

Skötselåtgärder

Restaureringsåtgärder:

- Vid behov skapa markblottor
- Utred förutsättningarna för naturvårdsbränning
- Tillförsel av död ved exempelvis i form av faunadepåer

Löpande åtgärder:

- Håll efter uppväxande träd
- Slyröjning för att gynna blommande örter i kraftledningsgatan
- Tillförsel av död ved

4. Våtmark (cirka 1,9 hektar)

Beskrivning

Det finns en våtmark söder om Kummelbergets industriområde. Det är ett lövkärr med klibbal, glasbjörk, sälg, viden och enstaka tallar omgivet av små branter. Mellan Kummelbergets verksamhetsområde och Myrsjön finns en anlagd dagvattenanläggning för att rena tillrinnande vatten. Dammarna tillsynas varje månad under sommaren och cirka en gång på våren och två gånger på hösten. Dammarna, brunnar och in- och utlopp rensas och felaktiga flöden åtgärdas. Tillsyns- och skötselplan kan komma att göras om för att anpassa dagvattenanläggningens funktion.

Bevarandemål

Våtmarken söder om kummelbergets industriområde är ett lövkärr med lövträd och en varierande hydrologi. Den anlagda våtmarken renar tillrinnande vatten.

Skötselåtgärder

Restaureringsåtgärder: Inga aktuella.

Löpande åtgärder:

- Vid behov håll efter lövsly och annan oönskad växtlighet
- Dagvattenanläggningen ska skötas enligt Nacka Vatten och Avfalls tillsyns- och skötselplan
- Gräsmarken runt dagvattenanläggningen slås årligen

5. Sumpskog (cirka 8,9 hektar)

Beskrivning

Väster om Krokhöjden finns flera små sumpskogar med träd som växer på socklar. Dessa sumpskogar har kontakt med varandra genom diken vilka idag avvattnar dem. Mängden död ved varierar. Björk och klibbal dominerar trädslagsblandningen. Runt Kroksjön finns en sumpskog med tall, gran, björk och klibbal.

Bevarandemål

Sumpskogarna väster om Krokhöjden har grova träd på socklar. Skogarna har en naturlig och varierande hydrologi.

Skötselåtgärder

Restaureringsåtgärder:

- Öka andelen död ved
- Återställ en naturlig vattenståndsamplitud

6. Igenväxningsmark (cirka 2,1 hektar)

Beskrivning

Området söder om Telegrafberget är en fortfarande relativt öppen yta mellan bergbranter med en lövdominerad trädslagsfördelning. Grova ekar växer nära stranden och i branterna växer skogslind och gamla tallar. Flera gamla stenlagda trappor, terrasser och husgrunder finns, samtliga- i dåligt skick. Längs strandkanten går en stig som också är terrasserad. Längre upp längs den gamla inägan har gran, asp och tall växt in. Runt Danmarksängar växer glesa gamla och grova ekar och skogslindar med inslag av hassel växer i slutningarna mot den öppna marken. Tall, asp och björk är vanliga i skogen runt den öppna marken. Gran konkurrerar med lövträden. I området lever hasselnok. Där bäckfåran är som brantast finns en samling stenar som kan utgöra rester av ett fundament för en kvarnanläggning. Rester av en torpgrund finns inom området.

Bevarandemål

Före detta inäga med gamla och grova lövträd med inslag av hassel, tall och björk. Området runt Danmarks ängar har rikligt med grova friställda träd och uppväxande ersättningsträd. Goda förutsättningar för hasselnok.

Skötselåtgärder

Restaureringsåtgärder:

- Friställ gamla och grova träd
- Avverkning eller ringbarkning av gran nära ek, skogslind och större aspar samt för att skapa gynnsam biotop för hasselnok

- Gallra bland aspar för att ge utrymme åt vissa av asparna att utvecklas
- Öka andelen död och döende ved i olika successionsstadier

Löpande åtgärder:

- Røj bort uppväxande gran och vid behov triviällöv
- Gynna uppväxande ersättningsträd, framförallt ek och lind

7. Ängsmark (cirka 5,2 hektar)

Beskrivning

Danmarksängarna är den enda öppna marken i området. Marken har brukats som åker för länge sedan och därefter omväxlande varit slåtter och betesmark fram till 1950-talet. Sedan dess har diken delvis vuxit igen och marken successivt blivit blötare vilket gynnat bland annat asp och sålg.

Bevarandemål

Slätteräng med en artrik hävdgynnad flora.

Skötselåtgärder

Restaureringsåtgärder:

- Ringbarkning och/eller avverkning av samtliga träd och buskar.

Löpande åtgärder:

- Området hålls fri från uppväxande träd och buskar
- Slätter, växtdelar tas bort från området.

8. Sjöar (cirka 17,8 hektar)

Beskrivning

I reservatet finns sex sjöar Glasbrukssjön, Myrsjön, Vittjärn, Krokträskan, Svartpotten och Övre Glasbrukssjön. Glasbrukssjön är en näringsfattig och relativt klar sjö som avvattnar mot Skurusundet. Myrsjön är en grund sjö som bildats genom uppdämning som avvattnar mot Kvarnsjön. Vittjärn kallas av många Trollsjön eller "Trollan". Den är en näringsfattig och klar sjö med hög vattenkvalitet och högt naturvärde. Sjön är opåverkad då ingen bebyggelse ligger inom dess tillrinningsområde. Vittjärn, Krokträskan och Svartpotten är näringsfattiga och humusrika sjöar. Krokträskan avvattnar mot Myrsjön, Svartpotten mot Glasbrukssjön och Övre Glasbrukssjön mot Stora Ängsviken. Glasbrukssjön, Myrsjön och Vittjärn är populära badsjöar och används också för fiske. Myrsjön är en grund sjö som bildats genom uppdämning. Myrsjön är mycket näringsrik och vegetationen är riklig.

Bevarandemål

God vattenkvalitet och goda förutsättningar för sjöns växt- och djurliv som ger goda förutsättningar för friluftsliv.

Skötselåtgärder

Restaureringsåtgärder:

- Utred behov av att minska näringshalten i Myrsjön och vidta relevanta åtgärder,
- Utredda behov av att anlägga anordning för att rena och fördröja dagvatten från Västra Orminge,
- Vid försämrad vattenkvalité ska orsakerna utredas och nödvändiga åtgärder ska vidtas

Löpande åtgärder:

- Vattenprover tas kontinuerligt i Glasbrukssjön, Myrsjön och Vittjärn.
- Utloppsdike ska rensas vid behov

Fornlämningar/Kulturhistoriska lämningar

Beskrivning

Det finns inga fornlämningar registrerade i Riksantikvarieämbetets databas, Fornsök. Däremot finns ett flertal lämningar av äldre bebyggelse och anläggningar i reservatet. Vid Danmarks ängar, där bäckfåran är som brantast, finns en samling stenar som skulle kunna vara rester från fundament från en kvarnanläggning. Vid Danmarks ängar finns även rester av torpgrund. Telegrafberget som ligger vid Saltjön är områdets högsta punkt. Platsen har fått sitt namn efter den optiska telegraf som placerad där. Den var en del i kommunikationsnätet längs oskusten på 1700- och 1800-talet. Än idag finns tydliga spår av den stensatta stig som går upp mot toppen av berget. Söder om telegrafbergets finns ett område kallat Alpbaden. Alpbaden var i början av 1900-talet tänkt att bli ett nytt Salstjööbaden. Projektet lades ner men det finns tydliga spår av gammal bebyggelse kvar i form av stengrunder och stenterasser. Glasbrukssjön har fått sitt namn på grund av att det på 1700-talet låg ett glasbruk vid sjön. Mellan Svartpotten och Glasbrukssjön finns idag rester av ett vattensystem som användes av glasbruket.

Bevarandemål

De kulturhistoriska lämningarna ska bevaras och skyddas. Information om lämningarnas kulturhistoria ska finnas.

Skötselåtgärder

Restaureringsåtgärder:

- Skyltar tas fram för kulturlämningarna vid Alpbaden.

Löpande åtgärder:

- Röjning av sly som riskerar att skada eller täcka lämningarna.

Anordningar för friluftsliv

Beskrivning

Närheten till stora bostadsområden och kollektivtrafik gör naturreservatet till ett viktigt friluftsområde. Många stigar löper genom naturreservatet däribland Boo-leden som har sin startpunkt här. Områdets varierade topografi erbjuder ett varierat område med tysta platser och stark skogskänsla. Branterna vid Saltsjön ger en vacker utsikt över havet. Även Drottningberget

vid Glasbrukssjöns sydspets erbjuder en vacker utsikt. Det finns trappor från Bäcktorsvägen och en bänk vid utsikspunkten att vila sig på. Idag använda entréer in i området finns i väster från Talludden och Björknäs, i söder från Krokhöjden och Orminge samt i öster från Rensättra och Hasseludden. Upplysta gångvägar ansluter från Krokhöjden och Orminge. Elbelyst motionsspår finns i anslutning till Krokhöjden. Parkeringsplatser finns i söder vid Glasbruksvägen och Sjöängsvägen (Boo-leden). I öster vid Ormingevägen (lastbilspartering) samt centralt i området i Kummelbergets industriområde (angöring Vittjärn från söder).

Tack vare sitt läge nära bebyggelse och vatten av god kvalitet är Glasbrukssjön en attraktiv badsjö. På sjöns östra sida finns en anlagd badplats med brygga och sandstrand. Där finns bord, bänkar, sopställ och sommartid även toaletter. Man badar också direkt från klipporna på motsatta stranden. Här finns en enkel badtrappa. En stig går också från Glasbruksvägen i södra ändan. Vittjärn är också en omtyckt badsjö och får varje sommarsäsong ta emot ett stort antal badgäster. Vattnet är klart och rent och av hög kvalitet. Friluftsbad förekommer på lämpliga ställen längs hela stranden, dock med koncentration i den norra delen. Vid Vittjärn finns bänkar och sopställ.

Bevarandemål

Entréer, anordningar och information ska vara i gott skick, förhöja besökarens upplevelser, vara tillgängliga för besökare med olika funktionsvariationer och bidra till att syftet med områdesskyddet uppnås. Friluftslivet kanaliseras genom att vissa områden har tillgängliga och tydligt markerade leder med bänkar medan andra områden är fria från anordningar och erbjuder stillhet och tystnad. Det är enkelt att ta sig till området med kollektivtrafik eller cykel.

Skötselåtgärder

Restaureringsåtgärder:

- Informationsskyltar med karta och beskrivande text om reservatet tas fram och sätts upp enligt karta över *Anordningar för friluftsliv* eller där reservatsförvaltaren anser att det är lämpligt.
- Åtgärder för att öka tillgängligheten kan göras i form av anläggande av enklare trätrappor, broar, spänger samt avjämning av befintliga anlagda leder enligt karta över *Anordningar för friluftsliv* eller där reservatsförvaltaren anser att det är lämpligt.
- Bänkar, bänkbord eller enklare sittplatser placeras ut vid utsiktsplatser, längs med större stigar för att öka tillgängligheten, vid entréer eller där reservatsförvaltaren anser att det är lämpligt.
- Vindskydd anläggs vid Krokträskan eller där reservatsförvaltaren anser det lämpligt
- Grillplats anläggs enligt karta över *Anordningar för friluftsliv* eller där reservatsförvaltaren anser att det är lämpligt.
- Hundrastområde märks ut enligt karta över *Anordningar för friluftsliv* eller där reservatsförvaltaren anser att det är lämpligt.
- Stignät för cykling anläggs i norra delen av reservatet, enligt karta över *Anordning för friluftsliv* eller där reservatsförvaltaren anser att det är lämpligt.

Stigar som utsätts för hårt slitage kan förstärkas med flis eller spänger i syfte att bevara naturvärden och kanalisera besökare för att begränsa slitaget i naturmarken.

Löpande åtgärder:

- Gränsmarkering underhålls vid behov
- Informationstavlor, vägvisningsskyltar, spänger, broar, bryggor, markerade stigar och leder, grillplatser, vindskydd, sittplatser och andra anläggningar ses över kontinuerligt och rengörs och repareras vid behov.
- Ved fylls på kontinuerligt vid behov
- Markerade stigar och leder hålls fria från nedfallna träd eller grenar.
- Skräp, klotter och dumpningar tas omhand löpande.
- Beläggning och belysning i motionsspåret vid Krokhöjden underhålls.
- Badplatserna städas kontinuerligt under badsäsong.
- Toaletter och sopkärl töms och hålls rena.

Tabell 2. Sammanfattning och prioritering av skötselåtgärder.

Skötselåtgärd	När	Var	Prio
Uppsättning av reservats- och informationsskyltar	Initialt	Vid entréer och vid Alpbaden	1
Markering av naturreservatets gräns	Initialt	Gräns, se beslutskarta	1
Anläggning av grillplatser och vindskydd	Initialt	Enligt karta <i>Anordningar för friluftsliv</i>	1
Uppmärkning av hundrastningsområde med skyltar i fält	Initialt	Enligt karta <i>Anordningar för friluftsliv</i>	1
Markering av promenadstigar och cykelstigar	Initialt	Enligt karta <i>Anordningar för friluftsliv</i>	1
Mindre framkomlighetsåtgärder	Initialt	Enligt karta <i>Anordningar för friluftsliv</i>	1
Digital information om naturreservatet	Initialt/vid behov	Kommunens hemsida	1
Utglesning av stamtäta grupper med yngre tall och löv	Löpande	Skötselområde 1, 2	3
Skapande och tillförsel av död ved	Löpande	Skötselområde 1, 2, 3, 4, 5, 6	3
Frihuggning av gamla och grova träd	Löpande	Skötselområde 1, 2, 6	2
Minskning av andelen gran	Löpande	Skötselområde 1, 2, 6	3
Hassel gynnas genom röjning	Löpande	Skötselområde 2, 6	3
Blommande träd och buskar gynnas genom röjning	Löpande	Skötselområde 2, 6	2
Igenläggning av diken	Vid behov	Skötselområde 2	3
Skapande av markblottor	Löpande	Skötselområde 3,	3
Slyröjning för att skapa flerskiktat och artrikt bryn	Löpande	Skötselområde 3	3
Slyröjning av uppväxande träd	Löpande	Skötselområde 3, 4	3

Skötsel av dagvattenanläggning	Löpande	Skötselområde 4	1
Återställ en naturlig vattenståndsamplitud	Vid behov	Skötselområde 5	3
Gallring bland aspar	Löpande	Skötselområde 6	3
Slätter av äng	Årligen	Skötselområde 7	1
Röjning av samtliga träd och buskar	Löpande	Skötselområde 7	1
Laxtrappa till Glasbrukssjön	Vid behov	Skötselområde 8	3
Minska näringshalten i Myrsjön	Vid behov	Skötselområde 8	2
Vattenprover tas i Glasbrukssjön, Myrsjön och Vittjärn	Årligen	Skötselområde 8	1
Utloppsdike ska rensas	Vid behov	Skötselområde 8	2
Rengöring av grillplatser och vindskydd samt påfyllning av ved	Löpande	Enligt karta <i>Anordningar för friluftsliv</i>	2
Underhåll av träkonstruktioner, skyltar, anlagda grusvägar och belysning	Löpande	Enligt karta <i>Anordningar för friluftsliv</i>	2
Utplacering av bänkar och bänkbord för att öka tillgängligheten	Vid behov	Exempelvis vid utsiktsplatser, längs större stigar och entréer	3
Anläggning av trätrappor, broar, spänger samt avjämning av befintliga anlagda leder	Vid behov	Enligt karta <i>Anordningar för friluftsliv</i>	3
Städning av badplatser samt tömning och renhållning av toaletter	Löpande	Badplatser enligt karta <i>Anordningar för friluftsliv</i>	2

Jakt

Jakt och fiske regleras inte i reservatsföreskrifterna.

Utmärkning av reservatets gräns

Utmärkning av reservatgränsen ska utföras snarast efter att reservatet vunnit laga kraft och i enlighet med Naturvårdsverkets anvisningar.

Dokumentation och uppföljning

Genomförda skötselåtgärder i reservatet dokumenteras och följs upp löpande. Vid behov kan inventeringar och provtagningar genomföras för att följa upp förändringar av naturförhållanden och naturvärden i reservatet.

Revidering

Skötselplanen gäller tillsvidare, men bör ses över och revideras vid behov. Om inte tidigare kan det vara lämpligt att revidera skötselplanen cirka vart 15:e år.

Källförteckning

Artdatabanken, Sveriges Lantbruksuniversitet, Artportalen <https://www.artportalen.se/2021-12-20>

Bovin, M. 2020. Grön infrastruktur i Nacka kommun och ekologiska samband för arter knutna till gammal ädellövskog och gammal barrskog. WSP och Nacka kommun.

Eklund, S. 2016–2019. Digital skogsskötselplan till Nacka kommun. Skogsstyrelsen

Lilla Björknäs Villaförening. www.lillabjorknas.se/historia-for-lilla-bjorknas/historia2/ 2021-11-18

Regionplane- och trafikkontoret. 2004. Nacka - Värmdökilen. Upplevelsevärden i Stockholmsregionens gröna kilar. 5:2004. Stockholm, Regionplane- och trafikkontoret

Riksantikvarieämbetet. Fornsök. <https://www.raa.se/hitta-information/fornsok/>, 2021-11-18.

Teleseum. <https://teleseum.se/lasvart/optisk-telegraf/> 2021-11-18

Beslut och skötselplan har upprättats av Nacka kommun under 2021–2022. Handläggare har varit Anna Engström och Matilda Apelqvist. Kartor har tagits fram av Yann Buhot på Lantmäterienheten. Inventeringar har utförts av Skogsstyrelsen.

Foto omslag Nacka kommun, sidan 6 Birgitta Held Paulie och omslagsbild till Skötselplan Matilda Apelqvist

2022-01-11
Dnr: NTN 2021/140

Hur man överklagar

Kommunens beslut kan överklagas. Överklagan ska vara skriftlig och ställd till Länsstyrelsen i Stockholms län men skickas till Nacka kommun på postadress: Nacka kommun, Registrator, 131 81 Nacka. Överklagan kan också skickas via e-post till registrator@nacka.se.

Överklagan ska ha inkommit senast tre (3) veckor från den dag klaganden fick del av beslutet. Klaganden anses ha fått del av beslutet den dag kungörelsen varit införd i ortstidningen alternativt den dag klagande undertecknat delgivningskvitto eller mottagningsbevis.

Av överklagan ska det tydligt framgå vilket beslut det är som överklagas samt hur och varför beslutet ska ändras. Överklagan ska undertecknas med namn, adress, telefonnummer och ärendets diarienummer, NTN 2021/140.

Medborgarförslag Skatepark

Älta

11

FRN 2020/46

2021-05-063

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: FRN 2020/46

Medborgarförslag Skatepark Älta

Inkom den 17 dec 2019

Förslag till beslut

1. Fritidsnämnden noterar att det pågår ett arbete som uppfyller intentionen i medborgarförslaget inom Natur- och trafiknämndens ansvarsområde. Medborgarförslaget anses därmed besvarat.

Sammanfattning av ärendet

Medborgarförslaget är att kommunen ska anlägga en skatepark i Älta. Medborgaren ger ett par olika förslag på placering i Älta. Enheten har tidigare föreslagit en yta för skejt på Älta IP, något som fotbollssektionen i Älta IF motsatte sig. Fritidsnämnden återremitterade ärendet med uppdraget att hitta en annan plats i Älta för skejt. Kultur- och fritidsenheten har undersökt andra platser men konstaterar att det inte finns någon annan idrottsmark i Älta där det är möjligt för fritidsnämnden att anlägga en yta för skejt. Kultur- och fritidsenheten har varit i kontakt med enheten för offentlig utemiljö i frågan då även de har fått in förslag om skejtytor i Älta som de utreder. Två ytor i Älta är identifierade och kommer att hanteras vidare inom Natur- och trafiknämndens mål och budgetprocess.

Kultur- och fritidsenheten föreslår fritidsnämnden, mot bakgrund av det arbete som görs inom Natur och trafiknämnden, att notera att det pågår ett arbete som uppfyller intentionerna i medborgarförslaget.

Förslagen i medborgarförslaget

Medborgaren föreslår Nacka kommun att uppföra en skatepark i Älta. Ett par förslag på placeringar i Älta nämns i förslaget.

Enhetens utredning och bedömning

Enheten har tidigare föreslagit en yta för skejt på Älta IP, något som fotbollssektionen i Älta IF motsatte sig. Fritidsnämnden återremitterade ärendet med uppdraget att hitta en annan plats i Älta för skejt, FRN 26 maj 2021 §58.

Kultur- och fritidsenheten har undersökt andra platser men konstaterar att det inte finns någon annan idrottsmark i Älta där det är möjligt för fritidsnämnden att anlägga en yta för skejt.

Kultur- och fritidsenheten har varit i kontakt med enheten för offentlig utemiljö i frågan då även de har fått in förslag om skejtytor i Älta som de utreder. Natur- och trafiknämnden ansvarar över parkmark och enheten för offentlig utemiljö har därför andra ytor som går att utveckla för exempelvis skejt. Tillsammans har medarbetare från de båda enheterna tittat på möjliga ytor och fört diskussioner utifrån det stora intresse för skejt som finns i Älta. Två ytor i Älta är identifierade och kommer att hanteras vidare inom Natur- och trafiknämndens mål och budgetprocess.

Kultur- och fritidsenheten föreslår fritidsnämnden, mot bakgrund av det arbete som görs inom Natur och trafiknämnden, att notera att det pågår ett arbete som uppfyller intentionerna i medborgarförslaget.

Ekonomiska konsekvenser

Förslag till beslut innebär inga ekonomiska konsekvenser för fritidsnämnden.

Konsekvenser för barn

Att åka skejtboard är en populär fritidsaktivitet och det finns idag en skejtpark på Järlahöjden och en betongpark vid Myrsjö IP. I Älta finns en mindre skejtboardramp i den nya Hedvigslundsparken för skatebord, bmx och kickbikes. Förslag till beslut visar på att ytterligare ytor för barn och unga att åka skejt på, utreds i Älta.

Handlingar i ärendet

1. Medborgarförslag den 17 dec 2019

Cortina Lange
Enhetschef
Kultur- och fritidsenheten

Anna Kristiansson
Utvecklingsledare
Kultur- och fritidsenheten

Från: personuppgift borttagen

Datum: 17 december 2019 18:55:57 CET

Till: Mebius Anders <anders.mebius@nacka.se>

Ämne: Medborgarförslag skatepark älta

Hej Anders!

Jag skulle vilja ha en skatepark i Älta. När man som boende i Älta ska åka skateboard, kickbike, bmx etc så finns det ingenstans nära man kan vara. Det är väldigt många som åker från älta hela vägen till Nacka, tyresö, skarpnäck etc. bara för att få åka lite skateboard. Skateboard är inte bara en hobby eller sport, det är en livsstil. Ett förslag på plats till parken kan vara på gräsplanen bakom Älta ishall, bredvid hundrastgården. Ett annat ställe skulle kunna vara vid solparken, Evalundsvägen, bakom radhusen. Om ingen av ovan nämnda platser fungerar så finns det en liten asfaltsplätt mellan parkourparken och motorikbanan vid Älta IP. På den ytan skulle man få plats med några rails/boxar och en quarterpipe. Där finns även redan belysning. Det är en liten kostnad för er men det skulle vara en stor glädje för oss.

Quarterpipe

Box

Rail

MVH

personuppgift borttagen

Medborgarförslag om en park
för skateboard, bmx och
kickbike i Älta

12

FRN 2020/84

2021-05-063

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: FRN 2020/84

Medborgarförslag om en park för skateboard, bmx och kickbike i Älta

Inkom den 26 maj 2020

Förslag till beslut

1. Fritidsnämnden noterar att det pågår ett arbete som uppfyller intentionen i medborgarförslaget inom Natur- och trafiknämndens ansvarsområde. Medborgarförslaget anses därmed besvarat.

Sammanfattning av ärendet

Medborgarförslaget är att kommunen ska anlägga en skatepark i Älta, antingen på Älta IP i Älta centrum. Enheten har tidigare föreslagit en yta för skejt på Älta IP, något som fotbollssektionen i Älta IF motsatte sig. Fritidsnämnden återremitterade ärendet med uppdraget att hitta en annan plats i Älta för skejt. Kultur- och fritidsenheten har undersökt andra platser men konstaterar att det inte finns någon annan idrottsmark i Älta där det är möjligt för fritidsnämnden att anlägga en yta för skejt. Kultur- och fritidsenheten har varit i kontakt med enheten för offentlig utemiljö i frågan då även de har fått in förslag om skejtytor i Älta som de utreder. Två ytor i Älta är identifierade och kommer att hanteras vidare inom Natur- och trafiknämndens mål- och budgetprocess.

Kultur- och fritidsenheten föreslår fritidsnämnden, mot bakgrund av det arbete som görs inom Natur och trafiknämnden, att notera att det pågår ett arbete som uppfyller intentionerna i medborgarförslaget.

Förslagen i medborgarförslaget

Medborgaren föreslår kommunen att anlägga en park för skateboard, bmx och kickbikes i Älta. Medborgaren föreslår en placering av parken antingen på Älta IP eller i Älta centrum.

Enhetens utredning och bedömning

Enheten har tidigare föreslagit en yta för skejt på Älta IP, något som fotbollssektionen i Älta IF motsatte sig. Fritidsnämnden återremitterade ärendet med uppdraget att hitta en annan plats i Älta för skejt, FRN 26 maj 2021 §58. Kultur- och fritidsenheten har undersökt andra platser men konstaterar att det inte finns någon annan idrottsmark i Älta där det är möjligt för fritidsnämnden att anlägga en yta för skejt.

Kultur- och fritidsenheten har varit i kontakt med enheten för offentlig utemiljö i frågan då även de har fått in förslag om skejtytor i Älta som de utreder. Natur- och trafiknämnden ansvarar över parkmark och enheten för offentlig utemiljö har därför andra ytor som går att utveckla för exempelvis skejt. Tillsammans har medarbetare från de båda enheterna tittat på möjliga ytor och fört diskussioner utifrån det stora intresse för skejt som finns i Älta. Två ytor i Älta är identifierade och kommer att hanteras vidare inom Natur- och trafiknämndens mål- och budgetprocess.

Kultur- och fritidsenheten föreslår fritidsnämnden, mot bakgrund av det arbete som görs inom Natur och trafiknämnden, att notera att det pågår ett arbete som uppfyller intentionerna i medborgarförslaget.

Ekonomiska konsekvenser

Förslag till beslut innebär inga ekonomiska konsekvenser för fritidsnämnden.

Konsekvenser för barn

Att åka skejtboard är en populär fritidsaktivitet och det finns idag en skejtpark på Järlahöjden och en betongpark vid Myrsjö IP. I Älta finns en mindre skejtboardramp i den nya Hedvigslundsparken för skatebord, bmx och kickbikes. Förslag till beslut visar på att ytterligare ytor för barn och unga att åka skejt på, utreds i Älta.

Handlingar i ärendet

1. Medborgarförslag den 26 maj 2020

Cortina Lange
Enhetschef
Kultur- och fritidsenheten

Anna Kristiansson
Utvecklingsledare
Kultur- och fritidsenheten

tisdag 2020-05-26 13:00

Inkommande mail

Till: registrator@nacka.se;

Från: Personuppgift borttagen

Skickat: 2020-05-26:13:00

Medborgarförslag till fritidsnämnden om en park för skateboard, bmx och kickbike i Älta

Hej.

Vill härmed ge ett Medborgarförslag till fritidsnämnden om en park för skateboard, bmx och kickbike i Älta.

Det har på senare tid blivit mycket populärt bland barn, ungdomar och yngre vuxna att åka skateboard, bmx och kickbike. I våra närliggande kommuner så finns det parker avsedda för detta i tex Tyresö och Skarpnäck. Det finns även vid Nacka Forum, men den ligger avigt till för Ältabor. Dessa parker är mycket välanvända och om man besöker dem en solig kväll eller helgdag så är det många barn och unga som får underhållning, motion och nöje av parkerna.

I nuläget finns det ingen sådan park i Älta och jag tror att det skulle vara ett mycket uppskattat tillskott för barn och ungdomar i Älta . Det skulle även ge våra äldre barn, ungdomar och yngre vuxna något vettigt att göra på fritiden där de även är fysiskt aktiva. De barn i Älta som är intresserade av dessa aktiviteter tar sig idag till tex Tyresö eller Skarpnäck, men det är en bit att åka och man förlorar mycket av spontan aktivitet i närområdet som finns att vinna med en park i närområdet.

Förslag på placering:

-Älta IP är i dagsläget en naturlig samlingsplats för många barn och unga som sammankopplas med idrott och hälsa iom fotboll, badplats, parkour och utegymmet. Mellan parkourparken och utegymmet ligger i dagsläget någon form av hinderbana i trä och en basketplan. Detta är bra, men jag föreslår att de issf. byts ut då säkerheten på hinderbanan redan är undermålig pga träkonstruktion som är trasig både här och där.

Basketplanen är toppen att den finns och det råder brist på detta utomhus, men det är illa placerad och bollarna hamnar konstant i vattnet om man missar korgen på ena sidan.

-Älta centrum har den fördelen att det är centralt och en naturlig samlingsplats med bla fritidsgården mm.

För inspiration och ökad förståelse kan ni titta på Tyresö skatepark 135 där man kan åka skateboard, bmx och kickbike. vg se länk: <https://www.tyreso.se/uppleva--gora/idro-shallar-lokaler-och-anlaggningar/skatepark.html>

Ytterligare en fördel med en park av detta slag är att livslängden är i princip för alltid eftersom de byggs av material som betong, asfalt, järn mm.

Vänliga hälsningar en medborgare/
Personuppgift borttagen

Medborgarförslag om Skatepark i Älta

13

FRN 2021/7

2021-05-06

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: FRN 2021/7

Medborgarförslag om Skatepark i Älta

Inkom den 5 maj 2021

Förslag till beslut

Fritidsnämnden noterar att det pågår ett arbete som uppfyller intentionen i medborgarförslaget inom Natur- och trafiknämndens ansvarsområde.

Medborgarförslaget anses därmed besvarat.

Sammanfattning av ärendet

Medborgarförslaget är att kommunen ska anlägga en skatepark i Älta, antingen på Älta IP i Älta centrum. Enheten har tidigare föreslagit en yta för skejt på Älta IP, något som fotbollssektionen i Älta IF motsatte sig. Fritidsnämnden återremitterade ärendet med uppdraget att hitta en annan plats i Älta för skejt. Kultur- och fritidsenheten har undersökt andra platser men konstaterar att det inte finns någon annan idrottsmark i Älta där det är möjligt för fritidsnämnden att anlägga en yta för skejt. Kultur- och fritidsenheten har varit i kontakt med enheten för offentlig utemiljö i frågan då även de har fått in förslag om skejtytor i Älta som de utreder. Två ytor i Älta är identifierade och kommer att hanteras vidare inom Natur- och trafiknämndens mål- och budgetprocess.

Kultur- och fritidsenheten föreslår fritidsnämnden, mot bakgrund av det arbete som görs inom Natur och trafiknämnden, att notera att det pågår ett arbete som uppfyller intentionerna i medborgarförslaget.

Förslagen i medborgarförslaget

Medborgaren föreslår Nacka kommun att uppföra en skatepark i Älta, vid parkeringen på Älta IP.

Enhetens utredning och bedömning

Att skejta, köra BMX eller kickbike är en fritidsaktivitet som är populär bland barn och ungdomar i alla åldrar. I Nacka finns idag en skejtpark på Nacka IP och en betongpark på Myrsjö IP. I Älta finns idag en skejtboardramp i den nya

Hedvigslundsparken för skatebord, bmx och kickbikes men det saknas ytor för trix med rails, boxar och quarterpipes.

Kultur och fritidsenheten har tittat på möjligheten att anlägga en yta för skate på Älta IP och föreslog detta för fritidsnämnden. Efter dialog med Älta IF som bedriver verksamhet på idrottsplatsen beslutade fritidsnämnden istället att ge Kultur- och fritidsdirektören i uppdrag att titta på andra möjliga ytor i Älta. Fritidsnämnden återremitterade då ärendet med uppdraget att undersöka alternativa platser för skate och kickbike i Älta i stället för på Älta IP. §58 26 maj 2021.

Även enheten för offentlig utemiljö har fått in ett medborgarförslag om att anlägga en yta för skate i Kolarängen i Älta. Ytan ligger intill en 5-spelarplan med konstgräs. Kultur- och fritidsenheten har samarbetat med enheten för offentlig utemiljö i frågan. Just nu pågår arbetet med att sammanställa de svar som offentlig utemiljö skickat ut till boenden i närområdet. En övervägande del av de inkomna svaren är positiva till platsen den det förekommer också förslag på andra platser i Älta. Dessa platser ska

Ekonomiska konsekvenser

Förslag till beslut innebär inga ekonomiska konsekvenser för fritidsnämnden.

Konsekvenser för barn

Att åka skejtboard är en populär fritidsaktivitet och det finns idag en skejtpark på Järlahöjden och en betongpark vid Myrsjö IP. I Älta finns en mindre skejtboardramp i den nya Hedvigslundsparken för skatebord, bmx och kickbikes. Förslag till beslut visar på att ytterligare ytor för barn och unga att åka skejt på, utreds i Älta.

Handlingar i ärendet

Medborgarförslag 2021-01-19

Cortina Lange
Enhetschef
Kultur- och fritidsenheten

Anna Kristiansson
Utvecklingsledare
Kultur- och fritidsenheten

2021 -01- 2 1

Dnr
Dpl

Medborgarförslag om skate park i Älta

2021-01-19

Hej!

Jag heter xxxx och bor i älta. Jag är 8 år och älskar att skejta,

Det är min största passion. Jag har märkt att det inte finns skateparker i älta. När jag ska skata så måste jag åka till Nacka c, eller tyresö. Det tycker jag inte är nödvändigt.

Älta växer och det kommer fler ungdomar. Och fler ungdomar kommer att vilja skate som jag.

Jag skriver till er för att jag möjligt vis har ett förslag också. Förslaget är att bygga en skate park i älta.

Jag har till och med en plats som passar. Platsen där jag föreslår är vid parkeringen vid älta IP där dem brukar sälja julgranar. Jag lägger till en karta.

Jag undrar om det finns planer på att bygga en skate park i älta? Om inte vad tycker ni om mitt förslag? Och plats?

Svara gärna till:

personuppgifter borttagna

Med vänliga hälsningar

Avtal karting

14

FRN 2022/25

2022-03-11

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: FRN 2022/25

Avtal karting

Regional samverkan

Förslag till beslut

Fritidsnämnden beslutar att Nacka kommun ska ingå i det regionala samarbetet ”Regional kartingbana” utifrån förutsättningarna i avtal för regional karting 2022 – 2025 (tjänsteskrivelsens bilaga 1).

Sammanfattning

Nacka kommun har under åren 2019 – 2021 ingått i ett regionalt samarbete kring en kartingbana i Järfälla kommun. Samverkan genom detta kommunövergripande avtal föreslås förlängas från 2022 till och med 2025.

Järfälla Motorklubb driver en kartingbana i Stäket, i Järfälla kommun.

Sedan 2019 är markarrendet 1,2 mkr, varav 750 tkr är kommunernas andel genom det regionala samarbetet.

För närvarande är 12 kommuner anslutna. Dessa delar på kostnaden baserat på andel åkare från respektive kommun. Nacka kommuns andel 2022 beräknas bli 45 455 kronor.

Antalet åkare från Nacka kommun är 6 och totalt gjorde de 89 åk tillsammans under 2021, det blir en kostnad på 7 575 kr per åkare eller 510 kr per åk.

Ärendet

Karting är en bilsport som körs på en asfaltbana, med en liten, snabb och specialbyggd bil. Biltypen som används inom karting kallas kart. I folkmun är bilarna även kända som gokart, men detta syftar främst till de kartar som hyrs ut till privatpersoner vid kartinganläggningar.

Nacka kommun har, tillsammans med andra kommuner, under åren 2019 – 2021 ingått i ett regionalt samarbete kring en kartingbana i Järfälla kommun. Samverkan genom detta kommunövergripande avtal föreslås fortsätta från 2022 till och med 2025.

Järfälla Motorklubb driver en kartingbana i Stäket, i Järfälla kommun. Sedan 2019 är markarrendet 1,2 mkr, varav 750 tkr är kommunernas andel genom det regionala samarbetet.

För närvarande är 12 kommuner anslutna. Dessa delar på kostnaden baserat på andel åkare från respektive kommun. Nacka kommuns andel 2022 beräknas bli 45 455 kronor.

Antalet åkare från Nacka kommun är 6 och totalt gjorde de 89 åk tillsammans under 2021, det blir en kostnad på 7 575 kr per åkare eller 510 kr per åk.

Ekonomiska konsekvenser

Den beräknade kostnaden för Nacka kommun, 45 455 kronor, rymms inom fritidsnämndens beslutade budget.

Konsekvenser för barn

Kultur- och fritidsenheten bedömer att beslutet kommer att leda till positiva konsekvenser för de barn i Nacka kommun som vill prova på eller är aktiva inom karting.

Bilagor

1. Avtal regional kartingbana Järfälla
2. Översikt antal åkare, antal åk och kostnadsfördelning mellan kommuner.

Cortina Lange
Enhetschef
Kultur- och fritidsenheten

Henrik Ivarsson
Utvecklingsledare
Kultur- och fritidsenheten

Avtal regional samverkan kartingbana i Järfälla kommun

Detta avtal fastställer principer för fördelning av kostnader och tillgång till Stäkets kartingbana, belägen i Järfälla kommun. Syftet är att tillförsäkra de medverkande kommunerna och dess aktiva åkare/kommuninvånare, som är medlemmar i Järfälla MK, en god och ekonomiskt rimlig tillgång till kartingbanan.

Den ekonomiska förbindelsen sker via separata lokala avtal mellan Järfälla kommun och de enskilda kommuner som ingår i överenskommelsen, där de för varje kommun särskilda villkoren regleras.

§ 1. Objekt

Järfälla MK upplåter rätten att gemensamt bruka Stäkets kartingbana med tillhörande utrustning till medlemmar folkbokförda i de kommuner med vilka detta avtal tecknats (samarbetskommuner). Genom samverkan mellan Järfälla MK och Järfälla kommun är anläggningen en regional anläggning som upplåts för medlemmar samt föreningar från hela distriktet.

Anläggningens adress är: Gokartvägen 1, 17676 Järfälla.

§ 2. Ändamål

Anläggningen upplåts för karting, i huvudsak för personer från 7 år som är medlemmar i Järfälla MK. Tillträde för annan motorförening i någon av samarbetskommunerna beslutas av styrgruppen. Anläggningen ska i övrigt i första hand brukas av föreningar anslutna till Stockholms Bilsportförbund. Avsteg från dessa principer beslutas av styrgruppen.

§ 3. Ekonomisk förbindelse

Värdkommunen, Järfälla kommun, står för administrativ samordning gällande de ekonomiska åtagandena. De avgifter som tas ut av samarbetskommunerna ska vara proportionella utifrån antal aktiva licensierade åkare fördelat per anslutna samarbetskommuner samt utgöra en del för att subventionera den årliga arrendekostnaden för Järfälla MK i dess avtal med markägaren Häradsallmänningen.

Avgift för medlemmarnas bruk av anläggningen regleras av Järfälla MK via i första hand medlems- och aktivitetsavgift.

§ 4. Avtalstid

Detta avtal gäller från och med 2022-01-01 till och med 2025-12-31. Omförhandling av detta avtal inför ny avtalsperiod ska inledas senast 2025-09-30.

§ 5. Styrgrupp och anläggningsråd

En särskild styrgrupp för anläggningen ska finnas. Styrgruppens medlemmar utses utifrån de personer som kommunerna i samarbetet nominerat. Dessa är även kontaktpersoner för respektive kommun. Styrgruppens sammansättning beslutas gemensamt av Järfälla kommun, Järfälla MK och samarbetskommunerna.

Representationen i styrgruppen ska vara fördelad mellan stora och små kommuner och mellan kommuner som har många aktiva i anläggningen och kommuner som har få aktiva i anläggningen.

Styrgruppen ska bestå av representanter från olika kommuner i samarbetet, i det antal som överenskommit i styrgruppen, varav en alltid ska vara en representant för värdkommunen Järfälla. Dessutom ingår en representant för Järfälla MK i styrgruppen.

Sammanställande till styrgruppen är Järfälla kommun och styrgruppen ska sammanträda minst två gånger per år.

Styrgruppen ska fungera som besluts- och samrådsorgan för frågor som rör detta avtal och dess eventuella bilagor samt fatta beslut i frågor som rör verksamhet på anläggningen. Styrgruppens beslut fattas genom enkel majoritet.

Alla avtalsparter har rätt att till styrgruppen väcka frågor kring avtalet och dess eventuella bilagor.

Styrgruppens möten ska protokollföras och expedieras till alla samarbetskommuner.

Ett anläggningsråd som leds av Järfälla MK och består av aktiva medlemmar från de kommuner som finansierar anläggningen ska finnas och fungera som en dialogpart för värdkommunen och styrgruppen i frågor som rör verksamheten i anläggningen samt utveckling av anläggningen.

§ 6. Järfälla MKs och Järfälla kommuns åtaganden

- Järfälla MK ansvarar för att anläggningen och dess utrustning hålls tillgänglig under anläggningens öppettider. Öppettiderna beslutas i styrgruppen i samråd med anläggningsrådet inför varje säsong.
- Järfälla MK ansvarar för all drift och underhåll av anläggningen.
- Järfälla MK har bestämmanderätt över anläggningen i frågor som rör reklam och marknadsföring. Reklam och marknadsföring får dock inte avvika från Järfälla kommuns policy.
- Järfälla MK ansvarar för fördelning av tider i anläggningen.
- Järfälla kommun administrerar de avgifter som tas ut av samarbetskommunerna.
- Järfälla MK ska årligen till Järfälla kommun särskilt redovisa anläggningens ekonomiska resultat.
- Järfälla MK ska årligen till Järfälla kommun redovisa nyttjandet av anläggningen av barn och unga 7-20 år. En kortare skriftlig beskrivning gällande aktiviteter, evenemang och arbetsinsatser under verksamhetsåret ska också redovisas.

- Järfälla MK ska årligen redovisa arbete och åtgärder på anläggningen samt status.

§ 7. Samarbetskommunernas åtaganden

- Samarbetskommunerna förbinder sig att följa de särskilda villkor som anges i de lokala avtal som tecknas mellan Järfälla kommun och respektive kommun.
- I det fall en medlem agerar i strid med detta avtal eller inte följer ordningsregler för anläggningen ska detta omgående meddelas av föreningen till berörd kommun som i samråd med Järfälla MK ska avgöra lämpliga åtgärder.

§ 8. Överlåtelse

Skyldigheter och rättigheter i enlighet med detta avtal får inte överlåtas till annan part utan styrgruppens skriftliga tillstånd. Styrgruppens beslut fattas genom enkel majoritet.

§ 9. Grund för uppsägning/hävning

Om en av parterna underlåter att uppfylla avtalsvillkor ska parterna i första hand föra en dialog och vid behov ska en formell förhandling mellan parterna ske. Om avtalsbrottet inte är ringa och ingen förbättring sker inom överenskommen tid, äger motparten rätt att säga upp avtalet med omedelbar verkan. Uppsägningen ska ske skriftligt och anmälas till styrgruppen.

§ 10. Tvist

Tvist med anledning av detta avtal eller rättsförhållande som härrör ur detta avtal ska, med uteslutande av andra fora, avgöras av svensk allmän domstol. Stockholms tingsrätt ska vara behörigt forum i första instans.

§ 11. Force majeure

Om parts fullgörande av sina åtaganden enligt detta avtal väsentligen försvåras eller förhindras på grund av hinder utanför partens kontroll som parten inte skäligen kunde förväntas ha räknat med vid avtalets ingående och vars följderna parten inte heller skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit, skall detta utgöra grund för befrielse från ansvar för dröjsmål och från skadestånd och andra påföljder, förutsatt att åtagandena, om relevant, fullgörs så snart hinder enligt denna bestämmelse inte längre föreligger.

Den part som underlåter att fullgöra en skyldighet av sådana skäl som anges i denna bestämmelse ska omgående underrätta den andra parten.

Järfälla 2021-

Pernilla Järverot

xx

Järfälla kommun

xx kommun

Kommun	Antal åkare ort	Andel åkare ort	Antal åk per kommun	Andel åk per kommun	Deltagande kommuner antal åkare per kommun		Kostnad
Botkyrka	5	4%	38	2%	5	5%	37 879 kr
Danderyd	10	7%	127	7%		0%	0 kr
Ekerö	5	4%	24	1%		0%	0 kr
Haninge	7	5%	113	7%	7	7%	53 030 kr
Huddinge	14	10%	33	2%	14	14%	106 061 kr
Järfälla	3	2%	17	1%	3	3%	22 727 kr
Lidingö	7	5%	37	2%		0%	0 kr
Nacka	6	4%	89	5%	6	6%	45 455 kr
Salem	2	1%	3	0%		0%	0 kr
Sollentuna	18	13%	408	24%	18	18%	136 364 kr
Solna	1	1%	42	2%		0%	0 kr
Stockholm	29	20%	236	14%	29	29%	219 697 kr
Sundbyberg	2	1%	34	2%	2	2%	15 152 kr
Tyresö	3	2%	19	1%	3	3%	22 727 kr
Täby	5	4%	85	5%	5	5%	37 879 kr
Upplands Väsby	6	4%	122	7%		0%	0 kr
Upplands-Bro	4	4%	51	3%	4	4%	30 303 kr
Vallentuna	6	4%	96	6%		0%	0 kr
Vaxholm	2	1%	27	2%		0%	0 kr
Värmdö	3	2%	53	3%	3	3%	22 727 kr
Österåker	4	3%	46	3%		0%	0 kr
TOTALT	142		1700		99	100%	750 000 kr

Redovisning av inkomna handlingar

16

FRN 2022/18

2022-03-16

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: FRN 2022/18

Redovisning av inkomna handlingar

Förslag till beslut

Fritidsnämnden noterar informationen till protokollet.

Sammanfattning

- Revisionsplan för Nacka kommun 2022
- Aktuellt från Nackas kommunala fritidsgårdar, Nyhetsbrev 1
- För ett grönare Nacka, Uppmaning till de politiska partierna i Nacka kommun inför valet 2022
- Inbjudan Offentlig Idrottsarena 12 maj 2022

Till kommunfullmäktige

Revisionsplan för 2022

Vi revisorer överlämnar härmed den 2022-01-19 fastställda revisionsplanen, som är underlaget för vårt arbete innevarande år. I den beskriver vi hur vår granskning av kommunens verksamhet sker, dels översiktlig sådan, dels fördjupade granskningar. I år kommer sju sådana att göras vid sidan av den årligen återkommande redovisningsrevisionen, som bl a avser årsredovisning respektive tertial 2. Våra granskningar baseras på bedömning av risk och väsentlighet.

Vi avser på samma sätt som tidigare att till våra möten bjuda in nämnder/styrelser, presidier eller tjänstepersoner för samtal om den verksamhet de ansvarar för. Det ser vi som ett bra sätt för kommunikation. Vi vill också, så snart tillfälle ges, ta upp det vi startade våren 2020, nämligen att det vid i princip varje fullmäktigesammanträde skall närvara två revisorer. Vi skall vara där för att möjliggöra nära kommunikation med fullmäktiges ledamöter och ersättare om vårt arbete.

För revisorerna i Nacka kommun

Yvonne Wessman
Ordförande

Lars Berglund
Vice ordförande

Bilaga: Revisionsplan 2022

Revisionsplan för Nacka Kommun 2022

Fastställd 2022-01-19

Innehållsförteckning

1	Uppdrag och mål.....	3
1.1	Revisorernas uppdrag	3
1.2	Samordnad revision.....	4
1.3	Revisionens mål	4
1.4	Aktiviteter.....	4
2	Risk och väsentlighet	5
2.1	Revisionsinsatser och revisionsprojekt	5
2.1.1	Årlig granskning	5
2.2	Övergripande granskning av nämnder.....	6
2.3	Lekmannarevision i bolagen	11
2.4	Fördjupande granskningsprojekt och förstudier	12
2.4.1	Kommunstyrelsens styrning och uppföljning av prioriterade områdena enligt KFs plan för mandatperioden – Miljösmart kommun	12
2.4.2	Kommunstyrelsens styrning och uppföljning av prioriterade områdena enligt KFs plan för mandatperioden - Fler jobb och snabb etablering	13
2.4.3	Kommunstyrelsens uppsiktsplikt	14
2.4.4	Långvarig skolfrånvaro	14
2.4.5	Våld i nära relationer och hedersrelaterat våld	15
2.4.6	Kontorsorganisation och administration "Att växa utan att växa"	15
2.4.7	Intern kontroll ÅTA och omfattningsförändringar i investeringsprojekt	16
2.4.8	Uppföljning av tidigare granskningar	16
2.5	Andra områden där revisorerna överväger att genomföra granskning.....	16
2.5.1	Granskning av hantering av skyddade personuppgifter	16
2.5.2	Delegation, kontinuitet och rättssäkerhet i handläggningen vid MSN.....	16
2.5.3	Nämndernas sätt att ta emot och fullfölja uppdrag som KF utdelar i anslutning till beslut om Mål och budget.	16
2.5.4	Välfärdsbrottsligheten/korruptionsarbetet.	16
2.5.5	Kommunens arbetsmarknadsåtgärder	16
2.6	Redovisningsrevision.....	17
2.7	Ansvarsprovningen	18
3	Revisorernas särskilda granskning.....	18
3.1	Särskild granskning av styrelse och nämnder	18
4	Kompetensutveckling och nätverk	19
5	Kommunikation.....	19
6	Kansliservice.....	20

Revisionsplan 2022 för Nacka kommun

Kommunrevisorernas uppgifter följer av kommunallag, god revisionsred i kommunal verksamhet (såsom den definieras av SKR och Skyrev) och revisionsreglemente. Från och med 2020 har skriften "God revisionsred i kommunal sektor" uppdaterats. Revisionen syftar ytterst till att ge kommunfullmäktige underlag till ansvarsprövning av nämnder, styrelser och enskilda förtroendevalda.

I denna revisionsplan redovisas planerade revisionsinsatser och projekt för år 2022. Inriktningen baseras på revisorernas risk- och väsentlighetsanalys. Beslut om förändrad inriktning i granskningen kan bli aktuell utifrån händelser i kommunen som inte kan förutses samt förändringar i omvärlden.

Revisionen består av de åtta förtroendevalda revisorerna och deras sakkunniga biträden. I Nacka kommun biträds revisorerna av Ernst & Young AB (EY).

1 Uppdrag och mål

1.1 Revisorernas uppdrag

Revisorerna prövar om:

- ◆ verksamheten sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt
- ◆ räkenskaperna är rättvisande
- ◆ den interna kontrollen som görs inom nämnderna är tillräcklig

För att kunna ge underlag till kommunfullmäktiges ansvarsprövning granskar revisorerna årligen all verksamhet som bedrivs inom nämnders och styrelser verksamhetsområden. Med all verksamhet avses styrelser och nämnders olika verksamheter som utförs inom deras verksamhetsområden såväl i egen regi som av externa utförare. Det avser också styrelser och nämnders aktiviteter och verksamheter på ett övergripande plan samt ur ett kommun-koncernperspektiv.

Granskningen av styrelser och nämnders styrning och interna kontroll är central, särskilt i situationer där organisation och utförandeformer varierar och förändras över tiden. Nacka kommun har dessutom en mycket stark tillväxt enligt planerna fram till 2030.

Delårsrapport och årsredovisning, inklusive den sammanställda redovisningen, granskas årligen. Revisorerna ska även bedöma om resultaten i delårsrapporten och årsredovisningen är förenliga med de mål fullmäktige beslutat om i budgeten och planen för ekonomin. Revisorerna ska skriftligen uttala sig om detta, dels i uttalande över delårsrapporten och dels i revisionsberättelsen.

Revisionen granskar också kommunens samlade verksamhet i förvaltning och bolag ur ett övergripande ägar- och styrperspektiv. Kommunstyrelsens uppsikt är av central betydelse i ägarstyrningen och förvaltningskontrollen och därmed också för revisorernas granskning.

Revisorernas bedömning lämnas i revisionsberättelsen och fortlöpande under året i revisionskrivelser.

1.2 Samordnad revision

Samordnad revision mellan kommunförvaltningen och dess bolag är ett viktigt instrument för ägarens, d v s kommunfullmäktiges, kontroll och uppföljning. Vid sidan av den revision som enligt Aktiebolagslagen görs av yrkesrevisorer i bolagen ska också de förtroendevalda revisorerna granska verksamheten. I den rollen är de förtroendevalda revisorerna lekmannarevisorer enligt aktiebolagslagens regelverk. Den samordnade revisionen ger förutsättningar att bedöma hur kommunen arbetar med ägarstyrning och förvaltningskontroll. Granskningen sker utifrån ett övergripande ägar-/ styrperspektiv där ägardirektiven utgör en väsentlig grund för granskningen.

Lekmannarevisorernas uppgift i de kommunala bolagen är att granska om bolagets verksamhet sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt, om den interna kontrollen är tillräcklig samt om anvisningar från årsstämman följts. Granskningen ska ske enligt god sed och resultera i en granskningsrapport med tillhörande granskningsredogörelse som presenteras för årsstämman via respektive bolags styrelse. Granskningsrapporten ska även fogas till revisionsberättelsen för Nacka kommun.

1.3 Revisionens mål

Revisionens övergripande mål är att verka för att fullmäktiges mål och uppdrag fullföljs. Insatserna ska präglas av en god dialog med kommunens politiska och administrativa ledning samt av en stödjande och förebyggande revisionsprocess.

Målen i granskningen är att:

- ◆ Genomföra revisionsinsatser med en hög kvalitet som bidrar till förbättringar och en ökad säkerhet och effektivitet i Nacka kommuns verksamhet.
- ◆ Använda de tilldelade resurserna så effektivt som möjligt.
- ◆ Leva upp till god revisionsmedvetenhet i kommunal verksamhet och till kommunallagens intentioner.

1.4 Aktiviteter

Aktiviteter för att uppnå målen:

- ◆ Kontinuerlig kommunikation med och avrapportering till kommunfullmäktiges presidium. Vid minst två tillfällen per år informeras hela kommunfullmäktige om revisionens arbete.
- ◆ Möten med styrelse/nämnder och tjänstemän som ett led i en öppen dialog och med syfte att revisionen ska verka stödjande och förebyggande.
- ◆ Löpande följa kommunens utveckling genom att ta del av lägesrapporter och kontrollerade prognoser för verksamhet och ekonomi.
- ◆ Genomföra fördjupande granskningar baserade på relevanta väsentlighets- och riskanalyser som grund för ansvarsprövningen, men som också är till nytta i nämndernas kontinuerliga förbättringsarbete.

2 Risk och väsentlighet

Grunden för uppdraget och den planerade revisionsinriktningen är en väsentlighets- och riskbedömning som revisorerna genomfört. Denna tar sin utgångspunkt i dels förändringar i omvärlden, dels den aktuella situationen i Nacka kommun och fullmäktiges mål/uppdrag. Iakttagelser från tidigare års revisionsgranskningar och revisionens möten med styrelse/ nämnder har beaktats.

Väsentlighets- och riskanalysen görs i samverkan mellan de förtroendevalda revisorerna och EY. De förtroendevalda revisorerna beslutar om vilka fördjupade granskningar som ska göras samt inriktning och omfattning av dessa. I sin bedömning har revisorerna beaktat riskernas väsentlighet och revisionsrisken, dvs. risken för att revisorerna gör felaktiga uttalanden i revisionsberättelsen eller inte förmår lyfta fram väsentliga förhållanden som har betydelse för ansvarsprövningen.

För att minska revisionsrisken inriktas insatserna på att granska verksamhetens styrning och ledning. I detta innefattas bland annat styrelsens/nämndens förmåga att hantera risker och förändrade/ökade åtaganden/behov i verksamheten samt styrning med syfte att uppnå en ekonomi i balans och god ekonomisk hushållning.

Till detta ska läggas att revisionen granskar på vilket sätt styrelse och nämnder tar ansvar för den politiska styrningen i förhållande till den verkställande förvaltningen/ tjänstemannaorganisationen. Granskningen avser även hur styrelser och nämnder säkerställer att beslut som fattas byggs på kvalitetssäkrat beslutsunderlag.

Kommunens omfattande investeringsplaner kräver väl utvecklade strategier, kontinuerligt uppdaterade riskanalyser och underbyggda beslutsunderlag. Bland annat gäller detta områdena planarbete, kompetensförsörjning och finansiering. Det ställer höga krav på kommunstyrelsen och de ansvariga nämnderna, gällande bland annat en god projekthantering, inbördes information och dialog, liksom information och dialog med olika aktörer i kommunen och med ett snabbt växande antal medborgare.

2.1 Revisionsinsatser och revisionsprojekt

Revisionen ska årligen granska all verksamhet. Den årliga granskningen sker genom såväl övergripande som grundläggande granskning samt fördjupade granskningar.

2.1.1 Årlig granskning

Den årliga granskningen bygger på en kombination av olika metoder och tillvägagångssätt för att granska verksamheten med syfte att bedöma om nämnder och styrelser har en tillfredsställande styrning och intern kontroll. Den genomförs genom att fortlöpande ta del av relevanta skriftliga dokument t.ex. mål- och styrdokument, protokoll och övriga handlingar samt genom möten med nämnder/verksamhet i samband med revisionssammanträden eller verksamhetsbesök (*övergripande granskning*).

Vidare granskas nämndernas interna kontroll, delårsbokslut och årsredovisning (*grundläggande granskning*). Därutöver genomförs *fördjupade granskningar* utifrån risk- och väsentlighetsbedömningen samt erfarenheterna från den övergripande och grundläggande granskningen. *Löpande granskning av grundläggande dokument*.

Utgångspunkten för granskningen är de mål och uppdrag som fullmäktige givit kommunstyrelse och nämnder. Granskningen ska ge svar på hur styrelsen/nämnder mottar, genomför och återredovisar mål och uppdrag.

Den årliga granskningen omfattar flera steg och genomförs löpande under revisionsåret med hjälp av:

1. *Årlig väsentlighets- och riskanalys*
 - mål- och budgetdokument
 - ekonomi- och verksamhetsrapporter, delårsrapporter och bokslut
 - riktlinjer
 - beslutsunderlag och protokoll
 - beskrivning av internkontrollsystem
 - beskrivning av redovisningssystem
 - delegationsordning
2. *Kommunikation med den verksamhet som granskas i samband med:*
 - genomförda granskningsinsatser
 - särskilda överläggningar i samband med revisionens sammanträden
3. *Möten med nämnder/verksamhet genom:*
 - Frågor och dialog med inbjudna företrädare från de nämnder/verksamheter som prioriteras under året.
4. *Granskning av delårsrapport, intern kontroll kopplat till räkenskaperna samt årsredovisning*
 - Genomförs med utgångspunkt i en väsentlighets- och riskanalys.
5. *Bedömning om ansvarig nämnd/styrelse skapat förutsättningar för tillräcklig styrning och uppföljning samt om relevanta interkontrollsystem finns och fungerar tillfredsställande.*

2.2 Övergripande granskning av nämnder

Kommunallagens krav på årlig granskning av all verksamhet genomförs genom en dialog med företrädare för styrelse/nämnd och verksamheten. De revisionsfrågor som revisionen för dialog kring förbereds och översänds till berörd styrelse/nämnd innan mötena genomförs.

Under 2022 planeras möten med bl.a.

- Kommunstyrelsen
- NTN
- ÖFN
- UBN
- VDN

Vid mötena ställs ett antal generella och specifika frågor till nämnderna. I vissa fall kompletteras dessa med fördjupade granskningar. De specifika frågorna fastställs vid revisionsmöte innan frågorna sänds till de inbjudna. Även tjänstemän i ledande befattning kan bjudas in till revisorernas möten för att informera om förhållanden av intresse för revisionen. För 2022 planeras tjänstemän bjudas in för att informera om verksamheterna, bl a stadsdirektören, social- och äldredirektören, ekonomi- och finansdirektören (mars och oktober), digitaliseringsansvariga, stadsbyggnadsdirektören, miljö- och bygglovsdirektören, produktionsdirektör Valfärd skola och fastighetschef.

Exempel på generella frågor:

- ▶ Bedömning av verksamhetens måluppfyllelse och ekonomiska resultat.
- ▶ Hur säkerställer styrelse/nämnd att verksamheternas mätning, bedömning och återrapportering av måluppfyllelse grundar sig på relevanta mått och tillförlitliga mätningar?
- ▶ Hur arbetar nämnd/styrelse med intern styrning och kontroll (inkl. riskbedömningar, åtgärdsplaner och uppföljning)? I frågan ingår även uppföljning av risk för oegentligheter såsom mutor, bestickning och bedrägeri.
- ▶ Hur säkerställer nämnden att förvaltningslagen tillämpas inom nämndens ansvarsområden?
- ▶ Hur följs olika typer av utförare/entreprenörer upp och vilka krav på åtgärder och kvalitet ställs?
- ▶ Vilken är nämndens syn på verksamhetens kompetensförsörjning, kompetensbehov och säkerställande av kompetens?
- ▶ Hur följs avtalstroheten upp kopplat till leverantörsavtal?
- ▶ Hur är den interna kontrollen gällande informationssäkerhet utformad i nämnden för att säkerställa efterlevnad av dataskyddförordningen (GDPR)?

Nämndspecifika revisionsfrågor inför 2022

Kommunstyrelsen

- ▶ Agenda 2030 – särskilt uppdrag från KF till KS
- ▶ Finanshanteringen i kommunen
- ▶ Upphandling/inköp
- ▶ Ny lagstiftning kring hantering av personuppgifter (Dataskyddsförordning) trädde i kraft 25 maj 2018 - GDPR. Intern kontroll kring detta område?
- ▶ Underhåll av tillgångar
- ▶ Nacka bygger stad. Hur säkerställer kommunen att ansvariga politiker fortlöpande uppdateras om hur tunnelbaneprojektet utvecklas i syfte att kunna påverka utvecklingen? Hur ser rapporteringsplanen ut?
- ▶ Tunnelbaneprojektet – uppdaterade riskanalyser, kalkyler, finansiell redovisning och intressebevakning.
- ▶ Nacka bygger stad - styrning, kontroll och uppföljning, t ex tilldelning av mark, upphandling, planering, etc.
- ▶ Korruptionsförebyggande arbete i stadsbyggnadsprocesser.
- ▶ Upphandlingskompetens kopplat till stora upphandlingar inom ramen för Nacka bygger stad.
- ▶ Exploateringsverksamheten – styrning, kontroll och uppföljning.
- ▶ Kommunstyrelsens styrning och kontroll kring IT och digitalisering.
- ▶ Kommunstyrelsens ägarstyrning avseende bolagen.
- ▶ Kommunstyrelsen med utskott i förhållande till andra nämnder, t ex MSN, UBN, SN och ÄN?
- ▶ Kommunstyrelsens ansvar; möjligheter och sätt att ta ansvar för personalpolitiken och kompetensförsörjningen?
- ▶ Politys och arbete för att förebygga att det förekommer sexuella trakasserier, samt säkerställa att det finns en kanal för rapportering?

Förbundsverksamheter

- ▶ Brandförsvaret och Käppalaförbundet– avtal, styrning och uppföljning.

Arbets- och företagsnämnden

- ▶ Styrning, uppföljning och kontroll vad gäller SFI-verksamheten (fördjupad granskning genomförd 2018 med ett antal rekommendationer lämnade)
- ▶ Styrning, uppföljning och kontroll vad gäller Vuxenutbildning?
- ▶ Ansvar för ekonomiskt bistånd är delat mellan AFN och SN? Hur är det organiserat för att vara effektivt?
- ▶ KF har gett nämnden i uppdrag att verka för billigare bostäder för nyanlända
- ▶ Samverkan med privata aktörer enligt reglemente för att identifiera arbetstillfällen. Hur går detta till i praktiken? Strategier, genomförande, uppföljning och resultat?
- ▶ Hur organiseras arbetet med jobbcoacher för att få ungdomar i arbete? Vad är resultatet?
- ▶ Hur sker samverkan med Försäkringskassan, Af, skola m.fl.?
- ▶ Feriearbeten; hur arbetar man med detta för ungdomar? Krav enligt reglementet?
- ▶ Uppföljning av ungdomar 16–19 år som varken bedriver studier eller arbetar.
- ▶ Nämndens sätt att lösa bostadsförsörjningen på längre sikt för flyktingar.
- ▶ Styrning, uppföljning och kontroll vad gäller flyktingmottagandet i Nacka kommun?
- ▶ KF har gett nämnden i uppdrag att verka för att flyktingar snabbt ska komma i arbete. Vilka åtgärder vidtar nämnden?
- ▶ Kan nämnden möta behovet hos ensamkommande flyktingbarn i form av familjehem, HVB-hem och andra insatser?

Fritidsnämnden

- ▶ Fungerar verksamheterna ändamålsenligt?
- ▶ Uppföljning av hantering och kontroll av föreningsbidrag?
- ▶ Vilken är nämndens roll i Nackas utveckling/Nacka bygger stad, med anläggningsinvesteringar etc?
- ▶ Samverkansförhållande med fastighetskontoret, NTN och Utbildningsnämnden i samband med att Nacka växer.
- ▶ Hur fungerar arbetet med att balansera mellan pojkar och flickors möjligheter att utöva fritidsaktiviteter?
- ▶ Fullmäktige anger i budget 2022 att ett fokusområde för nämnden är: "Avgifter och utbud är anpassat utifrån barn och ungdomars olika förutsättningar". Hur arbetar nämnden med detta fokusområde? Hur följer man upp och utvärderar effekter av detta?

Kulturnämnden

- ▶ Uppföljning av HAMN och leksaksmuseet. Status och framtidsplanering? Kommunens roll?
- ▶ Nämndens medverkan i utbyggnaden av Nacka?
- ▶ Uppföljning av biblioteksverksamheten i kommunen
- ▶ Hur säkerställs att i budgeten avsatta resurser fullt ut kan användas av biblioteken?
- ▶ Kontroll och underhåll av konst

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden

- ▶ Uppföljning av nämndens arbete med internkontroll
- ▶ Fungerar delegationsordningen ändamålsenligt och rättssäkert? Hur avgörs om ett ärende ska handläggas av nämnden eller på delegation? Hur säkerställs rättssäkerhet och kontinuitet i delegerade ärenden vid byte av handläggare?
- ▶ Hur fungerar samverkan med kommunstyrelsen och andra nämnder, bl a Natur- och trafiknämnden?
- ▶ Löpande uppföljning av nyttjandet av konsulter och utvärdering av deras arbete.
- ▶ Sker en förskjutning från nämnd till tjänstemän och finns en medvetenhet och bedömning av effekter av detta?
- ▶ Är nämnden tillräckligt involverad i ärenden som rör miljö och livsmedel?
- ▶ Handläggningstider. Finns det en ändamålsenlig organisation för att uppnå målen?
- ▶ Digitalisering. Finansiering och effekter?
- ▶ Hur hanterar nämnden det ansvar för lantmäterimyndigheten som förts över på dem från KS?
- ▶ Styrning och uppföljning av tillsyn avseende miljö, livsmedel och tobak

Natur- och trafiknämnden

- ▶ Hur fungerar samverkan med andra nämnder, bl a MSN?
- ▶ Underhåll gator/vägar. Underlag för prioritering av insatser?
- ▶ Analyser av behov inför den planerade befolkningstillväxten?
- ▶ Hur jobbar man med prioriteringar i budgeten? Infartsparkeringar, cykelvägar, hur trafiken löper under utbyggnadsperioden av Nacka och hur skyltas det när man måste göra omläggningar?
- ▶ Hur görs bedömningar av ökade driftskostnader i samband med nya tunnlar, kajer etc?
- ▶ Hur ser process ut för att styra och följa upp entreprenörer som på uppdrag av kommunen sköter kommunal verksamhet i t.ex. reservaten?
- ▶ Hur samarbetar nämnden angående barns fritid med övriga nämnder (lekplatser, allmän plats samt skolor/förskolor), Velamsund Nyckelviken, fritidsområden i skog och mark)?
- ▶ Hur arbetar nämnden för att kvalitetssäkra budgetar för investeringar?
- ▶ Nämndens ansvarsområden har ändrats under den senaste 10 årsperioden. Hur jobbar nämnden så att inga frågor hamnar mellan stolarna? T ex att väghållning samplaneras med VA anläggning/underhåll.
- ▶ Dagvattenplanen - hur följs den upp?
- ▶ Renhållningsordningen och avfallsplan – hur följs detta upp? Gränsdragning mot bolagen?
- ▶ Parkeringsstrategin? Hur följer nämnden upp att nya områden har en rimlig strategi så att gäster, hemtjänst, varubilar, etc kan korttidsparkera och att inte boende tar upp vägutrymmet?
- ▶ På vilket sätt förankrar nämnden trafikåtgärder i lokalsamhället?

Socialnämnden

- ▶ Styrning, kontroll och uppföljning av LSS-verksamheterna?
- ▶ Vilka är effekterna av kundval inom LSS?
- ▶ Samverkan med andra aktörer exempelvis försäkringskassa, arbetsförmedling, polisen, m fl.
- ▶ Hur bedömer nämnden riskläget i sin verksamhet kopplat till ökade behov av nämndens verksamhet? (ökad droganvändning, ökad psykisk ohälsa osv)
- ▶ Hur fortlöper arbetet med att ta fram ett ledningssystem för kvalitet?
- ▶ Placeringar i boenden. Styrning, uppföljning, kontroll. Verksamhet och ekonomi?
- ▶ Kommunens sätt att hantera medborgare som kommer tillbaka från behandling i regionens regi till kommunens regi? Beredskap och kompetensbehov?
- ▶ Planering av nya boenden - antal och typer
- ▶ Hur bedrivs arbetet med droger och narkotikamissbruket, exempelvis inom skolan?

Utbildningsnämnden

- ▶ En mängd nya lagar och förordningar som trätt i kraft/träder i kraft inom Utbildningsområdet. Hur säkerställs efterlevnaden?
- ▶ Tillräckliga underlag för riskanalyser? Prognoser, lång och kort sikt som underlag för fokus för planering och genomförande av verksamheten.
- ▶ Gränsdragning socialnämnd resp utbildningsnämnd? Juridiska aspekter? Är det tydligt var man får närma sig och var man inte får närma sig?
- ▶ Narkotikamissbruket – bestämt att socialnämnden tar hela det ansvaret och inte utbildningsnämnden. Genomförande kräver samverkan. Hur bidrar utbildningsnämnden till detta?
- ▶ Samverkan med andra nämnder exempelvis kring hemmasittare, barn som är placerade, etc?
- ▶ Hur säkerställs att de riktade resurserna kommer eleverna till del och ger resultat utifrån de politiska intentionerna? (satsningar på elever med behov av stöd och likabehandling)
- ▶ Vilka analyser och åtgärder vidtas kopplat till skillnader i resultat mellan skolorna?
- ▶ Vilka konsekvenser får hög prioritering av att tillgodose förstahandsvalet av skola för eleverna?
- ▶ Hur arbetar nämnden med att leva upp till kraven på Elevhälsan enligt lag (alla elever ska ha tillgång till läkare/psykolog/kurator samt specialpedagogisk kompetens)?
- ▶ Hur arbetar nämnden för att leva upp till krav i nya skollagen om att alla skolor ska ha tillgång till skolbibliotek? Hur ser den nuvarande situationen ut? Samverkar lärare med bibliotekspersonalen?

Val- och demokratinämnden

- ▶ Hur är nämndens arbete upplagt och organiserat över fyraårsperioden?
- ▶ Utvärdering av val och eventuella ändringar i strategi för kommande val utifrån detta?
- ▶ Hur arbetar nämnden med den del av uppdraget som avser demokrati? Vilka avtryck har nämnden gjort inom demokratidelen?
- ▶ Hur sker information om att det finns möjlighet att få stöd för personer som har svårt att själva ta sig till vallokalen och vilka möjligheter finns till hjälp?
- ▶ Hur bedöms säkerhetsriskerna och hur planerar nämnden för att hantera säkerheten i vallokalerna?
- ▶ Vilka åtgärder vidtas för att säkerställa att det inte sker fusk i valprocessen, tex vid röstsammanräkningen och i röstlokalen?

Äldrenämnden

- ▶ Styrning, kontroll och uppföljning av äldreomsorgsverksamheten.
- ▶ Inhämtar nämnden synpunkter från boenden och anhöriga vid utveckling av äldreboenden och hemtjänst?
- ▶ Den medicinska kompetensen i särskilda boenden och hemtjänsten. Behov och tillgång.
- ▶ Läkemedelshantering vid äldreboenden. Är läkemedelshantering kvalitetsssäkrad?
- ▶ Samverkan med Regionens geriatriska enheter.
- ▶ Långsiktig planering för att klara utökade volymer på ett kostnadseffektivt sätt?
- ▶ Samverkan med KS kring investeringar i nya boenden. Finns en rullande planering?
- ▶ Hur säkerställs ett gott arbetsklimat och boendeklimat på boenden?

Överförmyndarnämnden

- ▶ Avstämning av Länsstyrelsens kontroller.
- ▶ Hur säkras tillgången till gode män/förvaltare?
- ▶ Hur arbetar nämnden med uppföljning och omprövning av gode män/förvaltare?
- ▶ Intern kontroll kopplat till årsräkningar?
- ▶ Hur arbetar nämnden med riskanalyser?
- ▶ Hur arbetar nämnden med utbildning av gode män?
- ▶ Antal med behov av god man/förvaltare som hanteras av företag och anledning till detta?
- ▶ Hur har samarbetet med avtalssamverkan Värmdö/Vaxholm fungerat och fallit ut?
- ▶ Hur säkerställer nämnden att personalen har tillräcklig kompetens och fortlöpande får utveckling av kompetensen?
- ▶ Hur säkerställs kontinuitet i handläggningen?

2.3 Lekmannarevision i bolagen

Revisorerna kommer under våren 2022 att besöka Nacka Energi AB och Nacka vatten och avfall AB för genomgång av bolagens verksamhet.

Exempel på frågor som är viktiga att följa upp, utöver den granskning som gjordes av anläggningstillgångar i NEAB och NVOA:

- Följsamhet till ägardirektiv
- Intern kontroll
- Säkerställande av tillräcklig nätkapacitet med hänsyn till utbyggnaden i Nacka liksom kapacitet för vattenförsörjningen och avfallsverksamheten.
- Finansiering av investeringar
- Storleken på NEAB:s avkastning till kommunen
- Avtalsrelationer kommunen och NVOA. NVOA:as behov av tillgång till kapital för att undvika "berg-och dalbana" i taxorna.
- Avfallsverksamhetens ekonomi

Revisorerna kommer också att följa upp Centrala Nacka marknadsbolag AB.

2.4 Fördjupande granskningsprojekt och förstudier

I det följande redovisas de granskningsinsatser som prioriterats utifrån revisorernas bedömning av risk och väsentlighet.

2.4.1 Kommunstyrelsens styrning och uppföljning av prioriterade områdena enligt KFs plan för mandatperioden – Miljösmart kommun

Bakgrund	<p>Kommunfullmäktige har i mål och budget 2021, bilaga 7 "Majoritetsprogrammet", pekat ut fyra huvuduppgifter för mandatperioden, varav ett är "Miljösmart kommun".</p> <p>Fullmäktige har bland annat uttryckt följande: <i>"Klimatförändringarna kommer att påverka oss och Nacka kommun ska göra vad man kan för att dra sitt strå till stacken för att både stoppa stigande medeltemperaturer och minska belastningen på miljön. Förbränningen av fossila bränslen måste minska drastiskt. Målet är ett helt fossilfritt samhälle."</i></p> <p><i>"I de delar som omfattar kommunens verksamheter ska Agenda 2030's mål beaktas i den fortsatta planeringen. Nacka kommuns ambitiösa miljöprogram ska under mandatperioden vara ett levande dokument som justeras och förändras efter omvärldsförändringar, internationella överenskommelser, ny lagstiftning, ny forskning, ökad kunskap och ny teknik".</i></p> <p><i>"Kommunstyrelsens nyinrättade miljöutskott övertar tidigare miljömålskommitténs arbete med uppföljning och fortsatt arbete med miljömål och miljöprogram och ska arbeta med övergripande, strategiska och långsiktiga miljö- och klimatfrågor."</i></p>
Syfte och inriktning	<p>Syftet med granskningen är att bedöma om kommunstyrelsen, dess miljöutskott, stadsutvecklingsutskott samt miljö- och stadsbyggnadsnämnden säkerställt en ändamålsenlig process för att nå målet att helt fasa ut fossilenergi från kommunens egen verksamhet och om detta arbete genomförs med tillräcklig intern kontroll och transparens i samarbetet med övriga nämnder. Syftet är även att beskriva hur kommunstyrelsen samordnar kommunens klimatarbete och har uppsikt över aktiviteter och effekter samt bedöma om det är ändamålsenligt.</p>
Ansvarig nämnd	<p>Kommunstyrelsen, dess miljöutskott samt miljö- och stadsbyggnadsnämnden.</p>
Intervjuer	<p>Intervjuer genomförs med chefer, medarbetare, presidium i kommunstyrelse, dess miljöutskott stadsutvecklingsutskott samt miljö- och stadsbyggnadsnämnden.</p>
Ungefärlig tidplan	<p>Februari - april 2022</p>

2.4.2 Kommunstyrelsens styrning och uppföljning av prioriterade områdena enligt KFs plan för mandatperioden - Fler jobb och snabb etablering

Bakgrund	<p>Kommunfullmäktige har i mål och budget 2021, bilaga 7 "Majoritetsprogrammet", pekat ut fyra huvuduppgifter för mandatperioden, varav ett är "Fler jobb och snabb etablering".</p> <p>Fullmäktige har bland annat uttryckt följande: <i>"Jobb och företagande är grunden för vår välfärd och för att människor ska känna sig delaktiga i samhället." "Ju fler vi är som arbetar, desto större blir resurserna till det gemensamma. Det arbetet börjar lokalt, genom att skapa goda förutsättningar för företag och jobbskapande. Nacka ska ha ett av landets bästa klimat att starta och driva företag i". "Tyvärr sjönk Nacka kraftigt i Svenskt Näringslivs ranking av lokala företagsklimat 2018, från plats 3 till 38. Kommunen måste nu kraftsamla för att förbättra företagsklimatet igen. Främst handlar det om bemötande, snabbhet och begriplighet i myndighetsutövning och stadsbyggandet samt om mer mark för etablering av företag och att befintliga företag ska kunna växa."</i></p> <p><i>"Kommunen är en stor upphandlare av varor och tjänster. Genom kundval och smarta upphandlingar ska vi underlätta för små och medelstora lokala företag att lägga anbud."</i></p>
Syfte och inriktning	<p>Syftet med granskningen är att bedöma om kommunstyrelsen, arbets- och företagsnämnden, socialnämnden och utbildningsnämnden inom respektive ansvarsområde säkerställt ändamålsenliga processer för att nå målen avseende ökat lokalt företagande, "smarta upphandlingar", fler lokala arbetstillfällen, försöksverksamhet med kommunal arbetsförmedling, större möjligheter till kompetensutveckling via anpassad vuxenutbildning, etablering av högre utbildning i Nacka, ekonomiskt hållbar bostadsförsörjning samt krafttag mot utanförskap och försörjningsbidragsberoende.</p> <p>Syftet är även att beskriva hur kommunstyrelsen samordnar arbetet och har uppsikt över aktiviteter och effekter samt bedöma om det är ändamålsenligt</p>
Ansvarig nämnd	Granskningen avser kommunstyrelsen, arbets- och företagsnämnden, socialnämnden och utbildningsnämnden.
Intervjuer	Chefer och medarbetare. Intervju sker även med presidierna i kommunstyrelsen, arbets- och företagsnämnden, socialnämnden samt utbildningsnämnden.
Ungefärlig tidplan	Februari - maj 2022

2.4.3 Kommunstyrelsens uppsiktsplikt

Bakgrund	<p>Kommunallagen fastslår att kommunstyrelsen ska ha uppsikt över övriga nämnders och eventuella gemensamma nämnders verksamhet. Uppsikten är ett medel för att kommunstyrelsen på ett effektivt sätt ska kunna leda och samordna hela den kommunala verksamheten. För att kunna leda och samordna måste styrelsen därför skaffa sig en överblick över hela den kommunala verksamheten.</p> <p>För att kunna leva upp till kraven på uppsikten är det bland annat nödvändigt att kommunstyrelsen tydligt definierar vad uppsikten innebär och att den genomförs på ett medvetet, tydligt och effektivt sätt.</p>
Syfte och inriktning	Syftet med granskningen är att bedöma om kommunstyrelsen utövar sin uppsiktsplikt över den kommunala verksamheten på ett ändamålsenligt sätt.
Ansvarig nämnd	Granskningen omfattar kommunstyrelsen.
Intervjuer	Bl a KS presidium, stadsdirektör, ekonomi- och finansdirektör, utbildnings- och arbetsmarknadsdirektör, social- och äldredirektör, produktionsdirektör välfärd samt stadsutvecklingsdirektör. Inom kommunens bolag intervjuas VD för Nacka Energi AB och VD Nacka vatten och avfall AB
Ungefärlig tidplan	Mars-juni 2022

2.4.4 Långvarig skolfrånvaro

Bakgrund	<p>Barn som är bosatta i Sverige har skolplikt, vilket förutom en skyldighet också innebär en rätt till utbildning för varje elev. Trots skolplikten förekommer det att elever är frånvarande under en längre tid.</p> <p>Om en elev är borta från skolan ofta eller länge måste rektorn som utgångspunkt snabbt utreda orsaken till frånvaron, oavsett om den är giltig eller ogiltig. Det är viktigt att utreda varför eleven är frånvarande så att hen kan få det stöd som behövs för att uppnå målen med utbildningen. För att utreda frånvaron krävs rutiner för att systematiskt uppmärksamma, rapportera och utreda frånvaron samt planera eventuella insatser. Skolan avgör utredningens omfattning i det enskilda fallet men det är centralt att det finns tillräckligt med dokumentation och uppföljning.</p> <p>Hemkommunen ska se till att alla barn som har skolplikt får den utbildning de har rätt till, även barn som inte går i kommunens grundskola eller grundsärskola.</p>
Syfte och inriktning	Granskningens syfte är att bedöma om utbildningsnämndens arbete mot långvarig skolfrånvaro är ändamålsenligt.
Ansvarig nämnd	Utbildningsnämnden och kommunstyrelsen
Intervjuer	Intervjuer sker med central elevhälsa och med tjänstepersoner på förvaltningsövergripande nivå samt rektor eller biträdande rektor för två utvalda kommunala grundskolor samt en privat grundskola. Även utbildningsnämndens presidium intervjuas.
Ungefärlig tidplan	April – september 2022

2.4.5 Våld i nära relationer och hedersrelaterat våld

Bakgrund	<p>Våld i nära relationer beskrivs av Socialstyrelsen som ett omfattande samhällsproblem och ett hot mot utsatta personer, oftast kvinnors och barns, mänskliga rättigheter. Att utsättas för våld i nära relationer får stora konsekvenser och utsatta behöver ofta vård, omsorg och skydd på såväl kort som lång sikt.</p> <p>Hedersrelaterat våld och förtryck beskrivs av Socialstyrelsen som ett stort samhällsproblem och innefattas av regeringens nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Hedersrelaterat våld och förtryck uppstår för att skydda eller återupprätta en familjs eller en större släkts heder och sociala anseende. Till skillnad från våld i nära relationer sanktioneras det av ett kollektiv och utövas även ofta av flera personer. De utsattas familjemedlemmar eller närstående spelar i regel en avgörande roll.</p> <p>Begränsad kunskap om hederskultur och våld i nära relationer, tidspress i arbetet och att våldsutsatta ofta inte berättar att de har blivit utsatta, gör att det är svårt att upptäcka våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck. Det är därför viktigt att det inom socialtjänsten finns kunskap och förmåga att se tecken på och konsekvenser av utsatthet för våld. Det är likväl viktigt med förebyggande arbete. Vidare, för att nå långsiktiga mål, behövs effektiv samordning mellan aktörer.</p>
Syfte och inriktning	Granskningen syftar till att bedöma om socialnämnden, utbildningsnämnden och fritidsnämnden har en ändamålsenlig styrning och uppföljning av arbetet mot våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck.
Ansvarig nämnd	Socialnämnden, utbildningsnämnden och fritidsnämnden
Intervjuer	Bl a nämndernas presidier, verksamhetschefer, berörda chefer samt medarbetare inom relevanta verksamheter.
Ungefärlig tidplan	Februari – april 2022

2.4.6 Kontorsorganisation och administration "Att växa utan att växa"

Bakgrund	I Mål och Budget under senare år har det framgått att Nacka kommuns kostnader kommer att öka mer än intäkterna om kostnaderna för organisationen tillåts att växa i takt med den förväntade befolkningsökningen. Nacka kommuns ambition är att inte låta kontorsorganisationen växa i takt med befolkningstillväxten (växa utan att växa) och därigenom förhindra framtida ekonomiska obalanser. För att klara detta krävs effektiviseringar huvudsakligen med hjälp av digitalisering och ändrade arbetssätt.
Syfte och inriktning	Syftet med granskningen är att bedöma om kommunstyrelsen på ett ändamålsenligt sätt genomfört de uppdrag och beslut som kommunfullmäktige fattat med utgångspunkt från ambitionen "att växa utan att växa". Granskningen ska även belysa sambandet mellan digitalisering och effektivisering, vilka effektiviseringar som genomförts och vilka effekter som uppnåtts, implementering av nya arbetssätt i organisationen samt konsekvenser på verksamhetskvalitet och arbetsmiljö.
Ansvarig nämnd	Kommunstyrelsen.
Intervjuer	Bl a chefer och medarbetare inom hela kontorsorganisationen, KS presidium och fackliga företrädare.
Ungefärlig tidplan	Februari - maj 2022.

2.4.7 Intern kontroll ÄTA och omfattningsförändringar i investeringsprojekt

Bakgrund	Nacka kommun samverkar med ett stort antal leverantörer inom den tekniska sektorn. I flera fall rör det sig om stora projekt som spänner över lång tid vilket gör att alla delar inte kan överblickas i planeringsstadiet och i upphandlingsstadiet. Det finns olika metoder för kommuner och regioner som köpare att följa upp kostnadsutvecklingen beroende på upphandlingsform. Organisering av uppföljning och kontroll kan ske på olika sätt vid s.k. partneravtal, ramavtal och direktupphandlingar. Ändringar kan behöva ske under arbetets gång och kallas ÄTA (ändringar, tillägg och avgående) och kan initieras av både beställare och leverantör.
Syfte och inriktning	Syftet med granskningen är att ge revisorerna underlag för att bedöma om kontrollen av ÄTA och omfattningsförändringar är ändamålsenlig.
Ansvarig nämnd	Kommunstyrelsen
Intervjuer	Intervju sker med chefer och personal vilka ansvarar för och arbetar med kalkylering, och budgetering, exempelvis businesscontrollers, samt projektledare för de fyra projekt som granskas. Då investeringsprocessen delvis föregåtts av fastighetsprocessen kommer funktioner inom det ansvarsområdet också att intervjuas.
Ungefärlig tidplan	Maj – oktober 2022

2.4.8 Uppföljning av tidigare granskningar

Följande granskningar som genomfördes år 2020 följs upp.

- Upphandling
- GDPR/hantering av personuppgifter
- Verksamhetsstyrning/målstyrning
- Långtidsprognoser

2.5 Andra områden där revisorerna överväger att genomföra granskning

2.5.1 Granskning av hantering av skyddade personuppgifter

2.5.2 Delegation, kontinuitet och rättssäkerhet i handläggningen vid MSN.

2.5.3 Nämndernas sätt att ta emot och fullfölja uppdrag som KF utdelar i anslutning till beslut om Mål och budget.

2.5.4 Valfärdsbrottsligheten/korruptionsarbetet.

2.5.5 Kommunens arbetsmarknadsåtgärder

2.6 Redovisningsrevision

Intern kontroll

Revisorernas kunskap och kontinuerliga uppdatering av hur den interna kontrollen fungerar i en organisation och nivån på densamma är en av hörnstenarna vid genomförande av revisionsuppdrag. Granskningen syftar till att bedöma om organisationen är ändamålsenlig och fungerar tillfredsställande.

Revisionens mål är att verka för korrekt redovisning, god ordning, tillfredsställande säkerhet och hög effektivitet i kommunens verksamhet.

Varje nämnd/styrelse är enligt kommunallagen skyldig att tillse att en tillräcklig styrning och kontroll finns och att verksamheten systematiskt följs upp och utvärderas. Nämnderna har således ansvar för att finna former för en god kontroll och säkra ändamålsenliga rutiner för både huvud- och stödprocesser inom kommunens verksamhet. För varje ansvarsområde alternativt process/ rutin bör det finnas klarlagt vilka krav och uppföljning som gäller för intern kontroll samt vilka kontrollmål som finns inbyggt i rutinerna.

Inom ramen för granskningen av korrekt redovisning ingår att granska och utvärdera kommunens rutiner och interna kontroll kopplat till redovisningsprocesser.

Granskningen har fortsatt tyngdpunkt på pensionsredovisning och exploateringsredovisning innefattande granskning av rutiner och intern kontroll inom detta område. Granskningen omfattar i övrigt främst kommunens övergripande styrning och uppföljning av intern kontroll och rutiner för hantering av löner, leverantörsfakturor, kundfakturor, materiella anläggningstillgångar, momsredovisning, bokslutsprocess, kommunalrådets omkostnadskonton, ledningsnära frågor som representation etc, attester, redovisning av sociala avgifter, källskatt etc. I granskningen ingår också test av att rutinerna och den interna kontrollen fungerar. Särskild uppmärksamhet kommer att riktas på att den så kallade tvåhandsprincipen tillämpas.

Granskning av delårsrapporten

Granskningen innebär en översiktlig granskning av delårsbokslutet. Syftet är att bedöma om delårsbokslutet håller en tillfredsställande kvalitet och om det är upprättat i enlighet med god redovisningssed. Granskningen innefattar också en bedömning av mål och måluppfyllelse. Syftet är också att på ett tidigt stadium identifiera eventuella väsentliga revisionsnoteringar inför årsbokslutet. Revisorerna ska lämna ett uttalande till fullmäktige som underlag för fullmäktiges behandling av delårsbokslutet.

Granskning av kommunens bokslut, koncernbokslut och årsredovisning

Granskning genomförs av dels årsredovisningen med förvaltningsberättelse, verksamhetsredovisning, balans- och resultaträkningar, finansieringsanalys, dels koncernredovisning med däri ingående verksamhetsredovisning, balans- och resultaträkningar, finansieringsanalys samt noter. Ställning tas till relevansen i boksluten. I granskningen av årsbokslutet vägs de överväganden och bedömningar in som gjorts vid den löpande granskningen och granskningen av delårsrapporten. Kommunens metoder för framtagande av årsbokslut bedöms och hur anvisningar tillämpats.

2.7 Ansvarsprövningen

Vid ansvarsprövningen ska revisorerna enligt god revisionssed beakta:

- Bristande måluppfyllelse - verksamhet
- Bristande måluppfyllelse – ekonomi
- Ohörsamhet/obstruktion
- Icke lagenlig verksamhet, brottslig gärning
- Bristande styrning och intern kontroll av verksamhet
- Bristande styrning och intern kontroll av ekonomi
- Otillräcklig beredning av ärenden
- Obehörigt beslutsfattande
- Ej rättvisande redovisning

3 Revisorernas särskilda granskning

3.1 Särskild granskning av styrelse och nämnder

För att leva upp till kraven på granskning av all verksamhet utför de förtroendevalda revisorerna - utöver den granskning som utförs av sakkunniga granskare - fortlöpande riktad granskning av det som sker i kommunstyrelsen, dess utskott samt nämnderna. Detsamma gäller de kommunala bolagen i revisorernas roll som lekmannarevisorer i bolagen.

Revisorerna har sinsemellan fördelat ansvaret för särskild bevakning enligt följande.

Verksamhet	Ansvarig
Kommunstyrelsen	Samtliga
Kommunstyrelsens arbetsutskott	Birgitta Westman & Ingela Walck
Kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott	Yvonne Wessman & Lars Berglund
Kommunstyrelsens verksamhetsutskott	Elisabeth Därth & Dan Johansson
Miljöutskottet	Lars Stenholm & Stefan Herczfeld
Arbets- och företagsnämnden	Birgitta Westman
Fritidsnämnden	Elisabeth Därth
Kulturnämnden	Yvonne Wessman
Miljö- och stadsbyggnadsnämnden	Dan Johansson
Natur- och trafiknämnden	Lars Stenholm
Socialnämnden	Stefan Herczfeld
Utbildningsnämnden	Lars Berglund
Val- och demokratinämnden	Yvonne Wessman
Äldrenämnden	Stefan Herczfeld
Överförmyndarnämnden	Ingela Walck
De kommunala bolagen	Samtliga

I den löpande bevakningen ingår att:

- ◆ följa och informera sig om kommunens verksamheter, i synnerhet verksamheten inom bevakningsområdet samt att övergripande rapportera om väsentliga iakttagelser från nämnder/protokollsläsning,
- ◆ ge uppslag till fördjupade granskningar,
- ◆ ge signaler om vad som kan lyftas fram som angelägna revisionskommentarer i delårsrapport och bokslutsgranskning,
- ◆ ge uppslag till nämnd- och verksamhetsträffar.

Övriga ansvarsroller:

- a. Ordförande och vice ordföranden ansvarar för att bevaka inkommen post i revisorerens postfack.
- b. Ordföranden och vice ordföranden utarbetar förslag till revisorerens budget och svarar för uppföljning och rapportering av budgetutfallet.
- c. Lars Stenholm har ett särskilt ansvar för IT-frågor.

4 Kompetensutveckling och nätverk

Med den snabba utvecklingstakt som råder i kommunal verksamhet och inom revisionen behöver de förtroendevalda revisorerna löpande utveckla sin kompetens. Detta sker genom deltagande i nätverk, regionalt och nationellt, i seminarier och konferenser samt genom riktade utbildningsinsatser och studiebesök. Revisionen får löpande inbjudningar till diverse seminarier och konferenser. Prioritering av dessa sker vid revisionens möten.

Med start hösten 2020 genomförde Region Stockholms revisorer i samverkan med kommunrevisorer i länet ett gemensamt granskningsprojekt om samspelet mellan slutna medicinska vård och kommunerna vid utskrivning. Regionens revisorer och kommunrevisorer i åtta kommuner, varav Nacka är en, drev projektet som avrapporterades i början av 2021. Nätverket mellan regionen och länets kommuner är ett exempel på nätverk som revisorerna medverkar i.

Det sakkunniga biträdet orienterar revisorerna löpande om nyheter och förändringar som, utifrån ett revisionsperspektiv, kan vara aktuella för Nacka kommun.

5 Kommunikation

Granskningen sker så långt möjligt i samarbete med dem som granskningen berör, innan den formella kommunikationen och rapporteringen sker till ansvarig styrelse eller nämnd. Berörd nämnd/förvaltning ges tillfälle till faktagranskning innan rapport slutligt fastställs. För att få information om verksamheten tas initiativ till gemensamma möten mellan revisorerna och kommunstyrelsen/presidiet samt med nämnd/förvaltning.

Revisionsrapporterna hålls korta med fokus på väsentliga iakttagelser och förslag till förbättringsområden. Viss rapportering sker genom powerpointbilder. Ett Info-blad med en sammanfattning på en sida tas fram för varje rapport.

Revisionens iakttagelser kommuniceras via revisionsberättelse och verksamhetsberättelse till kommunfullmäktige samt revisionsrapporter jämte revisionskrivelser till berörda nämnder/styrelser. Revisionskrivelserna är revisorerens formella sätt att delge nämnder och styrelser vilka bedömningar revisorerna gör utifrån utförda granskningar eller andra aktiviteter.

I skrivelserna tas vanligtvis upp både förbättringsförslag och markeringar av brister som bör åtgärdas. Nämnder/styrelser förutsätts återkomma till revisorerna med svar på det som tas upp i revisionskrivelserna och underliggande granskning. Revisionen förmedlar även iakttagelser muntligt, t ex vid möten med presidier.

Kommunikation med kommunfullmäktige sker via dess presidium ett par gånger per år, där bland annat revisionens inriktning och revisionsprojekt stäms av samt revisionsberättelsen överlämnas. Revisionens rapporter och i förekommande fall revisionskrivelser översänds löpande till kommunfullmäktige. Revisorerna har en stående punkt på kommunfullmäktiges föredragningslista för anmälan av revisionskrivelser och rapporter mm. För att stärka banden med fullmäktige närvarar två revisorer i rullande schema på fullmäktiges möten utom i november. Syftet är främst att vara tillgängliga för samtal med ledamöter och ersättare i KF. Revisionens förslag till budget överlämnas till fullmäktiges presidium för vidare beredning.

6 Kansliservice

I den administrativa servicen som tillhandahålls av sakkunnigt biträde ingår medverkan i sammanträden, för- och efterarbete, arkivering med gallringsplan och övriga administrativa göromål samt möten med fullmäktiges presidium och styrelse/nämnder samt viss rådgivning.

Nyhetsbrev nr 1:2022

Fritidsgårdarna

Välfärd samhällsservice, Nacka kommun

Kvalitet och uppdrag i fokus

Efter ett händelserikt jullov där våra fritidsgårdar erbjöd en mängd olika aktiviteter för att förgylla lovet för målgruppen startade vi upp vårterminen i början av januari.

Tillsammans har vi utifrån vårt uppdrag formulerat tydliga, utmanande och mätbara mål för 2022, bland annat utifrån resultaten från ungdomsenkäten som genomfördes i november 2021. Vi arbetar systematiskt mot målen genom olika aktiviteter och kommer att följa upp och utvärdera arbetet inför sommaren och i höst för att se vilka effekter som det resulterat i. Våra gemensamma övergripande mål är att nå ut till fler och nya besökare samt att öka andelen tjejer på verksamheterna. Vi träffas regelbundet och samverkar och utbyter erfarenheter och kunskaper för att utveckla fritidsgårdarna och arbetar i tvärgrupper bland annat med ungas delaktighet och inflytande. Vi ser också över hur vi kan locka fler att komma på våra programkvällar för särskilda målgrupper och hur vi kan utveckla vår öppna idrottsverksamhet samt det mobila fritidsledarskapet som ingår i uppdraget för Älta och Björknäs fritidsgård. Vi arbetar även för att utveckla våra metoder i främjande ledarskap för att hela tiden ha en hög medvetenhet om roll och ansvar. Läs

Verksamhet på skollov

Nu stundar sportlovet då vi erbjuder extra öppethållande med ett brett utbud av verksamheter anpassade efter målgruppen. Fredagen den 4 mars samordnar vi en fotbollsturnering i Älta där även övriga fritidsgårdsaktörer har inbjudits att delta. Det ser vi extra mycket fram emot. Strax efter sportlovet är det sedan dags att planera för påsklovet och redan nu funderar vi på vad vi kan genomföra för roliga verksamheter i sommar.

Ni är alltid varmt välkomna att höra av er eller att besöka våra verksamheter!

Vänliga hälsningar från

Anna Möller, verksamhetschef och Johan Ekdal, tf. biträdande verksamhetschef för de kommunala fritidsgårdarna, Välfärd samhällsservice.

"Nackas kommunala fritidsgårdar strävar efter att erbjuda verksamhet där ungdomar kan utvecklas i en miljö som präglas av ett normkritiskt perspektiv. Därför vill vi vara en organisation som ständigt arbetar för att öka medvetenheten kring jämlikhet, jämställdhet och möjlighet."

Ur värdegrunden för Nackas kommunala fritidsgårdar

Björknäs Fritidsgård

📍 bjorknasftg

Slutet av höstterminen 2021

Vi har fortsatt arbetet med att aktivt involvera besökarna i att utforma attraktiva aktiviteter kopplade till våra verksamhetsmål. Utifrån svaren från senaste ungdomsenkäten har vi tillsammans med besökarna strukturerat om i lokalen för att skapa en möblering som är attraktiv, trygg och öppen. Vi har jobbat mycket med delaktighet och verksamhetens mål som är trygghet och trivsel, samt attraktiv mötesplats. Andra åtgärder som utmynnat från resultatet av ungdomsenkäten är att vi har ordnat ett biorum, rustat upp med nya möbler samt gjort om ett av rummen till ett sy- och läxrum. Ändringarna i lokalen är ett pågående arbete där besökarna alltid är delaktiga och där vi även arbetar medvetet med att ha vår värdegrund i fokus. Till vår hjälp använder vi oss av vår värdegrundsround, en metod som hjälper oss att identifiera förbättringsområden för att skapa en mötesplats som präglas av jämställdhet, jämlikhet och möjlighet.

Vi har hittat fina möjligheter till samverkan under våra programkvällar som riktar sig till specifika målgrupper. Under december samverkade vi med Saltängens korttidstillsyn där vi hade pepparkaksbakning och tillsammans skapade en känsla av gemenskap och glädje. Nästa programkväll för funktionsvariationer blir det Funkisdisco utifrån deras önskemål. Vi har även julpysslat och dekorerat i lokalen med ungdomarnas egna skapande och avslutade året med ett fullspäckt jullovsprogram präglat av aktiviteter som julbord, pepparkakshustävling och skattjakt.

Starten av vårterminen 2022

Vi fortsätter med framgångsrika aktiviteter som matlagning, öppen idrott, bakning och programkvällar och lämnar utrymme för spontana aktiviteter i vår öppna verksamhet. Vi jobbar aktivt med ungdomsdelaktighet och har framför allt ungdomsrådet Björknäs finest som träffas en gång i veckan och då guidas av oss fritidsledare i frågor och intressen som de brinner extra för. Efter ett lyckat fjolår med programkvällarna så hoppas vi att denna termin ska bli ännu bättre. Vi planerar att ha slutna verksamheter för målgruppen tjejer och unga (13–15 år) i syfte att de ska få en god introduktion till verksamheten där de kan känna sig bekväma och ha tillgång till hela fritidsgårdens utbud.

I den öppna verksamheten har vi medvetet valt att spela mer sällskapsspel tillsammans med besökarna för att utveckla en gemenskap bland besökarna och även möjliggöra nya möten mellan ungdomar. Detta uppskattas av ungdomarna och vi ser att gemenskapen stärks och bidrar till mycket skratt och glädje.

Vi fokuserar extra på ungdomsdelaktighet under våra demokratiska möten (Björknäs finest) där det kommer in rikligt med förslag på attraktiva aktiviteter. Nyligen kom det ett förslag om att åka skridskor, något som vi snabbt hann kartlägga och fullfölja tillsammans med ungdomarna. Tack vare god samverkan med Björknäs skola kunde vi låna skridskor till målgruppens önskade aktivitet.

Inom kort stundar ett spännande sportlov där vi tillsammans med övriga fritidsgårdar arrangerar en fotbollsturnering i Älta.

Saltsjöbadens Fritidsgård

📷 saltsjobadensftg

Tjejsatsning och ungdomsdelaktighet

Vårt arbete med att få en jämn könsfördelning på fritidsgården fortsätter. Vi arbetar målinriktat för att få fler tjejer till gården och arbetar metodiskt för att erbjuda riktade aktiviteter som tjejer önskat. Exempel är skapande verkstad, meditation med efterföljande samtal och fika, keramikverkstad, ledarledd dans samt bakning och matlagning. Denna termin har vi även haft premiär för vår nya aktivitet ”Tjejsnack”, ett lyckat koncept där tjejer får lyfta roliga och intressanta ämnen som de önskar samtala kring. Under första träffen var det alla hjärtans dag och temat för kvällen var kärlek. Ungdomarna fick i olika former uttrycka kärlek och majoriteten valde att skriva dikter.

Vi har många ungdomar som är med på våra demokratiska möten Saltis finest, där ungdomarna får utrymme till delaktighet och inflytande. Under dessa möten diskuterar ungdomarna vad de gillar med gården och om det finns önskemål om aktiviteter, inköp eller förbättringsområden som gården ska arbeta med. Vi har också en förslagslåda där alla som har en idé kan lägga en lapp. Detta synliggör vi genom att sätta upp olika förslag på vår anslagstavla. Ungdomarna är alltid del i att utforma lokalen så att den är attraktiv för alla i målgruppen. Vi kan se att dessa justeringar leder till fler besökare, framför allt fler tjejer.

Samarbete med Samskolan

Vi har denna termin startat upp ett nytt samarbete med Samskolan där vi finns i skolans lokaler under fyra timmar varje torsdag. I skolan anordnar vi roliga aktiviteter för eleverna. Vi har haft ett varierat utbud som till exempel olika tävlingar, spelat spel och arbetat med skapande verksamhet. När vi är i skolan marknadsför vi självklart samtidigt fritidsgårdens utbud och sätter upp affischer med veckoprogram. Vi ser att detta resulterar i att nya besökare kommer till fritidsgården.

Samverkan med skolan fungerat väldigt väl då båda parter är enade om att detta samarbete bidrar till en tryggare och roligare miljö för eleverna och de får möjlighet att vara aktiva i ledarledda aktiviteter under sin skoldag. För oss är det roligt att träffa de ungdomar som redan besöker oss på fritidsgården i skolans miljö, men självklart är det också jätteroligt att träffa ungdomar som är nya för oss.

Mobil verksamhet på Fisksätra holme

Vi fortsätter vår verksamhet på Fisksätra holme med inriktning på friluftsliv och fiske. Nytt för denna termin är att vi bjudit in olika aktörer i Fisksätra för ett samarbete kring denna verksamhet. Vi har haft ett första möte med Folkets hus, Darra och fritidsgården i Fisksätra och alla aktörer har varit väldigt positiva till verksamheten. Vi har också sammanställt ett schema för aktiviteter på tisdagar för denna termin.

Ungdomarna som besöker vår mobila verksamhet får prova på nya spännande aktiviteter i utemiljö. Under den gångna terminen har ungdomarna fått prova på att göra upp eld, fiska för att sedan laga till fångsten, haft samarbetsövningar, gjort egna fiskeredskap och mycket mer.

Nu när det snart blir lite varmare kommer vi också att kunna erbjuda olika vattenaktiviteter som till exempel kanotpaddling, rodd, stand-up paddling, prova trampbåt och annat skoj. En effekt av våra aktiviteter är ökad fysisk aktivitet och naturkontakt vilket påverkar hälsan positivt. I slutet av denna termin planerar vi även för att göra en lite längre utflykt med de som besökt vår verksamhet.

Nu ser vi fram emot sportlovet där vi bland annat kommer vara delaktiga i fotbollsturneringen i Älta.

Älta fritidsgård

© altafritidsgard

Utmaning

Under denna period har vi arbetat för att väcka nyfikenhet och intresse för aktiviteter som är prestigelösa och relationsskapande genom att en gång i veckan ha en kravlös och rolig utmaning där alla får delta. Utmaningen är anpassad så att alla har en chans att vinna och alla får poäng vid deltagande. Vinnaren av utmaningen får en extra poäng. En gång i månaden omvandlar vi poängen till deltagarnas namn och sätter upp namnen på ett stort lyckohjul som vi sedan snurrar. Ju fler gånger som du har deltagit under dessa onsdagsutmaningar, desto större chans har du att hjulet stannar på just ditt namn. Men alla som har varit med har fortfarande en chans. Vinnaren kan till exempel få ett presentkort på ICA.

Onsdagsbak

En gång i veckan har vi något som vi kallar ”veckans hembakade”. Det innebär att vi tillsammans med ungdomarna bakar godsaker som vi sedan marknadsför och säljer i vårt café till ett billigt pris. Ungdomarna som är med och bakar får självklart smaka sina egna mästerverk helt gratis.

Rastverksamhet

När covid19-restriktionerna togs bort kunde vi återgå till att erbjuda rastverksamhet, något som uppskattas mycket av ungdomar och samverkansaktörer. Rastverksamheten innebär att Älta fritidsgård tillsammans med Stavsborgsskolan och andra aktörer ordnat så att högstadeelever kan vara på fritidsgården under sin lunchrast två dagar i veckan. Detta för att Stavsborgsskolan inte har lokaler för detta ändamål på grund av att de har tillfälliga lokaler som inte rymmer denna verksamhet. Vi är glada över att kunna samverka och samtidigt introducera fritidsgårdens verksamhet till nya ungdomar som ännu inte har besökt fritidsgården.

Älta finest främjar delaktighet och inflytande

På Älta finest får ungdomarna komma med förslag och vara med och påverka sin vistelse på gården. Denna termin har det resulterat i att vi tillsammans med ungdomarna har skapat en pärm med färdiga fredags- och lördagsaktiviteter för hela terminen. Ungdomarna har varit med och kommit på aktiviteter, skrivit planering med syfte och mål, varit del av genomförandet och samt utvärderat

aktiviteten. Vi är stolta över att se att ungdomarna växer i nya roller och visar intresse för att ta ansvar för fritidsgårdens utbud.

Tjejsatsning

Vi har valt att endast ha gården öppen för tjejer på våra programtorsdagar med temat ”tjejfokus”. Syftet med detta är att möta upp det önskemål som tjejerna själva har lämnat som förslag och för att vi också ser att ett exklusivt öppethållande för tjejer genererar i fler och nya tjejer till verksamheten. Dessa torsdagar har blivit väldigt lyckade och tjejerna har planerat, utfört och utvärderat dagen samt planerat inför nästkommande torsdag.

En del av de aktiviteter som genomförts är bakning, matlagning, färgat hår och slajmtillverkning. Tjejerna har även fått eget utrymme att nyttja verksamhetens öppna utbud där de framför allt har spelat pingis, biljard, VR och air-hockey. Detta har visat sig vara ett lyckat koncept då vi ser att många av de tjejer som kommit dessa kvällar också blivit återkommande besökare även på andra dagar.

På det kommande sportlovet kommer vi att samordna den fotbollsturnering som äger rum i Älta fredagen den 4 mars – det ser vi fram emot.

Vill du läsa om hur pandemin påverkat oss?

Nyligen intervjuades biträdande verksamhetschef Johan Ekdal om hur pandemin har påverkat fritidsgårdarnas arbete. [Här kan du läsa den på nacka.se.](#)

För ett grönare Nacka

Uppmaning till de politiska partierna i Nacka kommun inför valet 2022

Framtaget av Naturskyddsföreningen i Nacka, Boo Miljö- och Naturvänner, Saltsjöbadens Naturskyddsförening och Nacka Miljövårdsråd

BEVARA OCH UTVECKLA:

- Exploatera inte grönkilen Nacka-Värmdökilen (Trolldalen, Svindersberg, Ryssbergen, Kummelberget/Skarpnäs, Ramsmora).
- Exploatera inte artrika områden med rik biologisk mångfald såsom skogsområdet vid Fågelstigen (Verksamhetsområde vid Orminge trafikplats).
- Köp in mark för att säkerställa reservat i Ramsmora, Baggensstäket och Skuruparken.
- Utveckla Skutviken i samklang med naturreservatet enligt förslag från Saltsjöbadens Naturskyddsförening, tillåt ingen marina på platsen.
- Exploatera inte våtmarker t.ex. Sarvträsk, Östervik, Igelbodatomten och Dalkarlsängen.
- Exploatera inte öppna ängs- och betesmarker såsom Ramsmora och Källtorp.
- Upprätta naturvårdsavtal med privata markägare på marker som behöver akuta skötselåtgärder, t.ex. JM för Skuruparken och Erstavik för igenväxande hagmarker. Kan göras tillsammans med Skogsstyrelsen/Länsstyrelsen.
- Informera om värdet av att bevara skyddsvärda träd. Samla in och tillgängliggör information till kommunens enheter och till boende om var skyddsvärda träd finns.
- Stoppa utarmningen av naturen på privat tomtmark genom tydligare planbestämmelser.

SKYDDA:

- Skydda fastigheten Ramsmora 1:1 genom att antingen utöka Velamsunds naturreservat eller som ett separat natur- eller kulturreseptat.
- Inrätta naturreservatet Skarpnäs samt utöka reservatet med Vargskogen som ligger söder om Skarpnäs, se bilaga 1.
- Återuppta reservatsbildandet i Skuruparken.
- Inrätta naturreservatet Mensättra-Backeböl, se bilaga 2.
- Inrätta biotopskyddsområden för små, men värdefulla naturområden såsom Lillängsskogen och skogsområdet norr om Tyrvägen i Boo.
- Inled diskussioner med Erstavik om biotopskydd i särskilt värdefulla skogsområden.
- Värna/skydda följande paraplyarter/indikatorarter:
 - bastardsvärmare
 - groddjur
 - törnskata

- mindre hackspett
- spillkråka
- tofsmes
- talltita
- fladdermöss

ANVÄND FÖLJANDE UNDERLAG/VERKTYG I PLANERINGEN:

- Arbeta med ekosystemtjänster i översiktsplaneringen och detaljplaneringen genom att kvantifiera kolinlagring, luftrening, temperaturreglering m.m. Implementera redan gjorda utredningar och målsättningar.
- Låt grön infrastruktur och spridningsanalyser för arter vara styrande i planeringen.
- Gör en kartläggning av urbana träd med hjälp av webapplikationen Stadsträd.
- Följ översiktsplanens rekommendationer om boendes tillgång till grönytor.
- Följ Boverkets rekommendationer för förskolgårdar och skolgårdar.

SKAPA:

- Återstarta Naturskolan.
- Utnyttja möjligheten att söka LONA-bidrag för att t.ex. restaurera våtmarker, anlägga ängar, frihugga ekar samt inventera natur och arter som inte är kopplade till exploateringar utan enbart för insamling av kunskapsunderlag.
- Skapa en pollinerarvänlig kommun.

Nacka 23 februari 2022.

Bilaga 1 Björknäs "Vargskogen"

Området ligger norr om Värmdövägen och Boo Energi och har högt naturvärde. Utdrag ur *Små grönområden i Boo, en inventering av Boo Miljö-och Naturvänner och Naturskyddsföreningen i Nacka, 2015-2016*.

Bilaga 2 Mensättra-Backeböl

Området ligger mellan Värmdövägen i norr, Värmdöleden i söder och Boovägen i väster och har till övervägande del högt eller högsta naturvärde. Utdrag ur *Små grönområden i Boo, en inventering av Boo Miljö-och Naturvänner och Naturskyddsföreningen i Nacka, 2015-2016*.

IDROTTSARENA STOCKHOLM

Den 12 maj 2022 lanseras **Idrottsarena Stockholm** på Hovet fullmatat med inspirerande talare och seminarier. Bland andra närvarar Stockholms stads finansborgarråd Anna König Jerlmyr och idrottsborgarråd Karin Ernlund, Karin Wanngård, Oppositionsborgersråd, SBBs VD, Ilija Batljan, Hemsös VD Nils Styf och Stockholmsidrottens Göran Tidström.

Anna König Jerlmyr,
Finansborgarråd Stockholm

Karin Ernlund,
Idrottsborgarråd Stockholm

Lyssna till hur företrädare från idrotten, näringslivet och det offentliga diskuterar allt ifrån hur pandemin påverkat idrotten och hur viktigt det är med fysisk rörelse till hur olika former av partnerskap kan utformas för att skapa förutsättningar för fler idrottsinvesteringar.

Göran Tidström, företrädare
för Stockholmsidrotten

Karin Wanngård,
Oppositionsborgarråd Stockholm

Olle Zetterberg, Moderator
Idrottsarena Stockholm

Nils Styf, VD Hemsö

Vad är Idrottsarena Stockholm?

Idrottsarenan har som ambition att bli den främsta mötesplatsen för samhällsbyggnadssektorn, idrottsrörelsen och politiska beslutsfattare.

Den första **Idrottsarena Stockholm** är en heldagskonferens som arrangeras på Hovets VIP-avdelning och avslutas med ett gemensamt mingel.

Bakgrunden till **Idrottsarena Stockholm** är ett samarbete för bättre förutsättningar för idrott mellan specialdistriktsförbunden i Stockholm för fotboll, ishockey, friidrott, simning, basket, handboll, konstakning, gymnastik och innebandy.

Anmälan och mer information hittar du på idrottsarena.se

Vill ni bli partner/utställare kontakta oss på kontakt@idrottsarena.se

Arbetar du för en kommun eller region? Använd rabattkod **OFFENTLIG** och få halva deltagaravgiften!

Dennis Wedin,
Fastighetsborgarråd
Stockholm

Ilija Batljan, VD SBB

HEMSÖ

Vi stärker ryggraden i samhället

Sida 384 av 384

Samhällsbyggnadsbolaget